

JUUBELI LAULUPEO NUMBER

AXEL
ROSMANN

11-12
1933
50 senti

Haitse Hodu!

KAUBA PANK

OMA MAJAS TARTUS SUURTURG 12

ÜLDTELEFON 1-83 ja 9

JUHATUSE TELEFON 2-09

AVATUD ÄRIPÄEVADEL 9-2

Kauba Pank (endised Tartu Vastastikused Krediid
Ühisused) on asutatud 1905. aastal ja on

VANEMAIK RAHAASUTUSI EESTIS.

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE.

Võtab raha hoiule tähtajalisele ja jooksvale arvele ja maksab 4–6%.

Annab laenusid heade kindlustuste vastu ja võtab 7½–8%. Laenajatelt liikmemaksu ega lisavastutust ei võeta.

Annab garantiid ettevõtjatele hangete ja maksude kindlustuseks.

Toimetab vekslite, tšekkide ja veokirjade sissemõõdmisi.

Saadab raha kõikidesse kodumaa linnadesse ja alevitesse.

ASJAAJAMINE KIIRE JA KORRALIK.

Põllumeeste Keskpank

Tallinnas, Vabaduse pst. 1, E. Maapangaga ühes majas.

Telefonid: 444-36 ja 444-38.

Võtab raha hoiule, makstes hoiusummade pealt kuni 6°/_o a.

Annab laenusid mitmesugusel kujul ja kindlustusel.

Müüb riigikassa pantkirju — millega võib soodsalt tasuda asunikude talude võlgasid.

Toimetab sissenõudmist vekslite ja dokumentide järele.

Saadab raha teistesse linnadesse ja rahvarikkamatesse kohtadesse.

Toimetab kõiki muid pangatalitusi.

Põllumeeste Keskpanga liikmeiks on peremehed-kinnisvaraomanikud ja põllumajanduslikud ühisused.

Juhatus.

„EKS-MAJA“

SEE ON LIITUNUD KINDLUSTUSE SELTSI

„ESIMENE EESTI KINDLUSTUSE SELTS MAJA“

— LÜHENDATUD NIMETUS —

„EKS-MAJA“ on kõige vanem ja oma tusedate reservide ning arvurikka kindlustusvõtjate pere tõttu võimsaimaid ühistegelisi kindlustusasutusi Eestis. — — — — —

„Esimene Eesti Kindlustuse Selts Maja“ („EKS-MAJA“) kindlustab õnnetuste vastu: tule-, elu-, klaasi-, koduloomade ja murdvarguse kindlustuse aladel. — — —

„EKS-MAJA“ JUHATUS:

TALLINNAS, LAI TÄN. 1. TEL. 438-85.

KONTORID: Tallinnas, Lai 1. Tel. 445-07. Tallinnas, Harju 29, Tallinna Majaomanikkude Pank. Telefon 427-49.

OSAKONNAD: Tartus, Suurturg 7, tel. 9-78; Valgas, Vabaduse 6, telef. 36; Viljandis, Tallinna 13, telef. 1-73; Petseris, Kastani t., tel. 1-02; Rakv., Lai 17, tel. 1-64.

AGENDID IGAS LINNAS,
ALEVIS JA VALLAS.

LUGEGE, TELLIGE, LEVITAGE

Suurim ja vanim savitööstus
TALLINNAS

J. OHA

Õle tän. 27, telef. 435-96.
Korter Nõmmel, telef. 2-58.

Müün kõiksugu värvilisi ahjupotte oma-
ja välismaa tööstusest.

Võtan enda peale teha kõiksugu poti-
sepatõid täielise vastutusega.

Kõige paremad maksutingimused.

**TARTU
MAJAOMANIKKUDE
PANK**

Tartus, Suurturg 7, oma majas
kõnetraat 650.

ASUTATUD 1923. A.

Annab laene mitmesuguste kindlus-
tuste vastu.

Võtab raha hoiule ja toimetab kõiki
pangaoperatsioone.

**Pangas saadaval raha-
korjajatele hoiukarbid.**

Panga juures I-se järgu komisjonikontor
Esimese Eesti Kindlustuse Seltsi Maja
Tartu osakond „EEKS-MAJA“.

VÕÖRASTEMAJA

„KULD LÕVI“

TALLINN,

HARJU Nr. 40 TELEFON 426-27

65 TUBA

HINNAGA KR. 2--7.50

MUGAVAIM RESTORAAN

IGA PÄEV

à la fourchette

TALLINNA MAJAOMANIKE
SELTSI
MAAMÕÕDU BÜROO

Võtab vastu: ehituskrunte mõõtm. tükeld., kavade,
plaanide, koopiade valm. ja muid maamõõdu
tõid. Töö eest täieline vastutus. Büroo asub
Tallinnas Lai tän. 1 ja on avatud kella 11—2-ni,
tel. 467-69. Muul ajal tööde vastuvõtmine
Dunkri t. 4—1 (Raekoja platsi juures), tel. 429-09.

O/ü.

„Põllumajanduslik Eksport“

ostab piiramata
arvul väljaveoks
ja siseturu tarbeks

kanamune

Kontor:

Tallinn, S. Karja 18 —
Laenu Panga majas ja
ruumes.

Tel.: 445-71 ja 447-53.

Keskladu:

Tallinn, Estonia puiest. 13.
Tel. 307-25.

Telegr. aadr.: „OVO“.

Postkast 246.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, Kaitseliidu pea-
staabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide,
telefon 451-94.

Tegev toimetaja leitn. A. Treufeldt,
telef. 451-89.

Toimetaja kõnetunnid kella 10—12.

Kaastöö arvatakse tasuta alla, kui sellele
tasundamine on peale kirjutatud. Tarry-
tamata ja tagasisaatmiseks markimata
käsikirju alal ei võeta.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Tel. 451-89.

Tellimiskind aastaks 6 krooni, 1/4 a. 3 kr.,
1/2 a. Kr. 1.50, kuue 50 senti.

Kuulutuste hinnad 4 üks leheküljil:
teksti ees 50 kr., tekstis 60 kr., teksti
järel 40 kr. Väline kaas 30 kr, sise-
mineid 60 kr

Nr. 11/12

1933

SISUKORD:

Kindral J. Roska: Lauupeoks.

Prof. J. Aavik: Tervituseks!

A. Tamman: Lauupeod — üldisteks
rahvuslikeks kultuurpühadeks.

K. Tuulke: Lauu kaudu kodukaitsetöös.

V. Neggo: Meie laulupeod.

— Mahtsa sõda.

Kol. A. Balder: Õppetöö korraldamisest
suvilaagris.

Kpt. J. Aia: Ratsakaitseliitlane teate-
ratsanikuna.

A. P.: Mõned laskurite laagritest ja
nende töötulemustest.

— Päev Mahtsas.

— Tallinna maleva üksik-skadroni võist-
lustel.

— Naiskodukaitse laagris Tapal.

— Noorte elu

— Kaitseliidu 1932/33. a. tegevusearu-
anne.

Äraköhi

h'ngamisorganide haiguste
ja läkaköha puhul.

Manol

pealtmäärimiseks jooksva —
reumatismi — ja sellega
ühendatud haiguste vastu.

Reumatose

jooksvahaiguse vastu sisse-
võtmiseks.

Stomin

seedimisorganide haiguste
puhul ja üleliigse maohappe
ja kõrvetuste vastu.

Albro

erguhaiguste, s. o. ärrituste,
peavalu ja unepuuduse vastu.

Ferrolin

verevaesuse ja sellega
ühendatud haiguste vastu.

Saada apteekidest
ja rohukauplustest.

Semin

— Medikon. Essentia testi-
culorum kesknärvisüsteemi
haiguste ja sugulise nõrkuse
puhul, arstit. apteekidest.

Junol

peakõõma ja juuste väljalan-
gemise vastu ning juukse-
kasvu edendamiseks.

Mirol

kosmeetiline vahend juuste
pehmeks tegemiseks ja neile
läike andmiseks.

Kõigil neil rohtudel peab peal
olema kaitsemärk
„punane ankur“,
pange ostmisele seda tähele!

KODUKAITSJAD !

**TARVITAGE AINULT KODUMAA
TÖÖSTUSE SAADUSI:**

KLEIDI-, MANTLI-,
VOODRI- JA PESURII-
DEID, SUKKI, SOKKE,
PITSE, PAELU,
SPORDI- JA VÕIMLU-
TRIKOOSID JNE.

VALMISTAB

A/S O. KILGAS

VABRIK: TALLINN, VOLTA T. 3

RIIGIHOIUKASSA

Osakonnad Eesti Panga ja selle osakondade juures.

Agentuurid kõikide postkontorite juures.

—

Võtab jooksvale arvele hoiummasid iga isiku
nimele kuni 2.000 krooni ja iga asutuse nimele kuni
5.000 krooni. Tähtajalisi hoiummasid võtab vastu
piiramata määral. Hoiummade eest vastutab riik.

Hoiummasid oli 1. mail 1933. a. 5,8 miljonit krooni.

Kaitse Kodu!

Ar 933 P
Kaitse

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 11/12

Tallinnas, kolmapäeval, 21. juunil 1933

EESTI
RAHVU IX aastakäik
RAAMATUKOOL

ida raskemad on ajad ja olud, seda vajalikemaks osutuvad meil suured, rahvuslikud algatused, mis kantud kogu rahva ühiseist mõttest ja tundeist Seesugune on meie tänane, juubeli-laulupidu.

Ta tutsub, kogub, haarab ja ühendab meid kõiki.

Ta on Eesti rahva tõsiste ja suurte sisemiste ning termete jõudude väljendajaks.

Rõõmustab meid kõiki väga, et meie kaitsejõuorganisatsioon jõudu-mööda sellele suurele üldrahvuslikule algatusele teeb kaasa, võttes osa laulu- ja pasunafooridega laulupeost.

Kasutan siin kohal juhust, et termitada meie suure laulupeo puhul kaitsejõu laulu- ja muusikainimesi ja tänada neid seni oma alal tehtud töö eest.

Ühtlasi näeksin aga meelsasti, et neil suuril laulupea-aegadel — unustades hetkeks töö ja mure — elaksime kõik ühiselt võimsale Eesti laulule.

Juunikuus 1933.

Kindral-majoor
Kaitsejõu ülem.

Laulupidu oma õilsate traditsioonidega, mis kaunimate veergudena täidavad Eesti rahvusliku ja kultuurilise arenemise ajalugu, oli ja on nüüd kui ka tulevikus tähtsaks teguriks Eesti rahva ühistunde süvendamisel, rahvuslike paleuste teostamisel, puhastades meie hingi igapäevase elu askeldusis ja tiivustades vaimu kättevõidetud seisukorra kaitsmisel ja ilusamale tulevikule püüdmissel.

Nüüd, kümnenda üldlaulupeo saabudes, Eesti lauljaskond hea meelega näeb „Kaitse Kodu!“ aatelist poolehoidu ja heatahtlikku kaasabi, mida „Kaitse Kodu!“ käesoleva eriväljaandega osutab suurele juubelilaulupeole. Kõike seda Eesti lauljaskond hindab kõrgesti.

Teisest küljest laulupidu kui ürgjõuline suursündmus haarab sügavamini kogu meie rahva ja riigi patriootiliste elamuste suunas — selle sõna õilsaimas ja ilusaimas mõttes, ideeliselt seega kaasa aidates ka neile sihtidele, mis on kodukaitse pühimaks ülesandeks.

Sellest väljudes mul on Eesti lauljaskonna nimel au ja eriline rõõm tervitada laialdasi „Kaitse Kodu!“ lugejate ringkondi meie juubelilaulupeo puhul, kutsudes neid kaasa tundma ja kaasa elama meie ühist suurt rahvuslikku rõõmupidu.

Eesti laul on meid tiivustanud riigi loomisel, Eesti laul kindlasti tiivustab meid ka meie iseseisvuse hoidmisel ja kaitsmisel.

Kuna väga paljud kaitseliidu liikmed on ka Eesti lauljas-mängijaskonna liikmed, siis Eesti laul ja Eesti kaitseliit vastastikku toetavad teineteist selles õilsas töös, mis on sihitud meie kalli kodu parimaks tulevikuks, õnneks ja auks. Käesolev juubelilaulupidu kindlasti toob selleks uut jõudu ja äratust ning seepärast võib rõõmuga hüüda sel puhul: Elagu Eesti kaitseliidu ja Eesti lauljaskonna koostöö meie armsa ja kalli kodu kindlustamisel!

Juhan Aavik,
Eesti Lauljate Liidu esimees.

LAULUPEOD —

ÜLDISTEKS RAHVUSLIKEKS KULTUURPÜHADEKS

„Kaitse Kodu!“ kirjutanud toimetaja A. TAMMANN

Tänavune laulupidu nähtavasti möödub laulupidude arvustamise tähe all. Tartu ajaloolased nimelt leiavad, et esimeste laulupidude tähtsust olevat siamaani ülehinnatud. Võib olla. Kui nõnda, siis on nende ülehindajate hulgas ka nende ridade kirjutaja oma raamatukesega Eesti üldistest laulupidudest 19. sajandil. Pean aga, ilma et käesolevais ridades tahaksin tormata poleemikasse, tunnustama, et ma meie ajaloolaste senistest arvustustest pole leidnud veel kuigi veenvaid väiteid sellest „ülehindamisest“. Hoolimata senistest arvustustest olen säilitanud tundmise, et just esimestel Eesti laulupidudel oli võrratu tähtsus Eesti rahvuslikus uuestisünnis, rahvuslikus püstitamises sellest alanduse- ja halvakspanu-olukorrast, millesse vahepealsed sajandid ta olid surunud. Ja tunnen alateadlikult, et Tartust lähtunud ajaloolise töö otsimine vistiski sellega, kui ta läinud sajandi esimeste laulupidude „suurst“ arvustab käesoleva sajandi teise veerandi möödupuudega, liig vähe arvestades 65 aastat tagasi valitsetud olustikku ja võimalusi.

Aga olgu see praegu. Kui minevik on sattunud vaidluse alla, siis vaatame parem tulevikku. Ja küsime, kuidas saavutada oma rahvuslike suuredpühadega parim, mis üldse võimalik saavutada?

*

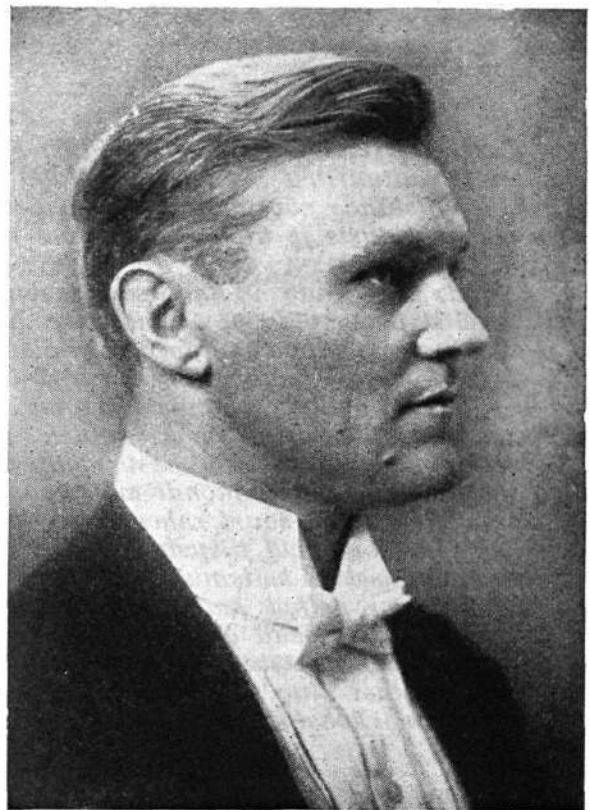
Enne, kui minna asetatud küsimuse vastamisele, peame lühidalt siiski märkima, mida oleme laulupidudega saavutanud seni. Ja ma märgiksin:

Oleme saavutanud neist alatist lisa oma rahvuslikule enesetundele, oma rahvuslikule julgusele. Kui seda mõju tahetakse eitada Eesti esimestele üldlaulupidudele, siis ei saa teda keegi eitada viimaseile vene-aegsele. Tuletagem meeles kas või Tallinna viimast suurlaulupidu enne maailmasõda, Korostovetsi aegu, millal kõigist survest ja keeldudest hoolimata rahva leegitsev hing leidis endale vajalisi väljendusvõimalusi kuulutamiseks: **E e s t i e l a b!**

Oleme saavutanud laulupidudega alatise edu oma muusikakultuurile. Ei või ütelda, et eestlane iseenesest seisaks laulurahvaste esirinnas. Liikudes mõne teise rahva keskel sagedasti imestad, kui palju lauldakse rahva keskel seal ja kui vähe meil. Eesti külas kuuled rahva-laulu peamiselt ainult ringmängudel — praktilise vahepalana. Viisid laenatud, võõrapärased. Sõnad samuti. Kuid koorilaul seevastu kõlab võrdlemisi sagedasti, suuremal hulgal pidudel, koosviibimistel. Ja see on õige suurelt osalt just meie laulupidude teene, millele valmistumine hoiab alatiselt ülal koorilaulu-

harrastuse meie rahva keskel. Viies seda edasi, süvendades seda.

Meie lauljad on just laulupidude tõttu võinud arendada oma lauluvõimeid, oskust. Ei kujuta ette, et laulupidudele ettevalmistamise puudumisel miski jõud suudaks viia esmajärgulisi koorijuhate korduvaile ühisharjutisile lauljate juure. Ei usu, et maakooride juhid mingisugusel muul otstarbel oleksid võinud saada nii rohkesti juhatast ja õpetust oma tegevusele kui just laulupidudele ettevalmistamisel. Laulupidudeta oleks meil valitsenud vististi terve kuristik paremate Tallinna ja Tartu kooride ning maa- ja provintsikooride võimiste vahel. Nüüd on areng läinud rohkem rinnakuti ja ühtlasemalt, on arenenud kogu Eesti koorilaulu tasapind. Kõnelemata rahuldusest, mida pakub lauljatele igakord niisugune ühine suursaavutus nagu seda on ligi sajatuhandelst kuulajatehulka sütitav ülemaaline laulupidu.

Prof. JUHAN AAVIK, Eesti Lauljate Liidu esimees,
X laulupeo üldjuhte

JUHAN SIMM, X laulupeo üldjuhte

Oleme suutnud laulupidudega koguda ja alatises läbikäimises hoida oma rahvast. Oleme tihendanud ta ühtekuuluvust. Mõtelgem kas või neile väliseestlastegi hulkadele, kes just laulupidude puhul tunnevad tungi tulemiseks kodumaale, teevad siia reise, kinnitavad siin sidemeid.

Oleme end tutvustanud, endi vastu lugupidamist võitnud välismaal, kelle esindajad meie laulupidusid külastades ei saa teisiti kui suursaavutusena märkida 1,2-miljonilise rahva võimsat laululainetust paarikümne tuhande tegelase osavõtul.

Võiks ehk märkida veel üht-teist muudki, kuid piiridugem praegu sellega. Lähtekohaks jätkub juba neist üksikuistki.

*

Meie taipame neist märkmeist alateadlikult üht:

Et säilitada oma mõju ja ulatust, peavad meie ülemaalsed laulupeod tulevikuski jääma suureks. Oleks hea, kui nende tegelaskond ja kuulajaskond järk-järgult veelgi suureneks, halb aga oleks, kui see hakkaks vähenema.

Kuid kas ei märgata, et vähenemise-hädaoht on siiski olemas? Ma arvan — seda peaks märgatama.

Põhjusi selleks on mitu. Osa neist peitub laulupidude eneste korralduses, osa — sellest välispool, peamiselt selles rahva-eluavalduste hargumises, mida oleme näinud oma senisel iseseisvuse-ajal: laulmise kõrvale on siginud võimas ja suuri hulki haarav kodukaitseliikumine, noorsooliikumine, spordiliikumine ja palju muud.

Laulupidude korraldamise küsimuses on juba paari viimase laulupeo puhul kuuldunud etteheiteid: laulud kippuvad ületama suurte lauljatehulkade võimeid; ja paljude koorijuhtidegi omi. Need etteheited iga uue laulupeoga näivad kasvavat. Ja kas ei tuleks seepärast küsida: miks siis ületada neid ning sundida sellega laululavalt jääma ära neid koore, kes võimetekohasema va-

lku puhul heameelele oleksid valmis olnud seal kaasa laulma?

Kas ei tule lõpuks ometi õigus anda seisukohale, et meie ülemaalsed laulupidude massi-laulu jõud ikka ei seisa mitte selle demonstreerimises, kui raskete ülesannetega laululaval olev 15.000-line lauljatepere jaksab tulla toime, vaid selles, kui vabalt seal võib välja puistata oma laulu-südan, süttides ise ja kaasakiskuvalt süttitades teisi.

Ja kas ei ole parem, kui laulupeo üldkontsertidel enam-vähem kõigi võimete kohane laul kostaks 20.000 laulja suust kui raske kunstlaul ainult 5000-lt lauljalt? Ma arvan — esimene oleks laulupeo üldkontserdi mõttele vastavam.

Kuid sellega ei taha ma kaugeltki ütelda, nagu peaks moodne kunstlaul laulupeolt jääma ära. Hoopis mitte, vaid meie laulupeo korraldus peaks püüdma sellele, et pakkuda väärikat osa massilisele rahva-laulmisele kui ka suuremavõimeliste kooride kunstlaulule.

Seks tuleks ainult jätkata seda arengut puhtajoone- lisemalt, mille algidusid viimaste laulupidude korralduses juba on olnud märgata, kuid — kahjuks — ainult poolikuina kasutatult.

Ma kujutaksin tulevate laulupidude korraldust nõnda, et üldkoorile laululaval antakse täita võimalikult rahvalik, võimalikult hõlpsasti kätteõpitav kava. See on tarviline selleks, et laul sealt võiks kosta võimalikult imponentse kogu suust ja arusaadav ning siitav olla võimalikult tervele mitmekümnetuhandelisele kuulajaskonnale, aga mitte ainult osale sellest. Ainult siis võib üldlauline laulupeol säilitada selle mõju, mis tal on olnud varemate laulupidude kuulajahulkadele.

Raskesti kätteõpitav kunstlaulgi võiks esineda üldkontsertidel, kuid selle lisa-osana täidetuna võimelismate linnakooride ühiskoori poolt, nii nagu seal lisaosadena esinevad ka ühendatud meeskoorid, ühendatud mängukoorid, ühendatud väliskoorid (Soome).

Pealeselle aga kõik muusikalised ettekanded, mis

RAIMUND KULL, X laulupeo ühendatud pasunakooride juht

peavad esitama meie muusikalise loomingu raskeimaid saavutusi, — saalidesse! Ainult seal oleksid need kunstiliselt tarvilisele mõjule pääsvad, ainult seal leiaksid need endale vajalise hindava ja asjast huvitatud kuulajaskonna (oratooriumid, sümfooniad, raskemad kooripalad).

Nõndaviisi korraldatuna ei oleks siis ka enam alust viimaste laulupidude puhul kestnud kaebustel, et paljud laulud ei taha leida teed kuulajate südameisse, vaid kipuvad kumisema kõrvadest mööda.

Niisuguse korralduse juures peaks kaduma ka hädadoht, et lauljatepere laululaval kipub kuivama kokku ja et kuulajateread laulupeoplatsil hõreneksid.

*

Oleme seni puudutanud ainult laulupidude laululise külje otstarbekohasemat korraldust. Peatagem nüüd ühtlasi küsimusel, kuidas vältida hädadohtu laulupidude suurusele, mis tingitud meie rahva eluavalduste eelpool-märgitud hargnemisest.

Kujutelen, et see oleks teostatav nende eluavalduste ühendamise läbi. Teisiti öelduna: laulupidude ümberkorraldamisega eesti rahva üldisteks kultuuri- ja rahvuspidustusteks.

Ja tõepoolest — kui juba kord on juhus, et kümned tuhanded kodanikud välispoolt kogunevad oma pealinna, miks peab see suurpidustus siis piirduma ainult laulmisega ja laulu ning muusika kuulamisega. Miks mitte ühendada sellega ka näit. meie kirjanduse ja kunsti, lavakunsti, spordi ja muude kultuurisaavutuste demonstratsiooni? Tarvilise kindla kava järgi läbi viies niisuguseid üldisi kultuuripidustusi võiakse hea tahtmise ja vastastikuse kokkuleppe juures pidustuste päevi ja tunde väga hästi korraldada nõnda, et need üksteist ei segaks, vaid igaühele võimalus jääks osa võtta sellest, mis tema huvide kohane.

Tuues niiviisi kokku veel suuremaid rahvahulki kui seni võivad niisugusel puhul kõik pidustuste üksikosad — ka laulu ja mängu üldkontserdid — leida veel märksa suuremat osavõttu kui puht-laulupeol. Välismaalasist külalisi võiks niisugusel puhul Eestisse oodata

märksa arvurikkamal ja mitmekesimal hulgal kui siamaani, millele vastavalt ka Eesti tutvustamine välismaail nende kaudu valguks märksa laialisemaise ja märksa rohkearvulisemaise ringkondadesse.

Oli kuulda, et ka tänavuse laulupeo puhul oli kavatsus korraldada Tallinnas mõningaid muid kultuuri-demonstratsioone, muuhulgas Eesti kunstinäitust. See on pidanud aga jääma ära põhjusel, et laulupeo juhatus — Lauljate Liit — oli reserveerinud kõik näituseks sobivad ruumid oma tarveteks ega olnud nõus neid milgi tingimusel kunstinäituse tarbeks vabaks andma, hoolimata sellest, et kunstinäitusele sobivate ruumide asemele laulupeo otstarveteks oleksid võinud sobida ka mõned teised vastavad ruumid.

Sellest on tõsiselt kahju. Kahju kodumaalaste, kahju välis-eestlaste, kahju aga ka nende välismaiste esindajate pärast, kes laulupeole ilmudes oleksid heameelega soovinud tutvuda ka sellega, mida Eesti pakub oma kultuurilistes eluavaldustes peale laulu ja muusika.

Mitte neid kitsendades, vaid muid avaldusi otse kaasa tommates peaks sündima laulupidude asemele astuvate tulevaste üldiste Eesti kultuuripidustuste korraldamine.

Sünnib see, siis ei ole iialgi karta, et need rahvuslikud suurpeod kunagi võiksid oma sisult, tegelaskonnalt ja osavõtjailt kuivada kokku või kehveneda.

Puht-laulupeolistel võimalustel on oma piirid, mida ületada on juba raske.

Üldkultuuripeo võimalustel ei ole aga mingeid piire.

Seal võib rahvas oma loomingu mitmekülguses, süvenemises ja küpsuses pakkuda järjest uusi ja uusi tunnistusi sellest, et Eesti elab ja edeneb. Nõnda, nagu elujõulise ja iseseisva rahva vääriline.

Laulupeod on seni seda teinud ühekülgsest, tulevased kultuuri-pidustused tehku seda kogu rahvusliku elu mitmekülguses.

Siis pöörame oma suurpidustustelt koju tagasi veel rikkamatena kui seni. Ja seda just igatsemegi.

Tallinna maleva orkester

Suurimaid kaitseliidu orkestreid. X üldlaulupeo esiorkester. Orkester on esinenud kõigil suurematel kaitseliidu tähtpäevadel oma väsimatu juhi pealik F. T a m m a r i juhatusel. Suurelt kaasa aidanud käesoleva laulupeo eeltöödele

LAULU KAUDU KODUKAITSE TÖÖS

„Kaitse Kodu!“ kirjutanud Helme
malevkonna pealik K. TUVIKE

Laulupeo — meie rahvusliku suurpüha — puhul ei ole vist ülearune, kui ka suur kodukaitse pere hetkeks peatub laulu ja muusika juures, mis ka kodukaitse tegevuses on sõbralikke alasid. On mõistetav, et kaitseliidu tegevuses ja töös on tõstetud esile esijoones selle organisatsiooni erisihid ja -tööd, millele ka kogu tähelepanu juhitud, kuid kodukaitse organisatsioonidel tuleb oma töö edukas läbiviimises rohkesti teha tegemist ka laulu ja muusikaga. Kõigil meie kaitseliidu ja naiskodukaitse pere piduõhtuil, koosviibimisel, laagrite puhul jne. on ikka laul ja muusika olnud meie sõbraks ja meiega jaganud ühist rõõmu ja muresid. Laul on meid elustanud, vaimustanud, annud tõuget ja hoogu kogu meie tegevuses. 10. laulupeost osavõtjate kooride nimekirjast leiame küll kõigest 23 puht kaitseliidu nime all esinevat koori — kokku 687 tegelasega, mis tuleb pida väikeseks arvuks selle suure organisatsiooni kohta, kuid sellega ei taha me ütelda oma tõelist suhtumist laulule ja muusikale.

Kodukaitse tegelased võtavad üle maa osa paljudest laulu- ja muusikakooridest, nõnda et julgesti võime ütelda: kodukaitse pere võtab väärilt osa ka meie rahvuslikust suurpühast — laulupeost. Nii meie organisatsiooni keskjuhatuses ja ka kohtadel vaadatakse selle asja peale, et ei tuleks laulu asjus kohtadel killustada jõude. Kus juba kohtadel on olemas ajaloolised ja teeneterikkad lauluorganisatsioonid, tuleb kodukaitse perel seal innuga kaasa töötada meie üldise laulu- ja muusikakultuuri edendamiseks. Laulu- ja muusikakultuuri seisukohalt vaadatuna on see seisukoht ka õige, sest asume ju üldiselt seisukohal, et meie laulu- ja muusikakultuur võib ainult siis jõuliselt sammuda edurada, kui laulu- ja muusikakultuuri edendavad organisatsioonid saavad ka oma tööst kogu aineline tulu. Kui aga erisidde taotlevad organisatsioonid, nagu kaitseliidu üksused, võtavad oma tegevuskavva ka kohtadel laulu edendamise — nagu seda ka paljudes kohtades on tehtud, kus eriorganisatsioonid puuduvad — tuleb muidugi seda kõigiti tervitada. Neil juhtumel tuleb aga juhtidel olla teadlik, et need üksuste laulukoorid oleksid ka endid rakendanud meie üldise laulukultuuri edu teenistusse.

Nagu eelpool tähendasin, on kodukaitse üksused oma tegevuses tihedalt seotud laulu ja muusikaga, nõnda et ka kodukaitse perel tuleb laulu ja muusika (mõtlen pasunakoore) kohta edaspidi võtta oma seisukoht. Just kodukaitse organisatsioonis on ju tarvis ka tundeelule oma teatav mõõt anda toitu; on tarvis mõ-

Tüsedaimaid kaitseliidu ja seltskonnategelasi Lõuna-Eestist, Helme malevkonna pealik Karl Tuvike

jutada kodanikke moraalselt ja positiivselt, neid kasvatada isamaaliskaks ja iseteadlikeks, mida suudame teha paremini võimsa laulu ja muusika kaudu. Meie seisukoht laulule ja muusikale peab alati olema positiivne, sest laulu ja muusikaga on meil käes ka väga võimas relv. Tuleks isegi iga aasta oma tegevuskavva võtta ka teatav lauluprogramm. Avaldan seks mõned mõttedki, mis aga ei tarvitse veel olla ainukesed.

Peatun kõigepealt pasunakoorigel. Elu on näidanud, et kui tahetakse saavutada mõni siht, siis moodustatakse keskus, mis saab ergutajaks ja algatajaks kohapealsele tegevusele. Ka kaitseliidu pasunakoorigel vajaksid säärast keskust. Missuguses ulatuses ja viisil see keskkohal luua, on iseküsimus, kuid just selle ala ergutamiseks, tegevuse ühtlustamiseks, nootide muretsemiseks, juhtide ettevalmistamiseks ja täiendamiseks jne. oleks seda tarvis. Usun, et aegade jooksul kujuneks välja sellest ilusaim ala.

Laulukultuuri kandjaks jäägu meil ikka meie rohkemvõimulised laulu- ja muusikaseltsid. Aga meie kodukaitse organisatsioonid üle maa on küll kohaseimad selleks, et just nemad hakkaksid kandma ilusat ja võimsat ühehäälelist (unisono) laulu. Tõsi — meil lauldakse

Tallinna maleva Põhja malevkonna ja jaoskonna laulukoor

Laulukoor algas tegevust 1931. a. sügisel, tegutsedes 30 lauljaga hra Jakobsoni juhatusel kuni 1932. a. kevadeni. Koor esines jaoskonna perekonna- ja maleva jõulupuu-õhtutel, malevkonna ja jaoskonna aastapäeva aktusel, malevlaste surmajuhtumeil kirikus ja mujal.

1932. a. sügisel algas koor tegevust umbes 40-liikmelise koosseisuga hra LEINUS'e juhatusel. Möödunud aastal on koor esinenud mitmel puhul kaitseliidu sündmustel ja pidustustel.

Pildil Põhja jaoskonna laulukoori liikmeid 1933. a. märtsikuus peetud malevkonna ja jaoskonna ühise aastapäeva aktusel

kõiksuguseil perekondade ja muil koosviibimisel palju, kuid tihti ei ole see laul just halva ettekande ja sõnade vähetundmise pärast vaimustav ja sütitav. Patustatakse palju rütmi, ettekande, teksti jne. alal. Ühehääleline laul võib olla sütitav ja haarav, kui ta hästi tuleb välja. Kodukaitse tegevuses on tihti-peale momente, kus seda just oleks tarvis, nimelt: haaravust ja sütitavust. N.-ü. seltskondliku laulu paremusele viimises on kodukaitse pere ülesanne. Seepärast ärge puudugu ühegi laagri kavas ka 2—3 tundi isamaiste (esijoones) laulude korralik kätteõppimine ja ka ettekandmine.

Hea ja sütitav laul loob meeleolu, ühendab, annab vaimustust ja jõudu meie ilusale tööle, haarab ka teisi meie tööle kaasa tundma ja kaasa elama.

Kui meil ametis on mitmesugused erialade pealiked, siis olgu edaspidi nende kõrval ka (esialgu suuremate üksuste peale) omad laulupealiked. Hoog ja vaimustus, mis saadakse siis ühisest võimsast laulust, tasub just eriti kodukaitse tegevuse mitmeti.

Kodukaitse peres kõlgu edaspidi ilus, võimas ja sütitav ühehääleline laul ja kodukaitsjad saagu selle laulu kandjaks.

Narva naiskodukaitse laulukoor, Lauljate Liidu liige

Laulukoori liikmed kuuluvad enamikus propaganda-rühma. Möödunud tegevusaastal koor võttis osa igast kodukaitse tegevusalast, kaunistades koosviibimisi muusikapaladega, esinedes pidudel ja aktustel. Kooris on praegu 58 liiget, koori juhatab õpet. V. Sõster, koori vanemaks on proua Johanna Hermann

«KAITSE KODU!LE» KIRJUTANUD VIKTOR NEGGO

23.—25. juunini toimub meie pealinnas, Tallinnas, X Eesti üldlaulupidu, juubelilaulupidu. Temast võtab osa üle paarikümne tuhande laulja ja mängija ja ta tõmbab kuulajaina kokku vähemalt viiendiku meie rahvast. Seega see üldlaulupidu ei taotle olla mitte ainult laulule ja muusikale pühendatud hetkeks, vaid tõsiseks rahva- ja rahvuspühaks, kus laul ja muusika vaid nägematute sidemetega köidavad meid ühte, on selleks algiduks, mis meis peab kutsuma esile katkematu ühtekuuluvuse, rahvusliku eneseväärikuse ja tulise isamaa-armastuse tunde, peab looma meis uue värskuse ja sitkuse võitlemiseks oma aadete eest, raugematu tahte ehitada edasi eesti koda.

Säärane on olnud alati Eesti laulupidude ülesanne ja seepärast on nad tihedasti seotud meie rahva kultuurilise arenemise ajalooaga, on — võiks peagu eksimatult ütelda — selle aampalkideks.

Erilise tähtsuse omab ses suhtes just

esimene Eesti laulupidu,

mis peeti Tartus 1869. a. 18.—20. juunini v. k. j.

Et paremini mõista selle väite tõelisust, peame heitma pilgu tagasi möödunud sajandi keskpaigu Eestis valitsevale olukorrale.

Eesti rahvas oli tolle ajani elanud talupoja-rahvana, kes raske kehalise tööga riuretses endale eluütlalpidamise viletsalt põldudelt, mis talle anti kasutada maaomanikelt-mõisnikelt, kes selle eest nõudsid talt enda kasuks ta tööjõu.

Neis elutingimuses polnud siis ka ime, et üleliigsest kehalisest tööst kurnatud Eesti „maaraival“, kes tol ajal valitsevas olukorras võis olla rõõmus, kui ta suutis vaid hoida alles hinge vintsutatud kehas, ei jatkanud lihtsalt jõudu juhtida oma mõtteid kõrgemale kultuurilisele tasemele tõusmise eesmärgile.

Ainult mõnedele vähestele eestlastele oli tänu juhuslikult tekkinud soodsaile tingimustele ning tänu nende endi visadusele, andekusele ja usinusele läinud korda omandada parem haridus ja tõusta majanduslikult paremale järjele.

Kuid eeltingimuseks säärasele võimalusele oli saksa keele äraõppimine, mis tol ajal oli ainukeseks abinõuks paremale elujärjele tõusmiseks. Emakeele abil polnud tolle aja eestlasel vähimatki võimalust pääseda kaugemale lihtse mustatöölise olukorrast, kuna kogu käsi- ja vaimutöö oli koondatud meie maal asuvate sakslaste („sakste“) kätte, kes visalt hoidsid ja kaitsid oma eesõigustatud seisukorda iga võõra vastu. Kes tahtis astuda nende ridadesse, tohtis saada osa nende eesõigustatud seisukorra paremustest, pidi ühes saksa keele äraõppimisega tahes-tahtmata muutuma ka sakslaseks. Teist teed rippumatu seisukoha võitmiseks ei olnud olemas.

Seetõttu oli siis saksa keel haritud rahvakihtide keeleks, eesti keel aga harimatute talupoegade oma. Eestlane ja talupoeg (Bauer) olid maksvad identsete, üheväärsete, mõistetena, kuna sakslus ja haridus loeti lahutamatu ühtekuuluvaks. Kes ei olnud põllul töötav talupoeg, seda ei nimetatud ka eestlaseks; kes tahtis olla eestlane, seda peeti talupojaks. Seepärast püüdsid paljud, kes, kas mõnes koolis või lihtsalt läbikäimises teistega, olid õppinud saksa keelt sel määral, et nad igapäevases elus suutsid väljenduda selles keeles, salata maha oma eesti päritolu ja nimetasid end sakslasiks ja rootslasiks, et neid ei loetaks talupoegade hulka. Sellesse kategooriasse kuulusid maal rüütlimõisate palgalised ametnikud, mõisa-valitsejad, kogukonna kirjutajad, meierid, viinapõletajad jne., kelle läbikäimisekeeleks mõisahärrastega oli saksa keel ja kes seeläbi omandasid mitte just tähtsusetat positsiooni oma ametis. Ka köstrid, kes mitmeti olid pastorite abiliseks ja omasid seminaarihariduse, loeti samal alusel sakslaste hulka. Linnades pidi käsitöölise või kaupmeeste seisusesse astunud eestlased loomulikult loetama sakslasiks, kuna nad ei olnud ju enam talupojad. Vähesteid sündinud eestlasi, kes olid lõpetanud õppimise ülikoolis ning saanud arstideks või pastoreiks, märkisid nende saksa soost kaasmaalased ja ametvennad endastmõistetavalt samuti sakslasiks. Sel kombel oli sakslusele kindlustatud alatine juurekasv. Selle

VANEMAIÐ LAULUPEO TEGELASI :

V. Reiman, A. Tamm, prof. J. Köhler

üldiselt levinud mõistetesegaduse tagajärjel, mis ei tahtnud tunnustada vahesid seisuse ja rahva vahel, oli asi jõudnud selleni, et oli konstrueeritud neli (s. o. aadli-, literaatide, kaupmeeste ja käsitöölise) saksa seisust ja üks eesti seisus ja et eesti rahvast tuntivaid talupoegliku maarahvana.

Säärane olukord ei võinud rahvaste printsipi mõjutusel, mis möödunud sajandi keskpaigu pääsis võimule enamasti kõigis Euroopa maades ja veriste sõdade läbi viis isegi riigipöördeini, ka Baltimail jääda püsima, vaid pidi kutsuma esile reformaatorliku töö. Ükski rahvas ei võinud enam piirduda üheainsa seisusega, vaid pidi endale nõudma vabaduse rahvuslikuks arenemiseks. Rahva liikmeid ei tohtud ühest seisusest teise minekul sundida oma rahvuse kaotamisele. Ühe võõr-keele oskamist ja tarvitamist ei tohtud võtta rahvusesse kuuluvuse mõõdupuuna!

Kuid neid loomulikke nõudeid võis rahuldada alles pärast eelpool mainitud vanade sissejuurdunud traditsioonide eemaldamist kogu elanikkonna vaateist. Selle saavutamiseks tuli aga kulutada palju vaeva ja jõupingutusi! Kestis kaua, kaua, kuni juurdus iga eesti soost võrsunud kodaniku südamesse sõna, mille isa Jannsen 1863. aasta lõpul kirjutas oma rahva sekka laotatava pildi alla: „Eesti mees! jää iga riides ja iga nime all Eesti meheks, siis oled auus mees oma rahva ees.“

Tähtsaimaks eesti rahva hulgas tärkava rahvusliku tunde eluavalduseks oli möödunud sajandi teise poole alul just esimese Eesti üldlaulupeo korraldamine, sest see andis esmakordselt võimaluse eesti rahva suurema hulga ärksamaile liikmeile koguneda kokku ülemaalselt, end näidata ja end näha.

Teene, tulla sellele äratundmisele, jääb isa Jannsenile, kes juba 1866. aastal tema algatusel eelmisel aastal asutatud lauluseltsi „Vanemuise“ nimel pöördus Vene valitsuse poole loasaamise palvega laulupeo korraldamiseks eesti rahva teoorjusest vabastamise 50. aas-

tapäeva mälestamise puhul 1869. a. Loasaamine viibis aga ja see saadi kätte alles mitme aasta pärast. Laulupeo ettevalmistamiseks jäi vaid vähe aega, aga ei riskitud ka teda lükata edasi, kuna uue loa saamine võis jälegi kesta aastaid. Nii moodustati siis kiires korras vastav komitee, kuhu kuulusid: presidendina Tartu Maarja eesti linna- ja maakoguduse pastor Adalbert Hugo Willigerode, kes oli hea muusikatundja ja eriti huvitatud eesti kirikulaulust, juhatades isiklikult oma kirikukoori, abipresidendina J. V. Jannsen ja liikmeina: Jakob Hurt, tolaeagne keskkooliõpetaja Tartus; E. Eschscholz, ülikooli eksekutor; J. Mielberg, stud. phys., pärasine professor; A. F. Oram, Tartu linnaval. kantseleiametnik ja „Vanemuise“ seltsi abiesimees; A. Kordt, potseppmeister; A. Luig, Maarja kiriku köster; J. Ottas, restoraaniomanik, A. F. Hoffmann, maalermeister; J. Gluck, majaan.; J. Maddison, kaupm.; P. Zirkel, voorim.; P. Lestmann, majaan.; H. Rosenthal, stud. med.; C. Hohlfeld, stud. theol.; ja C. Laakmann, trükikojaom. poeg, kokku 17 meest, kes viibimata astusid tegevusse.

Moodustati rida sektsioone ja komisjone. Pöörduti üleskutsega kõigi kirikukooride poole ja juba mõne nädala pärast võidi registreerida 40 koori osavõttu umb. 800 lauljaga. Peokava, mis koosnes 27 vaimulikust ja ilmalikust laulust, viimaste hulgas 2 eesti komposiitori A. Kunileid-Säbelmanni algupärasest helitööd, jaotati kolmele päevale: keskn., 18. juunil, kell 10 homm. pidulik jumalateenistus Toomemäel, kell 4 p. l. vaimulik kontsert „Ressource'i“ aias; neljap., 19. juunil, k. 4 p. l. ilmalik kontsert samas paigas ja k. 7 õht. pidusöök „Vanemuise“ aias; reedel, 20. juunil, k. 10 h. kooride üksiklaulude kontsert peoväljal ja k. 2 p. l. laulmisvõistlus „Vanemuise“ aias. Kontsertide vaheajagadel olid nähtud ette kõned, et kogu ettevõttele anda rahvuslikku ilmet. Pealeselle kooride rongkäigud läbi linna lippude ja muusikaga ja orkestrite mäng kiriku- ja raekojatornidest.

Vaimuliku kontserdi eeskava koosnes järgmisist laulest: 1. Siionis kõik vahid hüüdvad. 2. Kiida nüüd Issandat, minu süda! 3. Meil tuleb abi Jumalast. 4. Jumal on suur, B. Klein. 5. Sind, Issand, meie kiidame, C. Geissler. 6. Taevas ning maa kaovad, F. Brenner. 7. Hõisaku kõik see maailm, K. J. Kunkel. 8. Tänu sull', Jeesus, G. Neumann. 9. See on kaunis, lõbus ja hea, C. Palmer. 10. Issandat kiitke, kõik paganad, F. Brenner. 11. Kõik taevad laulvad Jehoovale kiitust, Beethoven. 12. Tere, tere, Jeesus Kristus, Mozart. Ilmaliku kontserdi eeskavva võeti: 1. Nüüd rõõmupäev on käes, Kreutzer. 2. Eesti vennad, laulgem rõõmsast', Stunz. 3. Oh mets, su halja oksadega, Häser. 4. Mis hiilgab veel õhtul seal mäe peal, Kreutzer. 5. Kevadelaul, Mendelssohn. 6. Suur rõõmupäev on tulnud, Zwysig. 7. Kui ju jõed rõõmsast jooksvad, Häser. 8. Tere nüüd sa, kallid päev, Mendelssohn. 9. Mu isamaa, mu õnn ja rõõm, Pacius. 10. Mu meeles seisab alati, Kollan (Soome keelest). 11. Kui meil vaim siin laulu tiivul, Kallivoda. 12. Õhtukellad, Abt. 13. Mu isamaa on minu arm, Kunileid (Koidula sõnad). 14. Sind surmani! Kunileid (Koidula sõnad). 15. Keisrilaul. Lvov.

Laulujuhatajaks paluti J. V. Jannsen ja A. Kunileid-Säbelmann, kes nõnda siis võis juhatada ise oma helitöid, orkestrite juhatajaks kooliõpetaja David Virkhaus, „Eesti orkestrimuusika isa“, kes ka järgneval kuuel laulupeol alati oli pillikooride juhatajaks. Pidukõnelejaiks kutsuti vaimuliku kontserdi vaheaegadeks pastorid Fr. Hörschelmann (Viljandist) ja Fr. Hollmann (Raugest); ilmaliku kontserdi vaheaegadeks J. V. Jannsen ja Jakob Hurt.

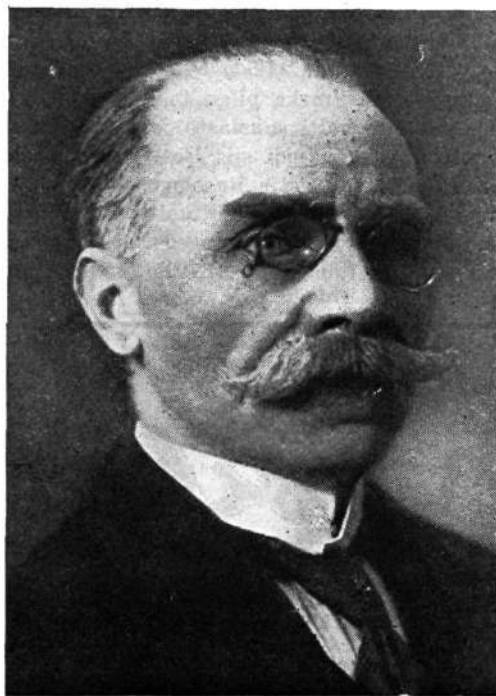
Vaatamata äärmiselt lühikesele ettevalmistusajale õnnestus esimene Eesti üldlaulupidu, millest võtsid osa 40 meeskoori 762 lauljaga ja 3 orkestrit 48 mängijaga, seega üldsummas 810 osavõtjat, muusikaliselt kõigiti rahuldavalt ja möödus ülevas meeleolus, mida isegi pidusöögi ajal voolav vihm ei suutnud mõjutada. Lauluvõistlusel, millest „Vanemuise“ koor kui piduperemees ei võtnud osa, tunnistati esimese võidu osaliseks „Estonia“ 10-meheline meeskoor Tallinnast Bergmani (praegune notaar) juhatusel, teise koha omandas Kanepi 21-meheline laulukoor köster Abeli juhatusel ja kolmanda — Tarvastu 29-meheline koor köster Wühneri juhatusel. Võitjale annetati vastavad diplomid.

Kuid palju suurem kui muusikaline kordaminek on esimese Eesti üldlaulupeo tähtsus ta rahvuskultuurilisel alal. Esmakordselt andis ta, nagu juba öeldud, eesti rahvale võimaluse iseennast näidata ja näha. Ta andis ühtlasi ka toleaegeile tähtsamale rahvameestele esmakordselt võimaluse erapooletu välise koore all tulla suuremal arvul kokku, vahetada isekesiske mõtteid ja teha kavatsusi selle kohta, kuidas eesti rahvas ärganud rahvustunnet süvendada, ja milliseid samme astuda eesti rahva edasiarendamiseks ja ta elujärje kultuurilisele tasemele tõstmiseks. Ta suurejooneline kordaminek sisendas igäühele tunde, et eesti rahvas tervikuna on ärganud, et ta ei koosnenud enam üksikuist liikmeist, kes lahus üksteisest ela-

sid üksikuis kihelkondades ja valdades, kus nad igäüks omaette kiratsesid oma vaevalist elu, vaid et on olemas üks ühtlane eesti rahvas, kes nüüdsama oli saatnud korda silmapaistva ja tähelepanuvääriva kultuurilise teo. Seni põlatud talupojarahvas oli suutnud ilmselt tõestada kõigile, et ta sugugi ei seisnud tol madalal kultuurilisel järjel, mis oleks vajanud ühe teise rahva juhtimist ja hoolitsemist ning eestkostmist.

Esimene Eesti laulupidu oli muutunud rahva ärganud iseteadvuse sünnipäevaks, ja seepärast polnud ka ime, et siitpeale eesti rahva kultuuriline arenemine hakkas sammuma edasi ikka kiiremas ja kiiremas tempos, kuni ta viimaks jõuab välja täielise vabaduseni ja suveräänsuseni.

Esimese Eesti üldlaulupeo kohta ei saa jätta mainimata ka seda, et teda erilisel külastasid meie hõimurahvaste, soomlaste ja ungarlaste, esindajad. 1868. a. suvel olid Yrjö Koskinen, pärastine senaator, ja Julius Krohn, pärastine soome keele professor Helsingi ülikooli juures, kaks Soome veendunud rahvuslast, kes olid tulnud Eestisse, et tutvuda oma suguvendade püüetega rahvustunde süvendamise alal, külastanud ka Jannsenit, et vahetada temaga mõtteid ta püüete, vaadete ja rahvuslike ideede üle. Nüüd laulupeoks olid nad Soome rahvuspartei juhtivate tegelastena läkitanud Eestisse mag. Reinhold Aspelini, pärastise arheologia professori ja Soome riigiarheoloogi, ja Svani, ühe Helsingis asetseva soome kooli juhataja, et tutvuda lähemalt eesti rahva tublimatega meestega ja uurida laulupeo korraldust. Selle eeskujul ja toetudes uurimustele, mis teiste soome teadlaste poolt võeti ette järgnevatel, 1879. ja 1880. a. korraldatud laulupidudel, hakati hiljem ka Soomes, esmakordselt 1881. a., korraldama laulupidusid. Ungarist viibis esimesel Eesti laulu-

K. Törnpu †

peol kuulus keeleteadlane Paul Hunfalvy Budapestist. Ta on esimesi keeleteadlasi, kes tõestas ungari keele sugulust soome ja eesti omaga. Oma reisimuljeid avaldas ta hiljem väikeses teoses: „Reise durch die russischen Ostseeprovinzen“, milles leidub ka laulupeo kirjeldus ja mainitakse lugupidamisega J. V. Jannsenit ja ta perekonda.

Kuna esimene laulupidu oli avaldanud sügavat muljet rahva elule, siis tuli isa Jannsen mõttele korraldada rea aastate järele uusi samasuguseid pidustusi, et konstateerida rahva vahepealset arenemist, teda ergutada uuteks jõupingutusteks ja huvitada laiemaid ringkondi ta võimeist.

1876. aastal palus Jannsen seepärast „Vanemuise“ seltsi nimel riigivalitsuselt luba

teise Eesti laulupeo

korraldamiseks, mille ta seekord õige kiiresti sai kätte. Peakomiteesse paluti seekord liberaalne mõisnik Hermann v. Samson, kuna eelmise laulupeo president Willigerode seekord võttis komiteest osa vaid liikmena. 14. sept. 1876 läkitati esimene üleskutse kooridele ja orkestritele laulupeost osavõtmiseks järgneval suvel. Igalpool algas jällegi innukas ettevalmistus suureks rahvapeoks. Seal aga tekkisid 1877. a. jaanuaris lahkhelid peakomitees. V. Samson ja Willigerode nõudsid äkki garantiisid, et laulupeoga ei taotelda mingisuguseid muid sihte kui ainuüksi muusikalisi. Samal ajal ilmus trükist Samsoni „Avalik kiri härra pastor J. Hurtile“ Aleksandri kooli asjus, mispärast laulupeo komiteele esildatud nõude tegelikuks põhjuseks tuleb pidada saksluste põhimõttelist ja ägedat opositsiooni Aleksandri kooli asutamise vastu ning kartust, et kavatsatud rahvapidu võiks kujuneda selle vihatud aja edendajaks. Kuigi liberaalseim mõisnike hulgast, ei passinud siis ka tema poolt alustatud reformkavadesse eestlaste püüe vabaneda sakslaste eestkostmise alt, mille asjaolu heidab ilmeka pilgu tolleaegsete sakslaste kivinenud vaatele balti sakslaste ja eesti rahva vahekordade suhtes. Seega pidi siis Eesti rahvas sammuma isecoma rada, et jõuda välja iseseisvusele.

Varsti pärast seda vahejuhtumit algas Türgi sõda, mispärast laulupeo ettevalmistused katkestati ja pidu lükati edasi. Uus luba saadi 1879. a. suveks, millal ka

laulupidu ära peeti. Peakomitee presidendiks kutsuti Tartu linnapea, end. kirurgia prof. ja ülikooli rektor dr. Georg v. Oettingen. Ka Willigerode astus uuesti komiteesse. Abipresidendiks oli jällegi J. V. Jannsen. Teine laulupidu peeti ära 20.—22. juunini 1879. a. Meeskoore (1070 meeslauljat) juhatas K. A. Hermann, ja pillikoore (202 mängijat) — A. Willigerode ja D. Virkhaus. Kavastati oli seekord juba 6 algupärast laulu. Pidukõnelejaina esinesid võimalikul kontserdil Peterburgi eesti koguduse õpetaja, pärasine piiskop C. Freifeldt, kes oma kõnes eriti toonitas, et ta on sündinud eestlane, ja Ambla pastor G. Knüpferr; ilmalikul kontserdil kõnelesid Jürmann ja V. Eisenschmidt. Pidasõök korraldati teise päeva õhtul näitusplatsil. Selle kestes peeti mõned ametlikult ette nähtud kõned. Teisi kõnesid piduliste presidendil korraldusel ei lubatud. Niipea kui keegi võttis sõna, käsutati muusika mängima. Seetõttu kujunes piduliste meeoleolu õige surutuks, igal pool nähti eraldatud gruppe, kes isekeskis vahetasid mõtteid ning seejuures arglikult ringi vaatasid, kas mõni kutsumatu kõrv neid ei ole kuulatamas. Üldise, õilsa vaimustuse hoog, mis ergutaks püüdumiseks ideaalsete varade poole, oli sumbutatud, millele omakord mõjus ka veel kaasa Jakobsoni-Jannseni vaheline tüli „Sakala“ ja „Postimehe“ veargudel. Pidu, mis pidi ilmutama eesti rahva edusamme kultuurisel alal kümne aasta kestes, võis küll tuua esile paremaid saavutusi muusikalisel alal, kuid jättis muidu osavõtjaise masendava mulje. Ei parandanud seda meeoleolu ka palju isa Jannseni poja Harry Jannseni julgustavad sõnad pärast pidupäevi „Postimehes“:

„Armsad Eesti vennad! Me võitleme, kus tarvis, oma rahva eest, sest meie tunneme selgesti, et rahvas pimedusse jääb ja Eesti nimi kaob, kui meil on ükskõik, missuguse rahva kännust võrsunud oleme. Sellepärast teadku, tundku ja tuletagu rahvas alati meele, et tema Eesti rahvas, et tema isamaa Eesti maa, ja et tema emakeel Eesti keel on.“

Järgmisel päeval pärast teise laulupeo lõppu kogunesid J. V. Jannseni majja ta lapsed, nende hulgas ka Lydia Koidula, Jakob Hurt, V. Eisenschmidt, dr. H. Rosenthal abikaasaga

J. Ekholm

Kotsebue 13.

Tel. 4-40-92.

Naftasaadused. Heeringad. Sool. Seebikivi.

Bensiinijaamad: Kotsebue 13, tel. 4-40-92. Ala 2, tel. 4-52-40. Kaarli puhest. 4 „Luxus“, telefon 4-50-02.

(Jannseni tütar Eugenia) ja veel mõned teised juhtivad tegelased ja vahetasid mõtteid teise laulupeo masendavast muljest osavõtjate ja publiku enamusele. Otsiti teid, kuidas võiks asja parandada, ja jõuti ühiselt arvamisele, et selleks võiks olla uue laulupeo korraldamine järgneva aasta suvel, millele loa saamiseks võiks kasutada keisri Aleksander II 25-aastast valitsemisjuubelit. Kuna ühtlasi oldi veendumusel, et Tartu mõjumeeste vaated vaevalt ühe aasta kestes võiksid muutuda, siis otsustati järgmine,

kolmas Eesti laulupidu

korraldada Tallinnas ja eeltööde tegemiseks volitada dr. H. Rosenthalit.

Luba saadi Tallinna „Lootuse“ seltsi nimel võrdlemisi kiiresti ja dr. H. Rosenthal koos vaimustatud noore Eesti rahvuslase August Einvaldiga asus innukalt oma ülesande teostamisele. Peokomitee presidendiks kutsuti seekord dr. med. Carl v. Wistinghausen, abipresidendiks jäi dr. H. Rosenthal ja sekretäriks A. Einvald. Laulupeo juhtide ja pidukõnelejate valimine viidi seekord pärast varem valitud laulupeo üldjuhi pastor Grohmanni põhjendatud tagasiastumist peenetundelise ja rahvameelse presidendiga ettepanekul õige demokraatlikule alusele. Need valiti nimelt nüüd kõigi laulupeost osavõtjate kooride juhtide ühisel hääletamisel, kusjuures igaljuhul oli ettepanekute tegemise õigus. Sel teel valiti ühendatud kooride juhiks Peterburgi konservatoriumi õpilane Johannes Kappel ja orkestrite üldjuhiks D. Virkhhaus. Pidukõnelejaiks esimesel päeval valiti Jakob Hurt ja Oskar Kallas, teisel päeval — Tarvastu köster Wühner ja dr. H. Rosenthal. Laulupidu otsustati lõpetada suure jaanitulega piduplatsil, kus peokõnelejana pidi esinema V. Eizenschmidt.

Kolmas laulupidu peeti ära 11.—13. juunini 1880. a. Tallinnas Lütheri platsil (Politseiaial). Osa võttis sellest 38 laulukoori 852 lauljaga ja 8 orkestrit 98 mängijaga. Kuigi osavõtjate arv oli vähem eelmise aasta osavõtjate arvust, mis oli seletatav osalt lühikese vaheajaga kahe laulupeo vahel, osalt aga ikka alles rahva hulgas valitseva halva mälestusega eelmisest laulupeost, siiski kujunes see laulupidu üle

ootuste ülevaks hetkeks meie rahva elus ja suutis oma üksmeelega ja varjamatult rahvusliku põhitööniga, mis helises vastu kõigis kõnedes ning rõõmus-taval kombel ka presidendil v. Wistinghauseni tervituskõnes koorijuhtidele ja külalisile, kustutada seda masendavat mõju, mis oli avaldanud eelmise laulupidu Tartus, andis uut usku ja uut hoogu tegutsemiseks rahvuskultuurilisel alal.

Erinevaks eelmistest laulupidudest kujunes seekordne ka selle poolest, et üksikooride kontserdist kolmandal pidupäeval võttis seekord osa ka kaks segakoori — Jüri kihelkonnast ja Kasti mõisast (Märjamaa kihelkond) — ja et suur hulk lauljaid oli ilmunud rahvariideis.

Eriti tujuküllaseks kujunes laulupeo lõpp-päev oma jaanitulega, mis süüdati peoplatsil vastu laululava, kus jutulestiku maagilisel valgustusel ühendatud koorid ikka jälle rahva nõudel pidid kordama oma viimast laulu: „Eesti pojad, edasi!“ Kaua keetsid ka elagu-hüüded kooride juhtidele ja rahvas ei tahtnud kuidagi lahkuda peoplatsilt. Mitmed koorid kogunesid viimaks loitva jaanitule ümber ja hakkasid võidu laulma oma parimaid palu. Hillisööni kostis nii kaunis laul ja mäng veel pärast laulupeo ametlikku lõppu peoväljalt.

Ka rahaline tulu laulupeost ületas igasuguse ootuse. Puhas tulu 1786 rubla 96 kop. jaotati jooleks, millest esimene pool läks peo ametliku korraldaja „Lootuse“ seltsi kasuks ja teine pool määrati eesti rahvakooliõpetajate toetuskassa põhikapitaliks. *)

Neljas Eesti laulupidu

peeti 1891. a. 15.—17. juunini. Eesti Kirjameeste Seltsi eestvõttel Tartus, Aleksander III 10-aastase valitsemise juubeli puhul. Peopresidendiks oli dr. K. A. Hermann, kes ühtlasi ühes J. Orlemaniga juhatas ühendatud koore, mille lauljate arv segakoo-

*) Hiljem tekkis sellest protsess. Kui rahvakooliõpetajate toetuskassa põhikiri pikema aja kestes ei leidnud kinnitamist, siis nõudis ta sisse ka teise poole laulupeo tuludest kohtu teel enda kasuks toetuskassa hooldajalt dr. H. Rosenthalilt ühes % -dega 1342 rbl. 69 kop. suuruses.

Vanim puusärgiläri ja matusetalitus

A. MELDORF

Tallinn, Väike Tartu maantee 1.

Telefon 463-33, 460-92.

MÜÜgil alaliselt: puusärke puust ja metallist, riste,

pärgi,

hauaaedu,

hauakaste jne.

Ilustamine kõikide soovide kohaselt.

Surnute saatmise korraldus kõikides riikides. Tellimisi võetakse vastu igal ajal, ka pühapäeviti.

ride arvu suurenemise tõttu tõusis 2700-ni. Ka mängijate arv oli tublisti kasvanud, nimelt 600-ni. Pillikoore juhatasid D. Virkhaus, A. Läte ja J. Virkhaus. Pidukõnelejaina esinesid prof. Köhler—Viljandi — ja dr. K. A. Hermann. Peol viibis ka Liivimaa kuberner kindr.-ltm. Sinovjev.

Selle laulupeo järelkajana tuleb märkida asjaolu, et ajakirjanduses ei tohtud sõnagagi puudutada peo rahvuslikku tähtsust. Tsensori punane pliiats tõmbas kõik sellelaadsed sõnad ja laused armutult maha. Vaatamata sellele oli aga rohke osavõtt laulupeost üksinda juba küllaldaseks ergutajaks meie rahvale jätkata sihikindlalt oma teed rahvusliku iseseisvuse saavutamise suunas, vaatamata kõigile surutistele ja takistustele, mis talle seejuures veeretati teele ette.

Viienda Eesti laulupeo

algatajaks oli dr. med. Heinrich Koppel, kes „Eesti Käsitöölise Seltsi“ esimehena Tartus ühes „Vanemuise“ esimehe Goldmaniga mõlema seltsi nimel talurahva vabastamise 75-aastase juubeli puhuks hankis loa laulupeo korraldamiseks Tartus 18. kuni 20. juunini 1894. aastal. Peokomitee presidendiks kutsuti toleaeagne Tartu linnaeape dr. med. Wilhelm v. Bock, kes oma vanaduse tõttu tegelikult asja juhtimisest osa ei võtnud, vaid selle jättis abipresidendi dr. med. H. Koppeli, kassameistri Goldmani ja sekretäri cand. Jaan Tõnissoni hooleks. See oli rängim Vene tsarismi surutise aeg, mis siis valitses Eestis, kuid vaatamata sellele oli rahvuslik meelsus juba seevõrd kindlustunud eesti poegade ja tütarde südameis, et laulupeo tegelastena esines seekord tervenisti 6000 lauljat ja mängijat (247 koori ja 30 orkestrit). Laulude juhatajaiks olid dr. K. A. Hermann, Joh. Koppel ja K. Tärnu, pillikoore juhatas jällegi D. Virkhaus. Kõnesid laulude vaheaegadel seekord ei peetud, selleks ei saadud luba.

Vaatamata juba tähendatud rängale surutisajale möödus see laulupidu siiski täielises üksmeeles ja kujunes suureks rahvajõu demonstratsiooniks ja tõestas, et eesti rahvas 25 aasta jooksul on tõusnud rahvaks, kes ei vaja sääresteks suurteks ettevõteteks kellegi kõr-

valise abi. Tal leidus juba küllaldaselt oma ihust ja verest võrsunud juhte, keda ta võis asetada oma etteotsa ja kes julgesti võisid astuda iga teise kultuur-rahva paremate poegade kõrvale. Ka muusikalisel alal oli edu suur. Ses mõttes võib viiendat laulupidu täie õigusega nimetada tähelepanuväärivaks aampalgiks meie rahva kultuuriajaloos.

Kaks aastat pärast seda korraldati „Estonia“ ja „Lootuse“ seltside ühisel ettevõttel Tallinnas 8.—10. juunini 1896. a.

kuues Eesti üldlaulupidu

Nikolai II troonile astumise puhul. Peakomitee esimeheks kutsuti Tallinna linnaeape Johannes von Hueck, abipresidendiks linnanõunik kaupm. Toomas Jakobson, sekretäriks algkooliõpetaja Heinrich Stein. Pidukõnelejaiks olid palutud dr. Jakob Hurt ja pastor Rud. Kallas. Kuid viimase kõne keeldi tsensori poolt ära. Kontsertide lõpuks, millest võttis osa üle 5000 laulja ja mängija, lauldi ja mängiti Jaan Tõnissoni ettepanekul Eesti rahvushümni „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“, mida rahvas pead paljastades pealt kuulas. Kooride ja orkestrite juhtideks olid samad mehed, kes juhatasid ka viiendat laulupidu Tartus.

Laulupidu läks hästi korda ja süvendas rahvas rahvuslikku tunnet, kuigi igasugused rahvuslikud demonstratsioonid olid kõvasti keeldud. Iseloomustavana võiks mainida, et üks Tallinna vene leht pärast laulupidu pahandas, et eestlased laulupeol on kõnelnud eesti keelt, kuigi nad väga hästi oskavat vene keelt!

Möödus hulk aastaid enne kui saadi korraldada järgmine,

seitsmes Eesti üldlaulupidu

Tallinnas 12.—14. juunini 1910. a.

Oli möödunud 1905. a. oma verise revolutsiooniga, mahalaskmistega ja vangistamistega ning Siberisse saatmistega. Eesti rahvuslus oli tõstnud pea kõrgele, astus juba avalikku võitlusse oma surujate vastu. Laulupeo korraldamise hetkeks peeti parajaimaks momendiks eesti rahva toleaeagseks suuremaks ürituseks kujunenud „Estonia“ teatrimaja ehituse nurgakivi panemist. 10.000 lauljat-mängijat koguneb Tallinna kokku suureks rahvapeoks. Kui kogunetakse kokku „Estonia“ nurgakivi panemisele, keeldakse kubernerilt äkki ära igasuguste kõnede pidamine. Nurgakivipanemine teostub siiski — vaikides. Politsei tungib nüüd vahele rahvavasse laiali ajama, kisub postid maa seest välja, rebib vanikud tükkideks. Ei puudu palju, et asi ei kujune veriseks kokkupõrkeks. Laulupeo kontserdi lõppedes, mille kavas on seekord vaid ainuüksi eesti heliloojate tööd, kostab äkki kogu lauljatepere ja rahva ühine võimas „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“. Politsei segab vahele, sunnib lauljad vaikima. Nüüd aga paneb vana hallpea D. Virkhaus, kes esimesest laulupeost saadik on juhatanud ühendatud orkestrite mängu, oma 1300-mehelise pillikoori mängima vennasrahva Soome

Kaitseliitlased!

Parimast paremad on

„TERVISE“

limonaadid.

Herne tänn. 14. Telef. 463-35.

Tallinn

Siwonia õlu

rahvuslikku „Porilaste marssi“. Virkhausile määratakse kuberneril korraldusel 10 päeva aresti. Otsus jääb aga teostamata, sest puudub seks vastav paragraaf. „Porilaste marssi“ ei tohtud küll mängida Soomes, kuid välispool Soome piire puudus selline keeld.

Laulukoore juhatasid M. Lüdigi ja M. Kippert, orkestreid D. Virkhaus.

Seitsmes laulupidu on viimne enne Eesti iseseisvusaega. Ta oli võimsaimaks demonstratsiooniks võõraste võimude surve vastu ja avaldas ilmselt, et eesti rahvas ei lase end enam orjameelselt painutada, vaid püsti päi ja iseteadlikult sammub edasi oma kindlat rahvuslikku rada, kui teda mõne aasta pärast peab viima läbi ränga ja verise heitluse vastu täielisele vabadusele, iseseisvusele ja rippumatusse.

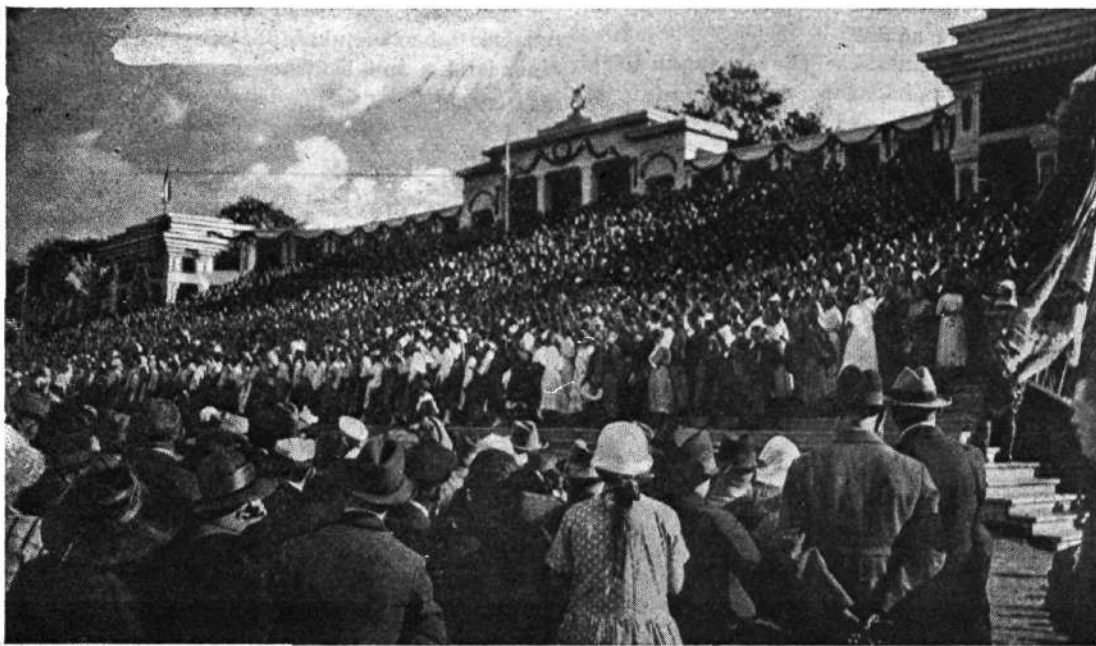
Järgmised,

kaheksas ja üheksas, Eesti üldlaulupeod

toimuvad 30. juunist — 2. juulini 1923. a. ja 30. juunist — 2. juulini 1928. a. juba vaba Eesti pinnal. Hävitatud on kõik senised takistused, mis heideti tee suurte rahvuspühade pühitsemisele. Laul oli purus-

tanud ahelad, mis püüdsid hoida kammitas eesti rahva vaba arenemise, kultuurilise järje tõstmise. Vabalt ja mehiselt helises nüüd võimas laul mõlemal korral üle 15.000 osavõtja suust üle vaba Eesti vainude ja metsade, järvede ja põldude. Veel kaugemalegi, üle vaba Eesti radade! Nad kostavad nüüd kõrva juba peagu kõigile rahvastele, kes suuremal või vähemal arvul ruttavad Eesti laulupidudeks meie maale, et nautida seda omapäraselt ilu, mida pakub hetk, millal peagu kogu rahvas koguneb kokku ühte paika, nagu muiste eesti vaprad malevad oma suurtele ühistele nõupidamistele, et üheskoos laulda ja kuulata seda laulu. Võimas ja meelikõitev on see pilt ja kogu maailma ajakirjanduses kajastub see siis jälle vastu ja kõneleb ka kaugetele rahvastele sellest omapärasest ilust ja võlust, mida pakub „laulev rahvas“ oma suurimal pidupäeval — üleriiklikul laulupeol!

Eesti rahvas mitte ainult ei „laulnud ennast vabaks“, nagu armastatakse ütelda, vaid ta laulab end ka kogu maailma rahvaste südamesse ja meeltesse, laulab end seni tundmatust, ahelaisse köidetud ja vintsutatud ning kõigist unustatud ja mahajäetud rahvusest kõigile tuttavaks, tunnustatud ja vääriliselt austatud rahvaks suures rahvaste peres!

Eelmiselt laulupeolt

Tarvitage „Feivali“ seepi, puudrit ja Eau de Cologne'i

MATKAVOISTLUSED 1933. A. SUVEL

1. Eesti Turistide Ühingu Tartu osakond ja „Loodusevaatleja“ toimetuse korraldavad 1933. a. suvel algkooli lõpetanuile ja keskkooliõpilasile umbes 13—20 aasta vanuseni võistluse jalgsimatkas, mis tehakse Eestis kodumaa tundmaõppimise eesmärgiga.

2. Võistlusel hinnatakse vastupidavust matkal ja vaatlusoskust ning -võimeid matkatud teel.

3. Matka üldpikkuseks arvatakse algkooli lõpetanuile 250—300 km või üle selle, keskkooliõpilasile 350 kuni 500 km või üle selle. Matka pikkus arvestatakse „Eesti Teedekaardi“ (teedeministeeriumi maanteed ja ehituse osakonna väljaanne 1931) järgi. Matkakava koostamine ja valimine on täiesti vaba.

Märkus: Matka üldpikkusena arvestatakse ka kodukohast mitmes suunas tehtud matkad, mille lõpppunkt algpunktist üle 20 km. Üle ühe korra käidud teed ei arvestata.

4. Matka pikkust tõestatakse matkaraamatuga, millesse tehtud igal matkapäeval vastavad märkused allkirjadega käidud tee läheduses olevailt seltskonnategelasilt, kooliõpetajailt, kirikuõpetajailt, vallasekretäridelt, postkontoreilt ja -agentuuridelt jne., mille juures allkirja tõestatakse võimaluse korral vastava pitsati löömisega matkaraamatusse. Üldtuntud tegelaste allkirjade puhul pitsatit ei nõuta.

5. Vaatlusoskust hinnatakse päevaraamatu järgi, millesse kirjutatakse vaadeldavate maakohtade ja tähelepanud nähtuste kirjeldused.

Märkus: Matkal peetud päevaraamatule võib lisana esitada ka pärast matka lõpetamist kodus täiendavalt kirjutatud kirjeldused vastavate ülesvõtetega, joonistega, kaardivõtetega jne. Materjaali läbitöötamise oskus võetakse hindamisel arvesse.

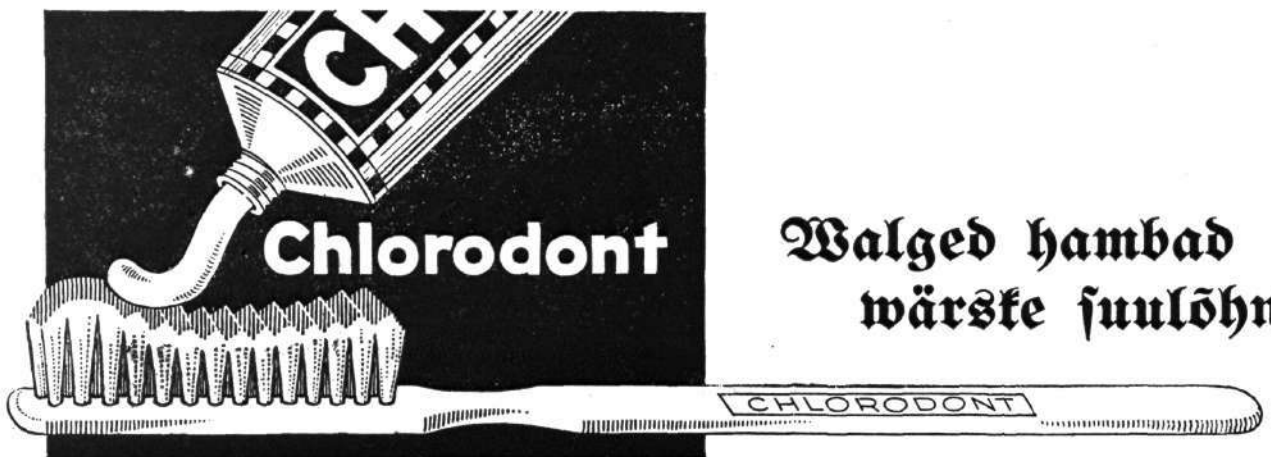
6. Auhinnaks on algkooli lõpetanuile: 1. auhind: 7 krooni rahas, 2. auh.: 3 aastakäiku „Loodusevaatlejat“, 3. auh.: maateaduslikku kirjandust 2 kr. väärtuses; keskkooliõpilasile: 1. auhind: 10 kr. rahas, 2. auhind: kõik seni ilmunud „Loodusevaatleja“ aastakäigud, igauhest 1 eks., 3. auhind: maateaduslikku kirjandust 3 krooni väärtuses.

7. Auhindamisest võtavad osa: dr. G. Vilberg, ETÜ Tartu osakonna esimees ja „Loodusevaatleja“ toimetaja, dr. A. Luha, kodu-uurimistoimkonna väljannete toimetaja, mag. A. Parts, maateaduse õpetaja, E. Valdas, ETÜ Tartu osakonna kirjatoimetaja ja maateaduse õpetaja, J. Karma, maateaduse õpetaja.

8. Matka- ja päevaraamatute sisseandmise viimne tähtpäev on 1. oktoober 1933. Hindamise tulemused teatatakse 15. oktoobri ümber s. a. Saadetise aadress: „Loodusevaatleja“ toimetuse, Tartu, Kastani tän. nr. 119.

9. Kõik auhindamisele saadetud matka- ja päevaraamatud saadetakse pärast auhindamist tagasi, kui saadetakse või lisatakse vastavalt postmarke.

Korraldav toimikond.

MAHTRA SÕDA

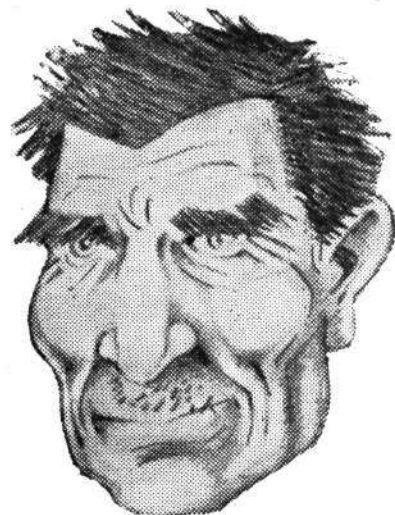

Mahtra sõda moodustab ühe eredama vahelüli Eesti vabadusvõitluse pikas ahelikus. Siin aset leidnud sündmused kinnitasid veel kord, et eesti rahvas, keda sakslased olid vallutanud suure ülevõimuga, püüdis alati oma õigusi panna maksma, isegi siis, kui oli ette näha kindel kaotus.

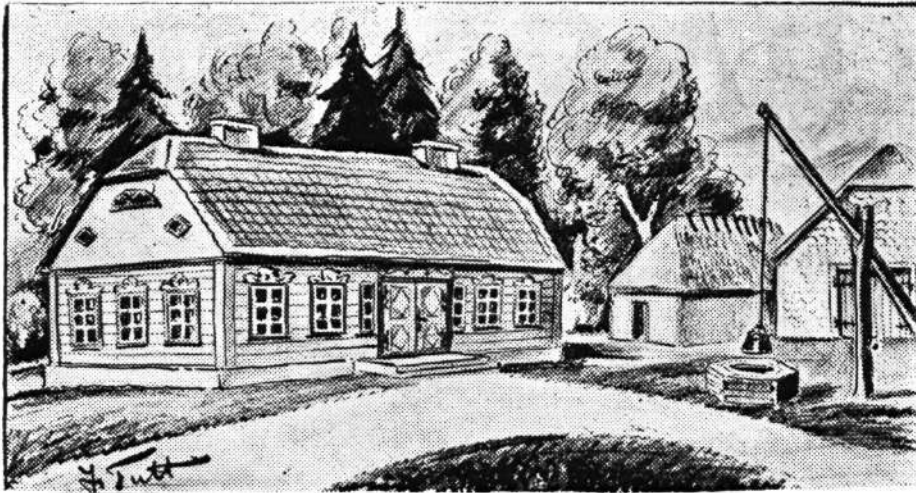
Teatavasti vabastas 1816. a. Eestimaa talurahvaseadus talurahva pärisorjusest, kuid ei määranud talle mingisuguseid õigusi maa-alale, mida seni talumees enese ja oma perekonna ülalpidamise otstarbeks oli harinud. Ta oli lindprii. Ei olnud mitte, nagu enne, mõisniku eraomandus, küll aga teomees. Seadus jättis majandusliku vahekorra korraldamise mõisniku ja talumehe vahel täiesti nende omavaheliseks asjaks. Säärases olukorras jäi talumees kui majanduslikult nõrgem külg täieliselt sõltuvaks mõisnikust. Seda seisukorda ei jätnud mõisnik kasutamata.

Üheksateistkümnenda sajandi 20-dast kuni 30-da aastani kestev agraarkriis sundis mõisnike otsima uusi tuluallikaid. Et põllumajandus ennast tasuks, hakati tarvitama ratsionaalsemaid töömetoode ja koguni levitama uusi tulundusharusid nagu meriino-lammaste, kartuli ja ristikeina kasvatamine. Säärased uuendused mõisnike majapidamises sundisid taludele peale teoorjuse suurenemise; mis hakkas talumehele käima üle jõu. Talupoeg oli sedavõrd viletsas seisukorras, et ta kõige parema tahtmise juures ei suutnud täita temale mõisniku poolt pealepandud kohustusi. Põhjused selleks olid teoorjuse raskenemine ja küllaldaselt tugeva sideme puudumine oma taluga, sest talupoeg oli ainult lühiaja-rentnik mõisniku maa-alal. Olles täiesti selle meelevalla all ja tundes ebakindlat seisukorda oma majapidamises läks talupidaja majanduslik seisukord tagurpidi. Ta vilets seisukord ähvardas ka mõisnikku, sest nende heaolu oli ju lõpuks seoses talupoja jõukusega. Seepärast on arusaadav, et hakati otsima abinõusid, kuidas talumeest teha töövõimeliseks. Tuli kuuldavale arvustavaid häälid maksvate talurahvaseaduste puuduste ja teoorjuse süsteemi kohta. Algatuse talurahva õigusliku korra revideerimiseks tegid Eestimaa mõisnikud. 1839. a. maapäeval võeti

talurahvaseaduse muutmise asi päevakorda ja asutati selle väljatöötamiseks komisjon. Kuid seisukord ei olnud põrmugi parem Liivimaal. Ka seal läks talumeeste seisukord sedavõrd raskeks, et 1841. a. puhkesid mitmes kohas käärimised. Nüüd asuti ka Liivimaal talurahva seisukorda uurima ja edaspidine Eestimaa agraarreformi arenemine sattus sõltuvusse sama küsimuse käsitlemisest Liivimaal. Peab tunnistama, et Eestimaal paljudes rüütelkonna komisjonides ja maapäevil löödi ägedaid sõnalahinguid talurahvaseaduse muutmise poolt ja vastu, kuid küsimus siiski ei nihkunud paigast. 1842. a. võeti küll vastu otsused, milles tunnistati tarviliseks osa maid kindlustada talupoegadele alatiseks tarvitamiseks, teoorjust ja renti mitte suurendada ning lubati talusid anda pärisrendile. Peterburis ei võetud aga neid Eestimaa maapäeva otsuseid üldse arutusele, sest taheti oodata ära Liivimaa agraarseaduste lõplikku väljakujunemist, et siis need panna maksma kõigis kolmes kubermangus, s. o. Eesti-, Liivi- ja Kuramaal. Selle järele jäi Eestimaa rüütelkond täiesti passiivseks. Ainult aastal 1845,

Priidik Einmann

Mahtra mõisahoone enne mahapõletamist

kui jälle Liivimaal puhkesid talurahva käärinised suure hooga, oldi sunnitud ruttama. Järgmisel aastal Peterburis peetud rüütelkonna maapäeval võeti küsimus uuesti päevakorda. Valitsus kinnitas Eestimaa rüütelkonna poolt väljatöötatud talurahvaseaduse põhi-jooned. 1847. aastal, õige tormisel Eestimaa maapäeva istungil, võeti vastu rida otsuseid, mida täiendati Liivimaa uute talurahvaseaduste määrustega (1849. a.). Küsimuse kallal murti piike ja kaaluti veel õige mitmed korrad, kusjuures peatüliõunaks oli punkt, mis-sugusel alusel talumaad mõisamaast lahutada. Mõisnikud püüdsid võimalikult vähe oma senistest ees-õigustest loobuda. Isegi purutagurlane Vene riigi valitsus oli sunnitud oma mõju panema maksma, et talurahvale üldse midagi välja kaubelda.

Maksvusele see seadus ei pääsnud siiski nii ruttu. 1853. a. algas Krimmi sõda, mille pärast jäi unustusse seaduse väljakuulutamise. Alles sõja lõppedes 5. juulil 1856. a. kinnitati valitsuse poolt see seadus ja maksma pidi ta hakkama jürapäevast 1858. a. Oma maksmapaneku korraga tekitaski ta talurahvas suuri arusaamatusi, mis kujunesid lõpuks veriseiks sündmusiks.

Rahval oli ammu teada, et valmistatakse uut seadust. Hulk aastaid oodati kannatlikult, sest oli vähemalt lootus, et uue seaduse maksmahakkamine nende kurnavat elujärge natuke parandab. Kuid aasta viletsust läks aasta järele, seadusest aga ei olnud kuulda midagi. Pärast oldi isegi teadmises, et seadus Peterburist on välja saadetud Tallinna. Et tema tõlkimiseks ja trükkimiseks tarvitati ligemale kaks aastat, see ärritas rahvast, sest tekkis kahtlus, kas mõisnikud seadust mitte oma huvide kohaselt ei tee ümber. Umbusku seaduse ehtsuse kohta aitas suurendada ka see asjaolu, et sellekohase korra järele õpetajad olid kuulutanud, et seadus loetakse rahvale kiriku kantlist ette. Tähtpäevaks kogunes rahvas suurel hulgal kirikuisse, kuid seadust ette ei loetud ega mainitud ka põhjusi, miks see jäi tegemata. Rahvale ei jäänud muud kui arvamine, et tema eest varjatakse sihilikult valitsuse poolt antud kergendusi.

Iseloomustav on asjaolu, et kui siseminister Lanskoj kuberner von Grünwaldilt päris järele, mil viisil sündis seaduse väljakuulutamise, siis vastas kuberner, et kirikus seadust oli kardetud ette lugeda, mis oleks võinud välja kutsuda suuremaid rahutusi. Juba sellest võib ette kujutada, kui suurel määral see seadus parandas talurahva põlve!

Viimaks kutsuti vallavane-
mad kihelkonna kohtunike juure ja anti neile seal kätte värsked seaduseraamatud. Koguneti vallamajadesse ja hakati suure õhinaga uut seadust uurima. Jälle pettumused ja umbusk!

Seadusel puudus keisri allkirija kull.

Kuid vaatamata sellele torkas siiski silma üks paragraaf, ja nimelt § 127, mis töötas tuua talurahvale kergendust. Nimetatud § määrab kindlaks teorjuse ülemmäära. Selle järele tarvitse mõisale teha hulga vähem päevi kui seni. Sama paragraaf saigi rahvale saatuslikuks. Temast saadi aru nii, et edaspidi ei ole mõisale enam tarvis teha n. n. abitegu, sest seaduses seda enam ei nõuta. Vana seadus aga, nagu „Maavalla Kuulutajas“ oli teatatud, kaotas maksvuse alates 23. aprillist 1858. a.

Pöörduti selguse saamiseks kihelkonna kohtunike ja kirikuõpetajate poole. Üllatuseks kuulsid sealt selguseotsijad, et tuleb teorjuse kohuseid täita veel 10 aastat, mis ka vastas tõele, sest seaduse mõiste järgi pidi iga talumees niikaua vana viisi täitma orjuse kohuseid, kuni ta talu talle ei oldud kätte mõõdetud ja sellekohase komisjoni poolt kinnitatud. Talumaade väljamõõtmine pidi viidama läbi 10 aasta jooksul. Võttes arvesse juba enne tekkinud kahtlusi ja ka seda, et teorjus täies oma ulatuses veel pidi kestma 10 aastat, tuli rahvas kindlale otsusele, et seadus on võltsitud. Need olid, lühidalt, põhjused, mis viisid rahva käärimiseni, millest kujunesid ka Mahtra sündmused.

Olles veendunud oma õigustes, jätsid paljud vallad Kose kihelkonnas abiteole minemata. Haagikohtunik ühes oma abiga ei suutnud rahvast sundida sõnakuulmisele. Sündmuste käik tehti teatavaks kuberneri-
le, kes saatis karistussalgana Kose kihelkonda kaks roodu sõdureid Laadoga jalaväe polgust major Laimingi juhtimisel. Võeti tarvitusele toored karistusabinõud. Kolmes mõisas — Ojasoo, Harmi ja Habaja mõisas said rängalt peksta kaheksa meest. Teised, et pääseda peksust, lubasid mõisale abitegu teha edasi.

Käärimine kandus edasi ka teistes kihelkondadesse, kus ta omandas palju kurvemad ja rusuvamad tagajärjed. Juuru kihelkonnas Mahtra peremehed jätsid samuti mõisa abiteole minemata. Sellest teatati kuberneri-
le ja tagajärg oli, et mehed käsutati 30. maiks Habaja mõisa haagikohtuniku ette. Samal hom-

mikul vara mehed kogunesid oma energilise ja lugupeetud vallavanema Ants Tertsuse juure nõu pidama. Juba enne talumeeste kogunemist käinud A. Tertsuse juures salajane käskjalg Habaja mõisast, kes teatanud, mis langes osaks teise valla meestele Habaja mõisas, ja soovitanud Mahtra meestele mitte üksikult tulla mõisa, vaid terve rahvaga, et oleks võimalik vastu hakata ja mitte end lasta läbi peksta. Talumeeste tulles teatanud neile Ants Tertsus käskjala soovitusi, mille järele mehed pidanud nõu kuni kella 7 hommikul ja otsustanud Habaja mõisa üldse mitte minna. Nad saanud vaid käsu igasse valda, et Juuru kihelkonna vallavanemad tuleksid kella 2 kokku kiriku juure kõrtsi.

Kõrtsis seletanud A. Tertsus kõigile vallavanemaile, mis temale Habaja sõnumitooja oli jutustanud, ja et oli selge, et tõrkumise puhul sõjavägi tuuakse kohale rahvast karistama, otsustatud pöörduda Juuru kiriku õpetaja poole, et see esineks kubernerile ees palvega, et Mahtrasse sõjaväge mitte ei toodaks. Valiti viiemeheline saatkond, teiste hulgas ka Tertsus, kes läheksid õpetaja Bergi juure asja selgitama. Kiriku ões tulnud saatkonnale vastu õpetaja ja kihelkonna kohtunik, kellele Tertsus otsekohe seletanud, et Maht-rasse sõjaväge ei toodaks, sest rahvas olevat väga ärritatud meeleolus, ja ütelnud, et kui sõjavägi siiski Mahtrasse tuuakse, ei olevat oodata head lugu. „Rahvas peab kurja, tahab vastu hakata ja sõda pidama.“ Õpetaja ja kohtunik lubanud astuda samme, et Maht-rasse sõjaväge ei toodaks, kuid tingimusel, et kõik mehed lubavad endise korra järele mõisale teha tegu. Pealeselle olid mehed veel Ero kõrtsi juures koos, kus Tertsus soovitas neile kõik täita, mis neile peale pannakse, ja ühtlasi teatas, et tema koju ei tule, vaid läheb Kärusse, õigeusu preestri juurest järele pärima, kas mõisnikel on õigus selleks, et „nemad võivad pek-suga panna vanduma selle seaduse peale, mis neljakümne aasta eest oli“.

Tertsus ühines Atlases Koka Matsiga, kellega koos hakkasid sammuma Käru poole. Sinna jõudsid nad pühapäeva hommikul. Jutustanud preestri-le Koesel ja Juurus aset võtnud sündmustest, pärisid nad preestri-lt, kas keiser sääraseid asju lubab. Seepeale preester vastas: „Ei luba!“ Nad palusid preestrit kirjutada talurahva viletsustest ja hädadest keisrile, mis-peale preester vastas, et tema seda ei tee, sest et neile pole veel häda tehtud, soovitas aga Tertsusel minna koju ja vaadata järele, mis seal veel sünnib, ning kui tööpoolest juhtub midagi paha, siis talle teatada, ja tema olevat valmis keisrile kirjutama. Ainult ärgu lasku Tertsus end kinni võtta. Nii jutustab, lühidalt kokku võttes, Mahtra sõja eelsündmustest Ants Tertsus. Kuid sündmused arenesid siiski kiiremini kui seda Ants Tertsus võis ette arvata. Samal ajal, kui ta oli teel preestri juure, s. o. laupäeval, 31. mail, tuli Habaja mõisast Mahtrasse pool roodu Laadoga polgu sõdureid staabikapten Boguzki ja lipnik Bolotovi juhatusel. Rahvas oli põgenenud metsa. Saadi kätte ainult üks mees, kellega saadeti teistele sõna, et nad tulgu 2. juunil mõisa sõnnikuveole. Kuid

metsa pagenud mehed ei mõtelnudki seda teha. Nad ootasid teistest kihelkondadest abi, et ühiselt seista oma õiguste eest. Kui lubatakse täna Habajal peksta, siis läheb lahti karistamine ka teistes mõisates. Sellele peab panema piiri.

Mehi hakkas tulema kokku. Neid tuli Juurust, Vaitlast, Kaiust, Purilast ja mujalt. Umbes paari-tuhandeline rahvahulk sammus mõisa. Nüüd juba kutsumata. Nagu kohutav müür seisis ta sõdurite ümber. Mahtra sõda oli algamas. Üks julgemaist meestest püüdis paaril korral sõdurite käest püssi võtta ära, mis aga ebaõnnestus. Selle järele astus ta staabikapten Boguzki ette ja virutas talle rusikaga pähe. See oli silmapilgu töö. Enne kui suudeti enesele anda aru, mis oli juhtunud, oli kõik juba möödas. Tagajärg ei jäänud tulemata. Kõlasid paugud ja mees langes surnult kummuli. Ta oli algaja ja ka esimene ohver. Silmapilgu püsis sügav vaikus. Kuid kohe tuli clu tardunud rahvamassi tagasi. Tõsteti kaikkaid ja kõlas võimas hurraa kahest tuhandest kõrist. Rahvamass surus end ähvardavalt kokku sõdu-rite salga ümber. Major Laiming, kes oli ka sinna saabunud, andis käsu kogupaugu lasta õhku. Kõlas hiiglamürin ja suitsupilv hõljus pikkamisi üle mäs-sajate pea. Taheti näha kogupaugu mõju rahvale. Kuid see ei liikunud paigast, vaid otsis silmadega sur-nuid, sest rahvas ei teadnud, et käsk oli õhku lasta. Surnuid mitte leides kõlasid uuesti hurraa-hüüded ja

86-aastane Ann Ney, kes oma silmaga Mahtra sõda oli näinud

teivastega varustatud rahvahulk hakkas liikuma sõdurite poole. Juba sadas teibaid ja kive sõdurite hulka. Üks püssiga varustatud mees laskis sellest sõdurite peale. Teine tormas lipnik Bolotovi kallale ja kiskus sel pagunid õlult. Keegi Mahtra mees sööstis major Laimingu kallale ja tahtis sellelt võtta ära mõõga. „Tuld,“ kamandas major. Ja kui seekord suitsupilv haihtus, nähti igal pool voolavat verd. Silmapilksel vaikuse järele kostis rahva hulgast lämbunud ja tasane sumin. See oli haavatute oigamine ja surijate viimne ägamine. Ent siis kostis rahvamassist salapärane ja võimas mühin. See oli vihalaine, mis puhkes maruna rahvas. Algas taplus.

Esimene sõdurite lask mõjus rahvale kahesuguselt. Enamiku ta ärritas vihale ja võitlusele, kuid leidis ka neid, kes surnuid ja haavatuid nähes hirmusid ja jooksu pistsid. Neid oli vähem. Teised tungisid surmapõlgava vaprusena, karjades, vandudes ja teibaid keerutades sõdureile kallale. Algas käsitsivõitlus. Nagu laviin mattis vihane rahvahulk sõdurid enda alla ja ähvardas nad viimse ni maha nootida. Püssid olid neil tühjad, ja kuna neile aega laadimiseks ei antud, siis püüdsid nad alguses tääkidega ja püssiparadega rahvale panna vastu. Kuid see ei kestnud kaua. Paljud neist olid juba langenud teivaste hoopide all ja ülejäänud püüdsid meeleheitliku jõuga rahvast murda läbi, et pääseda põgenema. Mõnedel see õnnestuski. Kaskedega piiratud puistete ja ümberkaudne heinamaa pakkusid kummalist pilti. Kõige ees jooksid esimesestest paukudest hirmunud talumehed, nende taga ja osalt ka nende hulgas põgenevad sõdurid, kelledele järgnesid talumehed, kes sõdureid löid põgenema ja nüüd neid teivastega taga ajasid.

Pärast säärast vastuhakkamist valdas suur hirm valitsusvõime ja mõisnikke. Juba järgmisel päeval läks Tartu maanteed mööda välja kaks kolonni Laa-

doga polgu sõdureid, arvult 600 meest. Raudalu maanteed mööda marssis Tallinnast välja 800 sõdurit. Kaasa läks ka sõjaväe ametnikke, kellede kohuseks oli üles kirjutada kõik, mis nad näevad ja kuulevad. Neile hakkas karistussalkade tegevus sedavõrd südame peale, et nad oma päevateadetes palusid Jumalat ja üks läks koguni hulluks.

4. juunil piirati Purila küla sisse. Kuid külas ei leitud inimesi, peale vanaeide ühes pisikeses poisikesega. Elanikud olid põgenenud metsa. Kulus päevi enne kui inimesed hakkasid ükshaaval ilmuma külasse. Nad vangistati ja saadeti Tallinna sõjakohtu alla. Sõjakohtus, kelle liikmeiks olid peamiselt kohalikud mõisnikud, mõistsid 65 kohtuallusest 60 surma. Vene valitsusvõimude vahelesegamisel ja survele moodustati lõpuks siiski komisjon, kes asja põhjalikumalt uuriks. Keisri käsul muudeti surmanuhtlus poolsurnuks peksmiseks ja Siberisse saatmiseks. Karistuse aktsioon toimus 1859. a. 10. veebr. Mahtra väljal. 56 karistusallust aeti siia raudsälja, keda saatis 400-meheline sõdurite salk ja hulk kasakaid. Keppe ja vitsu toodi kohale kahe hobusega. Peksmine algas kell 10 hommikul ja kestis kella 2-ni. Poolsurnuks peksetud inimesed visati Purila mõisa keldrisse. Natuke paranedes algas kolgata-tee Siberisse. Ants Tertsius, kes ka oli Siberisse saadetavate hulgas, kirjeldab seda kannatus- teed järgmiselt: 5000-kilomeetrilisest teest saanud vangid kasutada raudteed ainult 1000 km. 4000 km käidi jala, saatemuusikaks raudade kõlin ja püssipärade hoobid. Siberisse jõudnud, anti neile kätte puutumatu maa. Ei olnud toitu ega tööriistu. „Käisime kerjamas nende uste taga, kes enne meid siia olid saadetud. Ja need tundsid häda.“

Nõnda võitlesid eesti talupojad 75 aastat tagasi oma töö ja õiguse eest, mille tänutäheks praegune põlv Mahtra väljadele on püstitanud mälestusmärgi.

A/S. „EESTI REISIBÜROO“

Peakontor: Tallinn, Kinga t. 3, tel. 433-20 & 433-21.

Osakonnad: Tartu, Suurturg 7, tel. 3-72. — Pärnu, Rüütli tän., „Endla“ majas, telef. 113.
Telegrammide aadress: „ERBO“, Tallinn resp. Tartu, Pärnu.

Raudteepiletite eelmük: a) Kodumaal kõikidesse jaamadesse; b) Välismaale kõikidesse suurematesse linnadesse.

Esindused ja agentuur kõikidel suurematel Euroopa reisibüroodelt. — Ringreisipiletid turistidele. — Rahvahetus ja valuutamük reisijatele. — Välismaa passide ja viisumite muretsemine. — Laevasõidupiletid kõikidele kodumaa ja Baltimere liinidele. — Ookeani-laevade piletid Inglise, Saksa, Prantsuse, Rootsi ja Ameerika liinidel kõigisse maailmajagudesse. — Kanadasse piletid Canadian Pacific Railway Co. liini peale. — Õhusõidupiletid „AERO“ ja „DERULUFTI“ liinidele.

ÕPPETÖÖ

KORRALDAMISEST SUVILAAGRIS

Suvilaagrid on tähtsaimaks lüliks kaitseliidu suvises tegevuses. Nad taotlevad kaht — kaitseliidu üksuste sisemise korra tugevdamise ja distsipliini tõstmise, s. o. kasvatuslikku, ja väljaõppe — eesmärki. Esimene eesmärk saavutatakse laagris maksmapandud kindla laagri korra täitmisega ja laagri tseremooniatega. Viimased on: Laagri pidulik avamine, lipu ülestõstmine, öhtune loendus, lipu mahalaskmine, laagrituled jne. Teine — väljaõppe — eesmärk saavutatakse kavakindla, hästi järele mõeldud ja organiseeritud õppetevusega. Vaatleme lähemalt laagri õppekava koostamist ja õppetevuse organiseerimist.

Laagri õppekava koostamisel kergib üles esimene küsimus — missugused õppealad ja -ained võtta suvilaagrite õppekavadesse? Millised on need ained, mis peavad punase niidina laagri õppetevusest läbi jooksuma. Võttes kätte kaitseliidu käesoleva aasta tegevuskava leiame, et kaitseliidu käesoleva aasta õppetevuse raskuspunktiks on võetud:

1. Distsipliini ja rivilise esinemise ning väljanägemise tõstmine (koondriviõppus).
2. Jao ja jaopealiku taktikaline väljaõpe.
3. Relva hooldamine.
4. Õppelaskmiskooli elluviimine kaitseliitlaste massis.
5. Klassilaskureile lahinglaskmisele ettevalmistavate harjutuste täitmine.
6. Eriüksustele oma relvaliigi õppustena:
 - jalgrattur-üksustele — rattarivi ja taktikaline tegevus;
 - suurtükiväe üksustele — patarei tegevus välisõja oludes;
 - sideüksustele — praktiline sideteenistus lahingus;
 - ratsaüksustele — luuretegevus;
 - r.-k. üksustele — r.-k. meeskonna koostöö ja tegevus kaitse- ning pealetungilahingus (drilli otstarbel).
7. Sport ja meelelahutus.

Kui need alad on võetud käesoleva aasta õppetevuse tulipunktiks, siis loomulikult peavad nad leidma käsitamist ka suvilaagris.

Millised ained nimelt õppekavasse võtta ja kui palju nende tarvis määrata aega?

Millised ained nimelt võtta — siin peavad maleva pealik ja instruktor teadma, mis üksus talve jooksul on läbi läinud ja milles laagrist osavõtavad üksused on nõrgemad, ühe sõnaga, milles „king pigistab“.

Aja suhtes peame alguses kaaluma, kui palju üldse laagri tegevuseks on aega. Meil on korraldatud kahepäevased laagrid. Nii lühikese aja vältel peab aega maksimum produktiivselt kasutama. Esimesel päeval on laagrisse kogunemine, teisel päeval laagri lõpp. Harilikult sünnib laagri avamine kell 1000—1100 ja teisel päeval on lõpp kell 1700—1800, nii et meeskonnad öhtul koju jõuaksid. Õppetevuseks kummagi päeva jaoks jääb keskmiselt 7 tundi — kokku 14 tundi. Jaotame selle aja õppeainete peale, võttes arvesse nende ulatust ja tähtsust:

1. Koondriviõppus (rividriill)	1 tund.
2. Taktikaline väljaõpe, igal relvaliigi üksusel oma relvaliigi alal	5—6 „
3. Relva hooldamine ja ülevaatus	1—2 „
4. Õppe- ja lahinglaskmine	2 „
5. Laagrikord ja k.-l. kodukord	1 „
6. Sõjalise iseloomuga sportlikud harjutused ja võistlused	
7. Teised sportlikud harjutused	vabal ajal. 13—14 tundi.

Kuidas õppetööd korraldada ja ette valmistada?

Esiteks nõue, et pealikud ise oma üksuse õppetevust juhivad ja sellest osa võtavad. On andeksandmatu, kui pealikult ta üksus, jagu või rühm ära võetakse, see antakse instruktorigi või kaitseväest kutsutud allohvitseri „kätte“ ja oma pealikud vaatavad pealt ega tea, millega aega „surnuks lüüa“. Ainult pealikute tegelikule tööle rakendamise ja pealikute tegeliku tööga tõstame nende juhtimisoskust nii koond- kui ka lahk-rivi juhtimisel. Jättes pealikud pealtvaatajaks või korraldades neile sel ajal mingeid teoreetilisi õppusi ei saavuta me seda millalgi. Siiski üksikud alad, nagu: laagrikord ja k.-l. kodukord, sõjalise iseloomuga ja teised sportlikud harjutused, relva hooldamine ja ülevaatus, anda eriinstruktorigi juhtida, kuid ka neil õppustel peab pealik oma üksuse juures viibima „assistendina“.

Kui nüüd pealik ise juhhib oma üksuse õppetegevust, ei tähenda see veel, et instruktorite ja õpetajate kaadrit laagris pole vaja. Iga ala, iga grupi peale peab olema määratud oma instruktor, kes juba aegsasti enne laagri algust oma kava ja konsekti koostab ja õppusi ette valmistab, maa-ala ära jaotab, taktikaliseks õppuseks annab olukorra, õppuse ajal juhatab, pealikule annab näpunäiteid, kontrollib, parandab, kus vaja, üksuse peatab. See kõik ei tarvitse sündida nii, et pealik, kes tegelikult oma üksust juhhib, tegevuses oma iseseisvuse täieliselt kaotab või tunneb end solvatuna. Meil on palju pealikuid, kes oskavad ja suudavad tegutseda, kuid nad nagu kardavad ja häbenevad oma vigu, neil puudub usk oma võimeisse. Seda usku pealiku võimeisse vaja kasvatada tegeliku tööga. Instruktoriks-õpetajaiks võivad olla kaitseliidu instruktorid, kogenenumad kaitseliidu pealikud-ohvitserid ja allohvitserid ja kaitseväest kutsutud ohvitserid ja üleaja-teenijad.

Kuidas liigitada kaitseliitlasi õppusteks?

Siin esinevad:

- rindemehed (mobilisatsiooniealised reservväelased);
- sisekaitsemehed (mobilisatsiooni alla mittekuuluvad kaitseliitlased);
- algajad kaitseliitlased (kes pole kaitseväes teeninud ja pole veel kaitseliidus algaja kursust läbi võtnud).

Õppus pole küllalt viljakas, kui õppimatu mees panna tegema sama, mis õppinud, või kui õppinud mees peab algaja kõrval õppima sama, mis ta juba küllaldaselt omandanud. Nii on õigustatud meeskondade jaotus oma võimete ja ülesannete kohaselt, mis neil riigikaitse alal täita. Õige, see toob raskusi õppetöö organiseerimises, kuid hea tahtmise juures saab sellest raskusest üle. See liigitus õppusteks ei tarvitse olla iga õppeala juureks, aga peab leidma aset taktikalistel harjutustel, kus rindemehed, sisekaitsemehed ja algajad oma eriülesannete kohaselt ette valmistatakse ja nimelt sisekaitsemehed nende ülesannete kohaselt, mis neil sisekaitseteenistuses täita.

Kuidas õppused viia läbi aja suhtes?

Ei ole mõeldav, et terve laager on korraga ühel ja samal õppusel. Siin jaotada üksused omavahel. Ühed on taktikalistel õppustel, teised lasevad, kolmandad on relva hooldamisel jne.

Millised õppeained ja kuidas nad võtta läbi?

Esiteks koondriviõppus. Selle võib ka jaotada kaheks pooltunniks, siis ei lähe tüütavaks. Koondrivi harjutusi — valvel seisak, joondumine, ettekandega esine-

mine, pöörded, taksamm jne. — on kasulik teha minutit paar iga õppetunni alguses. See tõstab meeskonna tähelepanu, enese üle valitsemist ja annab üksuse oma juhi „kättesse“, seega need lühikesed „drilli“ harjutused on suure distsiplineeriva tähtsusega.

Taktikaline väljaõpe. Siin on jällegi valulapseks peensused. Jaopealikul ja rühmapealikul oma üksuse „kättes hoidmine“ ja oma tahte teostamine, vaatus, reeglipärane edasiliikumine, maastiku kasutamine, moonduimine, igal mehel oma ülesande teadmine ja teadmine, kuidas ta seda täidab. Neile peensustele on vaja juhtida tähelepanu, neid drillida. Õppuse enda aga, et oleks huvitavam, võib korraldada kahepoolse õppusena.

Relva hoidmine ja ülevaatus. Enamus kaitseliitlastest on varustatud 303" pussidega, uute püstolitega, püstolkuulip., seatud korda ja remonteeritud raskete kuulipildujatega. On loota, et lähemal aastail ka osa malevaid saab uute raudadega vene pussid. Neid relvi peame hoidma, peame hoidma nende relvade lasketõhusust ja lahingväärtust. Seepärast relva hooldamise õppus ja ülevaatus pole kunagi üleliigne. Seda relva hooldamist, et iga relv korralikult kodu hoitakse, kaliitõliga sisse määratakse, peame meestele niikaua pähe raiuma, kuni iga kaitseliitlane seda loeb endastmõistetavaks asjaks ja mitte rahuldavalt hooldatud relvi enam ette ei tule.

Õppe- ja lahinglaskmine. Laskmine on kaitseliidus niivõrd tähtis ala, et see ei tohi laagrikavas puududa. Mass peab omama väärilise lasketaseme. Me ei või ütelda, et mass selle juba omaks. Nii peaks laskerada laagriplatsi lähedal hommi-kust õhtuni kihama ja lasketegevus seal keema. Raskusi tekitab asjaolu, et mitte igalpool laagriplatsi lähedal pole laskerada.

Sõjalise iseloomuga sportlikud ja teised sportlikud harjutused. Sõjalise iseloomuga sportlikud harjutused: orienteerumine, orienteerumiskäik, orienteerumisjooks päeval ja öösel, käsigranaadiviskamine, kolmevõistlus jne. võivad leida aset õppetundides ja neist osavõtt on sunduslik. Mängud ja teised sportlikud harjutused korraldada vabal ajal. Ei kasutata ära aega küllalt produktiivselt, kus 2—4 meest maadlevad, 20—40 pealt vaatavad ja teised niisama „ümber vaatavad“.

Need on mõtted, mis toodud laskurüksuste õppe-tegevuse kohta laagris. Sama võib ütelda ka eriüksuste kohta. Võib vaid lisada, et eriüksused teevad laagri-õppusi üldkava järgi, vaid taktikalise väljaõppe ala asemel on neil oma relvaliigi õppused.

RATSAKAITSELIITLANE

TEATERATSANIKUNA

TEATERATSANIK

Teateratsanikuks nimetatakse ratsanikku, kes on saadetud teatist või käsku viima.

Ta peab oskama:

- liikuda antud kiirusega,
- leida teatise vastuvõtja, s. t. sõita määratud kohale kas antud või enda poolt valitud teed mööda.

Teateratsaniku teenistus on raske ja vastutusrikas ning nõuab oskust ja vastupidavust temalt ja hobuselt.

Teateratsanik peab olema energiline, julge, otsustusvõimne ja hea ratsanik. Välja saata võib ainult neid ratsanikke, kes täieliselt suudavad valitseda hobuse üle, sellega tagades kindlustuse, et teatis või suusõnaline korraldus jõuab määratud kohale.

Teateratsaniku hobune peab olema tugev, terve, vastupidav, korralikult välja ratsastatud (sõnakuulelik) ja hästi rautatud.

Esimesed kolm ja viimane omadus on selleks, et teateratsanik võiks äpardusteta sõita ära pika maa vajalise kiirusega. Sõnakuulelikkus aga on vajaline selleks, et teateratsanikul ei tuleks hobusega teel jannata ega ettetuleva takistuse ületamisel hobuse tõrkumise tõttu viita asjatult aega.

Enne väljaastumist teateratsanik saab käsu, mis sisaldab:

1. Kellele teatis viia (austate ja nimi).
2. Kuhu teatis viia (sihtkoha nimetus).
3. Missugust teed mööda sõita (tee nimetus).

Suund ja teed peavad olema selgesti määratud. Tuleb lugeda üles kohad (nimed), kust ta peab sõitma läbi, samuti näidata esemed, mis võivad teateratsanikul kergendada orienteerumist. Pikema tee korral need andmed kirjutada paberile; kui aega on, anda tee skeem, milline olgu lihtne ja selge.

4. Missuguse kiirusega sõita.

Kiirus oleneb:

- sihtkoha kaugusest,
- teatise või käsu tähtsusest (rutulisusest).

Pikkadel maadel ei tule ühtepuhku kihutada, vaid käike tuleb nii reguleerida, et hobune liialt ei väsiks, kuid teisest küljest see ei tohi olla põhjuseks kiire iseloomuga käsu hilinemiseks.

Käsu andmisel tuleb hoiduda tunnikiiruse, nagu näiteks 8 km tunnis, määramisest, sest igal mehel pole kella. Paremt on anda sõidu viis (käikude vahelduvus) — samm ja traav, traav ja galopp jne.

5. Kuhu teateratsanik peab tulema tagasi.

Teateratsaniku väljaastumisel määratakse, kas ta peab oma üksusesse tulema tagasi, jääma sihtkohta, või teel määratud edasiliikuva üksusega ühinema (oma eskadroniga, malevkonnaga jne.). Reeglina luuret toimetavaist üksustest väljasaadetud teateratsanikule ei anta käsku oma üksusse tagasitulekuks, sest luuosade liikuvus teeb tagasitulevale teateratsanikule peagu võimatuks nende ülesleidmise ja oma üksuse otsimisel teateratsanik võib kergesti langeda vangi või eksida ära.

Teateratsaniku kohused.

Need jaotatakse kolme gruppi:

- I. Kohused enne väljaastumist.
- II. Kohused edasiliikumisel.
- III. Kohused sihtkohale jõudmisel.

- I. Kohused enne väljaastumist.

Teateratsanik peab:

1. Antud suusõnalisest käsust täpselt saama aru, seda kordama ja vajaduse korral nõudma seletusi.

Joon. 1. Teateratsaniku järelepärimisel pealik kordab ning selgitab antud käsus leiduvaid arusaamatuid kohti

2. Kirjaliku teatise saamise korral teadma selle sisu. Teatise nii ära paigutama, et ta ei kaoks (näiteks teatise paigutamine mütsi ei ole soovitatav, sest müts võib kergesti lahing-olukorras kaduda).

Joon. 2. Teateratsanik, saanud teatise, paneb selle hoolikalt taskusse

3. Relvad ja hobuse vaatama üle.

Joon. 3. Teateratsanikud, saanud käsu, teevad enne ülesande täitmisele asumist vajalisi ettevalmistusi

II. Kohused edasiliikumisel.

Teateratsanik peab:

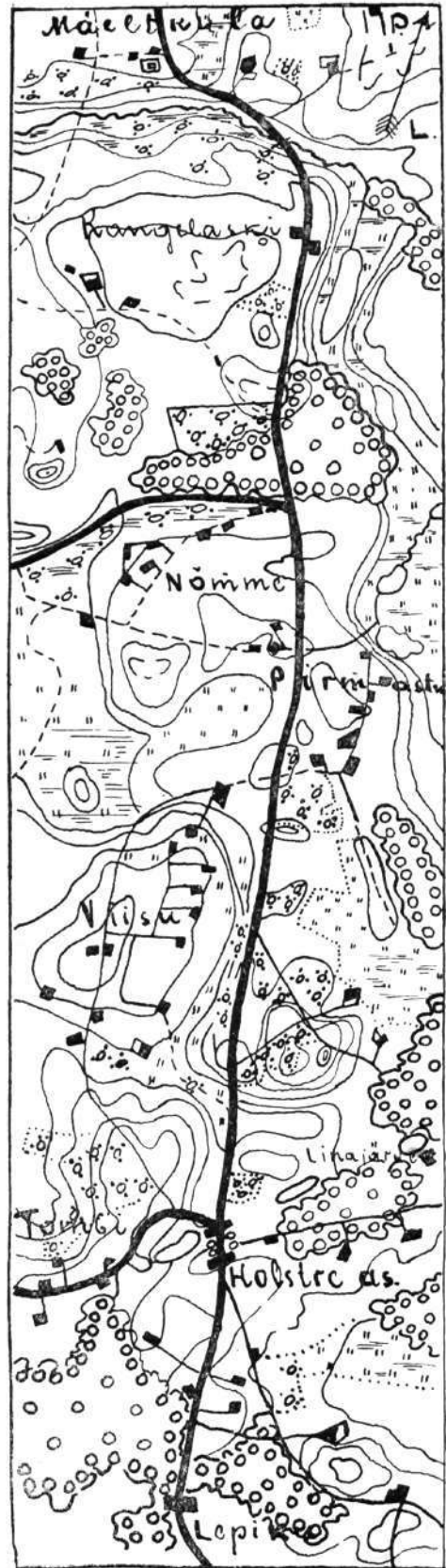
1. Veenduma, kas ta sõidab õiges suunas ja õigel teel, — kontrolliks jälgima teenäitajaid ja hankima andmeid kohalikelt elanikelt. Juhul, kui on tegemist vaenuliste elanikega, andmeid tuleb koguda ettevaatlikult ja kavalalt.

TOIM. MÄRKUS:

„K. K. I“ nr. 10 lhk. 281 avaldatud skeemil on kujutatud üldpilt ja õppuse käigu asetuse momendid. Käesolev skeem kujutab tõetruud maastikku kõigi peensustega, mille põhjal praktiline õppetund kokku seatud.

„K. K. I“ nr. 10 lhk. 279 rida 39 ülesandes peab olema: „... on nähtud täna hommikul Holstre asundusest liikuvat...“

„K. K. I“ nr. 10 avaldatud skeemi mõõtkava on 1:42000.

Mõõt 1:42000

500 0 500 1000

Joon. 4. Teateratsanik, kasutades juhust, küsib enda õigel teel oleku kontrollimiseks vastutulevalt kaitseväge osalt teed

Joon. 5. Vaenulikus rajoonis teateratsanikud võtavad teeküsimisel saadud andmeid teatud umbusaldusega. Teine teateratsanik usutleb üht eraisikut üksikult, et veenduda, kas neid ei peteta

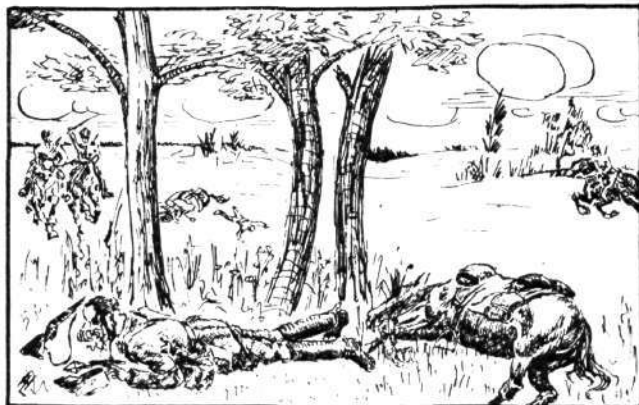
2. Sõitma ettenähtud kiirusega, sõites vahelduva käiguga. Pikema tee korral võimalust mööda hobuse ümber saduldama, selleks valides sääraseid varjatud kohti, kus ta oleks välispool hädaohtu.

Joon. 6. Teateratsanik vahest jalustub ning kõnib või jookseb hobuse kõrval, seega hoides kokku hobuse jõudu kiire teatise korral

3. Vaenlasest mööduma varjatult, tarvitades selleks kõrvalisemaid teid. Ümberpiiramise korral vaenlasest lööma läbi.

4. Surma või vangilangemise hädaohu korral teatise hävitama.

Joon. 7. Vaenlase ohu korral teateratsanik on valmis teatise päästmiseks lööma lahingut. Vaenlase võimusesse sattununa neelab teatise alla

5. Hobuse kaotuse korral võtma tarvitusele kõik võimalikud abinõud ja teatise toimetama kohale (talu-mehelt vankri võtmine, jalaminek jne.).

6. Teel, kohates üksuste pealikuid ja ohvitseri, on kohustatud neile nende nõudmisel teatist näitama, võttes neilt allkirja läbilugemise kohta.

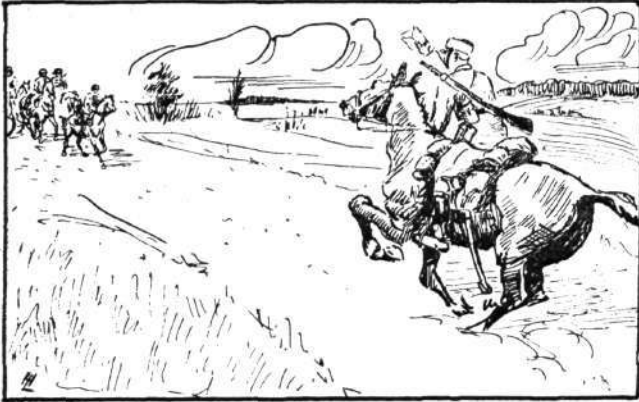

Joon. 8. Tubliil teateratsanikul on isegi pliats käepärast, et teatise kättesaajalt kiiremini saada allkiri

III. Kohused sihtkohale jõudmisel.

Teateratsanik peab:

- 1) Teatise andma määratud isikule ja võtma allkirja.
- 2) Teatise vastuvõtjale teatama kõigest, mis nägi ja kuulis vaenlasest.
- 3) Andma hobusele kiirelt puhkust, mille vältus on läbisõidetud tee pikkusest ja väsimusest. Tar-

Joon. 9. Vastutulevat kolonni nähes teateratsanik tõstab käe teatisega üles ja hüüab kaugelt: „Teatis kapten M-le!“, et viimast kiiremini leida üles

Joon. 10. Teateratsanik seletab üksuse pealikule, kus ja mis ta vaenlasest teel näinud ja kuulnud

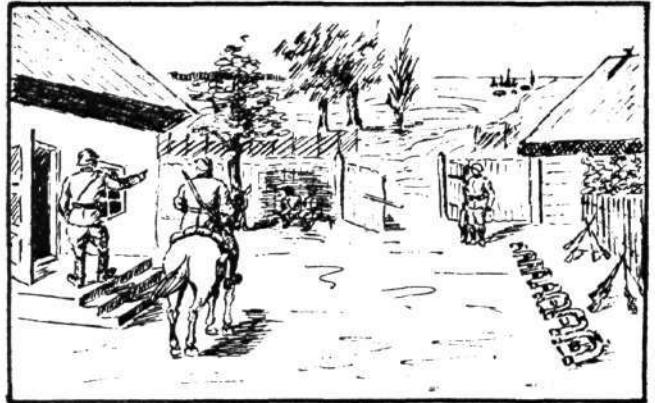
viduse korral andma hobusele süüa ja juua, kuid hobune peab enne ära jahtuma.

Joon. 11. Teateratsanik laseb enne tagasisõitu hobusel puhata

4) Vastavalt saadud käsule, pärast teatise kättemist, ilmuma tagasi oma üksusse või liituma määratud üksusega.

5) Määratud rajoonis teatise saajat mitte leides otsima selle ikkagi üles, tarvitades selleks kogu oma oskuse ja energia.

Joon. 12. Kui teatisesaaja on endisest asukohast astunud välja, pärib teateratsanik sealolevalt üksuselt täpseid andmeid teatise saaja ülesleidmiseks

Märkus: Teatise viimisel teateratsanik omab õiguse nõuda abi igalt vastutulevalt kaitseväelaseelt ja kaitseliitlaselt.

Teateratsaniku sõidu-kiirus.

Kirjalike teatiste ümbrikele märgitakse sõidu kiirus ristidega:

- × tähendab — sõita vahelduva käiguga.
- ×× tähendab — sõita nii kiiresti kui võimalik.

Käikude vahelduvuse ja tunnikiiruse näiteid:

Et sõita:

8 km tunnis, selleks	—	1 km sammu ja 1 km traavi
9 " " "	—	1 " " " 2 " "
10 " " "	—	1/2 " " " 2 " "
12 " " "	—	1 " " " 3 " galoppi.

Märkus: 12-km tunnikiirus on hobusele väsitav ja sellist kiirust võib tarvitada vaid lühikestel maadel (1 tund).

Teateratsaniku õpetamisest.

Teateratsaniku õpetamine sünnib analoogilistel alustel ja ses järjekorras, nagu see oli piilureil, s. t. alates õppust kergemast, lihtsemast, minnes järkjärgult üle raskemale ja keerulisemale.

Selleks mõned näited.

1. Õpilastega õppuseks valitud teele asudes õpetaja käseb hoolega vaadelda ja teed pidada meeles. Teatud punktidest saadab välja õpilasi teateratsanikuna viima teadet sama teed mööda üksuse asukohta, määrates kiiruse, millega teateratsanik peab sõitma.

2. Saadab välja teateratsaniku tundmata teed kaudu, andes talle andmeid teest, loetelles läbistatavate kohtade nimetusi ja juhtides tähelepanu esemeile, misgused võivad orienteerumist kergendada.

Hiljem samadel alustel anda nende andmete asemel ainult skeem, milline olgu lihtne.

3. Saadab välja teateratsaniku kaugel näha olevasse punkti teed juhutama, näidates ainult suuna.

See viis kasvatab õpilases algatust tee valimiseks vahepealsete punktide kasutamise kaudu.

4. Saadab teateratsaniku määratud kohta teed juhutamata, andes ainult tähtsamate läbistatavate kohtade nimetused. Kõik muu jääb teateratsaniku hooleks.

Seega õpetame iseseisvat orienteerumist ja teadete hankimist kohalikelt elanikelt.

5. Saadab välja teateratsaniku teatisega teataval teel liikuva üksuse pealiku juure.

See on juba raskem ülesanne, nõuab teateratsanikult peale orienteerumise oma algatust, taipu oma sõidu kiiruse valiku ja järelejõudmise aja vältuse suhtes.

Selle õppuse läbiviimiseks saata üks allohvitser või jaopealik paari mehega kujutama teatud teed mööda liikuvat üksust. Need peabki siis teateratsanik otsima üles ja teatise andma edasi.

Antud näiteid ei tule võtta muutmatute reeglitena. Õpetaja võib neid õppusi antud raamides korraldada ka teisiti. Peasi, et oleks peetud kinni järkjärgulisest üleminekust kergemast ja selgemast — raskemale ja keerulisemale õppusele.

Punkt 1 ja 2 võib väga hästi võtta läbi mõnel ühisel liikumisel, juhtides õpilaste tähelepanu läbisõidetava

ümbruse meelespidamisele. Tehniliseks drilliks on otsustarbekohane kasutada ära sõite õppusele, rännakule jne.

Kohalikud malevlased suutemalt jaolt tunnevad lähemat ümbrust, seepärast, et saada paremaid tagajärgi, tuleks selliseid õppusi organiseerida tundmata ümbruskonnas.

Loeteldud punktid on võetud õppuste järjekorras näiteina, neile tuleb järkjärgult lisandada järgmised raskemad tingimused:

1. Teateratsaniku väljasaatmise kaugust suurendada.

2. Valida järkjärgult raskem maastik.

3. Õppused viia läbi öösel.

Õisi õppusi tuleb alata lähematel kaugustel, neid järkjärgult suurendades. Neist õppusist peaksid võtma osa ainult need malevlased, kes enamalt võtsid juba osa üksuse õistest liikumistest, omades seega teatavaid kogemusi öiseks tegevuseks.

4. Teatisega väljasaadetud teateratsanikku tuleb õpetada reageerima rünnakuile, laskmisile ja vangivõtmise katseile vaenlase poolt, selleks luues vastavaid olukordi.

Õpetame talle:

a. tegevust kokkupõrkel vaenlasega,

b. vaenlasest möödumist,

d. tegevust vaenlase poolt tagaajamise korral,

e. teate varjamist ja hävitamist ohu korral.

Suurim ja moodsam Eesti valmisriieteäri ja vormiriiete tööstus Eestis

Kaubamaja „ATE“

Tallinn, Harju tän. nr. 37 („Kuld Lõvi“ vastas.

O s a k o n d Pärnus, k.m. „Lion“, Jännesselja nr. 5A

Daamide ja härrade üliriided. Kalevikaubad era- ja vormiriieteks
Daamide, härrade üliriide ja vormiriiete TÖÖKOJAD vilunud
meistri juhatusel

Tellimiste vastuvõtmine

Laos valmis: golf-ülrikonnad, brigeepüksid (khaki, diagonaal- ja hallid ratsapüksid). Elegantsed lõiked. Vilunud meistrite juhatusel

Hinnad õiglased ja odavad

Teenimine korralik

Kaitseväelastele ja kaitseliiklastele grupitellimised hinnaalandusega ja soodsate
— — — maksutingimustega + Nõudke hinnakirju — — —

„ATE“ Harju 37

„ATE“ Harju 37

Mõnd laskurite laagritest ja nende töötulemustest

1. Laagrite ülesandeist.

Kaitseliidul puudub alatine asutus, kus uuritakse laskeasjanduslikke küsimusi ja koolitatakse välja laskeasjandusliku tegevuse juhte. Vastavate laskurite koolide või alatiste kursuste puudumisel on püütud seda tühja kohta täita igal aastal korraldatavate laskurite laagritega.

Laskurite laagrite ellukutsumine on tingitud etu nõudeist. On tõsiasi, et kaitseliidus on suurt tähelepanu juhitud laskeasjanduslikule väljaõppele. Peastaabi õppe- ja spordiosakonna ning malevate staapide juhtimisel tehakse kohtadel intensiivselt tööd: käib täie hooga ametlike eeskirjadega kindlaksmääratud õppe-laskmine, klassilaskureid ja kütte valmistatakse ette lahinglaskmisele, korraldatakse laskeasjanduse alal tegutsevaile isikule erikursusi, korraldatakse laskevõistlusi, soetatakse paremaid relvi ja laskemoona jne.

Säärase suure tegevusala juhtimine kirjalike korralduste ja eeskirjadega üksi on raske. Kirjatäht, olgu ta kui hea tahes, ei suuda asendada elavat sõna ja tegu enmast. Et laskeasjandusliku tegevuse juhte rakendada õigesti tööle, anda nende tööle ühist suunda, anda neile praktilisi oskusi ja kogemusi oma töö läbiviimiseks, korraldatakse neile üleriiklikud lühiajalised kogunemised laskurite laagreis.

Siia koguneb laskurite pere ja sel alal tegutsevate isikute eliit, kellega koos töötatakse läbi põlevaimad ja tähtsaimad laskeasjanduslikud päevaküsimused, et neid küsimusi õigesti lahendada ka kohtadel.

Laskurite laagreis on suurele loovale tööle tõmmatud kaasa suuremad hulgad ja kui need kodukohtadele tagasi jõudes samu mõtteid kannavad edasi, saadud õpiseid oma üksustes levitavad, siis oleks see parimaid viise laskeasjandusliku tegevuse propageerimiseks ja üldise lasketasapinna tõstmiseks.

Ülalloeteldud põhimõttele korraldati ka käesoleva aasta laskurite laagrid. Toome allpool mõningad lühikesed kokkuvõtted laagri tegevuse kohta.

2. Laskuri ettevalmistamine lahinglaskmisele.

See küsimus leidis põhjalikku uurimist juba möödunud aasta laskurite laagris ja töötulemusena ilmus möödunud aasta lõpul „Kaitseliidu lahinglaskmise kooli I vihk“, kus käsitletakse üksikasjaliselt väljaõppinud laskurite kohendamist lahinglaskmisele.

Tegelik etu ise näitab, et kindlat laskurit, kes oskab tõhusat tuld anda õppelaskmise tingimustes (kaitseliidu laskekooli järele klassilaskurid ja kütid), peab enne lahingolukorda asetamist vastavalt ette valmistama, et ta suudaks anda niisama tõhusat tuld ka lahingus.

Puudub mehel säärane ettevalmistus, ei ole ta tuel tabavuse mõttes peagu mingisugust väärtust.

Ettvalmistavate harjutuste peasisu on laskureile näidata kätte viise ja võtteid, kuidas leida sihtpunkt igasuguste märkide tabamiseks (suured, väikesed, paigalseisvad, liikuvad, ilmuvad jne. märgid) igasugusel maastikul (kus kuulide kukkumist on näha või mitte).

Need ettevalmistavad harjutused on ametlikult pandud maksma juba 1933. a. alul ja nendega on malevais juba peafe hakatud.

Laagrit huvitas ainult küsimus: kuidas kohalikud juhid nende harjutuste läbiviimisega saavad hakkama ja kas neid ka õigesti korraldatakse.

Selleks laagreis korraldati 4 näitlikku harjutust, millised viisid läbi pealikud Pani ja Laksberg — Saakalamaa malevast, Kalm — Saaremaa malevast ja Rinne — Valga malevast.

Tulemused nendest näiteharjutustest tõendasid veenvalt, et kohtadel leidub küllalt jõude, kes suudavad läbi viia ja juhtida lahinglaskmise ettevalmistavaid harjutusi. Tarvis ainult asja õigesti korraldada.

Hoopis iseküsimus on, kas selle ülesandega saab hakkama iga õppelaskmise laskejuhataja. Lahinglaskmisele ettevalmistavate harjutuste korraldaja peab olema esimeses järjekorras hea pedagoog ja tal peab olema ka õiget taktikalist taipu.

Laager tõendas, et meil niisuguseid mehi leidub. Tarvis ainult neid leida ja tööle rakendada.

3. Laskurjao tegevus lahinglaskmisel.

Palju suuremad raskused tulid ette laskurjao lahinglaskmiste korraldamisel. See on kaitseliidus veel uudisala ja mingit süstemaatset tööd sel alal pole veel tehtud. Tulemused olid ka käega katsutavad: esimene jagu, kus meeskond ja juhid olid ette valmistamata, jäi lahinglaskmisel täiesti abituks.

Üldse on jao tegevus kaitseliidu taktikalistel õpustel ja manöövritel valulapseks. Peagu alati tuleb ette nähtusi, et terve jagu tormab korruga edasi, ka kõige pidevama vaenlase tule all, või et terve jagu seisab korruga paigal ja tulistab. Niisugune teguviis pealetungilahingus ei ole õige.

Praeguse aja lahingus on tuli sedavõrd hästi organiseeritud, et „teed rajamata“ edasi liikuda ei saa. Tee rajamine sünnib just oma tulega. Pealetung on õieti tule ja liikumise kombineerimine. Sellega tuleb hakata peale juba kõige vähemates üksustes, s. o. jaos ja pooljaos.

Meie jagude suurimaks nõrkuseks on just koostöö puudus. Liikumine ja tuli ei ole küllaldaselt kooskõlastatud.

Selle nähtuse peapõhjuseks on, et jaopealik ei juhi oma jaagu selles ulatuses nagu seda on tarvis nüüdis-

aja lahingus. Piirdatakse peamiselt edasiliikumise käskude andmisega.

Nii mõnedki põhjendavad oma teguviisi asjaoluga, et läheda maa tulevõitluse piirkonnas üksikud mehed võitlevad iseseisvalt.

See väide on ekslik.

Jalaväe Eeskirja II osa §§ 403 ja 404 on öeldud selge sõnaga:

„...Antud ülesande piirides laskurjao ülem on oma jao tule tehniline juhataja.

— Tule avamine sünnib jaotilema käsul, kui rühma ülem selle kohta tuleülesande andmisel ei ole teinud erikorraldusi.

Kaugustel alla 300 m, samuti ootamatul kokkupõrkel vastasega (metsas, asulais, kinnisel maastikul) võib iga laskur tuld avada ilma erilise käsuta.“

Eeltoodu kriipsutab alla, et jao tule tegelik juht on ikkagi jaopealik. Laskur võib iseseisvalt tegutseda ainult erijuhtumel.

Selle põhinõude vastu on meie jaopealikud seni kõige enam patustanud.

Laagri õppetegevuse peatumaks oligi laskurjao tulejuhtimise kätteõpetamine jaopealikuile. Nagu ülal juba mainisime, on see ala veel võõras. Seepärast ka esimesed tulemused ei rahuldanud: jaod aina „tormasid“ edasi tulejuhtimiseta ja tuletoetuseta.

Asja õigele rajale juhtimiseks korraldati laagri juhatuse poolt rida näitlikke harjutusi, milliseid juhtisid vanemad instruktorigid: kaptenid H. Ingerman, R. Tarik ja M. Väli.

Meeskonnale selgus peagi, et jao tulejuhtimine lahingus ei ole sugugi kättesaamatu asi ja et selle ülesandega saavad hakkama kõik jaopealikud, kes omavad sel alal vajalisi oskusi ja kogemusi ning kes suudavad ennast juhtidena panna maksma.

Suur osa laagreist osavõtjaid tegi läbi tegeliku jao juhtimise drilli pealetungi olukorras, ja selgus, et väikese pingutusega saab tuua korra majja.

Kui laagreis saadud oskused ja kogemused kasutada ära ka taktikalistel õppustel ja manöövritel, siis jagude tegevus, sellega ka kogu üksuse oma, muutub palju huvitavamaks ja tõetruumaks. Senise „edasi-tormamise“ asemele tuleb teadlik ja juhitud tegutsimine.

Peamine rõhk jao lahinglaskmise harjutustel pandi järgmistele tegevustele:

1. Liikumise ja tule koostööle. Ükski mees ega jao osa ei tungi edasi enne kui ta liikumise toetamiseks on organiseeritud vajaline tuletoetus.

2. Tööjaotus üksikute meeste vahel viia läbi täies ulatuses. Määratakse vaatlejad, kes jälgivad pidevalt lahinguvälja, otsivad üles vaenlase, määravad kindlaks kauguse märkideni ja teatavad sellest jaopealikuile.

Edasi tööjaotus laskurite eneste vahel: missuguseid märke ja kuidas kellelgi tulistada.

3. Märkide hindamine. Tähtsusest missuguseid märke tulistada ja missuguses järjekorras. Kui palju mehi määrata missuguse märgi hävitamiseks.

4. Laskurite omavaheline koostöö. Meeste omavaheline aitamine märkide leidmisel ja tabamuste jälgimisel. Tuletoetuse suhtes kokkuleppimine oma naabritega edasiliikumisel.

5. Tule distsipliini hoidmine, et vältida asjatut paugutamist.

Erilist rõhku pandi sellele, et jaopealik oleks jao täieline peremees, kes oskab ja julgeb oma mehi kasutada.

Töötulemused tõendavad, et nende ülesannete täitmisega saadakse hakkama.

4. Kiirtule omaduste uurimine.

Meie laskurite nõrkuseks lahinglaskmisel on liig pikaldane lasu andmine. Sihitakse ja päästetakse lõpmatuseni kaua. Arvatakse, et pikaldane lasuandmine on tabava tule aluseks.

Praeguse aja lahingus ilmuvad märgid ainult lähikeseks ajaks ja neid tuleb tabada kiiresti. Pikaldasest lasuandmisest ei tohi olla juttugi, sest siis märgid jääksid hoopis tabamata. Vaenlane ei oota seni, kuni sa ta sead „kirbu peale“.

Pikaldane laskmine on vajaline ainult õppelaskmisel, kus mees veel õpib laskmise tehnilist külge. Suudab mees juba oma tule üle valitseda, s. o. soovitasse kohta juhtida tiheda tule, siis peab ta õppima ka kiiret ja tabavat laskmist, millist just lahingus läheb tarvis.

Dr. Hirsch'i sanatoorium

Tallinnas, Poska tän. 15, telefon 307-04.

Vesiravila: vannid ja duschid (sõehappevannid vedelast sõehapest, elektrivannid jne.), elektriga ravimine, diatermia, kõrguspäike jne.

Kõiki neid ravimisabinõusid võivad tarvitada ka haiged, kes sanatooriumis ei ela.

Elektrokardiograaf südamehaiguste diagnostika jaoks.

Soovikorral võivad ka teised Tallinnas praktiseerivad arstid oma haigeid sanatooriumis arstida.

Lähemaid teateid sealsamas äripäeval kell 9—12 ja kell 6—7.

Nõudmisel saadetakse prospektid.

Nõudmisel saadetakse prospektid.

Küsimuse väljaselgitamiseks laagris korraldati terve rida tegelikke laskmisi. Kiirtule minimaalseks kiiruseks võeti 8 lasku minutis. Iga mees andis kaks 8-lasulist seeriat: ühe piiramatu aja jooksul ja teise — ühe minuti jooksul. Lasti 300 m kauguselt lamades asendis lamades laskja laskuri kuju pihta.

Laskmiste tulemused näitasid piltlikult, et kuju märkide tulistamisel ei ole tabamustes suurt vahet, kui lastakse kas pikaldase või kiirtulega.

Arvud ise räägivad kõige paremini endi eest. Laagreis toimetatud katselaskmiste tagajärgedeks olid kahelkümnel mehel:

- 1) pikaldase punktulega tabati 160 lasuga — 93 kuju ja
- 2) kiirtulega (8 lasku minutis) 155 lasuga — 85 kuju.

5. Püssitule tähtsus ründamise ajal.

Pärast maailmasõda kippus mitmel pool võtma maad sõjaväepüssi ja selle tule alahindamine. Oletati, püss on oma aja üle elanud ja et see jalaväelase põhirelv tuleb asendada mõne muuga.

Kui lähemalt tungida asja sisusse, siis selgub, et asi ei ole sugugi nii.

Millal omab püssituli kõige suurema väärtuse?

Siis, kui vaenlane tormab sulle kallale, et otsustada võitluse saatus, s. o. siis, kui ta algab edasitormamist rünnaku lähtealusest. Kui suurematel kaugustel vaenlasest toetavad kaitsjaid kahurväe ja raskete automaatrelvade tuled, gaasid, lennukite pommid ja tuli, siis vastase lähenedes väheneb nende abi: nad ei saa täiel määral tegutseda, sest see võiks saada hädaohtlikuks ka oma vägedele. Lahingu hädaohtlikemal silmapilgul jääb kaitsjale poolele tähtsaimaks enesekaitserelvaks sõjaväepüss. Ainult üksikuid soodsail juhtumel aitavad laskureid veel rasked ja kerged automaatrelvad ja püstol-kuulipildujad, kui viimaseid on olemas. Põhikaitsevahendiks jääb ikkagi püss.

Teine küsimus on, mis selle püssiga saab enesekaitseks ära teha? Vilets võitleja kaotab enese üle valitsemise ja laseb lihtsalt „jalga“. Tubli laskur jääb kohale, paneb oma püssi tööle ja kaitseb end suurepäraselt ründajate vastu, tappes neid oma püssitulega.

Asja selgitamiseks korraldati järgmine laske-demonstratsioon.

Rünnaku lähtealusele, s. o. umbes 200 m kaugusele, asetati kaks liikuvat püstkuju, millised signaali järgi üles kerkisid ja laskuri poole liikuma hakkasid (kõitpidi veetuna), esimesed 50 m kiirkäigul ja pärast jooksul ja kiirjooksul. Kujude ilmumisel hakkas laskur neid tulistama.

Laskuri olukord ei olnud sugugi „rahulik“. Kõrval segasid teda teised laskurid, tehes „lahingumüra“: tulistati püssidest ja püstol-kuulipildujaist, lõhkesid mürsud (fugassid) jne.

Tulemuseks oli, et kõige soodsamas olukorras ja kiiremas tempos lähenevad vaenlased said pihta oma 5—10 lasku, enne kui nad 40—50 m kaugusele välja jõudsid, kust algab eeskirja kohaselt rünnaku viimne

Liikuvad kujud, mis kujutavad ründajaid vaenlasi

naks — käsigranaatide pildumine ja tormijooks hurraahüüetega.

Teise harjutusena demonstreeriti, millise väärtuse omab püssituli ründaja vaenlase käes. Ründaja olukord on raskem kui kaitsjal. Tuletoetust teistelt relvadelt on hoopis raskem saada ja tuleb loota peamiselt oma püssi peale.

Ründajad algasid liikumist rünnaku lähtealusest ja vastaseiks olid kolmandikkujud. 50 m läheneti kiirsammul ja edasi jooksul, kogu aeg tulistades. Tulemuseks oli, et suurema osa tulega mingisuguseid tabamusi ei saavutatud, ja mõnel üksikul õnnestus vastasele saata pihta 1—2 kuuli.

Need katsed viisid kindlale veendele, et kui kaitsele olev laskur enese üle valitsemist ei kaota ja oskab korralikult anda kiirtuld, siis ei ole mingisugust põhjust rünnaku ajal vastase poolt „jalga lasta“, ja mees võib külma rahuga kõik pealetormavad vastased oma püssitulega hävitada.

Pealetungijad „poisid“ on näidatud pildil nr. 1.

6. Püstoli duellilaskmine.

Senine sõjaväepüstoli õppelaskmise kool baseerus peamiselt pikaldasel punkt-laskmisel kümneringilise märklehe pihta. Niisugune ettevalmistav kool on vajaline, et püstolilaskur õpiks andma tihedat ja märki-juhitud tuld. Niisuguste harjutuste eesmärgiks on ainult mehe puhttehniline ettevalmistamine.

Sellest koolist üksi on liig vähe. Püstolilaskurit on tarvis ka lahinglaskuriks ette valmistada, kes suudaks oma relvaga vastast hävitada lähematel distantsidel ka raskemais lahingolukordades.

Selle otstarbega on kaitseliidu püstolilaskurite kooli võetud sisse n.-n. „duelli-laskmine“. Püstoli „karikavõistlused“ pealikuile on mõeldud ainult duelli-laskmisena, s. o. näpsava tule andmisena 30 m kaugusel asuva püsti seisva vaenlase pihta.

Duelli-laskmine ei ole kaitseliidus sugugi uus asi. Seda on juba varemaltki harrastatud, kuid ainult üksikutes kohtades. Massilaskmiseks muutmist takistas asjaolu, et duelli-laskmise märklaudade seadeldised olid liig keerulised ja kulukad ja nende soetamine käis vähemaile üksustele üle jõu.

Püstoli duelli-laskmise märklaud

Peastaabi õppe- ja spordiosakonna poolt töötati välja üksiku kaju duelli-laskmise märklaua seadeldis ja selle käsitamist demonstreeriti ka laskurite laagris. Küsimuse lahendus osutub äärmiselt lihtseks (v. pilt nr. 2): märklaua raamistikku valmistamine läheb maksma ainult mõned kroonid ja selle kasutamine on niisama korralik kui kallistel sisseseadritel.

Raamistikus asuv püstkuju pannakse pöörlema nõõri tõmbamisega kaju kõrval olevast varjendist.

Üks laskureist avaldas oma arvamist, et „see märklaud tuleks iga talu õue seada üles“.

Kui niisugused duelli-laskmise märklaudade seadeldised kohtadel leiavad vastuvõtmist ja kasutamist, võib püstolilaskurite lahinglaskmise võime peagi tõusta kõrgele tasemele.

7. Püstol-kuulipilduja klassiharjutuste tabelite katsestamine.

Püstol-kuulipilduja „A. T.“ õppelaskmise harjutuste tabelid töötati peastaabis välja juba ammugi, kuid nende maksmapanemisega viivitati. Relv ise on meil võrdlemisi uus ja ta tuleomadusi ja võimeid ei olnud küllaldaselt järele uuritud.

Õppelaskmise kooli harjutuste koostamiseks oli tarvis toimetada põhjalikke katseid tegeliku laskmisega parimate püstol-kuulipildujate tundjate poolt.

Soodus võimalus selleks avanes laskurite laagreis. Tublimate püstol-kuulipilduritega toimetati seal põhjalikult klassiharjutuste katsestamisi ja jõuti selgusele, missugused laskmised relva võimeile vastavad ja on otstarbekohased meeskondade väljakoolitamiseks.

Puhtkatselisel teel jõuti selgusele, et püstol-kuulipilduja:

1) on hea tappetule relv lähematel kaugustel — 150 m ja sellest allapoole, kuna suurematel kaugustel tabamine muutub juba juhuslikuks;

2) teda võib kasutada igasuguste paigalseivate, liikuvate ja järsku ilmutavate märkide tulistamiseks;

3) lähematel kaugustel saab temaga anda suuremate märkide gruppide pihta hävitavat tappetuld paiskava külvamisega.

Kuid ühtlasi selgus ka, et püstol-kuulipildurid peavad olema oma relva käsitamises hästi välja koolitatud mehed ja et kõik laskevõtted peavad olema kindlalt ja täpsalt kätte harjutatud.

8. Üldkokkuvõtteid.

Kaitseliidu laskurite laagrid on suure tähtsusega ja elulise väärtusega ettevõtted. Nad osutuvad kohtadeks, kus üle riigi laskeasjanduse alal tegelevad isikud üheskoos töötavad laskeasjanduslike küsimuste uurimise kallal, omavad ühise tegevuse suuna ja võtmed, et neid edasi levitada kohtadel laskurite peres.

Laagrid tõendavad, et huvi laskmise alal on kohtadel suur ja et leidub terve rida võimelisi mehi, kes seda liikumist saavad täie eduga juhtida ja edasi arendada. Laagrist osavõtjate hool ja töötahe olid otse eeskujulikud.

Kui laagris saadud õpised leiavad kasutamist ka kohtadel, on kindel asja suurejooneline edasiarenemine.

Lõpuks ei saa jätta mainimata laagrist osavõtjate suurt distsipliini ja korraarmastust ning sõbralikku ja heatahtlikku koostööd ning läbisaamist nii omavahel kui ka laagri juhatusega.

Mitte asjatult ei rõhuta vanad laskurrahvad, et laskmine on tegevusala, mis kasvatab mehe iseloomu, arendab ta eneseusaldust ja enesevalitsemist, arendab teda tugevaks kodanikuks füüsiliselt, hingeliselt ja vaimselt.

A. P.

SEE

**kaubamärk kummi-
jalanõudel ja kalossil
kindlustab Teile suurt
kokkuhoidu.**

PÄEV MAHTRAS

MAHTRA SÜNDMUSTE 75. AASTAPÄEVA MÄLESTAMAS

„Kõik teed viivad Mahtrasse!“ — seda võis kõhklematult ütelda suvistepüha esimesel päeval, sest säärast rahvaste rändamist kui tol päeval ei ole Mahtra vist veel näinudki. Alates juba varahommikust tuli inimesi, küll jalgsi ja igasuguseil liikumisvahendeil — puudusid vaid lennukid. Oli ju suurpäev Mahtrale. Avati endise Mahtra mõisa õuel mälestussammas neile kangelasile, kes 75 aasta eest jätsid oma elu, võideldes tõe, õiguse ja vabaduse eest.

Liikvel oli kogu ümbrus. Rongkäigust, mis algas Juurust, võtsid osa kaitseliit, koolid, tuletõrje, põlumeeste ühingud, maanaiste seltsid ja paljud teised organisatsioonid oma lippudega. Rongkäiku saatis hulk rahvast ja kui jõuti Mahtrasse, oli juba varem kohalejõudnutega koos umbes 5000-pealine rahvahulk, nende hulgas palju vanu inimesi, kelle vanemad ja omaksed

Aktuse üldvaade

Riigikogu esimees K. Einbund Mahtra kangelasite auks püstitatud mälestussamba kattedest vabastamisel

võtnud mässust osa. Organisatsioonid rivistati ja kahele poole teed, mida mööda pidid tulema aukülalised, asetati spaleeridena pisikesed mudilased lilledega — kohalike algkoolide õpilased. Pärast aukülaliste saabumist, kelle hulgas oli ka kirjanik Eduard Vilde, avas aktuse korraldava komitee nimel komitee esimees ja kohaliku kaitseliidu üksuse pealik Johannes Tutt. Pärast lühikest kõnet kõrvaldas riigikogu esimees hra K. Einbund sambalt kätte. Raksatasid kogupaugud ja kõlas hümn.

Mälestussammas asetseb vana Mahtra mõisa härrastemaja varemete juures. Ta kujutab massiivsele alusele asetatud graniitobeliski, keskel võimsa ajaloo-rattaga. Obeliskil kujutus: tagaplaanil kask, ees talupoeg hobusega ümbritsetud kiirteparjast ja kuldkirjaga „1858 Mahtra sõja mälestuseks 1933“. Rattale raiutud kiri: „Siin võitles Eesti talupoeg tõe, õiguse ja vabaduse eest!“ Monumendi püstitamise idee algatajaks oli kaitseliidu pealik J. Tutt, kes ka valmistas samba kavandi. Samba ehitamiseks on annetanud riigivanem 150 krooni ja puuduvad 550 krooni on pannud kokku seltskond. Sambasse on paigutatud rattana vana Mahtra mõisa veskikivi, mis leitud mõisa väljalt.

Korraldava komitee liige hra K. Lepp andis lühikese ajaloolise ülevaate ja luges ette mässus surmasaanute ja karistatute nimed. Nende mälestamiseks paljastati pead ja lauldi: „Isamaa ilu hoiledes...“

Kõneles ka teise monumendi — romaani „Mahtra

PILTE MAHTRAST

Ülal: Kirjanik Eduard Vilde
samba jalal

*

Keskel vasakul: Korraldava
komitee esimees Johan-
nes Tutt kõnelemas

*

Keskel: Vana Mahtra mõisa
väljalt leitud veskikivi samba
keskosana

Keskel paremal: Üks
Mahtra taatidest aktust kuu-
lamas

*

All vasemal: Ants Tert-
siuse talu

*

All paremal: Vana Mahtra
mõisa aed tolleagsete puu-
dega

sõda* — autor, kirjanik **E d u a r d V i l d e**.
 On ju meil Mahtra mässust nüüd kaks mälestussammast: üks kirjandusliku teosena ja teine graniidist.

Pärgi pandi paljude organisatsioonide poolt. Teiste hulgas ka pärg neilt, keda saadeti Siberisse mässust osavõtmise eest. Pärga asetab hra Luiga, kes kõneles, et ta on elanud Siberis Ants Tertsiusena naabrina. Kui ta lahkunud sealt, et sõita kodumaale, palunud Ants Tertsius, kes tol ajal olnud 80-aastane, tervitada kodumaad. Ta ütelnud: „Kui kord lähete Mahtrasse, viige terviseid. Palju valu on mulle seal tehtud, kuid kallid on ikkagi see pind, kus valasime oma verd. Mina sinna enam ei jõua, mu tervis ja jõud on jäänud Siberi taigadesse!“ Pärga asetamisega leiab kõneleja paraja juhuse täita Ants Tertsiusi soovi. Pärg on lihtne — rohelised kuuseoksad ja valged õied. Sümboliseerib põliseid Siberi metsi ja lõpmatuid lumelagendikke, lõpetama oma päevad meie ärksamad pojad

Mahtra mälestusaktusel viibinud auvõõraid

kus pidid selle eest,

et nad julgesid nõuda õigust. Ants Tertsiusi poegadest on praegu elus vaid noorim. Selle on eesti kommunistid kihutanud välja oma kodukohast, sest oli leitud, et ta on buržui ja vereimeja!

Pärast aktust demonstreeris kaitseliit Harju malleva pealiku hra major Saare juhtimisel moodset sõda, kuulipildujate ragisedes, šrapnellide ja mürskude lõhkedes, mida rahvas jälgis põnevusega.

Õhtul kanti ette vana karjalauda varemeis A. Särevi dramatiseering Ed. Vilde romaanist „Mahtra sõda“. Elavalt manas see esile toleaegist olukorda ja parunite vägivalda. Pealtvaatajad elasid vaimus kaasa meestele, kes otsisid teed õiguse ja vabaduse poole.

Raskesti unustatava mulje jättis see päev. Kui nägin üht vana tudikest, kel veersid jämedad pisarad üle kortsus palge, kuulates selle heitluse ajalugu, tundsin, kui väga püha ja kallid on mälestus neist meestest, kellel oli vaba rahva hing ja kes tundsid, et nad pole sündinud orjadeks. Minus keeras midagi — oleks nagu kõrist pigistatud, kui vaatasin seda kurbmängu laval, istudes samade vanade, mornide müüride vahel, kus kord vihisesid viitsad ja kõlasid oiged. Ja rusikasse tõmbus käsi taadil, kes rääkis, et leiduvat nende kandis veel inimesi, kes on suhtunud samba asutamisele mõnitavalt ja püüdnud teha takistusi mälestuspäeva pühitsemisele.

Elavaks sai ajalugu — ja kui vaatasin ärasõidul kase kohal, kus oli löödud surnuks kaptan Bogutski, tagasi mõisa poole, oleks nagu näinud kerkivat leeke ja kuulnud karedaid hääli karjuvat nagu Mahtra sõja päevilgi.

Heikki.

Mahtra sõjast osavõtjad Prits Lang ja Pären Eilmann

TALLINNA MALEVA ÜKSIKU ESKADRONI RATSAVÕISTLUSTEL

Taevas on suviselt sinine. Soe. „Kalevi“ aias piletikassa ees maona looklev saba. Sissekäigu juures kõva trügimine. Kardan: pigistavad mu viimaks veel vastu seina laiaks nagu mängukaardi. Katsun hoida kuidagi keskele.

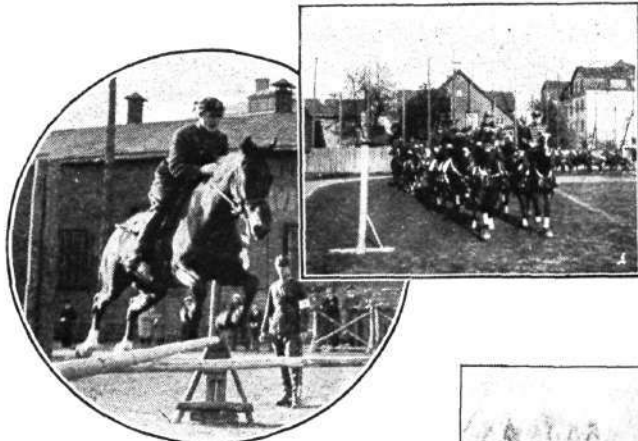
Platsil kihab elu. Võistlejail igapäev tallipoiss, kes talutab hobust ohelikku pidi. Just nagu hipodroomil. Fotomehi niisama palju kui võistlejaid. Ühel igavene suur riistapuu rihmaga kaelas, nagu mõnel vanal mõisa teomehel nädalane leivakott, teisel pisike kui taskukell. Tribüünil rahvast, et aiva mustendab. Daamide värviküllased kübarad erendavad nagu moodid viljapõllul.

Võistlused algavad hüpetega. Takistusi on pandud ette igasuguseid. Mängleva kergusega ületati need ja näis, nagu võiksid need olla veel palju raskemad, sest võistlejail puudus peaaegu igasugune võistluspinevus. Võitjate selgitamiseks tuligi suurendada takistuste kõr-

Pealik Otsman oma võimeid näitamas

gust ja pärast teiskordsete hüpete sooritamist selgus, et parimad olid pealikud: Becker, hobusel „Ermas“, O. Otsman, hobusel „Eedi“, ja A. Seedorf, hobusel „Odessa“.

Ülal paremal: ratsurite rivi

*

Ringis: hüppel

*

Paremal: üle risttõkke

*

Nurgas: eskadroni pealik Kepper

Teisena tuli terarelva käsitamise võistlus. No see ajas juba kananaha ihule, kui mõõga vilhisedes langesid jämedad malakad nagu õlekõrred. Kaelas oli õige imelik tunne, kui savist püramiidil löödi pea otsast säärase kergusega nagu oleks see võist. Piigiga torkeid jätsid mulje nagu oleksid vaa danud keskaegsete raudrüütlite turneed. Parimad

möögamehed olid pealikul E. Triumph, hobusel „Kaim“, ja H. Becker, hobusel „Ellen“, ja piigi käsitamisel olid kõige osavamad pealikul E. Triumph, hobusel „Kaim“, ja O. Otsman, hobusel „Niidas“.

Hästi esinesid ohvitseride ratsasõidu instruktorite kursuse õpilased oma saledate, hästihoolitsetud hobustega. Nende kolm parimat jagasid kohad omavahel väga vennalikult — loosiga.

Pinev ja ühtlasi lõbus oli sultanivõistlus. Nähtavasti ei saa ratsaväelane lahingus oma vastasest muidu lahti kui peab tal vähemalt pea otsast lööma. Sultanivõistlusel kujutas seda mahaloõmiseks määratud pead paberist tutt kiivri küljes ja väga palju rabelemist oli enne, kui üks meeskond suutis teisel pea otsast nokitseda. Seal said hoope võistlejad ja hobused ja rüsinas löödi isegi üks võistlejaist sadulast välja.

Häire demonstreerimine näitas, kui kiiresti suudab ratsamalevlane virguda, riuetuda, saduldada hobuse, teha väikese lahingu ja tulla tagasi võitjana — uuesti voodi. Kiiresti käis see küll ja riietumisel õmbelused aina ragisesid.

Viimse numbrina oli teatesõit, kus teate viimine sündis jala, ratsa ja jalgrattal.

Näha sai küllalt. Sugugi kahju ei olnud rahvatungis kaotatud kahest palitunõobist ja pileti eest

makstud kroonist. Vaimustust oli pealtvaatajais palju. Tean seda kindlasti, sest saatus tahtis, et sattusin istuma näitsiku ette, kel oli palju temperamenti ja teravad kinganinad. Sain tunda mõlemaid oma turjal ja kui võistluste lõppedes sügasin selga nagu orjaaegne teopoiss mõisa tallist tulles, töötasin endale, et tulevikus võistlusi vaatama tulen ainult siis, kui olen pannud selga midagi vateeritut. Olgu see siis kas või heinaajal.

Kahju oli eskadroni pealikust hra Kepperist, sest tema ei saanud neid võistlusi kuidagi jälgida. Nii palju oli tal tegemist oma meeste julgustamisega ja neile näpunäidete andmisega. Suure tegemisega sain ta fotoläätse ette meelitada ja sealgi püsis ta vaid murdosa sekundist. Raskemate hüpate ajal nägin teda kramplikult hoidvat põialt.

Rahul olid vist kõik, nii võistlejad kui ka pealtvaatajad, ja kõige rohkem muidugi võitjad, kellelede jagati auhindu. Suurimaks kaotajaks oli mu tuttav fotomees, kes oli väga õnnetu, et ükski hobune polnud temale poseerinud, ja et oma kaotust kuidagi heaks teha, pildistas ta mind, kui ronisin üle ühe platsile jäänud takistuse, et jõuda kõige otsemat teed värvasse.

Heikki.

**Igal pool ja igal ajal
suitsetage paberosse**

MIKAADO

25 tk. 35 s.

MEKKA

25 tk. 20 s.

varustatud nikotiinivastase vatiga „Kaljan“

**Ainult „KALJAN“ vatt
kaitseb nikotiini eest**

NAISKODUKAITSE LAAGRIS TAPAL

Hommikusel loendusel

Ai kuumust! .. Kraadiklaas Tapa jaamaes'sel näitab 30° ja betoonsillutus „kisub sulama“. Tuul keerab mu nina Tapa mõisa suunas; hakkan sammuma, vahest ehk leidub metsaserval varjuline koht, kus end ristiinimlikult võiks tunda.

Astun edasi, lootuses saada ka midagi keele peale — kipub teine oma maist toimingut suulae külge kinni jäädes üles ütleva ja kõri vajaks ka tolmutoputist.

Rügemendi õuel lehvib lipp ja sõelub hulgal naisi. Naiskodukaitse suvekursused ja laager.

Nalja saab! Kui armas abielumees endale kodu ka kord „mugavaks“ teeb, pintsaku ühe ja vesti teise tooli seljatoele asetab, taskud aknalauale tühjendab, sohvale seljali heidab, jalad lauale asetab, alustassilt teed joo ja paberossituhka vaibale raputab — siis lööb naine silmad taeva poole ja ohkab: „Sa kallid aeg, kuidas sin

välja näeb! Just nagu fronditagune laager!“ Mees vaatab süütult ringi ja imestab, milline ettekujutus naisel küll laagrist on... Uudishimust aetuna siban nüüd lähemale, et kord oma silmaga näha, kuidas näeb õieti välja naiste endi seatud laager.

Meestelaagris tambivad virgalt säärsaapais jalad, pragisevad püssid ja veereb laubalt higi — kuidas on lugu naistelaagris? Kas vaid söögisedeli eeskujulik järgimine, lõunauinak, bridžipartii jne., või veel midagi muud?

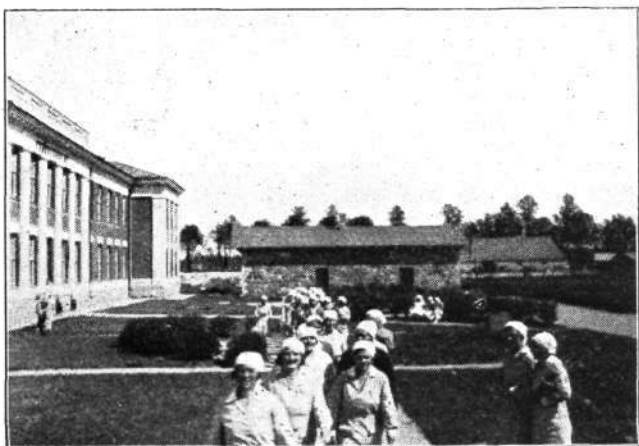
Rahvast koos kaunike hulka. Minu õuele saabudes kõlab parajasti hele vile ja naised korralduvad ridadeks. Rividriil — mõtlen. Aga seal kõlab käsklus: „Harju ringkond lõunale, marss-marss!“ — ja ringkond ringkonna järele kaob avarasse rügemendi söögisaali. Söögipoolise eest on hoolitsenud hästi majandusjuht pr.

Lõunalauas

Reitkam, kelle südamele ainult vahete-vahel teeb „kuuma valu“ rügemendi suurepärase köögisisustuse eest antud vastutav allkiri, sest võib juhtuda, et köögi-komando „aurutab“ suured auruspikatlaid köögist.

Üks pilk üldjuhi pr. R a a m o t i majasteelikule kogule, ja mu oletused lõunauinakust haihtuvad kui udu. Kogu laagris valitseb tempo, mis tunnistab energiast ja tahteküllusest. Üks korraldus järgneb teisele, sisekorra-juht pr. S a r a l oma ereda vilega ajaks ka kõige loimale olevusele elu sisse, ja kui sellest veel küll ei ole, siis hoolitseb pr. K a b e r i terav silm selle eest, et kõigis laagrinurkades keeks elu. Loengusaalis tehakse tööst tööd, kõnelejad kõnelevad põhjalikkuse ja asjalikkusega ja kuulajad võtavad vastu samal moodsul. Et keha vaimust ei jääks maha, selle eest hoolitseb prl. K a s s, ning pealtvaataja võib jääda rahule oma osaga, vaadel-

Loengult tulles

Mahtra sõja mälestusel.

Wait wanaäti nārbund tortsudeſe waatan.
Kuul pilwewinan irwil tõlgub maſt,
tuid muremāttail weri, filbi waſt . . .
Di wahwaid mehi, teiſe loorbereid mā lāidan!

Hing katti oli, leinaſ wabaduſt, ja ſūda
waid walutada mõiſt'ſ hallaſõl.
Tuul kurale ja hāāle oli tööõl,
aowalguſ murewarjudega hidas ſōda.

Nūūd tangelaſte weri wabaduſe taga,
pūiſt ſooja ſūdant mäleſtuſi haub.
Ei jātku haletſuſi, uttu taob —
Tōo mureſūnniſ hōſel — ajalugu wana.

Suur ſōna walla ſihtis, leiדיſ raja ſuhu,
nāe, patatama ahmiſ hingen ſeef . . .
Mees ruſitaga ainult, — taduſ tōit!
Pearn — Pearnafene tōttai awaſilmi, — tuhu?

Ja rahwas jālle farmi haganleiba nāſis,
ent tipitaman aiwa hingen ſeef.
Nūi riſti waewa, lābi mure ſeef
weel ſulu kodutundel ſūdamele leiדיſ.

Jrıda Ulu.

Kursuste laulukoor

Järva ringkonna väljapanekuid käsitöö-näitusel

des võimlevaid naitſi, kes võimlemisdressis, supeltriikoos, pidžamas jne. Palav päike ei naljata. Pärast saab karastust eeskujuliku seadeldisega saunas, kus isegi laval duſid.

Vaheajul prl. Lilla k hoolitſeb meelelahutuse eest — eesti naitſi peab kõigil tööil saatma rõõmus meel ja eesti laul, ning hāālttest, mis hōiſkavad nii, et ümbrus kajab, pole mārɡata, et seljataga juba kogu päev kibedat askeldamist.

Laagriga ühel ajal on korraldatud ka ülemaine naitſikodukaitſe käſitōōde-nāitus, kus jālle võib imetella naitſe oſavust ja pūſivust ning ilumeelt. Eesti naitſe naitſe tōttab oma kodu üleſehitamisel ja hoidmiſel nagu hoolas ſipelgas agaruſe ja armastuſega. Tānavune hāſtiõnnestunud laager annab tunniſtust ſelleſt, et ka eesti naitſe elab küllaldaselt mehemeelt.

Arly.

0/ü. „Mootori“ autobuseliinid.

Linnaliinid: 1. Jakobsoni — Soo.
2. Magasini — Pelgulinn.
3. Veneturg — Lilleküla.

Linnaümbruseliinid: 1. Veneturg — Pirita.
1. Veneturg — Kose.

Maaliinid:

1. Tallinn — Merivälja — Viimsi — Tammneeme.
2. Tallinn — Kuusalu — Tsiitre — Leesi.
3. Tallinn — Loksa — Viinistu.
4. Tallinn — Valgejõe — Võsu.
5. Tallinn — Anija — Raudoja.
6. Tallinn — Kurna — Nabala.
7. Tallinn — Juuru — Kaiu.
8. Tallinn — Märjamaa — Pärnu.
9. Tallinn — Keila-Joa.
10. Keila-Joa — Keila alev.
11. Tallinn — Rannamõisa — Suuropi.

Autobuste liikumiskorraldaja Tallinnas, Veneturu autob. jaamas, tel. 305-45.

Erasõidud ekskursioonideks ja väljasõitudeks. Küsida Kopli 38, tel. 450-52.

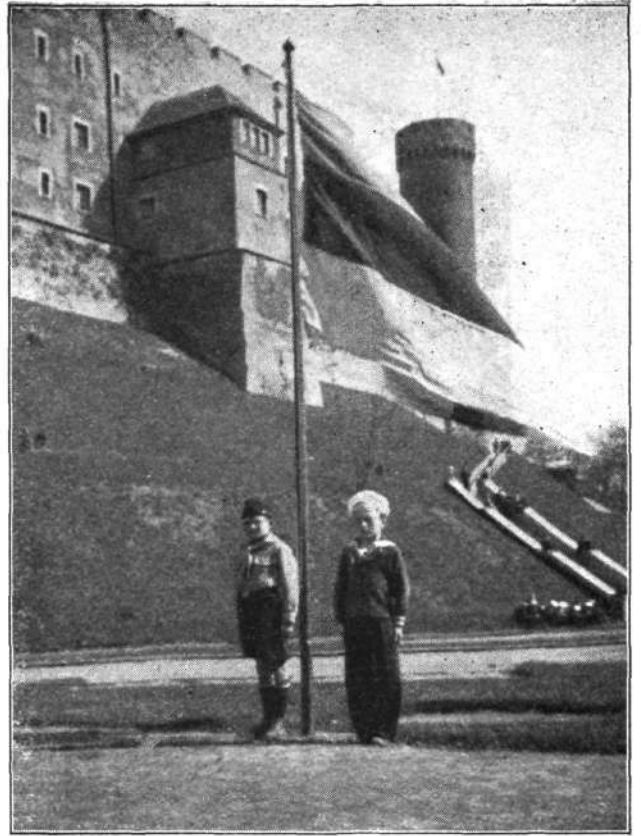
Sõida autobusega!

NOORTE ELU

Narva noored kotkad said lipu

25. mai kujunes Narva noortele kotkastele ilusaks päevaks. Kohalik naiskodukaitse oli näinud vaeva ja valmistanud ilusa siidlipu oma noortemalevale. Taevaminemispüha hommikul kogunesid kõik Narva malevasse kuuluvad rühmad linna, asetudes Raekoja-platsil kell 11.30 korralikes ridades paraadiks. Narva saabus seks päevaks Noorte Kotkaste peavanema abi minister A. Kerem ühes staabiülema J. Teder-soniga ja kaitseliidu ülema esindajana kolonel J. Maide. Paraadile saatis neid kohalik linnapea ja linnanõunikke, kaitsevägede kõrgemaid ohvitseri, kaitseliidu ja noorte juhte. Noori tervitanud, võttis peavanema abi naiskodukaitse esinduselt lipu vastu ja andis selle pärast lipu õnnistamist õpetaja Kiviste poolt üle maleva pealikule, mälestus-naela lipuvardasse kinnitades. Minister lausus soojad saatesõnad lipule, toonitades, et peab teadma lõket õhutada isamaa teenimiseks, nii nagu see lipukirjana on ömmeldud — „Isamaa auks“. Lipukirja valmistasid noorte emad ja õed, andes sellega kaasa lipu alla koondunud noortele juhise, mis suunas need tegutsegu. Mälestusnaela kinnitas ka kaitseliidu ülemana kol. Maide. Selle järele möödus malev — kaheksa noore ümber — auküüalist paraadmarsis, suundudes tuletõrje aeda aiapeole. Paraadist võttis osa ka ratsasalk, milline on esimesi noorte kotkaste peres.

Aiapidu kestis üle kahe tunni, kus noorte ettekanded vaatajaid paelusid oma mitmekesise ja poistepärase sisuga. Ei puudunud ka näidend ja koguni maarühma lavastatuna, püramiidid, „Rüütelite turniir“, rahvatantsud, naljanumbrid Ameerikast, ja koguni tuntud poiste lemmikud Toots ja Jorhh Adniel Kiir külastasid näitelava, tulles veendumusele, et

tuleb hakata nooreks kotkaks.

Noortel möödus hoogus päev ajaloolise linna müüride vahel, kuni õhtul väsinuna igäüks ruttas kodu poole.

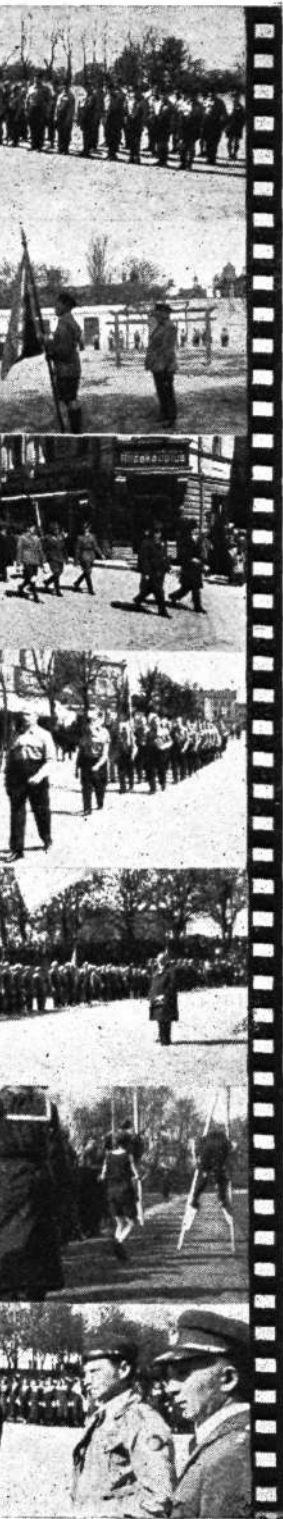
Tallinna noorte kotkaste aastapäev

Noorte kotkaste aastapäeva mai lõpul pühitsesid Tallinna noored kotkad 28. mail. Sel puhul oldi koos peagu kõigi rühmadega kaitseliidu maja õuel, kust mindi vabadussõjas langenud õpilaste ja õpetajate mälestussambale pärga aseta-ma. Sinna olid kogunenud ka naisnoorseppade rühmad, kes samal päeval pühitsesid oma 10. aastapäeva ja samuti aetasid pärja. Üheskoos sammuti läbi linna, eesotsas Noorte Kotkaste peavanem kindr. Laidoner ja maleva vanem linnapea Uesson ühes auküüalistega, minnes Kaarli kirikusse noorte kotkaste ja naisnoorseppade ühisele jumalateenistusele. Pärast jumalateenistust olid võistlused spordiväljal Snelli tiigi ääres. Võisteldi kombineeritud teatejooksus: karkudel, tõukerattal, joostes kotis ja veeretades sõõri, ronides üle aia. Eriliseks sündmuseks kujunes hiiglapalli mäng.

Enne võistlust võttis vastu noorte paraadi peavanem kindr. Laidoner, pidades noortele kotkastele kõne kohuste täitmi-

Peavanema abi annab lipu üle
Ovaalis: Lipunaela löömine
All: Noorte kotkaste ratsasalk paraadil

na noorte kotkaste
ait

sest isamaa auks. Kõ-
nele vastas maleva va-
nem, selle järele pöör-
dus maleva poole uus
maleva pealik adv. G.
Poom. Võistluse lõppe-
des anti välja Tallinna
maleva omavaheline au-
hind „Alati Valmis“
võistlusel parima kesk-
mise saavutanud malev-
konnale, kelleks seekord
osutus Ida pisikese-
koosseisuline malev-
kond. Ühtlasi tehti tea-
tavaks, et maleva staap
on otsustanud võitja
malevkonna kõikide
maleva koonduste pu-
hul alati asetada esimeseks, mis ka viibimata teosta-
takse. Nii sammub Tallinna malevas nüüd Ida malev-
kond esimesena, omades Tallinna Õpetajate Selts an-
netatud rändauhinnana langenud õpilaste mälestussamba
miniatüüri. Sama auhinna võitis 1931. a. Nõmme malev-
kond ja 1932. a. Kopli malevkond. Ka teisi auhindu ja
diploome jagati.

Õhtul kogunesid Põhja malevkond ja naisnoorsep-
pade rühmad Kadrioru noorkotkaste kodus oma ma-
levkonna pidulikule koondusele 10. aastapäeva pühitse-
miseks. Koondusel viibisid alul ka peavanem, kes ter-
vitas noorseppi kui noorte kotkaste esimesi eelkäijaid
ja ühinejaid eesti noorte pere tugevaks pereks liitmi-
seks, ja maleva vanem, kes tervituses tuletas mee-
le seda väärtuslikku tööd, mis noorsepad ja hiljem noor-
kotkad 10 aastat siin teinud. Järgnesid töotuste andmi-
sed, märkide ja diplomide annetamine, loeti ette käsk-
kirjad. Aastapäeva pidustusele olid saabunud ka Tartu
Treffneri noorkotkaste ja Viljandi skautide „Noorsep-
pade“ rühma esindused.

Noorte kotkaste uus film

Kahe aasta eest suvel valmis noortel kotkastel
film pealkirja all „Katkendeid noorte kotkaste tegevu-
sest“. Nagu näitab pealkirigi, toob see film mitme-
kesist noorte tegevust ühest ja teisest tegevusalast,
olles koostatud peamiselt laagrite ja pidustuste alalt.
Katkendid on liidetud ja sulatatud ühte paarkümmend
minutit jooksvaks kirjuks sündmustikuks. Nüüd on
aga Noorte Kotkaste peastaabis asunud valmistama uut
filmi, mis annab juba vaatlejale rohkem võimalust
näha, kuidas noorsugu üldse kasvab ja millega ta tege-
leb. Möödunud aasta suvel vändati filmist üle poole,
kuid ettenähtud summa lõppedes tuli töö katkestada.
Kuna praegu on jälle saabunud paras aeg, jätkatakse
tööd ja loodetakse uus film saada valmis juulikuu
keskpaigu, võib-olla õppelaagriks. Esialgu on aga uus
film veel ristimata.

Maleva vanem linnapea Uesson parga asetamas

Tegelasi ja momente
noorte kotkaste uuest
filmist

KAITSELIIDU 1932/33. AASTA

TEGEVUSE ARUANNE

ANDMEIL 1. APRILLIST 1932. A.
KUNI 31. MÄRTSINI 1933. A.

LISA

A. Organisatsioon, koosseis ja juhtimine.

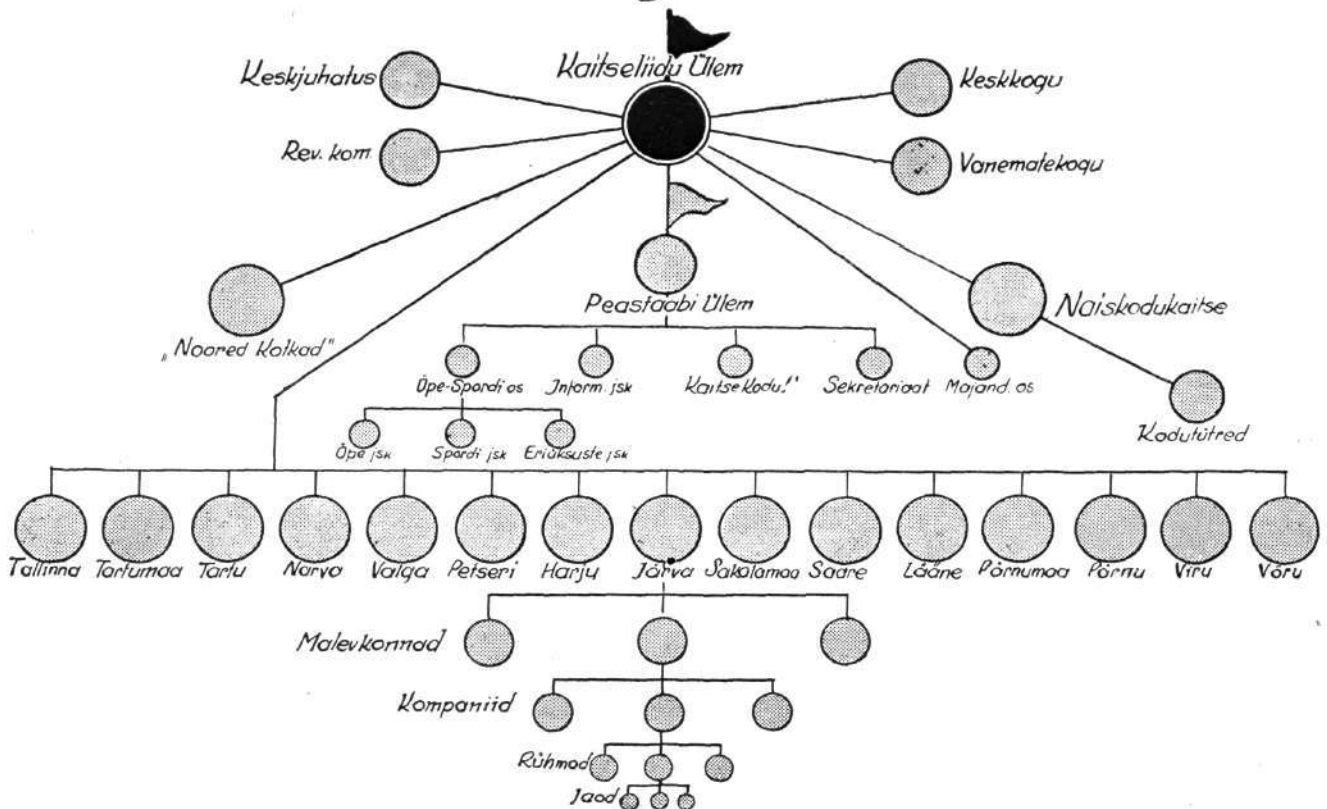
1924. a. 1. detsembri sündmuste tagajärjena uuesti organiseeritud praegune kaitseliit on kujunenud välja võimsaks ja kindlaks riigikaitse organisatsiooniks, kes on valmis vabatahtlikult kandma ohvreid kaitseks igasuguse vägivalla vastu, mis kavatseks kukutada meil maksvat põhiseaduslikku riigikorda.

Nagu iga ühiskondlik ja eraorganisatsioon, tahab ka kaitseliit alljärgnevate ridadega teha kokkuvõtte möödunud aasta tööst ja tegevusest, et jõuda selgusele,

kuivõrd õiged ja otstarbekohased olid aasta alul ülesseatud sihtjooned, milliseid tagajärgi saavutati aastase tööga ja kuivõrra leidis läbiviimist ettenähtud töökava.

Kaitseliit organisatsiooniliselt jaguneb 15 malevaks, millised on moodustatud maakondadest ja nende linnadest, kas koos või eraldi. Malevad omakord jagunevad malevkondadeks, pataljonideks, kompaniideks, komandodeks, rühmadeks jne., millede alajaotus on samuti viidud läbi territoriaalsel põhimõttel.

Kaitseliidu organisatsioon

Isiklik koosseis on moodustatud kaitseliidu põhikirja alusel üksuste juhatuste poolt vastuvõetud kodanikest, kes vabatahtlikult end rakendavad riigikaitse töösse.

Koosseisu komplekteerimisel on peamist tähelepanu pöördud selle väärtuse tõstmisele.

1. aprillil 1932. a. oli kaitseliidus 32.117 meesliiget. Lahkunuid ja juuretulnuid arvestades saame 31. märtsiks 1933. a. malevate koosseisu kohta järgmise pildi:

Tabel nr. 1.

Kaitseliitlaste arv malevais.

Nr. Nr.	Malevate nimetus	Kl. arv malevais I. apr. 1932	Aastajooksul suurenenud	Aastajooksul vähenenud	Kl. arv malevais I. apr. 1933
1	Tartumaa	419	190	—	4388
2	Sakalamaa	3056	—	9	3017
3	Harju	2598	140	—	3038
4	Viru	3282	—	266	3016
5	Tallinna	2913	—	8	2905
6	Võru	2470	—	15	2455
7	Järva	2337	52	—	2389
8	Pärnumaa	2418	—	75	2343
9	Lääne	2074	177	—	2251
10	Tartu	1469	113	—	1582
11	Valga	1556	24	—	1580
12	Saaremaa	1570	—	95	1475
13	Narva	802	216	—	1018
14	Petseri	619	24	—	643
15	Pärnu	55	15	—	470
Kokku		32117	951	468	32600

Toodud tabelist näeme, et aasta jooksul on meeskaitseliitlaste arv kasvanud 483 mehe võrra.

Oma elukutseilt ja tööaladelt jaguneb kaitseliitlaste koosseis järgmiselt:

I. Põlluharijaid.

	Kl. üldarvust
1. Taluomanikke ja nende poegi	11.197 s. o. 34,3 ⁰ / ₀
2. Asunikke ja nende poegi	3.049 „ 9,3 ⁰ / ₀
3. Rentnikke ja nende poegi	1.128 „ 3,35 ⁰ / ₀
4. Popsnikke	318 „ 0,9 ⁰ / ₀
Kokku	15.692 s. o. 47,85 ⁰ / ₀

II. Töölisi.

1. Põllutöölisi	2.273 s. o. 6,95 ⁰ / ₀
2. Käsitöölisi	2.200 „ 6,74 ⁰ / ₀
3. Vabrikute ja muude ettevõtete töölisi	787 „ 2,4 ⁰ / ₀
4. Päevatöölisi	768 „ 2,3 ⁰ / ₀
Kokku	6.028 s. o. 18,39 ⁰ / ₀

III. Ametnikke.

a) Riigiteenijaid.

1. Väikesepalgalisi (kuni Kr. 75.—)	1.272 „ 3,9 ⁰ / ₀
2. Keskmisepalgalisi (kuni Kr. 155.—)	953 „ 2,9 ⁰ / ₀
3. Kõrgemapalgalisi	355 „ 1,8 ⁰ / ₀
Kokku	2.580 s. o. 8,6 ⁰ / ₀

b) Omavalitsuse asutuste teenijaid:

1. Väikesepalgalisi (kuni Kr. 75.—)	374 s. o. 1,14 ⁰ / ₀
2. Keskmisepalgalisi (kuni Kr. 155.—)	359 „ 1,1 ⁰ / ₀
3. Kõrgemapalgalisi	91 „ 0,3 ⁰ / ₀
Kokku	824 s. o. 2,54 ⁰ / ₀

c) Eraettevõtete teenijaid:

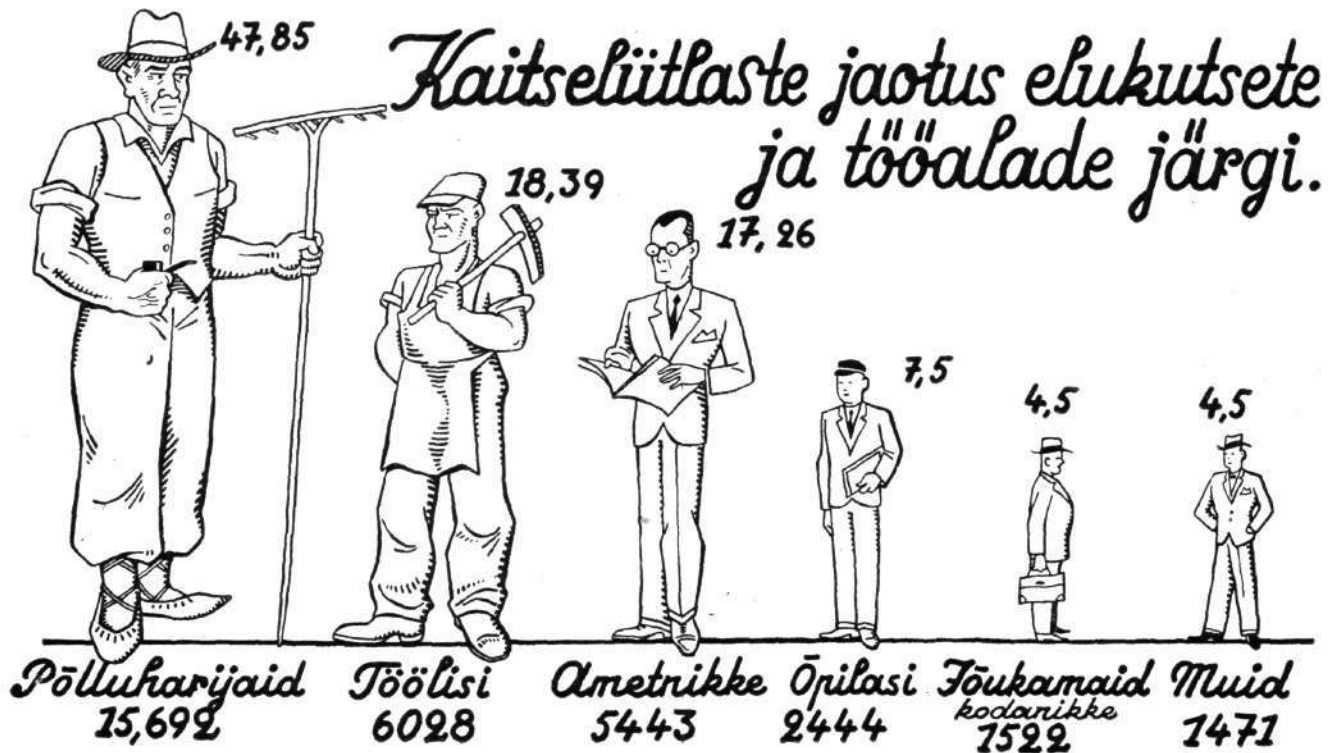
1. Väikesepalgalisi (kuni Kr. 100.—)	947 s. o. 2,9 ⁰ / ₀
2. Kõrgemapalgalisi	434 „ 1,3 ⁰ / ₀
Kokku	1.381 s. o. 4,2 ⁰ / ₀

d) Kooliõpetajaid:

1. Ülikooli	6 s. o. 0,02 ⁰ / ₀
2. Keskkooli	108 „ 0,3 ⁰ / ₀
3. Algkooli	544 „ 1,6 ⁰ / ₀
Kokku	658 s. o. 1,92 ⁰ / ₀

IV. Õppivat noorsugu.

1. Kooliõpilasi	1.558 s. o. 4,8 ⁰ / ₀
2. Üliõpilasi	886 „ 2,7 ⁰ / ₀
Kokku	2.444 s. o. 7,5 ⁰ / ₀

V. Linna ja alevi jõukamaid kodanikke:

1. Kaupmehi	789 s. o.	2,4%
2. Majaomanikke	482 „	1,4%
3. Tööstureid	251 „	0,7%
Kokku		1.522 s. o. 4,5%

VI. Muid.

1. Ülikooli haridusega, kes eelmistesse liikidesse ei kuulu	397 s. o.	1,2%
2. Kõiki teisi, kes eelmistesse liikidesse ei kuulu	1.074 „	3,3%
Kokku		1.471 s. o. 4,5%
Kõiki		1.868 s. o. 100%

Eeltoodust selgub, et kaitseliit komplekteerub kõikidest rahvakihtidest, kellele on kallis meie vaba Eesti hea käekäik ja julgeolek.

Kaitseliidu õppetöö organisatsiooni ja kaitsekorralduste üldjuhiks on kaitseliidu ülem ühes peastaabi ülemaga, kellelele abiks on peastaabi ja malevate palgalistes koosseisudes nähtud ametnikud.

Seltskondlikul ja majanduslikul alal on korraldavaiks orgaanideks keskuhatuse, vanematekogu ja keskkogu, kellele koosseisud moodustatakse kaitseliidu põhikirjas ettenähtud alusel.

B. Õppe- ja spordiala.

1. Õppeala.

1. Õppetegevusest üldse.

Kaitseliidu õppetegevuse eesmärk on: valmistada ette kaitseliidu üksusi ja kaitseliitlasi riigikaitse ülesannete täitmiseks. Seda eesmärki taotledes on peetud silmas, et õppetegevus kaitseliidus oleks rajatud nendele tegevusaladele ja üksikasjadele, mis on vajalised kaitseliitlasele relvaga tegutsemises ja igale pealikule oma üksuse juhtimises. Kõik ettevalmistuse harjutused peavad olema lihtsed ja praktilises tegevuses teostatavad. Teoreetilised ained ja keeerukad harjutused, mis on raskesti omandatavad kaitseliitlasele, kellele sõjaliste teadmiste omandamine on ikkagi kõrvaltöök oma igapäevases elus, on jäetud õppetegevuses kõrvale. Praktiliste harjutuste ja õppetundide kõrval linnades on korraldatud kaitseliitlasile, peamiselt pealike kaadriks, populaar-sõjateaduslikke

loenguid, mis valgustavad uusi tehnilisi saavutusi, relvi, võitlusviise ja uusi ülesandeid riigikaitse alal.

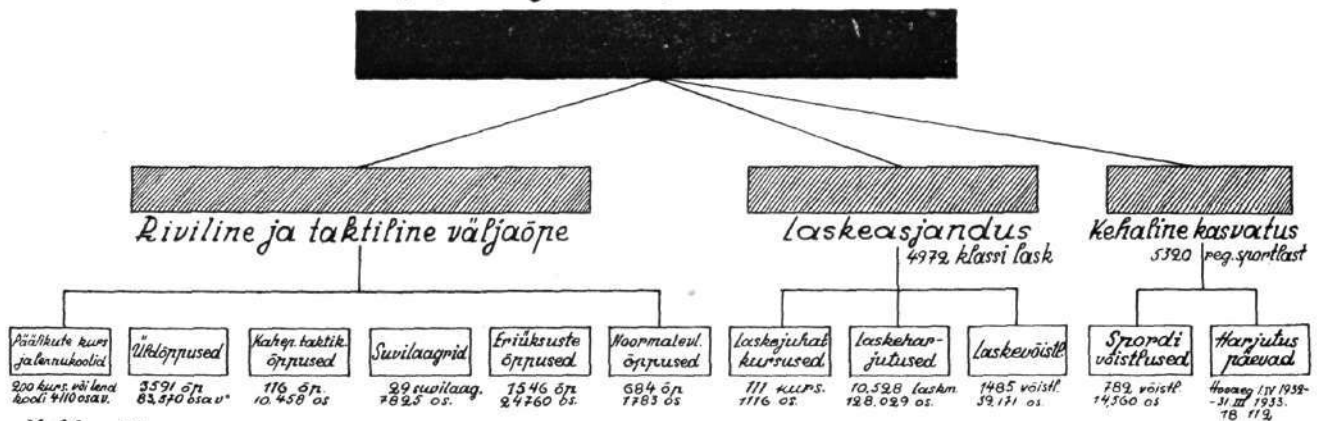
Kaitseliidu õppetegevus haarab kolm suuremat ala:

1. riviline ja taktikaline väljaõpe;
2. laskeasjandus ja
3. kehaline kasvatus.

Esimene ala sisaldab eneses kõigi üksuste (jala-väe, suurtükiväe, ratsaväe, side, kuulipildurite, soomusautode, suuskraatrite, gaasikaitse) rivilise ja taktikalise tegevuse ning tehnilise ettevalmistuse. Teine ala sisaldab laskeasjanduse, kaitseliitlaste laskeosavuse taseme tõstmise ja laskespordi arendamise. Kolmas ala — kehaline kasvatus — taotleb kaitseliidu liikmete, peamiselt noorte, kehalise tubliduse väljaarendamise ja rahvas kehakultuuri levitamise sihte.

Ülaltoodud eesmärkide ja õppetegevuse alade seisukohalt vaatlemegi 1932./33. a. õppetegevust, mida selgitab siin toodud skeem.

Kaitseliidu õppetegevus ja kehaline kasvatus 1932-33.

Kokkuvõte:

Jõa nimekirjas seisva kaitseliidu tegevliikme reale langeb õppendevi — 5,7
 laskendevi — 5,6
 Jõa reg. k/l. sportlase reale langeb tegevus- ja õppiharjutuspeevi — 6,7

2. Instruktorite ja pealike ettevalmistus.

Tähelepanu väärrib kaitseliidus juhtiva kaadri — instruktorite ja pealike — ettevalmistus, sest oleneb ju nende väljaõppe tasemest ja väärtusest kaitseliidu üksuste ettevalmistuse tase ja tublidus.

Kaitseliidu instruktoreile aruandeaastal erikursusi ei korraldatud, sest et need eelmisel kahel aastal peastaabi poolt olid korraldatud ja kõik instruktorid olid sellised kahepäevased kursused läbi teinud. Garnisonides maleva pealikud ja instruktorid võtsid osa kaitseväge üksuste ohvitseridele korraldatud õppustest ja sõjamängudest.

Instruktorite kõrval malevais õppetöö teostavad vabatahtlikud pealikud. Normaalne nõue oleks, et kompanii- ja kõrgemate pealike kohtadel teenivad

pealikud oleksid reservohvitserid ja rühma- ning madalamate pealike kohtadel seisvad pealikud reservallohvitserid. See on eesmärk, mille poole püütakse. Kui on ka kõrgete organiseerimise võimetega kaitseliitlasi — mitte-ohvitseri või -allohvitseri, kelle iseloom vastab pealiku kutsele ning kel on huvi ja indu kaitseliidu tegevuses. Teisest küljest, kaitseliidu pealikult nõutakse veel suurt seltskondlikku tööd. Mida kõrgem pealik, seda tusedam seltskonnategelane ta peab olema. Sellest olukorrast välja minnes on kaitseliidus pealike kohtadele määratud pealikuiks ka kaitseliitlasi mitte-ohvitseri. Ka ei ole reserv-ohvitseride ja -allohvitseride ettevalmistuse tase ühtlane. Nii on kaitseliidu üksuste pealike väljaõppe tase ebahütlane. Pealike kaadri väljaõppe taseme tõstmiseks järjekindlalt igal aastal on korraldatud kursusi ja õppepäevi, mida selgitab tabel nr. 2.

Tabel nr. 2.

Pealikele ja nende abidele korraldatud täienduskursused, õppepäevad ja õppused.

1. apr. 1932. a. kuni 31. märtsini 1933 a.

№ №	Maleva nimetus	Kursuse, õppepäeva, õppuse iseloom	Kursuste, õppepäevade, õppuste arv	Osavõtjaid		Ühe kursuse või õppuse vältus
				arvuliselt	% üksuste pealik. arvust, kus õppused korraldatud	
1	Tallinna	Taktikaline kursus kõigile üksuse pealikele	20	360	67%	8 tundi
		Vanemate pealike kursus	1	44	99%	15 tundi
		Jaopealike kursus	4	106	—	5 päeva 2—4 tundi
		Kursus reserv-ohv. aukõrgenduse saamiseks	1	16	—	49 tundi
		Rivi- ja ja laskeasjand. kursus pealikele .	8	54	—	4 tundi
		R.-klp. kursus nooremale pealikele	1	14	100%	18 p. 2—4 tundi
2	Tartumaa	Sideasjanduse kursus pealikele	1	68	—	3 tundi
		Taktikalised kursused Elvas, Jõgevas, Rāpinas ja Võnnus pealikele	4	166	66%	2 päeva
3	Tartu	Püstol-klp. õppus jao ja rühma pealikele	2	40	85%	4 tundi
		Taktikalised kursused pealikele	8	137	77%	2—24 tundi
4	Narva	Taktikalised kursused rühma ja jao pealikele	11	148	80%	2—3 päeva
		Oskuste täiendamise kursused rühm. ja jao plk.	9	103	—	2 päeva
6	Petseri	Taktik. kursused komp., rühma ja jao plk.	3	69	80%	2 päeva
		Taktik. kursus patarei ohvitseridele	1	3	100%	24 tundi
		Allohvitseride katsetele ettevalmistuse kursus	2	27	—	3 päeva
7	Harju	Kursused laskejuhat., nende abidele ja plk.	29	168	—	1—2 päeva
		Taktik. õppused pealikele	41	296	—	1—2 päeva
		Kursused komp., rühma ja jao pealikele . .	7	161	56,4%	2 päeva
9	Sakala	Oskuste täienduskursused pealikele	18	394	76,4%	1—2 päeva
		Oskuste täienduskursused pealikele	13	154	69%	1—2 päeva
11	Lääne	Oskuste täienduskursused pealikele	6	139	49%	1 päev
		Pealike kursus	1	36	56%	2 päeva
12	Pärnumaa	Oskuste täienduskursused pealikele	16	449	80%	6—24 tundi
		Oskuste täienduskursused pealikele	2	63	70%	10 tundi
13	Pärnu	Õppused manöövri ettevalmistuseks plk. . .	3	10	—	4 tundi
		Õppused patarei pealikele	4	10	75%	8 tundi
		Oskuste täienduskursused pealikele	40	557	70,7%	1—2 päeva
15	Võru	Oskuste täienduskursused pealikele	9	318	74,1%	2—3 päeva
KOKKU			273	4110		

Võrreldes aruandeaastal korraldatud pealike õppusi möödunud aastal korraldatud õppustega näeme, et pealike osavõtu arv neist on tõusnud (1931./32. a. oli osavõtjaid 2255 pealikut, 1930/31. a. — 3200 pealikut) ning 1932./33. a. oli kor-

raldatud kokku 273 mitmesugust kursust või õppust, millest võttis osa 4110 pealikut.

Pealikele korraldatud kursused või õppused on olnud oma iseloomult kolmesugused:

— Põhikursused — pealike sõjaliste oskuste värskendamiseks ja täiendamiseks. Neil kursustel on tulnud ka arutusele kaitseliidu siseellu puutuvad küsimused. Need kursused ja õppepäevad tasandavad ja ühtlustavad pealike oskusi ja aitavad kaasa tiseda pealike kaadri väljakujunemiseks. Taktikalised õppused neil kursustel võetakse läbi eraldi jao-, rühma- ja kompaniipealikele.

— Piiratud eesmärgiga õppused — pealike ettevalmistamiseks manöövri või muu kindla õppetegevuse vastu.

— Kursused reservohvitseride aukõrgenduse ja allohvitseriks ülendamise katseile ettevalmistamiseks.

1932./33. a. valmistus reservohvitseride aukõrgenduse katseiks kaitseliidus 60 ohvitseri. Katsed sooritas ja sai ülendust 42 ohvitseri. Allohvitseriks ülendamise seadus pandi maksma 1932. a. ja allohvitseriks ülendamise katsete korraldamine ning ülendamine jäi 1933. aastaks.

Pealike ettevalmistuse taseme ühtlustamiseks ja töstmiseks tuleviku töö on: nooremate pealike — jao- ja rühmapealike ja nende abide — kohtadele määrata ainult neid kaitseliitlasi, kel on selleks vastav ettevalmistus ja kes on võimelised rühma või jagu juhtima. Praegu nooremate pealike kohtadel olevad pealikud niivõrd välja koolitada, et nad omaksid oma kohale vastavad teadmised ja oskused, või asendada uutega. Malevkonna, kompani ja üksiku rühma pealikele, kes pole reservohvitserid ja kel puudub kaitseliitline ettevalmistus oma üksuse taktikaliseks juhtimiseks, määrata abiks õppepealik, kes juhhib üksuse taktikalise tegevust.

3. Suvilaagrid.

Suvilaagrid on üks lüli kaitseliidu tegevuses. Nende eesmärk on:

— kaitseliitlaste väljaõppe taseme tõstmine;

Tabel nr. 3.

Kaitseliidu suvilaagrid 1932/33. a.

№ №	Maleva nimetus	Laagrite arv	Osavõtjate arv	
			Mehed	Naised
1	Tallinna	—	—	—
2	Tartumaa	3	1081	237
3	Tartu	1	201	—
4	Narva	1	284	32
5	Valga	2	448	77
6	Petseri	1	374	24
7	Harju	2	1008	294
8	Järva	2	165	45
9	Sakalamaa	1	1278	179
10	Saaremaa	2	153	—
11	Lääne	8	826	117
12	Pärnumaa	1	211	—
13	Pärnu	—	—	—
14	Viru	1	1195	—
15	Võru	4	601	—
Kokku		29	7825	1005

— kaitseliitlastes distsipliini ja sisemise väärtuse süvendamine ning kaitseliidu üksuste sisemine liitumine.

Esimene eesmärk saavutatakse õppetegevusega, teine — kindla laagrikorra ja laagri tseremooniade (laagri avamine, liputõstmine, loendus, laagrituled, laagri lõpetamine) täitmisega.

Üldse korraldati 29 suvilaagrit 7825 osavõtjaga (1931./32. a. oli 34 suvilaagrit 7431 osavõtjaga), mis osavõtjate arvult on peagu võrdne 1931. a. laagreist osavõtjate arvule. Suuremaiks laagreiks olid Palermo laager — Viru malevas, Elva laager — Tartumaa malevas, Olustvere laager — Sakalamaa malevas ja Saku laager — Harju malevas. Viimast külastas Soome president, esimest kolme külastasid Poola kütide liidu ülem ja kütide liidu ohvitserid.

Suuremaisse laagresse olid koondatud ka malevate eriüksused (suurtükiväe-, ratsa-, side- ja teised üksused), mis mitmekesisust laagritegevust ja liidab eriüksusi kaitseliidu teiste üksustega. Laagrite vältus oli enamasti kaks päeva.

4. Taktikalised õppused.

(Manöövrid.)

Suuremad kahepoolsed taktikalised õppused on igal aastal krooniks taktikalisele tegevusele. Need õppused on pealikele kooliks oma üksuste taktikaliseks juhtimiseks, malevasile annavad nad kogemusi tegutsemiseks oma üksuse koosseisus mitmekesisel lahingulokoras. Mitme maleva vahelised taktikalised õppused korraldatakse peastaabi poolt, kus välja selgitatakse ka üksuste taktikalise väljaõppe tase, väljaõppe puudused, et järgnevatel aastail sellele juhtida tähelepanu ja puudusi parandada.

1932./33. a. korraldatud taktikaliste õppuste arvu ja neist osavõttu selgitab tabel nr. 4:

Tabel nr. 4.

Kahepoolsed taktikalised õppused.

1. apr. 1932. kuni 31. märtsini 1933.

Nr. Nr.	Maleva nimetus	Õppuste arv	Õppustest osavõtjate üldarv		Märkused
			Arvuliselt	Osavõtjate keskmine % üksuste koosseisust, kellele õppus korraldatud	
1	Tallinna	1	184	42%	Siin on näidatud ka vähemad õppused maleva allüksustes, mis peetud lahingdrilli otstarbel. Õppusi peetud ei ole. On näidatud ka vähemad kahepoolsed taktikalised õppused, mis peetud maleva allüksustes lahingdrilli otstarbel.
2	Tartumaa	2	415	52%	
3	Tartu	—	—	—	
4	Narva	39	1147	63,3%	
5	Valga	1	524	61%	
6	Petseri	7	312	82%	
7	Harju	5	1061	44%	
8	Järva	1	655	84%	
9	Sakalamaa	2	814	74%	
10	Saaremaa	—	—	—	
11	Lääne	1	334	—	
12	Pärnumaa	2	1400	60%	
13	Pärnu	1	349	44,5%	
14	Viru	49	2137	65,17%	
15	Võru	4	616	60,7%	
Kokku		116	10.457	61,0%	

Võrreldes neid õppusi möödunud aastail korraldatud õppustega näeme, et õppustest osavõtjate arvus on vaid vähemad muudatused. 1932./33. a. korraldati 116 õppust 10.450 osavõtjaga (1931./32. a. oli osavõtjaid 11.666 kaitsel. ja 1930./31. a. — 13.715 kaitsel.).

Suuremaks õppuseks oli Abja manööver, millest võttis osa 2532 kaitseliitlast kahe kõvendatud rügemendi koosseisus. Teiseks suuremaks õppuseks oli Viru ja Järva malevate vaheline „Ilumäe“ manööver 1155 osavõtjaga. Viimasel õppusel kasutati ka üksuste kiireks ümberpaigutamiseks lahingtegevuse rajoonis veoautosid, kuna maastik seda võimaldas, ja sellaseid olukordi võib ette tulla ka lahingtegevuses.

Taktikalise väljaõppe alal vajab allakriipsutamist

ja o ja rühma väljaõppe taseme tõstmine. Selleks on tarvidus, et üksused korraldaksid suuremal arvul vähemaid taktikalisi õppusi ja jao lahingdrill seisaks domineerival kohal suvilaagrite õppekavas.

5. Malevais korraldatud üldõppused.

Üldõppuste all on mõistetud neid õppusi, mis kannavad jooksva järjekorralise õppetöö iseloomu. Siia kuuluvad lahingdrilli iseloomuga taktikalised õppused, riviline väljaõpe, laskeasjanduslikud õppused, määrustikega tutvumine, mitmesugused loengud jne.

Neist osavõtjate arvu selgitab tabel nr. 5.

Tabel nr. 5.

Malevates peetud üldõppused

1. apr. 1932. a. kuni 31. märtsini 1933. a.

№ №	Maleva nimetus	Õppused jagude kaupa		Õppused rühmade kaupa		Õppused komp. kaupa		Õppused patalj. kaupa		Õppused malevk. kaupa		Kokku		Mitu korda keskm. iga nimek. seisev k-liitlane üldõpp. osa võttis	
		Õppuste üldarv	Osavõtj. üldarv	Õppuste üldarv	Osavõtj. üldarv	Õppuste üldarv	Osavõtj. üldarv	Õppuste üldarv	Osavõtj. üldarv	Õppuste üldarv	Osavõtj. üldarv	Õppuste üldarv	Osavõtj. üldarv	1932/33. a.	1931/32. a.
1	Tallinna . . .	86	894	80	2.379	30	1.786	7	552	20	2.282	223	7.893	3,2	4,7
2	Tartumaa . . .	199	1.784	140	2.565	63	2.380	—	—	5	758	407	7.468	1,7	1,9
3	Tartu . . .	—	—	12	216	48	1.882	—	—	21	1.772	81	3.370	2,5	2,9
4	Narva . . .	55	501	99	1.852	126	2.624	—	—	2	317	272	4.794	4,8	7,6
5	Valga . . .	—	—	40	860	86	1.191	—	—	2	154	78	3.205	2,3	3,2
6	Petseri . . .	37	955	32	824	—	—	—	—	—	—	69	1.779	5,5	2,6
7	Harju . . .	95	860	108	1.743	62	1.837	—	—	—	—	265	4.481	1,6	1,3
8	Järva . . .	137	1.074	126	3.886	67	2.099	—	—	—	—	330	7.059	3,1	3,3
9	Sakalamaa . . .	107	947	103	2.359	145	6.562	—	—	3	498	358	10.466	3,8	2,8
10	Saaremaa . . .	5	83	44	836	40	1.333	—	—	—	—	89	2.252	1,8	1,3
11	Lääne . . .	38	1.938	13	343	19	913	—	—	6	790	76	2.993	1,4	2,8
12	Pärnumaa . . .	141	1.399	161	3.213	34	1.739	—	—	14	1.678	350	8.029	3,5	2,9
13	Pärnu . . .	—	—	90	1.511	18	1.045	—	—	—	—	108	2.556	5,5	2,7
14	Viru . . .	288	3.876	272	4.896	94	3.845	—	—	7	373	661	13.037	5,8	4,2
15	Võru . . .	7	107	62	1.464	80	2.295	—	—	3	322	152	4.188	1,8	1,8
K o k k u		1.195	13.818	1.382	28.447	862	31.081	7	552	83	8.944	3.591	83.570	3,2	3,0

Kokku oli neid õppusi korraldatud 3591 ja osavõtjaid oli 83.570 kaitseliitlast. Keskmiselt käis iga kaitseliitlane üldõppustel 3,2 korda. 1931./32. a. korraldati 3904 üldõppust 86.119 osavõtjaga ja iga kaitseliitlane käis neil õppustel keskmiselt 3,0 korda. 1930./31. a. oli üldõppustest osavõtjaid 82.442 ja iga kaitseliitlane võttis neist osa keskmiselt 2,6 korda. Jälgides toodud arve selgub, et üldõppustest osavõtjate arvus ei tule ette erilisi kõikumisi, samuti on iga kaitseliitlase osavõtmine keskmiselt ühtlane. Arvesse võttes, et kaitseliitlasil peale üldõppuste on palju teisi õppusi: laskeharjutused, karikavõistlused, suvilaagrid, sügisesed taktikalised õppused, pealikute eriõppused jne., on küllaldane, kui iga kaitseliitlane aasta jooksul käib kolm korda üldõppustel. Kuid selle normini ei küündi kõik malevad. Osas malevaist (Narva, Petseri, Pärnu ja Viru) on iga kaitseliitlane üldõppustel käinud üle viie korra, Tartumaa, Harju, Saaremaa, Lääne ja Võru malevais ei tõuse see arv kahegi peale.

Teiste õppeainete hulgas üldõppustel ja ka kõigil õppustel on vaja esikohale tõsta kaitseliitlastes distsipliini ja korralikkuse kasvatamine. Parimaks abinõuks siin on vormiriituses õppustele ilmumine. Samuti on vaja igal kaitseliitlaste kogunemisel õppustele, ülevaatusele jne. meeskonna distsiplineerimiseks ja „kättevõtmiseks“ teha drilliharjutusi: valvel seisak, ettekandega esinemine, pööre, taktsamm jne. Need annavad meeskonna juhi kätte ja kasvatavad käsuaaluseis distsipliinitunnet, tähelepanu, korralikkust ja enese üle valitsemist.

Üldõppuste korraldamiseks ei jatku kaitseliidu palgaliste instruktorite tööjõudu, seetõttu rakendatakse töösse üksuste pealikud ja õppepealikud. Siin ilmneb, et pealikud, kel on laialdasemad teadmised ja oskused, oma mehi tihedamini kokku võtavad. Palju aitab siin ka kaasa, kui läbivõetav õppeaine instruktori poolt kindlaks määratakse ja nende peale instruktorite poolt

koostatud konspektid pealikuile õppuste läbiviimiseks saadetakse.

6. Noormalevlaste õppused.

Noormalevlaste arv, kes veel pole kaitseväge kutse ealised, näitab kaitseleiidus langust. 1. oktoobril 1932. aastal oli kaitseleiidus 3540 noormalevlasi (1. okt. 1931. a. oli 4259 noormalevlasi ja 1. okt. 1930. a. — 4258 noormalevl.).

Noorte kaitseleilaste kohta on seatud üles kindlad nõuded väljaõppe alal enne kui neile relv välja antakse. Jälgides aruandeid noorte õppuste vältuse ja noorte õppustest osavõtjate arvu kohta järeldub, et need nõudeid ei täideta rahuldaval määral. Ühe ja kahe päeva vältel ei jõuta noortele ülesseatud kursust läbi võtta ja pealegi võtab neist õppustest korralikult osa 58% noormalevlasi.

Tabel nr. 6.

Noormalevlaste õppused.

1. apr. 1932. — 31. märts. 1933.

Nr. Nr.	Maleva nimetus	Noormalevlaste arv malevas 1. X 32.	Õppepunktide arv	Korraldatud õppuste või kursuste arv	Õppekursuse keskmine vältus	Õppustest osavõtjate keskmine arv	Õppustest osavõtjate % noormalevl. üldarvust
1	Tallinna	452	1	76	6 tundi	280	62%
2	Tartumaa	285	22	27	5 tundi	210	74%
3	Tartu	129	1	2	10—24 tundi	104	80%
4	Narva	137	7	114	1 päev	70	50,5%
5	Valga	192	6	21	2 päeva	49	25,5%
6	Petseri	59	5	6	1—2 päeva	41	70%
7	Harju	441	29	68	1—2 päeva	70	15,8%
8	Järva	252	12	20	1—3 päeva	160	65%
9	Sakalamaa	208	7	11	1—2 päeva	152	73%
10	Saaremaa	147	15	24	2 päeva	90	61%
11	Lääne	246	31	82	40—112 tundi	205	83%
12	Pärnumaa	274	23	59	20—50 tundi	235	86%
13	Pärnu	59	1	45	90 tundi	43	73%
14	Viru	375	36	116	1—5 päeva	118	30,2%
15	Võru	284	6	13	1—2 päeva	65	35,4%
Kokku		3540	202	684		1783	50%

Võrreldes aga aruandeaasta noormalevlaste õppusi möödunud aasta noormalevlaste õppustega võib konstateerida edu. Õppekursuse vältus on keskmiselt pikem ja noormalevlaste arv ning protsent, kes korralikult õppustest osa võtnud, on kasvanud (1932./33. a. 1783 noormalevlasi ehk 50%, 1931./32. a. 1118 noormalevlasi ehk 26,3%).

7. Eriüksuste õppused.

Kaitseleiidus tema laiaulatusliku ja mitmekesise organisatsiooni tõttu on üksusi peagu iga relvalli alal. Eriüksuste nimetuse alla kuuluvad suurtükiväe-, ratsa-, side-, gaasikaitse-, suusk-ratturite ja soomusautode üksused. Neile üksustele korraldatud eriõppusi selgitab tabel nr. 7.

Jälgides aastast aastasse eriüksuste õppetegevust peab märkima huvi nende õppuste vastu ja õppustest osavõtjate arvu järjekindlat tõusu: aruandeaastal 1546 õppust, osavõtjaid üldarvult kokku 24.760. 1931./32. a. 1337 õppust 21.044 osavõtjaga ja 1930./31. a. 1295 õppust 19.791 osavõtjaga.

Suurtükiväe patareides peetakse perioodiliselt õppusi, mis lõpevad lahinglaskeharjutusega. Kõige rohkem on õppusi korraldatud Petseri patareis — 44 korda, Pärnu patareis — 37 korda, Valga patareis — 34 korda, Narva patareis — 32 korda.

Ratsaüksuste õppuste alal on tõus. 1932./33. aastal on õppusi korraldatud 360, osavõtjaid 4902. Möödunud aastal on 4674 osavõtjat. Kõige rohkem on õppusi peetud Tallinna eskadronis — 41 õppust, osavõtjaid 473. Järgneb Koeru eskadron 13 õppusega, osavõtjaid 248 ratsanikku.

Olgugi et ratsaüksuste väljaõpe on raskem kui teistel üksustel, pole ratsanike mass küllaldasel määral õppustel käinud. Mida raskem väljaõppeala, seda intensiivsem peab olema sellest osavõtt. Korralikumalt on ratsaõppustel käinud Tallinna, Valga, Petseri, Sakala, Võru ja osalt Järva, Pärnumaa ja Lääne malevate ratsaüksused.

Sideüksused reorganiseeriti aasta jooksul ja nende kohta pandi maksma kindel õppekava. Sideüksuste ümberkorraldamine viidi läbi aasta lõpuks ja aasta lõpul alati õppust kindla õppekava järgi. Esirinnas sidemeestest sammuvad Tallinna sidekompanii, Pärnu ja Petseri siderühmad. Ümberkorraldatud sideüksustel seisab ees aasta, kus nende õppetegevus peab olema intensiivne.

R-kulip. üksused on aasta jooksul elavalt õppetegevusest osa võtnud. Võru rk. rühm — 36 korda, Rakvere rk. rühm 30 korda, Narva rk. rühm 28 korda, Petseri rk. rühm 25 korda, Vaivara rk. rühm 24 korda,

Tabel nr. 7.

Malevais peetud eritilkuste õppused.

1. aprillist 1932. a. kuni 31. märtsini 1933. a.

Nr.	Malevad	Suurüksiväe			Ratsa		Side		R/K/D.		Gaas		Suusk-ia/graat.		Soomussuude		Kokku				
		õppuste üldarv	osavõtjaid	arv	õppuste üldarv	osavõtj. üldarv	õppuste üldarv	osavõtj. üldarv	õppuste üldarv	osavõtj. üldarv	õppuste üldarv	osavõtj. üldarv	õppuste üldarv	osavõtj. üldarv	õppuste üldarv	osavõtj. üldarv	õppuste üldarv	osavõtj. üldarv			
1	Tallinna	18	720	1	50	19	770	41	470	43	625	24	615	17	241	10	87	37	592	191	8430
2	Tartumaa	11	213	4	154	15	367	31	357	15	183	9	205	12	111	23	287	—	—	120	1877
3	Tartu	—	—	—	—	—	—	—	—	35	445	20	574	8	232	—	—	—	—	63	1281
4	Narva	56	1601	2	68	58	1669	—	—	26	480	45	632	20	317	18	232	—	—	167	3330
5	Vaiga	34	371	3	102	37	473	25	442	4	32	—	—	6	70	—	—	—	—	72	1027
6	Petseri	44	838	3	73	47	911	8	237	17	157	42	639	15	231	7	136	—	—	136	2331
7	Harju	—	—	—	—	—	—	27	191	23	132	6	48	22	359	—	—	—	—	88	730
8	Järva	11	180	—	—	11	180	28	473	14	153	—	—	16	131	3	34	—	—	72	971
9	Sakalamaa	21	398	2	84	23	482	63	1038	37	422	10	132	19	458	5	98	—	—	157	2630
10	Saaremaa	—	—	—	—	—	—	—	—	4	72	6	66	1	52	—	—	—	—	11	130
11	Lääne	—	—	—	—	—	—	16	123	27	197	—	—	17	303	—	—	—	—	60	633
12	Põhnumaa	—	—	—	—	—	—	39	552	10	128	—	—	4	183	3	80	—	—	56	933
13	Pärnu	37	621	—	—	37	621	—	—	21	133	19	235	7	135	5	62	—	—	89	1236
14	Viru	11	?	4	79	14	429	55	556	15	95	57	911	10	379	21	223	3	21	188	2673
15	Võru	—	—	—	—	—	—	27	519	6	59	36	734	5	53	2	33	—	—	76	1413
Kokku		243	4912	19	620	261	5902	360	4902	297	3423	274	4681	179	3255	97	1272	40	613	1545	24730

Tallinna rk. kompanii 24 korda, Tartu rk. komp. 20 korda.

Gaasikaitseüksustele oli suurimaks õppepäevaks Tapa gaasikaitsepäev, millest kõik Põhja-Eesti malevate g-komandod osa võtsid ja mil intensiivselt ette valmistuti. Kaitseliidu g-meeskonnad on praktilise gaasikaitse teenistuse alal järjekindla kooli läbi läinud ja tõusnud rahuldavale tasemele.

Suuskjalgratturüksuste ümberkorraldamiseks töötati välja koosseisud ja suusküksuste õppekava. Lumevaese talve tõttu ei saanud veel kõik malevad kavakindlat õppetööd viia lõpule.

II. Laskeasjandus.

1. Laskeasjanduslikust tegevusest üldse.

Laskeasjanduslik tegevus kaitseliidus näitab järjekindlat tõusu ja edasiarenemist. Sel alal tehtud töö on juba annud tagajärgi ja tulevikus on loota veel paremaid tagajärgi.

Eelmisel aastail pandi peaarõhk õppelaskmisele, et koolitada välja kindlaid punktilaskureid, kes oskavad tihedat tuld anda ja toimetaksid laskmist tehnilisest küljest õigesti. 1932. aastaks tõusis kindlate laskurite — klassilaskurite ja kütide — arv üle 20% kogu kaitseliitlaste arvust, mis andis võimaluse nende mees- tega minna üle lahinglaskmisele.

Aruandeaasta möödus peamiselt lahinglaskmise ellutoomise tähe all.

Laskeasjanduslik tegevus arenes peamiselt järgmistes suundades:

- 1) Laskejuhatajate kaadri soetamine ja väljakoolitamine;
- 2) õppelaskmiste korraldamine;
- 3) lahinglaskmiste korraldamine;
- 4) võistluslaskmiste korraldamine;
- 5) „karikavõistluste“ korraldamine;
- 6) laskeradade soetamine ja korraldamine;
- 7) täpsusrelvade soetamine;
- 8) täpsuslaskemoona soetamine.

2. Laskejuhatajate kaadri soetamine ja väljakoolitamine.

Suur tähelepanu on pühendatud laskejuhatajate väljaõppele, sest laskmine on kaitseliidus sedavõrd laialdane tegevusala, et palgaline kaader ei suuda sel alal üksi midagi ära teha. Täies ulatuses peavad kaasa tõmbama kohalikud laskejuhatajad, kelle õlgadel lasub õppelaskmine täies ulatuses.

Tegevusaasta jooksul on korraldatud laskejuhatajaile ja nende kandidaatidele 111 erikursust, millest osa võttis 1116 meest (vaata tabel nr. 8).

Tabel nr. 8.

Laskejuhatajaile korraldatud kursused

1. apr. 1932. a. kuni 31. märtsini 1933. a.

Nr. Nr.	Maleva nimetus	Kursuste arv	Kursuse vältus	Osavõtjad		L.-j. arv malevas	Märkused
				Laskejuhataj.	L.-j. kandidaate		
1	Tallinna	—	—	—	—	—	Laskejuhatajate kursus korraldati koos pealikute kursusega.
2	Tartumaa	—	—	—	—	—	
3	Tartu	—	—	—	—	—	
4	Narva	3	1 päev	47	—	54	
5	Petseri	1	2 päeva	16	7	19	
6	Valga	6	2 „	30	44	46	
7	Harju	48	1—2 päeva	132	74	298	
8	Järva	4	1—2 päeva	19	—	54	
9	Sakalamaa	8	12—18 tundi	84	90	102	
10	Saaremaa	12	2 päeva	39	16	48	
11	Lääne	31	1 päev	164	—	149	
12	Pärnumaa	17	8—16 tundi	185	143	166	
13	Pärnu	1	19 tundi	20	4	25	
14	Viru	20	1—2 päeva	121	—	—	
15	Võru	8	2—3 „	54	33	119	
Kokku		159		911	411	1080	
				1322			

Kursuste kavasse võeti uudisasjana lahinglaskmisele ettevalmistuse harjutuste korraldamine.

Laskejuhatajate kursuste töö tulemused annavad ennast juba tunda. Nimelt on suurem osa õppelaskmisest juba kindlate laskejuhatajate kätes, kes oma asja ajavad täie hoole ja tõsidusega, mis garanteerib õppelaskmise täielise kordamineku kohtadel.

3. Õppelaskmise korraldamine.

Õppelaskmise korraldamine ja läbiviimine kohtadel on täies ulatuses pandud laskejuhatajate peale, välja arvatud mõned üksikud linnaüksused.

Keskmine osavõtt sõjaväepüssidest laskmises püsib normaalsel tasemel — iga mees käib aasta jooksul keskmiselt laskmas 4 korda (v. tabel nr. 9).

Tabel nr. 6.

Kaitseliitlaste osavõtt laskeharjutustest ja selleks äratarvitatud laskemoon.

1. aprillist 1932. a. kuni 31. märtsini 1933.

Nr. nr.	Malevate nimetused	Sv.-püssi laskeharjutused				R.-klp. laskeharjutused			Püstol-klp. laskeharjut.			Püstoli laskeharj.		
		Laskumiste üld- arv	Laskeharjut. osavõtjate üldarv	Mitu laskeharjutust keskmi- selt iga tegev- kaitseliitlane kaasa tegi	Ära tarvitatud padruneid	Laskumiste üld- arv	Laskmistest osavõtjate üld- arv	Ära tarvitatud padruneid	Laskumiste üld- arv	Laskeharjut. osavõtjate üld- arv	Ära tarvitatud padruneid	Laskumiste üldarv	Laskeharjut. osavõtjate üld- arv	Ära tarvitatud padruneid
1	Tallinna . . .	345	7.920	3,7	82.434	4	90	6.300	59	808	19.929	68	739	7.624
2	Tartumaa . . .	681	12.780	3,3	104.778	12	78	4.560	91	742	30.626	160	538	5.233
3	Tartu . . .	314	4.113	3,1	41.992	7	151	4.467	26	377	3.725	23	241	3.778
4	Narva . . .	240	4.892	5,7	39.694	12	122	3.000	76	254	5.414	49	423	2.162
5	Valga . . .	321	3.971	2,7	49.519	—	—	—	81	288	3.493	65	312	2.813
6	Petseri . . .	193	1.476	3,9	13.063	20	244	2.714	78	410	7.584	55	143	2.184
7	Harju . . .	1.529	16.330	5,8	82.285	2	12	300	77	239	7.079	260	577	3.576
8	Järva . . .	721	9.216	4,0	47.363	—	—	—	39	143	6.034	70	313	3.837
9	Sakalamaa . . .	648	11.239	4,1	65.435	3	49	750	74	676	8.264	150	683	7.576
10	Saaremaa . . .	398	3.975	3,1	46.116	5	65	2.399	64	383	7.929	113	559	4.423
11	Lääne . . .	393	4.504	2,1	74.230	—	—	—	77	223	9.727	159	297	3.600
12	Pärnumaa . . .	557	12.101	5,3	92.472	—	—	—	105	733	12.519	75	638	5.267
13	Pärnu . . .	204	1.987	4,2	14.381	3	69	1.775	38	236	4.494	13	101	1.099
14	Viru . . .	336	10.296	4,1	97.972	13	101	2.471	151	664	17.065	159	359	4.845
15	Võru . . .	648	8.939	4,0	—	6	78	1.360	116	601	—	241	432	—
	Kokku . . .	8.128	113.789	3,9	851.736	87	1.059	30.496	1.155	6.826	143.882	1.660	6.335	58.017

Osavõtt raskeist kuulipildujaist, püstolkuulipildujaist ja püstoleist laskmisest püsib eelmise aasta tasemel.

Sõjaväepüssi õppelaskmisele on kõige rohkem tähelepanu juhtinud Harju malev, kus tuleb mehe kohta keskmiselt 5,8 harjutust, Narva malev 5,7 harjutusega ning Pärnumaa 5,3 harjutusega.

Poole normi ulatuses on töötanud Valga malev 2,7 ja Lääne malev 2,1 harjutusega iga mehe peale.

Õppelaskmise padrunit kulu väheneb iga aastaga, kuid lasketase ja klassilaskurite ja kütide arv tõuseb iga aastaga, mis tõendab, et laskmine on muutunud tagajärjerikkamaks.

Nii kulutati õppelaskmisele aastas iga nimekirjas seisva kaitseliitlase peale:

1929./1930. aastal	51	padrunit,
1930./1931. „	45	„
1931./1932. „	35	„
1932./1933. „	29	„

Klassilaskurite ja kütide üldarv on aga tõusnud 4972 mehelt 6928 mehele, seega 17%lt 23%-le kogu kaitseliitlaste tegevliikmete üldarvust (v. tabel nr. 10).

Klassilaskurite protsent malevates on järgmine:

1) Saaremaa malev	51%
2) Pärnu „	40%
3) Petseri „	30%
4) Võru „	28%
5) Harju „	26%
6) Lääne „	25%
7) Tartumaa „	24%
8) Sakalamaa „	24%

9) Valga malev	23%
10) Narva „	20%
11) Tallinna „	19%
12) Pärnumaa „	18%
13) Viru „	17%
14) Tartu „	17%
15) Järva „	11%

4. Lahinglaskumiste korraldamine.

1932./1933. a. jooksul juhti erilist tähelepanu lahingusisuliste harjutuste korraldamisele kaitseliidus. Näüd, kus juba üle 20% kaitseliitlastest on jõudnud laskurite ja kütide klassidesse, on aeg neid mehi valmistada ette ka lahinglaskumisele.

Esimeses järjekorras asuti lahinglaskumise ettevalmistava kooli elluviimisele, et meestele anda oskusi ja kogemusi, kuidas õppelaskumisel saavutatud tihedat punktituld juhtida lahingkujuude pihta.

Tööga alati suuremas ulatuses Paldiskis mai lõpul ja juunikuul alul korraldatud laskurite laagreis, kuhu tuli kokku üle kogu riigi umbes 80 meest. Nendega võeti tegeliku laskumise läbi kõik need harjutused, mis ettevalmistuse koolis ette nähtud. Ühtlasi näidati kätte viisid, kuidas ettevalmistavaid harjutusi korraldada ja läbi viia kohtadel.

Pärast laagrit peastaap asus sellekohase käsiraamatu koostamisele ja aasta lõpus ilmus raamat: „Kaitseliidu lahinglaskumise kool I vihik — Ettevalmistus lahinglaskumisele.“

1932./1933. a. talve jooksul võeti lahinglaskumise ettevalmistuse harjutused laskejuhatajate kursuste õppekavadesse peaosana.

Aruanne klassilaskurite ja kütide kohta 1-ks aprilliks 1933. a.

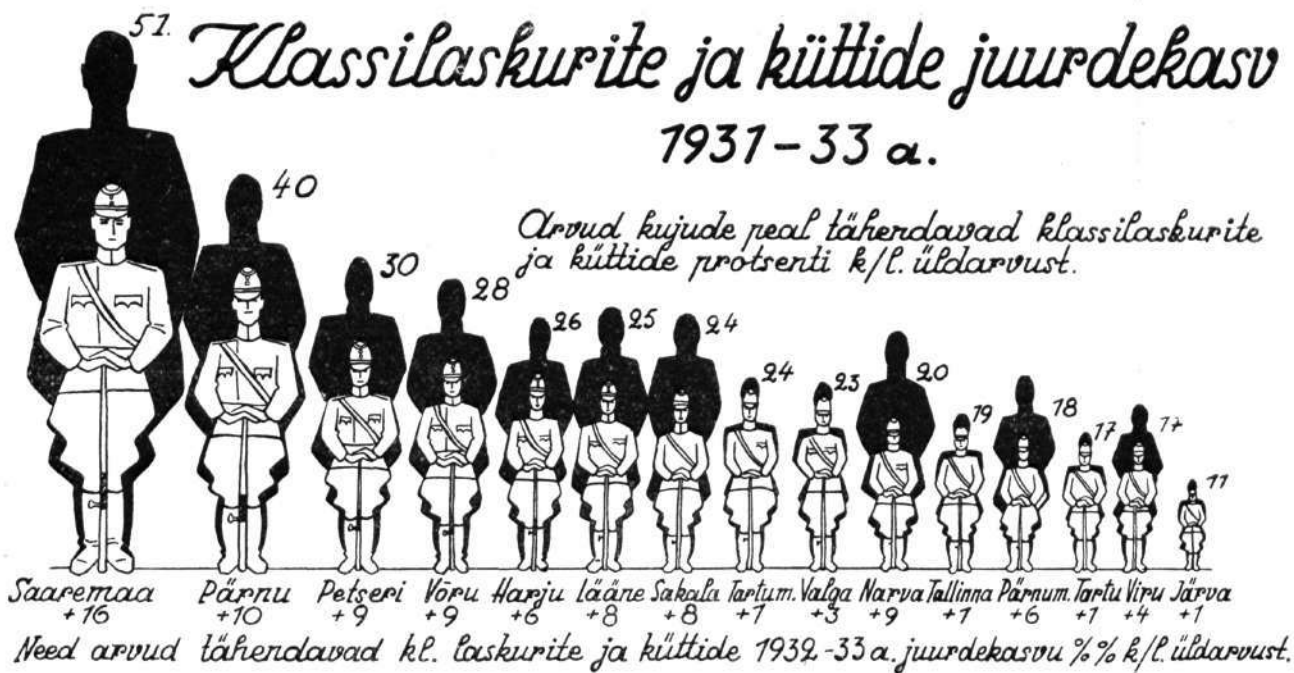
Järjekorra nr. nr.	Malevate nimetused	Kaitseliitlaste arv üksuses	II laskurklass			I laskurklass			Esilaskurid			II kütiklass			I kütiklass			Esikütid			Kokku kütte ja laskureid											
			Oli 1-ks maiks. 1932. a.	Tuli juure	Viidud kõrge-masse klassi	Lahkunud	Jäi 1-ks aprilliks 1933. a.	Oli 1-ks maiks 1932. a.	Tuli juure	Viidud kõrge-masse klassi	Lahkunud	Jäi 1-ks aprilliks 1933. a.	Oli 1-ks maiks 1932. a.	Tuli juure	Viidud kõrge-masse klassi	Lahkunud	Jäi 1-ks aprilliks 1933. a.	Oli 1-ks maiks 1932. a.	Tuli juure	Viidud kõrge-masse klassi		Lahkunud	Jäi 1-ks aprilliks 1933. a.									
1	Tallinna	2556	292	40	27	25	280	81	27	38	2	71	55	38	10	1	82	16	10	4	—	22	26	4	2	2	26	10	2	1	11	492
2	Tartumaa	4082	306	388	109	2	613	110	158	71	1	196	74	102	24	8	144	16	32	9	2	37	5	9	—	1	13	—	1	—	1004	
3	Tartu	1480	94	93	53	41	93	57	59	29	13	74	27	38	22	4	39	32	24	4	8	44	8	4	1	3	8	5	2	—	265	
4	Narva	905	57	41	14	4	110	17	14	3	1	27	25	6	3	1	27	10	4	—	—	14	6	—	—	—	6	1	—	—	185	
5	Valga	1358	121	101	47	28	147	56	52	22	15	71	57	26	8	6	69	15	11	5	2	19	15	7	—	3	19	—	—	—	325	
6	Petseri	579	61	49	5	1	104	25	13	3	2	33	17	5	3	—	19	6	4	—	—	10	6	2	—	—	8	—	—	—	174	
7	Harju	2766	260	174	52	21	363	125	69	36	10	146	84	51	9	4	124	40	13	3	—	50	20	3	1	1	21	—	—	—	705	
8	Järva	2253	122	67	10	16	163	54	20	11	9	54	18	15	1	6	26	11	1	1	2	9	6	1	2	—	5	1	2	—	262	
9	Sakalamaa	2727	252	137	36	11	342	88	48	29	1	106	109	62	24	2	145	44	23	9	6	52	13	10	1	1	21	3	1	—	4	670
10	Saaremaa	1262	267	—	—	—	385	120	—	—	—	144	71	38	27	—	69	9	27	3	1	34	8	4	4	2	—	11	1	2	—	640
11	Lääne	2133	238	163	—	63	333	63	60	—	21	105	41	45	—	12	73	8	13	—	3	15	10	5	—	2	6	2	4	—	536	
12	Pärnuru	2283	188	128	22	2	292	49	22	24	—	47	32	25	10	1	46	6	10	5	—	11	3	5	1	—	7	—	—	—	404	
13	Pärnu	470	94	43	13	5	119	14	14	3	—	25	17	6	—	—	20	5	—	—	—	5	4	1	—	—	5	—	—	—	174	
14	Viru	2768	—	—	—	—	243	—	—	—	—	113	—	—	—	—	85	—	—	—	—	18	—	—	—	—	9	—	—	—	468	
15	Võru	2239	213	205	56	35	325	118	76	53	6	135	68	60	22	4	102	22	23	1	5	39	8	2	—	1	9	5	1	1	5	618
		29.861	2305	1629	444	239	3915	980	632	392	81	1347	893	517	163	49	1670	240	195	44	29	379	138	57	10	14	174	28	17	2	41	6928

Tabel nr. 11.

L a s k e v ö i s t l u s e d

1. aprillist 1932. a. kuni 31. märtsini 1933. a.

Nr. Nr.	Malevate nimetused	Sõjaväepüüsi võistlused								Püstiti võistl.		Väikekalibr. püüsi võistl.		Malevate meistervõistl.			Kaitseliidu meistervõistl.			Karika-võistlus		Võistlus teiste malevate ja organisatsioonidega		Rahvusvahelised võistl.		Kokku		Laskvõistlused							
		Rühmade sisev. võistl.		Komp. sisev. v.		Malevk. sisev. v.		Maleva sisev. v.		võistl. arv	osav. arv	võistl. arv	osav. arv	Sv. püss	Püstol	V. kal. püss	Sv. püss	Püstol	V. kal. püss	võistl. arv	osav. arv	võistl. arv	osav. arv	võistl. arv	osav. arv	võistl. arv	osav. arv		võistl. arv	osav. arv					
		võistl. arv	osav. arv	võistl. arv	osav. arv	võistl. arv	osav. arv	võistl. arv	osav. arv																						võistl. arv	osav. arv	võistl. arv	osav. arv	võistl. arv
1	Peastaap																																		
2	Tallinna	20	436	10	304	23	1.494	3	284	19	375	93	1.351	6	101	1	28	1	40	—	18	—	3	—	3	15	1.996	4	43	2	10	195	6.586	26.71	
3	Tartumaa	14	200	23	414	16	520	1	26	27	289	19	310	5	36	1	19	1	22	—	18	—	3	—	3	75	3.276	5	180	—	—	193	5.361	23.43	
4	Tartu	—	—	—	—	10	111	33	199	12	70	23	205	5	45	1	15	1	11	—	9	—	3	—	3	7	948	4	70	—	—	139	1.689	23.10	
5	Narva	3	60	18	102	4	60	14	566	3	43	5	125	5	43	1	16	1	31	—	15	—	4	—	3	10	566	6	48	—	—	84	1.985	21.15	
6	Valga	1	20	3	60	3	101	3	75	4	47	4	67	2	22	2	16	1	10	—	12	—	3	—	3	21	838	—	—	—	—	47	1.274	6.08	
7	Petseri	—	—	—	—	2	33	2	8	3	15	4	26	3	41	1	8	1	12	—	5	—	3	—	3	10	420	15	50	—	—	50	624	8.44	
8	Harju	2	46	53	860	22	279	3	60	10	79	12	169	—	18	1	11	1	4	—	12	—	3	—	4	47	1.709	—	—	—	—	155	3.246	21.63	
9	Järva	—	—	14	280	4	121	2	75	10	76	13	135	6	55	1	20	1	22	—	18	—	3	—	3	24	971	14	146	—	—	81	1.926	13.19	
10	Sakalamaa	14	290	22	568	10	460	1	115	35	806	35	873	6	84	1	27	1	27	—	17	—	3	—	3	37	1.274	8	206	—	—	125	4.753	15.55	
11	Saaremaa	1	12	4	59	4	69	20	276	7	60	10	149	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	932	—	—	—	—	57	1.551	18.97	
12	Lääne	1	32	15	317	24	337	1	24	7	61	6	36	6	38	1	16	1	13	—	13	—	3	—	3	36	1.314	1	36	—	—	67	1.094	19.61	
13	Pärnumaa	—	—	4	120	9	416	10	214	9	91	13	201	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	22	1.223	—	—	—	—	68	2.273	13.17	
14	Pärnu	—	—	—	—	—	—	17	480	4	37	7	95	5	40	1	12	1	14	—	15	—	3	—	3	2	322	3	30	—	—	40	1.081	7.98	
15	Viru	4	56	10	288	7	254	—	—	8	79	5	63	6	58	1	20	1	17	—	4	—	3	—	3	37	2.042	—	—	—	—	79	2.885	32.37	
16	Võru	—	—	4	64	7	380	—	—	12	116	21	249	6	90	1	30	1	26	—	3	—	3	—	3	45	1.518	4	100	—	—	101	2.574	30.76	
	Kokku	60	1.152	180	3.436	145	4.629	110	2.402	170	2.244	170	4.018	61	673	14	258	13	249	1	167	1	40	1	40	409	19.349	65	931	2	10	1.485	39.171	233.83	

Nii möödus läinud aasta peamiselt juhtiva kaadri väljaõpetamise tähe all, kuna harjutuste eneste täitmisele meeskondadega asuti 1933. a. kevadel ja suvel.

Tabel nr. 12.

Mitme nimekirjas seisva kaitseliitlase peale on korraldatud keskmiselt üks laskevõistlus 1929.—1933. a.

5. Võistluslaskmiste korraldamine.

Kaitseliidus on õigesti aru saadud laskevõistluste tähtsusest laskeosavuse üldtaseme tõstmisel ja eriline tähelepanu juhitud nende korraldamisele. Võistluste ja nendest osavõtjate arv on tunduvalt suurenenud võrreldes eelmise aastaga. Kokku on kaitseliidus peetud 1932./1933. a. jooksul 1485 laskevõistlust 39.171 osavõtjaga eelmise aasta 1344 võistluse ja 27.811 osavõtjaga vastu. Laskemoona võistlustel ära tarvitatud:

1) sõjaväepüssi padruneid 28.838 tk., 2) püstoli padruneid 23.028 tk. ja 3) väikekal. püssi padruneid 88.028 tk. (v. tabel nr. 11).

Sõjaväepüssi võistluste arv suureneb kõikidel aladel ja samuti on suurenenud nendest osavõtjate arv. Püstoli võistluste arv püsib endisel tasemel, kuid osavõtt on suurenenud umbes 25% võrra.

Väikekaliibrilise püssi võistluste üldnorm on tunduvalt vähenenud (281-lt 170-e peale), kuid osavõtjate arv on suurenenud 50% võrra, mis on seletatav nähtusega, et võistlusi on hakatud korraldama korduvate laskmistega.

1932./1933. a. jooksul on üle kogu kaitseliidu korraldatud 17 nimekirjas seisva kaitseliitlase peale üks laskevõistlus. Eelmisel aastal oli see arv 23. Sellega on võistluste arv võrreldes eelmiste aastatega tunduvalt tõusnud (v. tabel nr. 12).

(karikavõistlused kaasa arvatud).

Malevate nimetused	1929/1930	1930/1931	1931/1932	1932/1933
Narva	13	14	17	10
Tartu	79	17	12	11
Petseri	11	13	13	11
Pärnu	18	17	13	11
Tallinna	20	26	20	14
Harju	26	38	26	15
Tartumaa	61	46	24	16
Võru	49	28	23	17
Saaremaa	37	19	16	19
Sakalamaa	36	17	17	19
Valga	31	43	33	22
Lääne	74	67	30	22
Järva	49	45	30	23
Pärnumaa	53	47	38	26
Viru	63	39	37	27
Keskmine	41	32	23	17

Suurema võistlustihedusega on: Narva, Tartu, Petseri, Pärnu ja Tallinna malevad. Vähem on neid korraldatud Valga, Lääne, Järva, Pärnumaa ja Viru malevais.

Ilusat järjekindlat arengukäiku näitavad järgmised malevad:

Tartu (79, 17, 12, 11), Pärnu (18, 17, 13, 11), Tartumaa (61, 46, 24, 16), Võru (49, 28, 23, 17), Lääne (74, 67, 30, 22) Järva (49, 45, 30, 23), Pärnumaa (53, 47, 38, 26) ja Viru (63, 39, 37, 27).

Ka keskmine osavõtt laskevõistlusist on tõusnud ja nimelt 30 mehe peale, eelmise aasta 20 mehe vastu (v. tabel nr. 13).

Tabel nr. 13.

Keskmine arvuline osavõtt laskevõistlusist 1930.—1933. a.

Malevate nimetused	1931/1932	1932/1933	Juurekasvu %
Pärnu	15	34	127
Saaremaa	15	34	127
Sakalamaa	18	37	106
Järva	17	27	65
Harju	16	25	56
Narva	18	27	56
Viru	27	42	55
Tallinna	27	41	52
Petseri	12	18	50
Tartumaa	22	32	46
Valga	25	33	32
Tartu	14	18	29
Võru	21	27	28
Pärnumaa	31	38	23
Lääne	21	23	10
Keskmine	20	30	50

Arvuline osavõtt on tunduvalt suurenenud Pärnu (127%), Saaremaa (127%) ja Sakalamaa (106%) malevas.

Peagu yanal tasemel püsivad Pärnumaa ja Lääne malevad. (Vaata tab. nr. 14.)

6. „Karikavõistlused“.

Karikavõistlused on kujunenud jõulisimaiks ja tähtsaimaiks eluavaldusiks kaitseliidu tegevuse alal.

Jälgides möödunud kolme aasta karikavõistluste tulemusi võib konstateerida suurt edu nii osavõtult kui ka lasketaseme tõusus.

Osavõtjate üksuste % on tõusnud 67-ilt 91-le. Samuti on kasvanud ka meeste osavõtt üksustes.

1930. a. oli osavõtjate arv 8.324 meest ehk 27,3% kaitseliitlaste üldarvust, 1931. a. — 11.890 meest ehk 38,8%. 1932. a. tõusis osavõtjate arv 19.349 peale, mis on 65% kaitseliitlaste üldarvust.

Samuti on tõusnud ka lasketasapind. 1931. aastal oli üksuse keskmine silm (lugedes 8 võistluslasku) 24 silma, 1932. a. aga — 28 silma.

Tabel nr. 15.

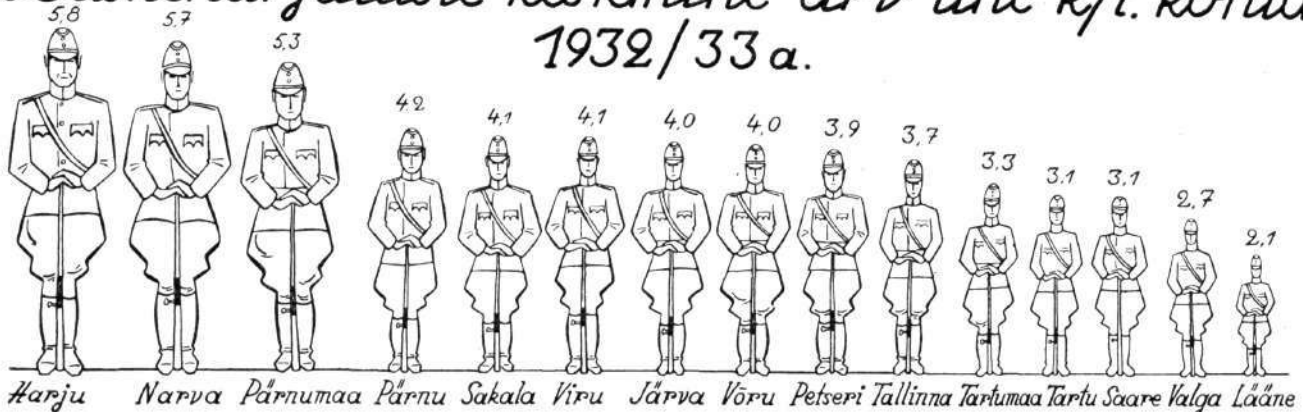
Karikavõistlustest osavõtt malevais ja võistlustest osavõtnud üksustes.

N. n.	Malevad	Osavõtt malevais		Osavõtt võistlustest osavõtnud üksustes	
		Osavõtjate arv	Tegevl. arv 1. X 32.	Osa võtu %	Tegevliikmete arv (võistluspäeval)
1. Tartumaa	3276	3900	84	3808	86
2. Tallinna	1996	2617	76	2328	85
3. Petseri	420	551	76	479	88
4. Tartu	948	1282	74	1250	76
5. Pärnu	322	452	72	366	90
6. Saaremaa	932	1293	72	1038	90
7. Viru	2042	3061	67	2392	86
8. Võru	1518	2251	67	2131	71
9. Narva	566	866	65	710	80
10. Lääne	1314	2100	63	1702	77
11. Harju	1709	2845	60	2181	80
12. Valga	838	1391	60	1151	70
13. Pärnumaa	1223	2302	53	1488	82
14. Sakalamaa	1274	2594	49	1890	67
15. Järva	971	2216	44	1489	65
	19.349	29.721	65	24.373	80

Täies ulatuses oma kohustusi karikavõistluste suhtes on täitnud Tartumaa, Tallinna, Petseri, Tartu, Pärnu ja Saaremaa malevad, kus võistlustest võttis osa vähemalt 70% malevate tegevliikmete arvust.

Liig vähe on karikavõistlused löönud läbi Pärnumaa (53%), Sakalamaa (49%) ja Järva (44%) malevais. Tuua välja võistlustele vähem kui 60% maleva tegevliikmete koosseisust on liig vähe karikavõistluste

Laskeharjutuste keskmine arv ühe k/l. kohta. 1932/33 a.

Tabel nr. 14

Rahvusvahelised laskevõistlused kuni 1. aprillini 1933. a.

Nr nr.	Võistluse nimetus	Võistluse koht	Võistluse aeg	Osavõtjate arv	Laskeasend	Laskude arv	Kaugus meetr.	Tulemused		Kes võitis		Parima laskurisaavutus	
								Võrrad	Eesti	Võitja	Võidu suurus	Võõra	Eesti
1	I Latvia Aizsargide ja Eesti kaitseliidu vaheline	Riias, „Assari“ laskerajal	31. aug. 1930. a.	20	Püsti, põlvelt, lamades	30	300	3759	4262	Eesti	503	234	236
2	II Latvia Aizsargide ja Eesti kaitseliidu vaheline	Tallinnas, „Mustamäe“ lasketiirul	13. sept. 1931. a.	20	Püsti, põlvelt, lamades	30	300	3892	4446	Eesti	554	217	242
3	I Poola Küttide Liidu ja Eesti kaitseliidu vaheline korrespondentsvõistlus	Lvovis ja Tallinnas „Mustamäe“ lasketiir.	16. aug. 1931. a.	30	Püsti, põlvelt, lamades	30	300	4304	6212	Eesti	1908	211	248
4	II Poola Küttide Liidu ja Eesti kaitseliidu vahel. korresp. võistl. sõjaväepüssist laskmises	Tallinnas ja Poznańis	11. sept. 1932. a.	12	Püsti, põlvelt, lamades	30	300	2263	2545	Eesti	282		242
5	I Poola Küttide Liidu ja Eesti kaitseliidu vahel. korresp. võistl. väikekal. püss. laskmises	„ „ „ „	„ „	12	„ „	30	50	3002	3125	Eesti	123		279
6	I Helsingi ja Tallinna malevate vaheline	Helsingis, „Kiffeni“ lasketiirul	17. okt. 1927. a.	12	Lamades käelt	20	300	1952	1700	Soome	252	172	173
7	II Helsingi ja Tallinna malevate vaheline	Tallinnas, „Valdeki“ laskerajal	10. juunil 1928. a.	12	Lamades käelt	20	300	1935	1806	Soome	129	167	172
8	III Helsingi ja Tallinna malevate vaheline	Helsingis, „Kiffeni“ lasketiirul	9. juunil 1929. a.	12	Lamades käelt	20	300	1993	1892	Soome	101	174	169
9	IV Helsingi ja Tallinna malevate vaheline	Tallinnas, „Mustamäe“ lasketiirul	15. juunil 1930. a.	12	Lamades käelt	20	300	1976	1918	Soome	58	179	176
10	V Helsingi ja Tallinna malevate vaheline	Helsingis	4. juunil 1931. a.	12	Lamades käelt	20	300	2062	2162	Eesti	100	183	189
11	I Riia Aizsargide polgu ja Tallinna maleva vaheline	Tallinnas, „Valdeki“ laskerajal	1. sept. 1929. a.	12	Lamades käelt	20	300	1810	1940	Eesti	130	166	175
12	II Riia Aizsargide polgu ja Tallinna maleva vaheline	Riias „Assari“ lasketiirul	2. sept. 1930. a.	12	Lamades käelt	20	300	1846	2057	Eesti	211	177	176
13	III Riia Aizsargide polgu ja Tallinna maleva vaheline	Tallinnas, „Mustamäe“ lasketiirul	12. sept. 1931. a.	12	Lamades käelt	20	300	1977	2162	Eesti	185	176	191
14	I Valga Aizsargide polgu ja Võru maleva vaheline	Võrus 7. rügtiirul	20. nov. 1927. a.	8	Lamades käelt	20	300	852	1071	Eesti	219	128	158
15	II Valga Aizsargide polgu ja Võru maleva vaheline	Latvia Valgas	1. sept. 1928. a.	8	Lamades käelt	20	300	1092	1145	Eesti	53	157	165
16	III Valga Aizsargide polgu ja Võru maleva vaheline	Võrus, 7. rügtiirul	14. sept. 1929. a.	8	Lamades käelt	20	300	1290	1226	Läti	64	174	167
17	IV Valga Aizsargide polgu ja Võru maleva vaheline	Latvia Valgas	21. sept. 1930. a.	8	Lamades käelt	20	300	1276	1271	Läti	5	174	171
18	V Valga Aizsargide polgu ja Võru maleva vaheline	Võrus, 7. jal. rügt. laskeplats.	27. sept. 1931. a.	8	Lamades käelt	20	300	1344	1377	Eesti	33	174	179
19	I Volmari Aizsargide polgu ja Valga maleva vaheline	Valgas	8. sept. 1929. a.	10	Püsti, põlvelt, lamades	30	300	1528	1608	Eesti	80	193	184
20	II Volmari Aizsargide polgu ja Valga maleva vaheline	Volmaris	21. sept. 1930. a.	10	Püsti, põlvelt, lamades	30	300	2113	2313	Eesti	200	216	235
21	III Volmari Aizsargide polgu ja Valga maleva vaheline	Valgas, „Priimetsas“	27. sept. 1931. a.	10	Püsti, põlvelt, lamades	30	300	1940	2062	Eesti	122	221	228
22	I Võnnu Aizsargide polgu ja Sakalamaa maleva vaheline	Võnnus		10	Püsti, põlvelt, lamades	30	300	1812	2137	Eesti	325	210	247
23	II Võnnu Aizsargide ja Sakalamaa maleva vaheline	Viljandis	10. juunil 1932. a.	10	Püsti, põlvelt, lamades	30	300	1745	1988	Eesti	243	188	228

tarvis, milliste eesmärgiks on just massi kaasatõmbamine laskmisele ja kõigile relvakandjale hädavajaliste laskekogemuste andmine.

Võrreldes möödunud aasta võistlustest osavõtuga on osavõtu pinge üksustes, kellele võistlusi korraldatud, tunduvalt tõusnud. Esirinnas sammuvad siin Pärnu (90%), Petseri (88%), Viru (86%), Tartumaa (86%), Tallinna (85%), Pärnumaa (82%), Narva (80%), Harju (80%), Lääne (77%) ja Tartu (76%) malevad, kes oma allüksustes on toonud välja üle kolme neljandiku tegevliikmete arvust.

Võrreldes eelmiste aastatega on osavõtt karika-võistlustest tunduvalt kasvanud.

Võistlejate arv 1930. a. oli 8.324, mis teeb välja 27,3% kaitseliidu tegevliikmete arvust. 1931. a. tõusis osavõtjate arv 11.890 mehe peale, mis annab 38,8%. 1932. aastal tõusis osavõtjate arv 19.349 peale, s. o. 65% tegevliikmete arvust.

Mitte kõigis üksustes ei ole korraldatud karika-võistlusi.

Võistlustest osavõtt on toodud alljärgnevas tabelis:

Tabel n. r. 16

Nr. Nõ	Malevad	Üksuste arv, kes on kohustatud osa võtma	Tegelik osavõtjate üksuste arv	Osavõtu %	Märkusi
1	Saaremaa	21	21	100	
2	Lääne	36	36	100	
3	Tallinn	15	15	100	
4	Narva	10	10	100	
5	Pärnu	2	2	100	
6	Tartumaa	75	75	100	
7	Võru	45	45	100	
8	Petseri	10	10	100	
9	Pärnumaa	23	22	96	
10	Viru	40	37	92	
11	Valga	23	21	91	
12	Harju	55	47	85	
13	Tartu	8	7	87	
14	Sakalamaa	48	37	84	
15	Järva	35	24	68	
		446	409	91	

Tabel n. r. 17.

100% üksused.

Üksused, kes 100% oma liikmeist töid võistlustele, on:

Nr.	Malevad	Üksuste nimetused
1.	Tallinna	Kopli malevkond
2.	"	Üksik eskadron
3.	"	Üks. soomusautode rühm
4.	"	Üksik kuulipildurite kompanii
5.	Viru	Porkuni kompanii
6.	"	Kunda valla kompanii
7.	"	Saksi kompanii
8.	"	Kunda kompanii
9.	"	Peresaare üksikrühm
10.	"	Rakvere malevk. Kalevi kompanii
11.	Lääne	Loodna kompanii
12.	"	Vigala-Velise üksik ratsarühm
13.	"	Jõgisoo kompanii
14.	Tartumaa	Aru üksikrühm
15.	"	Meeri üksikrühm
16.	"	Vara üksikrühm

17.	Tartumaa	Ulvi üksikrühm
18.	"	Lohusuu üksikrühm
19.	"	Valgi üksikrühm
20.	"	Elistvere üksikrühm
21.	"	Krütidneri kompanii
22.	"	Kokora kompanii
23.	"	Tammistu üksikrühm
24.	"	Vesneri kompanii
25.	Harju	Kernu kompanii
26.	"	Saku kompanii
27.	"	Raiküla kompanii
28.	"	Kohila vabriku üksikrühm
29.	Võru	Rogosi kompanii
30.	"	Laitsna kompanii
31.	"	Saaluse kompanii
32.	"	Võru kuulipildurite kompanii
33.	Saaremaa	Ruhmu üksikrühm
34.	Petseri	Laura ratsarühm
35.	Tartu	Kuulipildurite kompanii

Seega on 100% mehi võistlustele toonud välja 35 üksust, mis teeb välja võistlustest osavõtjate üksuste arvust 8,5% ja võistluskohustuslike üksuste arvust 7,8%.

Tabel n. r. 18.

Üksused, kes võistlustest osa ei võtnud.

Nr.	Malevad	Üksused
1.	Harju	Mõigu üksikrühm
2.	"	Kolga kompanii
3.	"	Rapla kompanii
4.	"	Hagudi kompanii
5.	"	Kehtna kompanii
6.	"	Vääna üksikrühm
7.	"	Varbola kompanii
8.	"	Eldamaa üksikrühm
9.	Sakalamaa	Keskmalevk. 3. kompanii
10.	"	Kärstna kompanii
11.	"	Tuhalaane kompanii
12.	"	Põltsamaa malevk. tehn. k-do
13.	"	Kaansoo üksikrühm
14.	"	Suure-Jaani ratsa-komando
15.	"	Keskmalevkonna orkester
16.	"	Viljandi malevkonna orkester
17.	Tartu	G-kompanii
18.	Viru	Rakvere patarei
19.	"	Eriüksuste komando
20.	"	Õppurkompanii
21.	Järva	Anna kompanii
22.	"	Väätsa kompanii
23.	"	Mäo kompanii
24.	"	Koigi kompanii
25.	"	Roosna-Alliku kompanii
26.	"	Tapa kompanii
27.	"	Einmanni kompanii
28.	"	Päinurme kompanii
29.	"	Esna kompanii
30.	"	Vahastu üksikrühm
31.	"	Tamsalu üksikrühm
32.	Valga	Kuigatsi kompanii

33. Valga Valga patarei
34. Pärnumaa Tori malevk. 1. kompanii*)

446 võistluskohustuslikust üksusest ei võtnud osa 34 üksust, s. o. 7,6% üksuste üldarvust. Kõige rohkem üksusi jäi võistlustest eemale Harju, Sakalamaa ja Järva malevais, kellede pealikuil teha ka vastavad järeldused.

Tabel nr. 19.

Vähese osavõtu tõttu võistlustest väljakukkunud üksused.

R i n g	Tegelikult võitis osa	Kukkus välja vähese osavõtu pärast	Väljakukkunud üksuste %
1. ringis	25	5	20
2. "	281	62	22,06
3. "	11	5	45,40
4. "	8	2	25
5. "	66	6	9
6. "	7	1	14,2
7. "	10	—	—
	408	81	20

Tabel nr. 20.

Vähese osavõtu tõttu väljalangenud üksused malevate järgi.

Nr. nr.	Malevad	Võistlustest osavõtjate üksuste arv	Välja langenud vähese osavõtu pärast	Väljalangenud üksuste %
1	Saaremaa	21	—	0
2	Pärnu	2	—	0
3	Tartumaa	75	—	0
4	Petseri	10	—	0
5	Pärnumaa	22	1	4,5
6	Tallinna	15	1	6,6
7	Viru	37	3	8,1
8	Valga	21	4	19
9	Narva	10	2	20
10	Harju	47	11	23,6
11	Tartu	7	2	28,5
12	Lääne	36	11	30,6
13	Võru	45	15	36,3
14	Järva	24	9	37,5
15	Sakalamaa	37	22	60
		409	81	20

Üldse võttis karikavõistlustest osa 409 üksust. Nendest kukub välja 81 üksust, mis teeb välja 20%, s. o. terve viiendiku üksuste arvust.

Ringide järgi on kõige elavamalt võistlustest võtnud osa 7. ring (vähemad majandus-administratiivüksused), kus ei tule ette ühtki väljakukkumist.

Kõige nõrgem on väljatulek eskadronidel (3. ring). Siin suudab hädavaevalt pool eskadronidest nõutaval arvul tuua mehi välja.

Võrdlemisi nõrk on väljatulek ka maakompaniides.

Malevate järgi on oma ülesande täies ulatuses täitnud Saaremaa, Pärnu, Tartumaa ja Petseri malevad.

*) Puudub laskerada.

Nõrgalt on osa võetud Lääne malevas, kus väljakukkunud üksuste % on 30,6; Võru malevas 36,3%; Järva malevas 37,5% ja Sakalamaa malevas isegi 60%.

Tabel nr. 21.

Malevate paremuse järjekord.

Nr. Nr.	Malevad	Maleva keskmine tulemus	Nõrgima üksuse keskmine	Parima üksuse keskmine	Märkusi
1	Petseri	37	27,222	56,028	
2	Saaremaa	34,7	23,108	54,366	
3	Pärnu	30	22,603	43,130	
4	Tartumaa	30	7,025	64,327	
5	Harju	30	11,258	55,096	
6	Võru	28,5	4,204	52,220	
7	Valga	28,5	15,637	50,000	
8	Lääne	28	8,592	44,270	
9	Tartu	27,43	21,632	32,993	
10	Tallinna	26,4	12,691	53,048	
11	Viru	26,3	11,333	46,943	
12	Sakalamaa	25,9	5,597	60,606	
13	Pärnumaa	25	14,984	40,774	
14	Narva	22,7	14,673	36,385	
15	Järva	20	7,387	32,163	
	Kokku:	28	4,204	64,327	

Üle kogu kaitseliidu üksuse keskmine silm on 28, mis on rahuldav. Keskmiselt tulemuselt on rahuldavad kõik malevad, peale Narva ja Järva malevate, kus keskmine on 22,7 ja 20 silma.

Tublimad oma keskmiselt tasapinnalt on Petseri, Saaremaa, Tartu, Pärnu, Tartumaa ja Harju malevad, kes saavutavad keskmise silma 30 ja enam.

Üksikmeeste hinnang.

Võistlustest osavõtjate üksuste nimekirjades seisis 24.373 tegevliiget ja nendest võttis osa võistlustest 19.349 meest.

Tulemustelt nendest osutusid:

- 1) nõrkadeks (0—25 silma) — 6.562 meest ehk 33,9%;
- 2) rahuldavaiks (26—50 silma) — 8.209 meest ehk 42,4%;
- 3) headeks (51—70 silma) — 4.497 meest ehk 23,3% ja
- 4) eeskujulikeks (71—80 silma) — 81 meest ehk 0,4%.

Seega on nõrku laskureid kaitseliidus veel 33,9%, mis teeb välja tervelt ühe kolmandiku kogu tegevliikmete arvust.

Võrreldes üldist lasketaset ringide järgi sammuvad siin esirinnas seitsmenda ringi mehed (majandus-administratiiv-eriüksused), kuna eskadronid jäävad viimsele kohale.

Nr. Nr.	Ringide nimetused	Nõrku (0—25 s.)	Rahuldavaid (26—50 s.)	Häid (51—70 s.)	Eeskujulikke (71—80 s.)	Keskmine silm
1	7	24,4	40	37	0,6	36,4
2	6	13,4	46,7	39,9	—	32,4
3	5	33,4	45,4	20,2	0,6	28,3
4	4	33,1	46,3	20,3	0,3	27,7
5	2	33,2	44,5	21,8	0,3	26,8
6	1	37,5	34	28	0,4	26,4
7	3	36,3	48,4	16,4	—	24,7

Tabel nr. 22.

Üksuste tulemused ringide järgi.

1. ring.

(Linna-malevkond)

Nr. nr.	Malev	Üksus	Tegev- liik- mete arv	Osavõtjad		Üksikmeeste tulemused				Üksuse kesk- mine	Hinne
				Arv	%	0-25 nõrk	26-50 rahuld.	51-70 hea	71-80 eskk.		
A. Suuremad malevkonnad.											
1.	Tallinna	Lõuna malevkond	377	351	94	125	84	139	3	30,780	rahuldav
2.	"	Põhja malevk.	478	418	87	148	70	195	5	30,725	"
3.	Pärnu	Linna malevk.	305	268	90	101	120	47	—	30,554	"
4.	Tartu	IV malevk.	374	303	81,0	94	154	55	—	27,273	"
5.	Tallinna	Kalevi malevk.	354	273	77	121	63	88	1	22,347	"
B. Vähemad malevkonnad.											
1.	Saaremaa	Kuresaare malevk.	136	129	94,8	27	56	46	1	35,971	"
2.	Tartu	II malevkond	151	134	95,4	44	58	32	—	32,993	"
3.	Petseri	Linna malevk.	115	95	82,6	24	42	29	—	32,617	"
4.	Lääne	Haapsalu malevk.	111	104	93,6	28	58	18	—	31,999	"
5.	Tallinna	Kopli malevk.	67	67	100	31	14	22	—	29,880	"
6.	Narva	Narva malevk.	257	230	89,4	99	90	40	1	27,858	"
7.	Tartu	III malevk.	155	131	84,5	55	54	22	—	26,251	"
8.	Tallinna	Sadama malevk.	90	79	88	33	21	25	—	25,888	"
9.	Viru	Rakvere malevk.	177	174	98,3	83	66	25	—	25,832	"
10.	Tallinna	Srtväe divisj.	100	89	84	39	24	26	—	25,238	"
11.	"	Ida malevk.	193	177	92	95	30	52	—	24,191	nõrk
12.	"	Üks. raudt. pat.	133	122	92	66	21	33	—	24,023	"
13.	"	Nõmme malevk.	94	81	75,5	37	16	28	—	23,757	"
14.	Võru	Linna malevk.	146	105	71,2	40	46	19	—	23,422	"
15.	Tallinna	Toompea malevk.	158	122	77	69	18	34	1	19,691	"
C. Langevad vähese osavõtu tõttu välja.											
1.	Tartu	Õppurmalevk.	229	142	62	6	81	55	—	29,026	rahuldav
2.	Valga	Linna malevk.	161	104	64,6	24	53	27	—	24,745	nõrk
3.	Sakalamaa	Viljandi malevk.	155	84	54,2	32	49	2	1	23,154	"
4.	Tartu	Vab. Vendade malevk.	247	153	62	53	61	39	—	21,632	"
5.	Tallinna	Tehniline malevk.	149	64	43	27	13	24	—	12,591	"
K o k k u :			4912	3999		1501	1362	1122	14	26,4	

2. ring.

(Maa-kompaniid.)

A. Üksused, kelle tulemused loevad.

1.	Tartumaa	Vesneri kompanii	52	52	100	1	1	41	9	64,327	hea
2.	Võru	Laitsna	27	27	100	—	1	25	1	61,296	"
3.	Sakalamaa	Sürgavere	61	60	98,3	—	—	53	2	60,606	"
4.	Tartumaa	Kokora	40	40	100	3	4	30	3	57,550	"
5.	"	Ranna	49	48	98,0	2	9	36	1	55,714	"
6.	Harju	Kernu	31	31	100	—	8	21	2	55,259	"
7.	"	Saku	31	31	100	2	7	21	1	52,290	"
8.	"	Nabala	31	30	97,0	—	11	19	—	51,258	"
9.	Sakalamaa	Mõnnaste	36	35	97,2	—	15	20	—	50,555	"
10.	Tartumaa	Sootaga	39	36	92,3	—	14	21	1	50,000	rahuldav
11.	Võru	Rogosi	26	26	100	1	11	14	—	48,307	"
12.	Tartumaa	Alatskivi	53	52	98,0	4	23	25	—	47,906	"
13.	Võru	Haanja	32	29	90,6	1	11	17	—	47,125	"
14.	Tartumaa	Vastse-Kuuste	60	59	98,0	2	29	28	—	47,122	"
15.	Viru	Saksi	35	35	100	3	14	18	—	46,943	"
16.	Tartumaa	Laeva	47	39	82,9	—	11	27	1	45,765	"

Z. r. nr.	Malev	Üksus	Tegev- liik- mete arv	Osavõtjad		Üksikmeeste tulemused				Üksuse kesk- mine	Hinne	
				Arv	%	0-25 nõrk	26-50 rahuld.	51-70 hea	71-80 eesk.			
17.	Saaremaa	Pihltla	kompanii	60	58	96,6	2	29	27	—	45,333	rahuldav
18.	Sakalamaa	Keskmalevk. I	„	59	51	91,5	—	24	25	2	45,101	„
19.	Võru	Saaluse	„	41	41	100	8	14	19	—	44,756	„
20.	Harju	Hageri	„	55	49	89	8	10	31	—	43,164	„
21.	Viru	Kunda	„	51	51	100	5	29	17	—	42,961	„
22.	Lääne	Loodna	„	37	37	100	7	13	17	—	42,270	„
23.	Tartumaa	Saadjärve	„	63	59	93,6	2	41	16	—	42,206	„
24.	Võru	Erastvere	„	47	40	85,1	3	13	23	1	42,170	„
25.	Sakalamaa	Umbusi	„	35	29	82,8	4	14	11	—	42,103	„
26.	Tartumaa	Saare	„	59	55	93,0	4	35	16	—	41,101	„
27.	Pärnumaa	Tori malevk. 3.	„	62	60	97	9	33	18	—	40,774	„
28.	Valga	Tõrva	„	44	43	97,7	4	25	14	—	40,750	„
29.	Tartumaa	Jõgeva	„	64	61	95,3	4	39	17	1	40,546	„
30.	Valga	Koorküla	„	48	45	93,7	5	24	16	—	40,189	„
31.	Harju	Järvakandi 2.	„	52	51	98,0	7	29	15	—	40,134	„
32.	Tartumaa	Laiuse	„	61	56	91,8	3	38	15	—	39,229	„
33.	Viru	Vohnja	„	37	35	94,5	3	22	10	—	38,597	„
34.	Saaremaa	Kihelkonna	„	67	63	94,0	13	26	24	—	38,477	„
35.	Lääne	Luiste	„	41	36	87,8	6	15	15	—	38,439	„
36.	Tartumaa	Kaarepere	„	64	58	90,6	5	36	17	—	38,328	„
37.	„	Kastre-Võnnu	„	53	44	81,0	5	17	22	—	37,642	„
38.	„	Krüüdneri	„	52	52	100	12	28	12	—	37,461	„
39.	Saaremaa	Torgu	„	32	29	90,6	3	16	10	—	36,875	„
40.	Harju	Kuivajõe	„	43	38	88,4	8	17	12	—	36,605	„
41.	Lääne	Jõgisoo	„	62	62	100	18	25	19	—	36,467	„
42.	Võru	Nursi	„	25	19	80,0	—	13	6	—	36,400	„
43.	Saaremaa	Kogula	„	55	52	94,5	11	25	16	—	36,400	„
44.	Võru	Viitina	„	50	39	78	3	19	17	—	36,140	„
45.	Saaremaa	Mustjala	„	51	47	92,1	8	25	14	—	35,764	„
46.	Tartumaa	Ulila	„	47	43	91,0	11	17	15	—	35,404	„
47.	Võru	Põlgaste	„	47	36	76,6	2	20	14	—	35,404	„
48.	Saaremaa	Linnaümbr.	„	98	94	96	27	39	28	—	35,183	„
49.	Võru	Misso	„	65	53	81,5	7	24	22	—	35,046	„
50.	„	Veriora	„	45	40	88,9	10	16	14	—	34,955	„
51.	Harju	Kodasoo	„	61	52	85,2	11	21	20	—	34,688	„
52.	Tartumaa	Kavastu	„	85	82	96,0	25	36	21	—	34,517	„
53.	Sakalamaa	Põltsamaa	„	44	38	86,3	6	18	13	1	34,454	„
54.	Viru	Rakvere v.	„	81	74	91,3	17	39	18	—	34,407	„
55.	Tartumaa	Vaimastvere	„	73	66	90,4	13	37	16	—	34,356	„
56.	Viru	Küti	„	59	57	96,6	18	31	7	1	34,084	„
57.	Tartumaa	Pala	„	93	80	83,0	19	37	24	—	34,010	„
58.	Lääne	Kirbla	„	45	35	77,7	7	13	15	—	33,910	„
59.	Harju	Saue	„	41	37	90,2	8	21	8	—	33,902	„
60.	Võru	Krabi	„	33	29	87,8	6	18	5	—	33,606	„
61.	Harju	Valtu	„	40	39	97,5	11	22	6	—	33,475	„
62.	Tartumaa	Ahja	„	77	67	87,0	10	44	13	—	33,377	„
63.	Viru	Mäetaguse	„	53	52	98,0	21	19	12	—	33,283	„
64.	Võru	Antsla	„	40	37	92,5	12	15	10	—	32,950	„
65.	„	Leevi	„	42	33	78,6	6	16	11	—	32,767	„
66.	Harju	Laitse	„	67	62	92,5	16	35	11	—	32,716	„
67.	Lääne	Piirsalu	„	36	33	91,6	10	14	9	—	32,583	„
68.	Võru	Kärgula	„	43	37	86,2	12	12	13	—	32,581	„
69.	Harju	Kõnnu	„	42	33	78,6	4	20	9	—	32,190	„
70.	Saaremaa	Laimjala	„	32	24	75	3	11	10	—	32,187	„
71.	Järva	Alliku	„	49	42	85,7	9	27	6	—	32,163	„
72.	Tartumaa	Meeksi	„	56	50	89,0	15	24	11	—	32,000	„

Nr. nr.	Malev	Üksus	Tegev- liik- mete arv	Osavõtjad		Üksikmeeste tulemused				Üksuse kesk- mine	Hinne
				Arv	%	0-25 nõrk	26-50 rahuld	51-70 hea	71-80 eesk.		
73.	Petseri	Irboska kompani	45	42	93,3	10	30	2	—	31,955	rahuldav
74.	Lääne	Keina	58	46	77,6	8	23	15	—	31,724	"
75.	Pärnumaa	Vändra malevk. 3.	57	53	93	16	30	7	—	31,614	"
76.	"	Keskmalevk. 3.	83	75	90	23	36	16	—	31,578	"
77.	Võru	Saru	35	28	80	6	18	9	—	31,571	"
78.	Tartumaa	Torma	69	60	86,0	13	27	20	—	31,492	"
79.	Sakalamaa	Suislepa	40	33	82,5	11	10	12	—	31,400	"
80.	Lääne	Paatsalu	55	39	71,9	2	25	12	—	31,236	"
81.	Võru	Tsooru	35	31	88,5	7	19	5	—	31,085	"
82.	Valga	Hummuli	35	26	74,0	4	13	8	1	31,057	"
83.	Võru	Aleksandri	56	50	89,3	18	20	10	2	30,875	"
84.	Tartumaa	Kuremaa	67	64	95,4	25	26	13	—	30,656	"
85.	Võru	Kasaritsa	80	65	80,1	22	21	21	1	30,650	"
86.	Saaremaa	Loona	48	34	70,8	2	22	10	—	30,604	"
87.	Võru	Vastseliina	92	72	78,2	13	42	17	—	30,597	"
88.	Lääne	Märjamaa	100	82	82,0	19	48	15	—	30,590	"
89.	Harju	Jõeletme	47	40	85,1	12	19	9	—	30,553	"
90.	Sakalamaa	Keskmalevk. 2.	45	37	82,2	11	17	9	—	30,488	"
91.	Harju	Peningi	33	27	81,8	7	12	8	—	30,485	"
92.	Tartumaa	Raadi	90	84	93,0	30	33	21	—	30,388	"
93.	Viru	Rägavere	89	85	95,5	39	27	19	—	30,325	"
94.	Saaremaa	Pärsama	33	27	81,8	5	15	7	—	30,242	"
95.	"	Kärla	52	46	88,4	16	18	12	—	30,230	"
96.	Tartumaa	Maarja	54	49	90,7	7	28	14	—	30,148	"
97.	Viru	Iisaku	86	83	96,5	32	43	8	—	30,139	"
98.	Lääne	Vigala	40	35	87,5	8	23	4	—	30,050	"
99.	Harju	Raasiku	36	33	91,7	11	16	6	—	30,023	"
100.	Saaremaa	Maasi	28	25	89,3	5	18	2	—	30,000	"
101.	Valga	Taheva	45	39	86,6	12	17	10	—	29,978	"
102.	Pärnumaa	Saarde malevk. 1.	72	56	76	14	23	19	—	29,972	"
103.	Tartumaa	Roela	53	39	73,0	9	21	9	—	29,886	"
104.	Võru	Linnamäe	30	24	80,0	7	12	5	—	29,866	"
105.	Pärnumaa	Audru malevk. 4.	72	58	80,5	17	26	15	—	29,625	"
106.	Tartumaa	Kodijärve	69	52	75,0	11	24	17	—	29,565	"
107.	Tartumaa	Mooste	44	38	86,0	8	26	4	—	29,409	"
108.	Harju	Raiküla	58	58	100	22	26	10	—	29,155	"
109.	Valga	Tõlliste	45	32	71,1	6	17	9	—	29,000	"
110.	Narva	Vaivara malevk. 6.	40	35	87,5	14	13	8	—	28,950	"
111.	Harju	Kiiu	38	32	84,2	12	12	8	—	28,789	"
112.	Lääne	Kolovere-Kalju	60	49	81,6	14	29	6	—	28,766	"
113.	Saaremaa	Uuemõisa	59	52	88,1	17	27	8	—	28,745	"
114.	Harju	Alavere	50	49	98	23	22	4	—	28,520	"
115.	Pärnumaa	Halliste malevk. 1.	64	53	82	17	23	12	—	28,421	"
116.	Harju	Riisipere	39	33	84,6	9	19	5	—	28,256	"
117.	Saaremaa	Leisi	64	45	70	11	21	13	—	28,250	"
118.	Pärnumaa	Häädemeeste 3.	94	82	87	28	41	13	—	28,063	"
119.	Lääne	Veltsa	51	47	92,9	16	30	1	—	28,000	"
120.	Järva	Türi	79	61	77,2	18	29	14	—	27,886	"
121.	Pärnumaa	Audru malevk. 3.	63	52	83	17	24	11	—	27,809	"
122.	Sakalamaa	Olustvere	42	35	83,3	10	20	5	—	27,809	"
123.	Viru	Pada	89	74	83,1	21	42	11	—	27,764	"
124.	Lääne	Kõrgesaare	66	61	92,3	26	27	8	—	27,742	"
125.	Valga	Jõgeveste	39	32	82,05	6	21	5	—	27,717	"
126.	Viru	Porkuni	91	91	100	44	35	12	—	27,714	"
127.	Tartumaa	Toolamaa	44	37	84,0	9	23	5	—	27,704	"
128.	Saaremaa	Hellamaa	30	22	73,3	—	6	11	5	27,633	"

Nr. nr.	Malev	Üksus	Tegev- liik- mete arv	Osavõtjad		Üksikmeeste tulemused				Hinne		
				Arv	%	0-25 nõrk	26-50 rahuld.	51-70 hea	71-80 ceak.		Üksuse kesk- mine	
129.	Tartumaa	Haaslava	kompanii	48	38	79,0	—	13	18	7	27,625	rahuldav
130.	Sakalamaa	Adavere	"	62	58	87	19	25	14	—	27,500	"
131.	Tartumaa	Avinurme	"	62	58	85,0	20	20	13	—	27,483	"
132.	Saaremaa	Abruka	"	30	21	70	3	14	4	—	27,400	"
133.	Viru	Jõhvi valla	"	82	74	90,2	31	36	7	—	27,317	"
134.	"	Kunda-Malla	"	54	54	100	26	27	1	—	27,277	"
135.	Lääne	Palivere	"	39	36	92,3	16	14	6	—	27,102	"
136.	Saaremaa	Muhu-Suure	"	34	25	73,5	8	9	8	—	27,002	"
137.	Harju	Järvakandi 1.	"	40	37	92,5	19	12	6	—	26,850	"
138.	"	Kohila	"	50	43	86,0	13	22	8	—	26,800	"
139.	Lääne	Paadermaa	"	42	32	76,1	10	13	9	—	26,761	"
140.	Pärnumaa	Vändra malevk. 2.	"	81	62	76,5	20	30	12	—	26,629	"
141.	"	Vändra malevk. 1.	"	106	77	72,6	21	42	14	—	26,537	"
142.	Tartumaa	Tähtvere	"	49	42	85,7	16	22	4	—	26,510	"
143.	Viru	Kalvi	"	48	45	93,7	22	19	4	—	26,062	"
144.	Harju	Paldiski	"	47	37	78,8	13	17	7	—	25,532	"
145.	"	Juuru	"	64	61	95,3	31	25	5	—	25,437	"
146.	Sakalamaa	Rutikvere	"	37	26	70,2	6	14	6	—	25,405	"
147.	Pärnumaa	Jakobi malevk. 1.	"	61	45	73,8	14	25	6	—	25,393	"
148.	Tartumaa	Laius-Tähkvere	"	40	36	90,0	18	14	4	—	25,125	"
149.	Lääne	Lihula	"	79	60	74,9	20	30	10	—	25,101	"
150.	Võru	Vana-Roosna	"	52	38	73,0	12	17	9	—	25,095	"
151.	Harju	Kabala	"	65	59	85,5	24	28	7	—	24,908	nõrk
152.	Järva	Aibu	"	25	25	80,6	9	13	3	—	24,774	"
153.	Tartumaa	Kavilda	"	63	58	92,0	29	20	9	—	24,762	"
154.	Pärnumaa	Keskmalevk. 1.	"	69	49	71	13	24	12	—	24,725	"
155.	Võru	Vana-Antsla	"	69	55	79,7	23	20	12	—	24,652	"
156.	Lääne	Vaikna	"	46	41	89,1	17	22	2	—	24,606	"
157.	Pärnumaa	Jakobi malevk. 1.	"	110	86	78	32	38	16	—	24,555	"
158.	Viru	Tudolinna	"	50	46	92,0	23	17	6	—	24,480	"
159.	Võru	Mõniste	"	48	41	81,2	19	13	9	—	24,146	"
160.	Tartumaa	Ropka	"	57	45	79,0	22	16	7	—	23,929	"
161.	Järva	Paide	"	112	97	87,5	47	36	14	—	23,669	"
162.	Pärnumaa	Vändra malevk. 4.	"	60	48	80	20	22	6	—	23,633	"
163.	Lääne	Oru	"	51	36	70,5	11	22	3	—	23,627	"
164.	Harju	Anija	"	60	44	73,3	16	21	7	—	23,417	"
165.	Järva	Nõmküla	"	46	33	71,7	10	18	5	—	23,282	"
166.	Võru	Uue-Antsla	"	78	61	78,4	29	20	12	—	23,230	"
167.	Pärnumaa	Halliste malevk. 3.	"	60	42	70	15	19	8	—	23,133	"
168.	Saaremaa	Lümmada	"	74	58	78,3	25	25	8	—	23,108	"
169.	Järva	Koeru	"	88	59	71	19	32	8	—	22,927	"
170.	Narva	Vaivara malevk. 4.	"	57	39	70,18	15	18	6	—	22,872	"
171.	Sakalamaa	Kõo	"	76	57	75	19	33	5	—	22,763	"
172.	Võru	Urvaste	"	51	39	76,4	16	20	3	—	22,647	"
173.	Järva	Ambla	"	49	36	73,4	13	17	6	—	22,469	"
174.	Viru	Maidla	"	74	65	87,8	36	25	4	—	22,352	"
175.	Pärnumaa	Saarde malevk. 2.	"	103	73	70,8	32	25	16	—	22,307	"
176.	"	Tori malevk. 2.	"	61	43	70	17	16	10	—	22,148	"
177.	Viru	Iluka	"	52	35	67,3	21	14	—	—	21,714	"
178.	Järva	Jäneda malevk.	"	62	44	70,9	20	19	4	1	21,516	"
179.	Narva	3. kompanii	"	56	48	85,71	29	14	5	—	20,892	"
180.	Järva	Käru	"	70	50	71,4	22	23	5	—	20,871	"
181.	Tartumaa	Valguta	"	42	31	74,0	15	13	3	—	20,714	"
182.	Valga	Keeni	"	48	38	79,0	19	17	2	—	20,396	"
183.	Harju	Ravila	"	58	47	81	26	20	1	—	20,259	"
184.	Viru	Vao	"	81	66	81,4	37	21	8	—	20,191	"

Nr. nr.	Malev	Üksus	Tegev- lik- mete arv	Osavõtjad		Üksikmeeste tulemused				Üksuse kek- mine	Hione
				Arv	%	0-25 nõrk	26-50 rahuld.	51-70 hea	71-80 eesk.		
185.	Viru	Toila kompanii	64	60	93,7	37	23	—	—	20,185	nõrk
186.	Tartumaa	Räpina	97	76	75,0	39	30	4	—	20,144	„
187.	Valga	Helme-Patküla	56	40	71,9	12	21	7	—	20,077	„
188.	Lääne	Massu	42	30	71,4	12	15	3	—	20,000	„
189.	Sakalamaa	S. Kõpu	51	46	90,9	28	13	5	—	19,784	„
190.	Viru	Sõmeru	81	62	76,5	30	28	4	—	19,777	„
191.	Sakalamaa	Puiatu	35	29	82,8	17	11	1	—	19,571	„
192.	Narva	Vaivara malevk. 1.	87	64	74,73	36	21	7	—	19,344	„
193.	Tartumaa	Kambja	68	55	81,0	33	15	7	—	19,044	„
194.	Võru	Vastse-Roosa	25	19	76	12	5	2	—	18,800	„
195.	Pärnumaa	Audru malevk. 2.	76	53	75,0	25	25	3	—	18,750	„
196.	Valga	Laatre	58	43	74	25	13	5	—	18,707	„
197.	Viru	Kohtla valla	57	53	92,9	37	11	5	—	18,631	„
198.	Võru	Kioma	34	26	76,5	12	14	—	—	18,265	„
199.	Viru	Vihula	85	65	76,5	41	18	6	—	17,897	„
200.	Tartumaa	Vana-Otepää	64	56	87,0	35	20	1	—	17,687	„
201.	Viru	Salla	72	62	86,1	39	22	1	—	17,666	„
202.	Tartumaa	Rasina	36	40	71,0	22	17	1	—	17,571	„
203.	Viru	Simuna	46	34	73,9	21	11	2	—	17,543	„
204.	„	Undla	95	75	79,0	45	24	6	—	17,357	„
205.	Tartumaa	Päidla	60	49	82,0	31	15	3	—	17,233	„
206.	Viru	Aaspere	85	49	57,6	21	25	3	—	16,635	„
207.	„	Paasvere	82	68	82,9	45	28	—	—	16,549	„
208.	Pärnumaa	Audru malevk. 1.	74	53	71,8	33	17	3	—	16,515	„
209.	Narva	Vaivara malevk. 5.	25	20	80,0	11	9	—	—	16,400	„
210.	Pärnumaa	Saarde malevk. 4.	38	27	75	15	11	1	—	16,342	„
211.	Järva	Kolo	45	34	75,5	18	15	1	—	15,777	„
212.	Valga	Kaagjärve	79	60	76,0	36	20	4	—	15,670	„
213.	Tartumaa	Härjanurme	32	26	81,2	19	5	2	—	15,343	„
214.	Viru	Haljala	34	25	73,5	17	7	1	—	15,294	„
215.	Pärnumaa	Karksi malevk. 2.	66	50	75,7	30	18	2	—	14,984	„
216.	Tartumaa	Rannu	50	40	80,0	30	7	3	—	14,400	„
217.	„	Rõngu	72	56	78,0	44	7	5	—	10,778	„
218.	„	Vana-Kuuste	76	59	76,5	52	7	—	—	9,238	„
219.	„	Aakre	40	34	85,0	31	3	—	—	7,025	„

B. Üksused, kes kokkusid välja vähese osavõtjate arvu pärast.

1.	Narva	Vaivara malevk. 2. kompanii	46	30	65,22	13	13	4	—	19,304	nõrk
2.	Viru	Kohtla-Järve	87	58	66,6	39	17	2	—	11,333	„
3.	„	Palmse	53	36	69,8	24	7	5	—	14,792	„
4.	Valga	Sangaste	74	49	62,0	21	17	11	—	18,513	„
5.	„	Laanemetsa	69	36	52,1	12	21	3	—	15,637	„
6.	„	Karola	103	60	58,2	24	31	5	—	17,786	„
7.	Võru	Peni	66	23	34,9	5	9	9	—	13,788	„
8.	„	Timo	31	21	67,7	10	10	1	—	19,580	„
9.	„	Kähri	32	7	21,8	5	1	1	—	4,218	„
10.	„	Karilatsi	31	14	48,1	4	4	5	1	19,129	„
11.	„	Koiola	71	25	35,2	4	18	3	—	12,563	„
12.	„	Kooraste	38	12	71,5	1	6	5	—	14,658	„
13.	„	Kõlleste	47	26	55,4	7	12	7	—	20,000	„
14.	„	Orava	48	31	64,5	5	18	7	1	27,006	rahuldav
15.	„	Vaabina	45	28	68,2	14	11	3	—	19,878	nõrk
16.	„	Rõuge	43	28	65,1	6	15	7	—	25,511	rahuldav
17.	„	Sõmerpalu	33	22	67	8	11	3	—	21,878	nõrk
18.	„	Pindi	21	13	62	5	5	3	—	21,428	„

Nr. nr.	Malev	Üksus	Tegev- liik- mete arv	Osavõtjad		Üksikmeeste tulemused				Üksuse kesk- mine	Hinne	
				Arv	%	0-25 nõrk	26-50 rahuld.	51-70 hea	71-80 eesk.			
19.	Võru	Lasva kompanii	35	20	62,9	3	12	5	—	23,011	nõrk	
20.	"	Võru	92	62	67,4	12	29	21	—	26,434	rahuldav	
21.	Viru	Lüganuse	87	50	67,4	19	27	4	—	16,269	nõrk	
22.	Järva	Lehtse	80	18	22,5	5	11	2	—	7,387	"	
23.	"	J.-Jaani	65	20	31,0	10	7	3	—	8,415	"	
24.	"	Vao	66	19	28,7	9	7	3	—	8,772	"	
25.	"	Võhmatu	59	21	35,5	10	8	3	—	9,339	"	
26.	"	Jänedä õppur-	53	35	66	19	14	2	—	15,452	"	
27.	"	Aegviidu	51	35	68,8	14	18	3	—	19,980	"	
28.	Harju	Kaiu	40	27	67,5	11	13	3	—	19,675	"	
29.	"	Harju-Rästi	40	27	67,5	13	10	4	—	18,300	"	
30.	"	Järlepa	32	22	68,7	6	14	2	—	24,031	"	
31.	"	Ingliste	40	27	67,5	12	13	2	—	19,350	"	
32.	"	Triigi	62	22	35,4	7	12	3	—	11,258	"	
33.	"	Harku	137	91	59,1	51	31	9	—	15,325	"	
34.	"	Kloostri	95	49	51	13	29	7	—	16,821	"	
35.	"	Nehatu	77	43	55,8	14	18	11	—	19,558	"	
36.	"	Keila	82	36	43,9	4	17	12	3	20,438	"	
37.	Sakalamaa	Vastsemõisa	77	26	33,6	13	10	3	—	9,298	"	
38.	"	Paistu	62	40	64,5	15	23	2	—	18,919	"	
39.	"	Kolga-Jaani	60	27	45,0	11	14	2	—	12,683	"	
40.	"	V.-Põltsamaa	41	19	46,3	8	8	3	—	13,219	"	
41.	"	U.-Põltsamaa	34	17	50,0	6	8	3	—	16,470	"	
42.	"	Kabala	53	27	50,9	7	13	7	—	17,339	"	
43.	"	Pajusi	33	22	66,6	11	8	3	—	18,151	"	
44.	"	Kärstna	39	23	58,9	5	15	3	—	19,871	"	
45.	"	Kaavere	51	31	60,7	11	15	5	—	20,137	"	
46.	"	Kurista	44	29	65,9	11	13	5	—	21,159	"	
47.	"	Õisu	52	27	51,9	5	12	10	—	20,846	"	
48.	"	Lustivere	57	34	59,6	12	12	10	—	21,649	"	
49.	"	Imavere	37	24	64,8	8	10	6	—	21,675	"	
50.	"	Riidaja	38	26	68,4	7	17	2	—	21,710	"	
51.	"	S.-Jaani	81	49	60,4	7	31	11	—	23,543	"	
52.	"	Lalsi	51	33	64,7	16	14	3	—	27,607	rahuldav	
53.	"	Tarvastu	43	30	69,7	5	19	6	—	26,372	"	
54.	Lääne	Emnaste	63	28	44,4	16	9	3	—	9,700	nõrk	
55.	"	Noarootsi	60	30	50,0	14	12	4	—	13,433	"	
56.	"	Rõude	50	31	62,0	12	14	5	—	17,800	"	
57.	"	Taebla-Võnnu	47	29	61,7	11	16	2	—	17,936	"	
58.	"	Kärdla	20	11	55	4	4	3	—	19,250	"	
59.	"	Lähtu	53	30	56,6	3	12	15	—	26,622	rahuldav	
60.	"	Asuküla	42	28	66,6	5	18	5	—	24,831	nõrk	
61.	Pärnumaa	Halliste	38	20	52,6	5	13	2	—	18,842	"	
62.	"	Valgjärve	54	10	18,5	5	5	—	—	4,202	"	
Kokku:				15608	12197		4036	5427	2664	50	26,8	

3. ring.
(Eskadronid.)

1.	Tallinna	Üksikeskadron	66	66	100	24	16	26	—	34,402	rahuldav
2.	Lääne	Märjamaa eskadron.	46	36	78,2	19	11	6	—	33,043	"
3.	Järva	Türi eskadron	67	61	91,1	18	34	9	—	30,612	"
4.	"	J.-Jaani eskadron	61	49	80,3	15	27	7	—	28,639	"
5.	Sakalamaa	Keskmalevk. eskadron	47	40	85,1	18	17	5	—	26,829	"
6.	Järva	Tapa eskadron	46	42	91,3	18	20	4	—	26,195	"

Nr. nr.	Malev	Üksus	Tegev- liik- mete arv	Osavõtjad		Üksikmeeste tulemused				Üksuse kesk- mine	Hinne
				Arv	%	0-25 nõrk	26-50 rahuld.	51-70 hea	71-80 estk.		
Kukuvad välja vähese osavõtu pärast:											
1.	Järva	Koeru malevk. eskadron	97	54	55,6	27	25	2	—	13,628	nõrk
2.	"	Paide malevk. eskadron	70	36	42,8	7	21	2	—	14,901	"
3.	Sakalamaa	Tarvastu eskadron	26	15	57,6	7	6	2	—	15,192	"
4.	"	Põltsamaa eskadron	57	37	64,9	7	20	10	—	24,438	"
5.	"	Pilistvere malevk. eskadron	53	36	67,8	9	19	8	—	25,150	rahuldav
Kokku:			636	466		169	216	81	—	28,3	

4. ring.
(Patareid.)

1.	Narva	Patarei	49	39	79,55	10	19	10	—	34,923	rahuldav
2.	Petseri	Petseri patarei	33	29	87,8	5	16	8	—	34,545	"
3.	Pärnu	Patarei	61	54	88,5	17	22	15	—	32,067	"
4.	Viru	Jõhvi al. patarei	54	48	88,8	17	18	12	1	31,203	"
5.	Tartumaa	Mäksa patarei	57	41	72,0	11	29	1	—	23,772	nõrk
6.	"	Räpina	63	45	71,0	18	19	8	—	23,238	"

Kukuvad välja vähese osavõtu pärast:

1.	Narva	Vaivara patarei	65	35	53,85	16	15	4	—	14,673	nõrk
2.	Sakalamaa	Patarei	38	14	37,3	7	8	4	—	12,100	"
Kokku:			420	305		101	141	62	1	27,7	

5. ring.
(Üksikud jalaväerühmad.)

1.	Tartumaa	Vara	rühm	35	35	100	—	5	23	7	61,342	hea
2.	"	Ulvi	"	35	35	100	—	7	27	1	57,286	"
3.	Saaremaa	Ruhnu	"	30	30	100	—	12	16	2	54,366	"
4.	Tartumaa	Välgi	"	24	24	100	—	9	14	1	53,125	"
5.	"	Lohusuu	"	43	43	100	2	19	21	1	49,279	rahuldav
6.	Harju	Saku as. üks.	"	28	26	92,8	4	8	14	—	44,571	"
7.	Tartumaa	Aru	"	33	33	100	4	18	11	—	42,636	"
8.	Harju	Lohu üks.	"	16	14	86,5	—	7	7	—	41,437	"
9.	Valga	Holdre üks.	"	25	19	80	—	12	7	—	38,480	"
10.	Tartumaa	Elistvere	"	34	34	100	5	24	5	—	37,558	"
11.	Petseri	Järvesuu	"	61	58	95	6	41	11	—	37,377	"
12.	"	Mäe	"	44	37	84	—	32	5	—	37,159	"
13.	"	Pankjavitse	"	41	34	83	4	15	15	—	36,926	"
14.	Harju	Aruküla üks.	"	50	45	90	10	23	12	—	35,740	"
15.	Petseri	Meremäe	"	54	47	87	5	29	13	—	35,648	"
16.	Harju	Kurna üks.	"	34	30	88,2	8	10	12	—	35,352	"
17.	"	Loksa üks.	"	20	17	85	4	7	6	—	34,800	"
18.	Tartumaa	Mäksa	"	38	34	89,0	8	18	8	—	34,000	"
19.	Viru	Peresaare üks.	"	17	17	100	6	9	2	—	33,941	"
20.	Valga	Iigaste üks.	"	44	37	84	3	27	7	—	33,840	"
21.	"	Pikasilla üks.	"	21	17	80,9	2	11	4	—	33,809	"
22.	Harju	Vihterpalu	"	34	33	97,5	6	25	2	—	33,941	"
23.	Valga	Kuimetsa	"	29	25	86,2	4	16	5	—	33,138	"
24.	Tartumaa	Tammistu	"	33	33	100	13	13	7	—	33,000	"
25.	Harju	Kohila pab.-vabr. üks.	"	20	20	100	9	6	5	—	32,900	"
26.	Tartumaa	Puurmanni	"	52	47	90,3	10	31	6	—	32,269	"
27.	Lääne	Ellamaa üks.	"	40	35	87,5	10	19	6	—	32,225	"
28.	Harju	Pääsküla-Tänasilma	"	32	29	90,6	10	16	3	—	31,460	"

Nr. nr.	Malev	Üksus	Tegev- liik- mete arv	Osavõtjad		Üksikmeeste tulemused				Üksuse kesk- mine	Hinne
				Arv	%	0-25 nõrk	26-50 rahuld.	51-70 hea	71-80 eesk.		
29. Valga	Lõve-Leebiku üks.	rühm	34	24	70,5	—	17	7	—	31,088	rahuldav
30. Lääne	Sipa	"	34	27	79,4	6	12	9	—	30,470	"
31. Tartumaa	Mustvee	"	43	38	88,0	13	16	9	—	30,186	"
32. Narva	Skarjatina üks.	"	28	25	89,29	10	10	5	—	29,536	"
33. Valga	Sooru	"	30	26	86,6	9	11	6	—	28,666	"
34. Tartumaa	Elva	"	50	44	88,0	15	19	10	—	28,500	"
35. Tartumaa	Meeri	"	40	40	100	20	15	5	—	28,200	"
36. Harju	Vaida	"	35	27	80	17	6	4	—	28,140	"
37. Tartumaa	Pangodi	"	45	40	89,0	15	18	7	—	28,044	"
38. "	Luunja	"	21	20	95,7	10	6	4	—	27,619	"
39. Petseri	Laura jal.	"	27	21	77	8	5	8	—	27,222	"
40. Tartumaa	Kasepää	"	22	18	82,0	4	13	1	—	26,863	"
41. "	Võõpsu	"	31	27	87,0	9	17	1	—	26,339	"
42. Harju	Rae	"	49	38	77,7	12	19	7	—	26,755	"
43. Järva	Kirna üks.	"	55	51	92,7	24	26	1	—	25,290	"
44. Valga	Taagepera	"	29	21	72,4	6	14	1	—	25,000	nõrk
45. Tartumaa	Kahva	"	36	29	80,5	10	18	1	—	24,555	"
46. Järva	Laupa üks.	"	39	29	74,3	9	18	2	—	24,205	"
47. Lääne	Saulepi üks.	"	39	37	94,9	19	14	4	—	23,436	"
48. Viru	Tudo üks.	"	51	48	94,1	28	18	2	—	20,882	"
49. Lääne	Risti üks.	"	25	21	84	11	7	3	—	20,360	"
50. Tartumaa	Palupere	"	36	26	72,0	13	8	5	—	20,111	"
51. "	Uderna	"	21	19	90,0	12	6	1	—	17,619	"
52. "	Luke	"	48	36	75,0	29	6	1	—	14,354	"
53. "	Konguta	"	48	35	73,0	26	6	3	—	13,500	"
54. "	Otepää al.	"	61	46	75,0	34	11	1	—	12,443	"
55. "	Pühajärve	"	36	26	72,0	21	5	—	—	10,194	"
56. "	V.-Otepää	"	27	21	78,0	18	1	2	—	10,074	"
57. "	Pikkuse	"	27	22	81,0	20	2	—	—	9,518	"
58. "	Tamme	"	32	24	75,0	20	4	—	—	9,022	"
59. "	Hellenurme	"	18	16	89,0	15	1	—	—	8,722	"
60. "	Kirepi	"	24	13	75,0	15	3	—	—	7,417	"

Langevad välja vähese osavõtu pärast.

1. Harju	Nõva üks.	rühm	25	17	68	9	5	3	—	19,760	nõrk
2. "	Tuhala üks.	"	25	16	64	5	7	4	—	24,520	"
3. Lääne	Suuremõisa	"	27	14	51,8	10	4	—	—	8,592	"
4. "	Varbla	"	30	15	50	3	11	1	—	18,966	"
5. "	Vormsi	"	29	18	62	5	10	3	—	22,550	"
6. Järva	Rake üks.	"	54	26	48	9	12	5	—	15,462	"

Kokku: 2298 1936 647 876 400 13 28,3

6. ring.

(Üksikud ratsarühmad ja komandod.)

1. Petseri	Laura üks. r. rühm	35	35	100	—	7	28	—	56,028	hea
2. Sakalamaa	Kaarli r. k-do	38	34	89,4	5	19	10	—	37,447	rahuldav
3. Lääne	Vigala-Velise üks. r. rühm	23	20	87	1	12	7	—	36,304	"
4. Valga	Helme üks. r. rühm	25	18	72,0	2	13	3	—	29,040	"
5. Valga	Küti üks. r. rühm	19	15	78,9	5	6	4	—	26,473	"
6. "	Haljala üks. r. rühm	9	8	88,8	4	4	—	—	25,625	"

Langes välja vähese osavõtu tõttu.

1. Lääne	Kullamaa üks. r. rühm	13	4	30,7	1	2	1	—	16,153	nõrk
----------	-----------------------	----	---	------	---	---	---	---	--------	------

Kokku: 162 134 18 63 53 — 32,4

Nr. nr.	Malev	Üksus	Tegev- liik- mete arv	Osavõtjad		Üksikmeeste tulemused				Üksuse kesk- mine	Hinne
				Arv	%	0-25 märk	26-50 rahuld.	51-70 hea	71-80 eesk.		
7. ring.											
(Majandus-administratiiv-eriüksused.)											
1.	Tallinna	Üks. s.-autode rühm	21	21	100	1	2	17	1	53,048	hea
2.	Võru	Kuulip. kompanii	50	50	100	1	21	26	2	52,020	"
3.	Petseri	Maleva orkester	24	22	91,6	2	13	7	—	41,291	rahuldav
4.	Tallinna	Üks. r.-k. kompanii	50	50	100	12	7	31	—	40,280	"
5.	Tartu	R.-klp. kompanii	53	53	100	21	19	13	—	32,830	"
6.	Saaremaa	R.-klp. k-do	24	23	95,8	8	12	3	—	30,760	"
7.	"	Sidekomando	31	24	79,3	6	13	5	—	30,580	"
8.	Viru	Staabikomando	25	23	92,0	7	13	3	—	30,280	"
9.	Tartu	Sidekompanii	41	32	78,1	7	21	4	—	27,512	"
10.	Tallinna	Üks. sidekomp.	18	14	78	5	3	6	—	26,889	"
Kokku:			337	312		70	124	115	3	36,4	

Eeskujulikud laskurid.

Rõõmustava nähtusena kriipsutan alla, et suur arv kaitsejõuetaseme saavutas eeskujulikke tagajärgi, lüües välja 71 ja enam silmi. Avaldan alltoeteldud laskureile oma südamliku tänu ja loodan, et nende ilus eeskaju leiab edespistel võistlustel rohkel arvul järeltegejaid.

1.	Audova, Artur	78. silma	Tartumaa	maaf.	Vara üks rühm
2.	Mee, August	78 "	Võru	"	Laitsna kompanii
3.	Ant, Elmar	77 "	Tartumaa	"	Laitse "
4.	Rand, Alfred	77 "	Võru	"	Orava "
5.	Audova, Karl	77 "	Tartumaa	"	Vara üks rühm
6.	Raag, Johannes	76 "	"	"	Vesneri kompanii
7.	Vederik, Karl	76 "	Harju	"	Keila "
8.	Simson, Johannes	75 "	Tartumaa	"	Laeva "
9.	Ziter, Oskar	75 "	"	"	Vesneri "
10.	Tiss, Jaak	75 "	Sakalamaa	"	Keskmaalevk. 1 komp.
11.	Riinestam, Peeter	75 "	Saaremaa	"	Ruhno kompanii
12.	Koppel, Eduard	75 "	Võru	"	kuulipildurite komp.
13.	Fuchs, Karl	74 "	Tartumaa	"	Vesneri kompanii
14.	Kurss, Oskar	74 "	"	"	Rannu kompanii
15.	Nugis, Osvald	74 "	"	"	Kokora "
16.	Lange, Richard	74 "	"	"	" "
17.	Leht, August	74 "	Valga	"	Hummuli "
18.	Kintson, Anton	74 "	Võru	"	Aleksandri komp.
19.	Jaanus, Julius	74 "	Tartumaa	"	Vara üks rühm
20.	Lossmann, Karl	74 "	Valga	"	Holdre kompanii
21.	Tomson, Herbert	74 "	Tallinna	"	Kalevi malevkond
22.	Passup, Rudolf	74 "	"	"	Põhja "
23.	Jakobson, Gustav	74 "	"	"	" "
24.	Labe, Gerhard	74 "	"	"	üks. s. aut. rühm.
25.	Loorents, Heinrich	74 "	Saaremaa	"	Ruhno rühm
26.	Ofrill, Hugo	73 "	Tartumaa	"	Vesneri kompanii
27.	Ofrill, Verner	73 "	"	"	" "
28.	Kangro, August	73 "	"	"	Kokora "
29.	Posti, Julius	73 "	Viru	"	Küti "
30.	Niinemann, Joh.	73 "	Harju	"	Keila "
31.	Pinsol, Voldemar	73 "	Sakalamaa	"	Sürgavere kompanii
32.	Västrik, Richard	73 "	Pärnumaa	"	Halliste malevk. 1. kompanii
33.	Kokk, Jaan	73 "	Tartumaa	"	Lohusuu üks. rühm.
34.	Ivan, Alfred	73 "	"	"	Välgi " "
35.	Pedak, Voldemar	73 "	"	"	Vara üks. rühm
36.	Saveljev, Boris	73 "	Tallinna	"	Põhja malevkond
37.	Vanamõlder, Joh.	73 "	"	"	" "
38.	Seitan, Voldemar	73 "	"	"	Lõuna "

39.	Luulik, Karl	72	silma	Tartumaa	mal.	Vesneri	kompanii
40.	Redlich, Al-der	72	"	Saaremaa	"	Kübelkonna	"
41.	Jeesaar, Johannes	72	"	Narva	"	Kreenholmi üks. komp.	"
42.	Kumm, Richard	72	"	Võru	"	Aleksandri	kompanii
43.	Häide, Jaan	72	"	"	"	Nursi	"
44.	Mildeberg, Karl	72	"	Harju	"	Saku	"
45.	Kehva, Herbert	72	"	"	"	Keila	"
46.	Mih, Elmar	72	"	Sakalamaa	"	Sürgavere	"
47.	Hallik, August	72	"	Tartumaa	"	Ulvi üks. rühm.	"
48.	Aru, Johannes	72	"	"	"	Vara	"
49.	Sander, Jüri	72	"	Tallinna	"	Toompea malevkond.	"
50.	Mänd, Aleksander	72	"	"	"	üks. raudtee pataljon.	"
51.	Saks, Mihkel	72	"	"	"	Põhja malevkond.	"
52.	Trumm, Julius	72	"	"	"	Lõuna	"
53.	Jakobson, Karl	71	"	Tartumaa	"	Sootaga	kompanii
54.	Fuehs, Richard	71	"	"	"	Vesneri	"
55.	Mathiesen, Rudolf	71	"	"	"	"	"
56.	Tõnisson, August	71	"	"	"	"	"
57.	Malgi, Eduard	71	"	Viru	"	Salla	"
58.	Pokk, Jaan	71	"	Võru	"	Erastvere	"
59.	Tolk, Gustav	71	"	"	"	Kasaritsa	"
60.	Ahse, Frants	71	"	Järva	"	Jäneda	"
61.	Rindeberg, H.	71	"	Harju	"	Kuivajõe	"
62.	Jakobson, Harald	71	"	"	"	Kernu	"
63.	Vederik, Anton	71	"	"	"	Kernu	"
64.	Paltser, August	71	"	Sakalamaa	"	Keskmalevk. 1. kompanii	"
65.	Valk, Albert	71	"	"	"	Põltsamaa	"
66.	Peterson, Joh-es	71	"	Viru	"	Jõhvi patareid	"
67.	Pedak, Rudolf	71	"	Tartumaa	"	Vara üks. rühm.	"
68.	Pruuli, Elmar	71	"	"	"	"	"
69.	Reimann, Jaan	71	"	Võru	"	kuulipildurite rühm.	"
70.	Lents, Friedrich	71	"	Tallinna	"	üksik raudtee pataljon.	"
71.	Silber, Heinrich	71	"	"	"	Lõuna malevkond.	"

7. Laskeradade soetamine ja korraldamine.

Laskeradade soetamise ja korraldamise alal käib kogu kaitseliidus kibe töö. Kaitseliidu laskeradade üld- arv on suurenenud 6 võrra (v. tabel nr. 23).

Tabel nr. 23.

Kaitseliidu kasutada olevad laskerajad.

31. märtsil 1933. a.

Maleva nimetus	Kaitseliidu laskeradade arv						Kaitseliidu kasutada olevate k/väe laskeradade arv				Märkused	
	Üld arv	Laskekaugused			Asuvad põllu- tööstus- või in- nadet saadud maa-aladel	Asuvad talu- nikele antud maa-alal	Laskekaugused			Üld- arv		
		kuni 300	300 m	Üle 300 m			kuni 300 m	300 m	Üle 300 m			
Tallinna	7	4	1	2	7	—	2	2	1	5	12	Eri- olukord
Tartumaa	120	46	51	23	24	96	—	—	—	—	120	36
Tartu	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	Eri- olukord
Narva	15	3	12	—	12	3	—	1	1	2	17	60
Valga	31	4	16	11	11	20	—	—	2	2	33	48
Petseri	13	2	11	—	6	7	—	—	1	1	14	46
Harju	56	2	35	19	31	25	—	—	1	1	57	53
Järva	41	11	14	16	19	22	—	—	—	—	41	58
Sakalamaa	50	7	18	25	5	45	—	1	—	1	51	60
Saaremaa	46	10	19	17	5	41	—	—	—	—	46	32
Lääne	45	5	28	12	24	21	—	—	—	—	45	50
Pärnumaa	49	15	29	5	4	45	—	—	—	—	49	47
Pärnu	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	Eri- olukord
Võru	81	39	17	25	17	64	1	—	1	2	83	36
Viru	71	16	32	33	19	52	1	1	1	3	74	33
Kokku	626	154	285	188	185	441	4	6	8	18	644	46

Palju laskeradu on ümber korraldatud ja suurendatud. Nii on 200 m laskeradade arv vähenenud, 300 m omade arv vastavalt suurenenud.

Kui võtta normiks, et iga rühm soetab endale laskeraja, siis selle nõude seisukohalt on rahuldavas seisukorras Tartumaa, Saaremaa, Viru, Võru ja Petseri malevad.

Liig vähe laskeradu on veel Sakalamaa, Järva ja Harju malevais.

8. Täpsusrelvade soetamine.

Täpsusrelvade soetamisele ja täiendamisele on kaitseliidus juhitud suur tähelepanu. Aastate jooksul on muretsetud umbes 400 täpsuspüssi. Seni soetati pika rauaga täpsuspüssi inglise padruniga laskmiseks.

Laskurite erisoovidele vastu tulles võeti eelmistele püssidele juure veel lühikesed täpsuspüssid paksema rauaga, milliseid valmistatakse soovikohaselt kas inglise või vene padruni alla.

Niisuguseid täpsuspüssi soetati aasta jooksul umbes 60.

9. Täpsuslaskemoona soetamine.

Uudisajajana 1931. a. alul sissetoodud täpsuslaskemoona oma laadimine on 1932./1933. a. jooksul täiesti läbi löönud. Kogu võistluslaskemoon, välja arvatud erilised rahvusvahelised võistlused, laetakse laskurite eneste poolt.

Asjatundjate väljakoolitamiseks korraldati malevais 19 padrunite laadimise kursust, millest võttis osa 255 meest (v. tabel nr. 24).

Tabel nr. 24.

Padrunite laadimise kursused.

Järjek. nr.	Maleva nimetus	Korraldatud kursuste arv	Osavõtjate arv
1	Tartu	1	12
2	Narva	1	38
3	Sakalamaa	3	31
4	Harju	2	55
5	Valga	1	10
6	Järva	2	23
7	Lääne	2	8
8	Pärnumaa	1	14
9	Saaremaa	1	8
10	Petseri	3	32
11	Viru	2	24
Kokku		19	255

III. Kehaline kasvatus.

Aast-aastalt on keheline kasvatus kaitseliidus teinud järjekindlaid edusamme. Kui kaitseliidu algpäevil etendasid domineerivat osa linna malevad, kelle ridades peamiselt tegutsesid meie kodumaa parimad sportlased, siis nüüd, just viimaseil aastail, on ülevõim läinud üle maale, mitte sedavõrd üksikute sportlade saavutis, kui võrd hulkade osavõtus, mis just kaitseliidu kehalise kasvatus peamisi ülesandeid.

Äsjamöödunud tegevusaasta töötulemusile pikku heites selgub, et selles suunas on tehtud aasta kestes tublisti sisulist tööd.

Tegevust kohil on juhtinud spordipealikud ja spor-

Tabel nr. 25.

Malevate sportlaste, spordiklubide ja spordipealike arv 31. III 33. a.

Järjek. Nr. Nr.	Malevad	Sportlased						Spordiklubide arv	Spordipealike arv
		Üldarv		Sportlasist spordiseltsi liikmeid		Ainult kaitseliidus tegevad			
		Mehi	Naisi	Mehi	Naisi	Mehi	Naisi		
1	Tallinna	283	—	197	—	86	—	3	10
2	Harju	844	102	47	—	797	102	38	47
3	Tartu	247	88	174	—	73	88	1	7
4	Tartumaa	903	131	285	48	618	83	—	75
5	Narva	136	42	41	11	95	31	2	8
6	Järva	406	38	156	22	250	16	1	23
7	Pärnumaa	321	81	190	23	131	58	—	20
8	Pärnu	62	—	44	—	18	—	1	1
9	Sakalamaa	231	20	137	—	94	20	3	18
10	Võrumaa	410	27	23	—	387	27	1	11
11	Viru	358	12	76	4	282	8	—	29
12	Lääne	172	—	24	—	148	—	—	9
13	Petseri	116	13	28	—	88	13	3	3
14	Valga	88	—	44	—	44	—	—	11
15	Saaremaa	189	—	49	—	140	—	—	14
Kokku		4766	554	1515	108	3251	446	53	286

diklubid, osaliselt ka malevate poolt oma seltskondli-
kest summadest palgatud spordiinstruktorid. Spordi-
pealikute pere, üldarvuliselt 286, on aasta jooksul saa-
nud juurekasvu 42 spordipealiku võrra. Spordiklubide
arv tõusis tegevusaasta lõpuks 53 peale, suurenedes
20 klubi võrra. Juurekasv sündis Harju malevas.

Kaitseliidu sportlaste üldarv näitas 4766 meest ja
554 naist. Meeste arv on suurenenud 175 mehe võrra,
naiste arv aga vähenenud 46 naisega.

Sportlaste, spordipealikute ja spordiklubide arvu
üksikasjaliselt selgitab tabel nr. 25.

Aastaaegade kohaselt koosnes tegevus kehalise
kasvatuse kursusist, harjutuspäevist ja mitmesuguse
iseloomuga spordivõistlusist. Üldiselt on tegevusaasta
kestes peetud kehalise kasvatuse kursusi ja harjutus-
päevi järgmiselt:

1. kergejõustikus ja sõjal. iseloomuga aladel	437 päeva	5402 osavõtjat
2. raskejõustikus	381 „	2952 „
3. suusatamises	208 „	1378 „
4. mängudes	602 „	5111 „
5. võimlemises	185 „	3269 „

Kokku 1763 päeva 18112 osavõtjat

Tööpäeva alla on mõeldud harjutuspäev või -õhtu
vältusega 2—4 tundi.

Talvehooajal eriti oli elav tegevus suuskade val-
mistamise alal. Suuskade valmistamise kursusi peeti
malevais ja nende allüksusis peastaabi poolt välja-
saadetud ja malevate, kohapealsete õppejõudude juh-
timisel alljärgnevalt:

Tabel nr. 26.

Järjek. nr.	Malev	Kursuste arv	Osavõtjate arv	Kursustel valmistatud suuskade arv (paari)
1.	Tallinna	—	—	—
2.	Harju	2	33	58
3.	Tartu	1	15	23
4.	Tartumaa II	5	123	150
5.	Narva	1	46	52
6.	Järva	5	53	79
7.	Pärnumaa	2	23	28
8.	Pärnu	—	—	—
9.	Sakalamaa	7	101	48
10.	Võrumaa	8	51	70
11.	Viru	10	166	218
12.	Lääne	7	79	46
13.	Petseri	—	—	—
14.	Valga	2	35	42
15.	Saaremaa	—	—	—
Kokku		50	730	814

Peastaabi korraldusel Tallinnas peetud suusa-
spordinäitust külastas kolme päeva jooksul 3020 ini-
mest.

Lumevaese talve tõttu ei olnud võimalik lõpule
viia ümber-Eesti-suusatamist. See katkes Tartumaal,
Meeksiil. Sellele vaatamata oli kaetud suusatades
1030 km ja sellest võttis osa 236 suusatajat.

Tegevusaasta kestes on kaitseliidu peastaabi ja
malevate poolt peetud 995 mitmesuguse iseloomuga

spordivõistlust 14560 võistleja osavõtul. Peagu kõigil
võistlusaladel on võistluste ja osavõtjate arv kasvanud.

Võrdluseks alljärgnevad arvud:

Võistlusala nimetus	Võistluste arv		Võistlustest osav. arv	
	1932/33 a.	1931/32. a.	1932/33. a.	1931/32. a.
1. Kergejõustik	233	156	4440	3617
2. Raskejõustik	58	34	973	649
3. Sõjalise iseloomuga alad	140	86	2011	1373
4. Suusatamine	101	76	1804	1075
5. Mängud	387	377	4604	4148
6. Muud võistlusalad	76	51	734	660
Kokku	995	782	14560	11522

Nii on võistluste arv kasvanud 113 ja võistlejate
arv 3038 osavõtja võrra.

Võistluste ja osavõtjate arvu üksikasjaliselt sel-
gitab tabel nr. 27.

Spordiväljade korraldamine ja kordaseadmine jat-
kus tegevusaasta kestes endiselt. Peastaabi poolt oli
eelarve korras malevaile selleks antud toetust.

Peastaabi poolt anti malevaile välja 75 paari
suuski ühes keppidega 850 kr. väärtuses. Kergejõus-
tiku ja mängude tarbeid soetasid malevad eelarve kor-
ras oma õpi-spordisummadest.

IV. Varustamine vormiriietega.

Kaitseliidu töö ja eneseavaldused loovad ta sise-
mise organisatsioonilise ühtluse ja taseme. Väline
ühtlus ja kooskõla saavutatakse välise koore — vormi-
riietuse — näol.

Missugune seisukord malevais praegu vormiriiet-
tuses valitseb, on toodud järgnevas tabelis nr. 28.

Tabel nr. 28.

Vormiriietega varustatud kaitse- liitlaste arv.

Maleva nimetus	Täielise varustusega		Vormiriietega sinelita		Ainult vormi- riietusega	Vormi- riie (enamik kaetudiga)
	Oma kulul	Asut. ja malevk. arvel	Oma kulul	Asut. ja malevk. arvel		
Tallinna malev	291	415	328	277	765	1055
Tartumaa „	331	—	1037	—	2493	519
Tartu „	68	69	44	3	462	936
Võru „	161	—	417	20	1142	482
Viru „	155	—	751	—	984	1126
Sakalamaa „	425	58	797	28	842	577
Harju „	72	20	325	—	785	1836
Järva „	132	—	240	—	848	1174
Pärnumaa „	219	—	1094	—	972	58
Narva „	70	36	118	104	371	189
Valga „	110	22	254	16	605	573
Saaremaa „	73	—	264	—	642	496
Pärnu „	76	41	16	50	243	—
Lääne „	41	—	373	—	805	1032
Petseri „	33	5	161	—	206	238
Kokku	2257	666	6219	438	12160	10291
	6,9 ⁰ / ₀	2 ⁰ / ₀	19 ⁰ / ₀	1,3 ⁰ / ₀	37,3 ⁰ / ₀	31,5 ⁰ / ₀

Tabel nr. 27.

Malevates peetud mitmesugused spordivõistlused ja demonstratsioonid.

1. aprillist 1932. a. — 31. märtsini 1933. a.

Järjek. №. N	Võistluste korraldaja	Kergejõustik			Raskejõustik		Sõjal. isel. võistlused		Suusatamine			Mängud			Muid võistlused			Kokku					
		Võistluste arv	Osavõtjaid			Võistluste arv	Osavõtjaid	Võistluste arv	Osavõtjaid	Võistluste arv	Osavõtjaid		Võistluste arv	Osavõtjaid		Võistluste arv	Osavõtjaid						
			Mehi	Naisi	Kokku						Mehi	Naisi		Kokku	Mehi		Naisi		Kokku	Mehi	Naisi	Kokku	
1	Peastaap	—	—	—	—	1	155	1	116	Suusat. ümber Eesti	235	1	236	—	—	—	—	—	—	—	3+1 prop. suusat.		
2	Tallinna malev	2	28	—	28	1	34	25	367	Üleriikl. võistl.	120	—	120	—	—	—	—	—	—	—	—		
3	Harju "	30	1236	266	1502	25	440	11	225		13	255	—	255	62	924	—	924	—	—	—	141	
4	Tartu "	—	—	—	—	1	49	—	—		1	14	1	15	19	142	72	214	—	—	—	21	
5	Tartumaa "	81	1014	30	1044	6	45	20	230		16	296	33	329	50	531	32	563	7	53	3	56	180
6	Narva "	3	89	—	89	—	—	1	6		10	123	4	127	42	274	80	354	3	24	—	24	59
7	Järva "	25	249	8	257	4	54	4	63		4	69	3	72	17	114	2	116	12	120	—	120	66
8	Pärnumaa "	8	396	5	401	1	5	7	123		4	67	—	67	5	126	12	138	3	44	—	44	28
9	Pärnu "	4	88	—	88	—	—	8	120		1	12	—	12	17	229	—	229	9	149	—	149	39
10	Sakalamaa "	11	133	8	141	2	11	6	44		10	149	15	164	59	705	—	705	18	133	19	152	106
11	Võrumaa "	8	265	5	270	—	—	3	222		3	27	—	27	11	244	18	262	5	85	—	85	30
12	Viru "	24	267	—	267	5	35	10	131		10	88	1	89	16	129	6	135	7	42	—	42	72
13	Lääne "	24	187	—	187	—	—	30	200		4	45	—	45	27	241	—	241	—	—	—	—	85
14	Petseri "	5	59	—	59	—	—	3	19		10	91	8	99	10	73	—	73	1	16	—	16	29
15	Valga "	4	52	—	52	8	98	5	61		3	28	—	28	12	90	—	90	1	5	—	5	33
16	Saaremaa "	4	55	—	55	4	47	6	84		—	—	—	—	26	418	—	418	—	—	—	—	40
Kokku		233	4118	322	4440	58	973	140	2011	101	1788	66	1804	387	4332	222	4604	76	712	22	734	995	

Eeltoodust näeme, et vormiriides täieliselt on 2922 (eelmisel aastal 2566 ehk 8%) kaitseliitlast ehk 8,9% (siia juure arvamata palgaline kaader). Osalise varustusega 6657 (5582 ehk 18%) kaitseliitlast ehk 20,3%, ainult vormimütsiga 12.160 (11.768 ehk 37,1%) kaitseliitlast ehk 37,3% ja vormiriideta 10.291 (11.333 ehk 35,8%) kaitseliitlast ehk 31,5% (siia arvu kuuluvad ka üliõpilased ja kooliõpilased, kel vormina ette

nähtud vaid käeside ja organisatsiooni või õppeasutuse müts).

Võrreldes eelmise aasta arvusid aruandeaastaga näeme, et kuigi aeglaselt, siiski järjekindlasti edeneb kaitseliitlaste vormiga varustamine.

Suurem osa kaitseliitlasi varustab end ise vormiga, mis näitab, et valitseb kindel tahe kaitseliitlaste peeres ka väliselt saavutada ühtlus.

C. Propagandategevus.

Rea aastate plaanikindla tegevuse tulemusena on kaitseliidus välja kujunenud kõrge ideelisus, mis väga mitmel viisil ja igal pakkumisel juhusel on rakendatud rahvusmõtte ja kodanike teadlikkuse teenistusse.

Kaitseliidu organisatsioon on arvult ja sisuliselt töölt omandanud praegusele ajale vajalise stabiilsuse. Sisetegevus on aasta kestes olnud intensiivne, kaitseliidu mõtte teinud elavaks ja meie töö igale liikmele kujundanud enesestmõistetavaks. Kaaskodanike poolt tundub sooja poolehoidu ja rahulolemist. Eritegevused, mis määratud välispool kaitseliitu seisva laia kodanikkonna moraalseks mõjutamiseks, on näidanud edu. Suhted ja koostöö välismaaga on mitmeti ette valmistanud avalikku arvamist, kindlustanud meie rahvusvahelist positsiooni ja tulevad kasuks meie riigi vahetõrgete korraldamisele teiste riikidega.

Meie organisatsioon propageerub iga oma tegevusavalduse kaudu. Et see töö igati pidi olema kasuks meie kodumaale, selle eest on alati valvel seisnud kaitseliidu laiaalaandane propaganda-tegelaste võrk. See võrk on igasse meie eluavaldusesse põiminud teadlikku arusaamist, mis garanteerib organisatsiooni sisemist ühtlust, peletab eemale ajavajumu mõju ega lase kaitseliitu kiskuda ta ülesandele kahjulike voolude keerisesse.

Kaitseliidu propagandavõrk on läinud aastal mitmesuguste ettevõtete kaudu elustanud kaitseliidu seltskondlikke algatusi. Tema poolt korraldatud peod (v. tabel nr. 29), koosolekud, kursused, õpperingsid, huvitõhtud jne. on oma liikmeskonnas huviga vastu võetud ja sooja kaasatulekut leidnud ka välispool kaitseliitu. Erilise lehekülje kaitseliidu tegevuses moodustab sel aastal kaitseliidu kaastöö 10. juubeli-üldlaulupeo eel-

töödele. On korraldatud kaks ülemaalist koorijuhtide kursust, kuhu võimaldatud juurepääs ka tegelasile välispoolt kaitseliitu. Ei saa jätta märkimata ka seda innukat tööd, mida kaitseliidu orkestri juhid on teinud kooride instseneerimise alal küll raadio kaudu, küll isiklikult.

Läinud aastate eeskujul jatkas ilmumist kaitseliidu propagandaline häälekandja „Kaitse Kodu!“, mis on kujunenud oodatud ja loetavaimaks lugemisvaraks eesti kodudes.

Tabel nr. 29.

Peod ja koosolekud 1932/33. a.

Nr	Maleva nimetus	Peod	Mitmesug. koosolekud ja ülesastumised	Märkused
1.	Tallinna	8	19	Tabelis on märkimata näitetruppide, laulu-kooride ja orkestrite harjutustunnid, samuti suviorkestrite esinemised.
2.	Tartumaa	93	37	
3.	Tartu	10	20	
4.	Võru	92	40	
5.	Viru	70	98	
6.	Sakalamaa	94	73	
7.	Harju	102	34	
8.	Järva	64	28	
9.	Pärnumaa	84	28	
10.	Narva	39	37	
11.	Valga	26	7	
12.	Saaremaa	42	76	
13.	Pärnu	—	—	
14.	Lääne	15	42	
15.	Petseri	18	73	
		757	612	

D. Naiskodukaitse.

Naiskodukaitse üksikasjaline tegevusaruanne ilmub naiskodukaitse aastapäeval.

Algjärgnevas ülevaade naiskodukaitse osast üldises kaitseliidu töös ja kokkuvõtteid ta 5-aastase tegevuse tulemusist.

Naiskodukaitse tegevus on laienenud üle kogu Eesti territooriumi. Praegu töötab 14 naiskodukaitse ringkonda 367 jaoskonnaga. Naiskodukaitse liikmete üldarv on tõusnud 5 aasta jooksul 11146 peale. Viimase tegevusaasta jooksul on liikmete arv kasvanud 2000 võrra. See arv oleks veelgi suurem, kui ringkondade ja jaoskondade juhatused ei oleks hakanud kindlamini kontrollima oma liikmete osavõttu tegelikust

tööst. Kelle juures on leitud korduvat kõrvalehoidmist ja põhjuseta puudumist tööst, see on maha kustutatud naiskodukaitse nimestikust. See nähtus iseenesest on väga tervitatav ja näitab ainult organisatsiooni tugevust, mis ei olene eeskätt suurest massilisest koosseisust, vaid tegevaist ja hästi ettevalmistatud üksikisikuist.

Põhimääruste järele töötavad naiskodukaitstes sanitaar-, toitlus-, majandus-, varustus-, spordi- ja propaganda-osakonnad. Kõige täielikumalt on välja kujunenud sanitaar- ja toitlusosakondade töö, sellele järgneb majandus- ja varustusosakonna oma ja vähem arenenud on spordi- ja propagandaosakonnad.

1. Sanitaarosakondade töö võiks liigitada 3 ossa: a) sanitaarpersonaali ettevalmistus; b) sanitaarvarustuse muretsemine; c) sanitaarpersonaali teadmiste rakendamine ühes varustuse kasutamisega, s. o. osavõtt laagrist, manövreist, tarviduse korral abiandmine ka elanikele, näit. õnnetuste, taudide puhul jne.

Sanitaarpersonaali ettevalmistamine on naiskodukaitse esimesi ja tähtsamaid ülesandeid. Sel alal on naiskodukaitse teinud palju ja põhjalikku tööd, eriti kui arvestame seda, et rahalist toetust selts on saanud äärmiselt vähe ja peagu kõik töö on tehtud tasuta kaitseliidu ja naiskodukaitse arstide poolt. Selleks on ka heatahtlikult lahkelt vastutulekut ruumide ja õpiabinõude suhtes näidanud Eesti Punane Rist. On korraldatud peamiselt samariitkursusi kutseliste samariitlaste ettevalmistamiseks. Pealeselle veel halastaja-õdede ja esimese abi andmise kursusi ning tervishoiuloenguid. Sanitaarpersonaali üldarv ulatab 2000-ni. Sanitaarpersonaal on tegutsenud 5 aasta jooksul kaitseliidu alal üle 2000 korra, välispool kaitseliitu niisama palju kordi. Tasuta on abi antud ligi 5000 isikule. Peale-selle on sanitaarvarustust muretsetud 10.000 krooni väärtuses. Kui liidame kokku selle töö, siis võime luua endile pildi, mis näitab, millise töö on teinud naiskodukaitse rahva tervishoiu alal.

2. Toitlusosakondade töö. Toitlusosakonna töö naiskodukaitstes on kahesugune: oma liikmete sellekohaste teadmiste täiendamine, õppimine ja teadmiste ja oskuste tegelik rakendamine.

Õpitakse ja täiendatakse teadmisi peamiselt kursuste kaudu. Kursused on kahesugused: hulka- ehk massi toitlustamine ja harilikud keedu- ja majapidamise-kursused. Massi toitlustamine nõuab põhjalikku ja erilist ettevalmistust. Seejuures kergivad küsimused nagu toidutabelite väljatöötamine, arvepidamine, kontrollimine, toitlustamise tegelik läbiviimine jne. Massitoitlustamisega on tegemist manövreil, võistlusil, kaitseliidu päevil, laagris jne. Massiliselt on naiskodukaitse toitlustanud aastate jooksul $\frac{1}{4}$ miljonit inimest ligi 75.000-kr. summa ulatuses. Toitlustamise töö pole piirdunud aga ainult kaitseliitlaste toitmisega. Naiskodukaitse hooleks mitmes ringkonnas on olnud ka noorkotkaste ja õppursõdurite toitmine nende kursuste, laagrite ja õppuste puhul. Toitlustamise tarvis on naiskodukaitse aastate jooksul muretsetud kaitseliidule ja enesele mitmesugust varandust ligi 20.000 krooni väärtuses.

3. Majandusosakondade töö. Kuigi majandusosakondade töö ei ole nii intensiivselt arenenud kui eelpool nimetatud osakondade oma, tuleb arvestada siiski seda varandust ja toetust, mis kaitseliidule naiskodukaitse algatusel või kaasabil korraldatud pidude, loteriide ja korjanduste kaudu. Kui võtta näiteks ainult ühe-ainsa aasta (1. okt. 1930.—1. okt. 1931.) ülemaine aruanne, siis näeme, et naiskodukaitse kaudu on kaitseliitu aidatud Kr. 52.124.69 summa suuruses. Kui lisame sellele veel eelmiste aastate ja 1932. a. toetused, siis saame summa, mis ulatub üle

300.000 krooni. Majandusosakondade töö hulka tuleb arvata ka tööd ja abiandmised hoolekande alal, toetused ja annetused puudustkannatajaile, vaestele. Seda tööd ei saa arvestada täpselt raha peale, kuna toetust on antud ka varustuse, toidu ja töö näol. Peale-selle on naiskodukaitse annud järjekindlat tasuta tööjõude laste-abi korraldamisel ja korraldanud iga aasta jõulu-puid vaestele, annetades neile toitu ja riideid. Naiskodukaitse on välja töötanud laste toitlustamise tabeli. Tabel on laste toitlustamisel hoolekande korral tarvitusele võetud ja näeb ette ainult kodumaa saaduste kasutamist.

5. Varustusosakondade töö. Peale sanitaar- ja toetusvarustuse on naiskodukaitse muretsetud veel muud varustust, näit. kaitseliitlastele bluuse ja mütsi, gaasimaski, kuulipildujate kotte, seljakotte, käesidemeid ja muid vähemaid esemeid. Kaitseliidu malevate ja malevkondade lipud on peaaegu erandita valmistatud naiskodukaitse algatusel, hoolet ja muretsemisel. Kaitseliidu võistlustel on naiskodukaitse välja pannud auhindu.

Sportiosakondade töö. Pearõhk langeb siin tervisvõimlemisele, osalt aga ka iluvõimlemisele ja rahvatantsude õppimisele. Selleks on korraldatud aastate jooksul hulka kursusi kogunud instruktore juhatusel. Kergejõustikuga tegelevad naised vähe. On korraldatud ka üksikuid võistlusi, peamiselt võrkpallis ja jooksus. Viimasel ajal on hakatud tundma suurt huvi suusaspordi vastu. Kaitseliidu suusapäevast on võtnud osa ka naiskodukaitse oma naiskondadega. See ala töötab edaspidi kindlasti suuremat arengut.

7. Propagandaosakondade töö. Propagandaosakonnad puuduvad paljudes ringkondades täiesti. See on seletatav sellega, et naiskodukaitse kogu oma olemise ja tegevusega teeb propagandat niihästi isamaises, rahvuslikus kui ka üldise töö vaimus. Rahvuslik propaganda on aastate jooksul teostunud üldiselt peagu terve naiskodukaitse töö kaudu. Ei saa jätta mainimata ka seda suurt mõju, mis on avaldanud naiskodukaitse pidulikud momendid, nagu jumalateenistused ühes pühapäeva töötuse andmisega, kontsertaktused vabariigi aastapäevil ja muil tähtpäevil, mis on naiskodukaitse korraldanud üksi ja koos kaitseliiduga.

8. Kodutütarde organiseerimise töö. Selle töö iga on veel väga lühike ja noor, kuid küllaltki tugev ja jõurikas. Kodutütarde üldarv on kasvanud 2000-ni ja kasvab iga päevaga. Kodutütarde organiseerimise eeltööde korraldamisele, juhtide leidmisele ja nende ettevalmistamisele on naiskodukaitse ringkonnad pühendanud palju energiat ja aega. Kuid võib juba ette öelda, et nähtud vaev pole olnud asjata. See töö ja tegevus töötab saada naiskodukaitsele huvitava, kallimaks ja armsamaks ülesandeks, millele ta asub suure ettevaatusega, aga ka suure armastusega ja andumusega.

Oma otseste ülesannete täitmise kõrval on naiskodukaitse palju jõudu pühendanud üldkasulikule tööle seltskonnas, tegutseda siin niihästi üksi kui ka koos

teiste organisatsioonidega. See töö on olnud väga mitmekesine ja laiaulatuslik. Nii on mitmes ringkonnas naiskodukaitse oma algatusel ja kulul püstitanud mälestussambaid vabadussõja kangelaste mälestuseks. Paljude jaoskondade poolt hoitakse korras vabadussõjas langenute hauad ja mälestussambad. Naiskodukaitse on võtnud osa kindral Laidoneri nimelisest, valgelillelastekaitse korjandusist. On peetud väga palju üldka-

suliku ilmega loenguid ja kursusi. Eriti palju on korraldatud käsitöökursusi ja -tööõhtuid. Töötulemustega on esinetud näitusel tootlustamise ja käsitööde alal. Väljapanekuid on auhinnatud. Pealeselle on asutatud laulukoore, näitetruppe, korraldatud kinniseid ja avalikke pidusid, kusjuures naiskodukaitse on pannud suurt rõhku kavadele, muutes need sisukamaks ja rahvuslikumaks.

E. Noored kotkad.

Noorte kotkaste tegevuse aruanne 1. IV 1932 kuni 31. III 1933.

Noorte kotkaste rühmituste esialgne organiseerimistöe on suuremas enamuses malevaist jõudnud ajajärku, kus ellukutsutud piiratud arvuga rühmi võib hakata laiendama, kuna koosseisudel, kellega seni tegehtsetud, tarvilised teadmised ja kogemused noorkotkluse vallas omandatud. Peastaabil on tulnud aasta jooksul korraldada üleriiklikus ulatuses nõupidamise koosolekuid malevate juhtidega kahel korral (aprillis ja veebruaris), kus vastavaid päevakavalisi küsimusi töö ühtlustamiseks sõelatud. Selle kõrval on peastaap pidanud silmas rühmade vajalise kirjandusega varustamist, kus iga rühma käsutusse on antud tasuta peale Noorte Kotkaste peastaabi oma kirjastusel ilmunud kirjavara veel „Pesapalli õpperaamat“, „Suuskade määrimise ja korrashoiu õpetus“ ja „Salga süsteem“. Ka kodutütarde organisatsioonile võimaldatakse oma kirjastusel ilmunud „Noorkotka Käsiraamatu“ ilmunud anded tasuta. Kirjastamiselt ilmub tegevusaasta alul käsiraamatu V anne: „Katsed“ ja aasta lõpul „Noorte Kotkaste Peastaabi Teated nr. 5“. Selle kõrval noorkotkluse üldpropaganda otstarbel valmistatakse 300 meetrit filmi noorte tegevusest, milline aga ei jõua lõpule majanduslikel põhjustel ja mida jätkatakse terviku saavutamiseks järgmisel tegevusaastal.

Õppetgevuse süvendamiseks ja noorte kotkaste rühmade töö edukamaks muutmiseks avaneb võimalus seada ametisse teine ülemaaline instruktor, kes rühmade juure sõidab, koondusi korraldab ja noori nende aladel ning juhte juhtimise aladel juhatab. Instruktorite käikudeks rühmades seati sisse eriline aruande vorm, kus vajalised küsimused ja arvud tulevad märkida (mülliste andmeil ka käesolevas tegevusaruandes mitmeid arve antud).

Noorte kotkaste vormi alal tuleb teha väheseid täiendusi, töötatakse välja noorte haugaste vormiriietus ja merinoorkotkaste vormiriietus, mille järele üksikute merirühmade tekkides tõusis vajadus. Samuti leiab peastaabi kinnituse noorte kotkaste lippude vardaots, elupäästemedalite väljaandmise korraldus (vastavalt Punase Ristiga läbi rääkides) ja noorte kotkaste tunnustusmärkide alusjooned määratakse kindlaks, kuna maksmapanek tegevusaasta lõpul veel viibib.

Katsena seatakse peastaabi juures sisse sidetuvide baas, kus noored kotkad Tallinna malevast

käivad töötamas, tuvilat ja sidetuvide lende korraldama ja ise selle alaga tutvumas. Tuvide võrku kavatakse laiendada juhul, kui töö noortele osutub sobivaks.

Peastaabi korraldatud võistlused.

Kevadel toimub esmakordselt üleriiklik iga-aastane „Alati valmis“ võistlus, mis koosneb 10 noorkotkalisest võistlusalast. Üllatavalt tuleb võitjaks Saaremaa maleva Kihelkonna malevkonnd järgmiste saavutustega: päästeköie heitmises 38, märkiviskes 55, vibulaskmises 35, kõieronimises 10, raskuste hindamises 50, odaviskes märki 30, sööriviskamises 35, tühikutega kirjas 0, mõistatuses 0 ja kodumaa tundmises 12 punkti, kokku 295 punkti. Üldiselt saavutavad osavõtnud malevad järgmisi tagajärgi:

Tabel nr. 30.

„Alati valmis“ võistlus 1932. a.

Malevad	Punktide summa	Koht	Osavõtnud rühmi	Võitja		Keskmine rühma punkt	Maleva koht	Keskmine noorkotka punkt	Maleva koht
				Rühm	Punktide arv				
Harju . .	433	III	6	Saku . .	262	18,83	V	1,55	IV
Petseri . .	646	II	4	Gümnaas. .	266	38,00	II	2,18	II
Pärnumaa .	362	IV	3	Võiera . .	176	21,29	IV	1,64	III
Saaremaa .	295	V	1	Võhma . .	295	22,69	III	1,45	V
Sakalamaa .	10	VI	1	Adavere . .	10	0,34	VII	0,03	VI
Tallinna . .	9	VII	7	Tehnikumi .	40	0,58	V	0,02	VII
Võru . .	1522	I	11	Nursi . .	265	43,49	I	3,00	I

Lennukimudelite valmistamise võistlusest võtavad osa Tallinna, Pärnumaa, Sakalamaa malevad, kuna võistluseks valmistunud Tartu, Viru, Valga j. t. malevad jäätavad mudelid esitamata. Kolm esimest auhinda omandavad Tallinna maleva mudelid, kuna viiest tasuauhinnast kolm langeb Pärnumaale, üks Sakalamaale ja üks Tallinnale.

Noorte kotkaste kirjatööde võistlus toimub sügisel, väljakuulutatuna seitsmel teemil: 1. „Kuidas käisime suvel laagris ja mida seal õppisime“, 2. „Meie salga päälk on vahva poiss“, 3. „Mida teen ma oma valla hääkäekäiguks, kui mind vallavanemaks valitakse“, 4. „Mida pean ma hooliga õppima ja tegema, et minust saaks hää kaitseleitlane“, 5. „Kuidas korraldan ma oma majapidamise, kui suureks kasvan“,

6. „Missugune on huvitavaim noorteraamat Eestis ja mispärast“ ja 7. „Mida huvitavat loeme „Õpilaslhehes“ ja mida tahaksin seal veel leida“. Esitatakse üldse nelikümmend tööd järgmiselt:

Malevad	T e e m i d							Malevasi kokku
	I	II	III	IV	V	VI	VII	
Harju	7	1	1	—	—	—	—	9
Järva	1	—	—	—	—	—	—	1
Lääne	5	—	1	—	—	—	—	6
Pärnu	2	—	—	—	—	—	—	2
Pärnumaa	1	—	—	—	—	—	1	2
Saaremaa	4	—	—	—	—	—	—	4
Sakalamaa	3	1	—	1	1	—	—	6
Tartu	—	—	—	1	—	—	—	1
Tartumaa	—	1	—	—	1	—	—	2
Viru	3	—	—	1	—	—	—	4
Võru	1	—	—	—	1	1	—	3

Auhinnatuks tunnistati viiest esimesest teemist igäühest üks töö, mis langesid kirjutajate järgi 2 — Harju, 1 — Saaremaa, 1 — Sakalamaa ja 1 — Võru malevasse, kuna auhinnaväärseks tunnistati esimesel teemil veel ühe Harju, ühe Järva ja ühe Pärnumaa noorkotka töö.

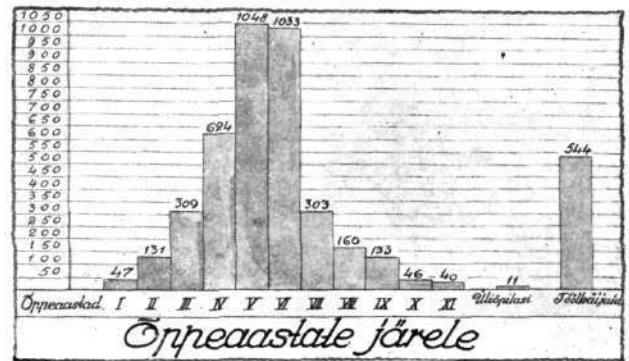
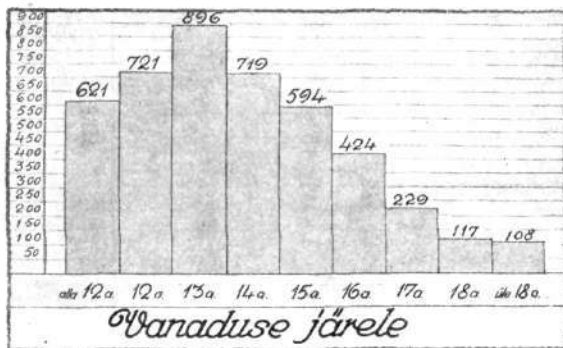
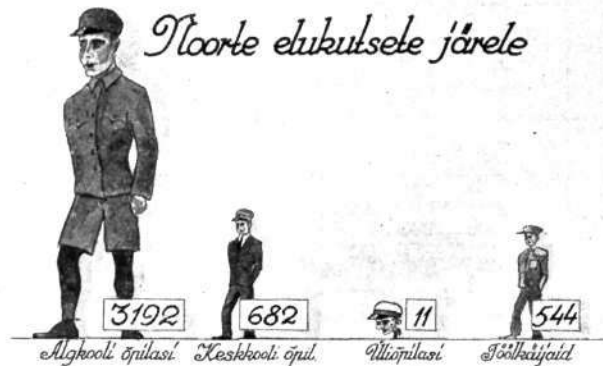
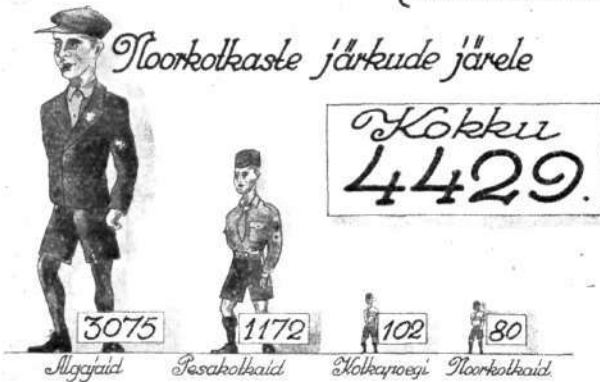
Sügisel algab noorte kotkaste, kodutütarde, gaidide ja skautide rühmadele ühine kooli-õppetöö võistlus, kuhu registreerimisi tuleb ainult noorte kotkaste ja kodutütarde rühmadelt, koguarvus 29. Võistlus lõpeb järgneval kevadel, millal selguvad riigivanema rändauhinna ja teisele kohale tulijana haridus- ja sotsiaalministri rändauhinna võitjad.

Koosseis.

Koosseisu andmed võetakse kokku sügiseti 15. novembril, kust kujuneb järgmine pilt:

Noorte Kotkaste rühmade koosseis 1932 a.

(Andmed 14 nov. 1932)

Üksikute malevate järgi jagunevad noored kotkad tabelis nr. 31 antud arvude kohaselt (vt. lk. 135).

Noorte kotkaste arvu on sisse võtmata rühmade vanakotkad ja seltskonnategelasist rühmakotkad ühese abidega, malevkondade staapide liikmed ja ma-

levate ning peastaabi liikmed, mis üldisele poiste arvule toob lisaks 747 organisatsiooni liiget, seega tõuseb

noorte kotkaste organisatsiooni liikmete arv 5176-le.

Üksustesse kuuluvad need liikmed alljärgneva tabeli kohaselt:

Noorte kotkaste arv rühmades malevate järel (andmed 14. nov. 1932. a.).

Malevad	N. k. järguastmetes				Vanaduse järel									Kooliaastate järel									
	Algojad	Pesakotkad	Kotkapojad	Noorkotkad	Alla 12 a.	12 aastat	13 aastat	14 aastat	15 aastat	16 aastat	17 aastat	18 aastat	Üle 18 a.	I õppeaasta	II õppeaasta	III õppeaasta	IV õppeaasta	V õppeaasta	VI õppeaasta	VII õppeaasta	VIII õppeaasta	IX õppeaasta	X õppeaasta
Harju	208	59	8	2	27	36	58	62	47	31	11	4	1	—	2	16	33	51	34	24	9	4	2
Järva	184	60	15	13	47	48	53	34	26	24	19	10	8	6	17	30	36	58	64	13	2	6	1
Lääne	112	7	1	—	27	27	23	12	13	7	8	3	—	5	2	11	20	29	22	7	3	18	1
Narva	21	46	2	2	—	12	11	14	8	14	8	1	2	—	—	1	2	13	17	10	21	1	5
Petseri	230	37	10	—	20	60	79	47	39	25	5	2	—	—	5	31	57	71	60	17	8	8	4
Pärnu	63	33	—	—	11	18	28	19	16	4	—	—	—	—	—	—	14	34	35	10	—	—	—
Pärnumaa	187	34	—	—	14	26	52	50	30	19	14	3	13	—	3	5	37	57	69	1	6	4	3
Saaremaa	186	17	1	—	25	30	56	40	38	12	2	1	—	6	6	11	33	72	50	3	—	—	—
Sakalamaa	297	83	—	16	79	72	89	60	55	18	7	7	9	4	20	28	87	96	81	13	20	5	4
Tallinna	182	167	24	8	30	34	39	62	49	56	43	33	35	3	5	12	12	55	43	78	50	31	7
Tartu	171	117	2	2	132	33	42	34	10	24	11	3	3	17	37	28	42	29	59	37	12	21	—
Tartumaa	591	198	28	1	111	153	142	122	121	87	46	15	21	6	28	84	119	178	193	50	10	1	4
Valga	133	60	1	—	47	36	39	21	16	13	14	8	—	—	—	19	34	42	52	13	8	15	7
Viru	204	70	—	32	19	58	81	67	45	26	6	3	1	—	4	9	40	105	87	5	4	2	—
Võru	306	184	10	4	31	78	101	75	81	64	35	24	15	—	2	93	58	152	127	25	7	17	8
<i>Kokku:</i>	<i>3075</i>	<i>1172</i>	<i>102</i>	<i>80</i>	<i>621</i>	<i>721</i>	<i>896</i>	<i>719</i>	<i>594</i>	<i>424</i>	<i>229</i>	<i>117</i>	<i>108</i>	<i>47</i>	<i>131</i>	<i>309</i>	<i>624</i>	<i>1048</i>	<i>1033</i>	<i>503</i>	<i>160</i>	<i>133</i>	<i>46</i>
1931. a. kokkuvõte:	2821	350	58	36	234	537	601	551	533	400	205	85	120	22	30	177	508	847	818	256	203	82	38

Tabel nr. 32.

**Noorte kotkaste üksused
(ja vormi kandmine).**

Malevas	Tegutse- vaidmalev- kondi	Tegutse- vaid rühmi	Rühma keskmine liikmete arv	Noorkotka vorme ¹⁾	
				Mitmes rühmas	Kokku
Harju	8	23	12	12	93
Järva	4	13	21	8	63
Lääne	4	9	13	6	32
Narva	1	4	18	8	88
Petseri	2	17	16	23	92
Pärnu	—	7	13	4	36
Pärnumaa	7	17	13	7	41
Saaremaa	4	13	16	8	82
Sakalamaa	7	29	14	11	60
Tallinna	5	17	22	2) 12	230
Tartu	—	13	23	2) 10	200
Tartumaa	11	59	14	23	217
Valga	3	9	21	2) 7	80
Viru	8	21	14	19	96
Võru	8	35	14	24	87

Tegutsevad 15 mal. 72 mlvk 286 rühma 185 1497
(andmed 14. nov. 1932. a.)

Tegutsemisalad.

Noorte kotkaste üksuste tegevusest on kõigile ühtlasema ilmega laagrid ja kursused. Malevate staapide ja malevkondade staapide korraldatud on laagrid järgnevalt:

Harju malevas 6 laagrit 157 osavõtjaga 13 päeva.

Järva	2	95	5	"
Lääne	6	123	12	"
Narva	3	108	12	"
Petseri	1	132	4	"
Pärnu	2	35*)	9	"
Pärnumaa	2	85	6	"
Saaremaa	1	40	5	"
Sakalamaa	4	191	9	"
Tallinna	2	123	20	"
Tartu	1	85	3	"
Tartumaa	7	200*)	14*)	"
Valga	1	86	3	"
Viru	3	200*)	7*)	"
Võru	1	146	3	"

Kokku 42 laagrit 1307 osavõtjaga 125 päeva.

Kursusi on peetud juhtide instrueerimiseks ja üksikutel noorte kotkaste tegevusaladel, vastavalt vajadusele 1—2-päevaseid ja üksikuid pikemaid:

Lääne malevas	9	kursust	112	osavõtjale,
Narva	1	"	19	"
Petseri	1	"	47	"
Pärnu	3	"	60	"
Pärnumaa malevas	1	"	17	"

¹⁾ Vormid arvestatud peastaabi instruktorite andmetel kuni 30. aprillini 1933. a., seega enamikus enne kevadist muresemise hooaega.

²⁾ Instruktorite andmete puudumisel vormid umbkaudselt arvatud.

*) Arvud umbkaudsed.

Sakalamaa malevas	3	kursust	95	osavõtjale
Tallinna	2	"	29	"
Tartumaa	3	"	118	"
Valga	1	"	36	"
Võru	1	"	185	"

Kokku 10 malevas 25 kursust 718 osavõtjale.

Aluseks võttes veel arvulisi andmeid instruktoriga aruandeist võime pilku heita rühmades peetud koondustele (s. t. poiste koosolemistele noorkotkaliste tegevuste harrastamiseks ja teadmiste harjutamiseks-õppimiseks, mängudeks jne.), rühmade korraldatud matkadele ja lühiajalistele laagritele (millised eelmises laagritabelis arvestamata), kokkuvõetuna tabelisse järgmiselt:

Tabel nr. 33.

Rühmade tegevusarve:

Malevad	Koondused		Matkad		Laagrid	
	arv	osavõtjaid	osavõt- jate arv	kilom.	päevi	osavõt- jaid
Harju	502	5381	110	251	6	34
Järva	270	3800	76	111	2	11
Lääne	195	2343	—	—	2	17
Narva	265	5685	102	133	1	25
Petseri	276	2606	44	47	—	—
Pärnu	245	2990	26	68	1	12
Pärnumaa	456	5816	45	115	4	35
Saaremaa	408	6881	162	297	—	—
Sakalamaa	278	2708	89	352	—	—
Tartumaa	1066	13337	179	977	16	86
Viru	852	9857	61	438	6	41
Võru	719	5802	208	1081	6	55
Kokku	5532	67206	1102	3870	44	316

Malevate eritegevusalasid vaatlemisele võttes leiame peale igale üksusele omase töö noorkotkaliste katsete valmistamisel:

Harju malevas on püstitatud pesakaste ja lindude söögilaudu, vabariigi aastapäeva ja jüriöö pidustustest on võetud osa, samuti ka kaitseliidu ja haridusseltside pidudele aidatud kaasa, kaitseliidu suusavõistlusi kaasa võisteldud, tehtud külaskäike naabernoorkotkale, korraldatud valguspiltide, kino- ja peoõhtuid. Kahel rühmal on olemas oma kodud, millele sisseseade valmistamine on rühmalt nõudnud tööd. Maleva staap on organisatsiooni alal malevkonna staapidelt suurema osa ülesandeid võtnud enda korraldada, kuna see töö on edukamaks viinud, õppealal on saadetud „Sari noorkotka mängu“ rühmadele ja ka 2 marsilaulu maleva vanema looduina. Staabi juure on asutatud staabirühm (hüüdnimega „kadetid“), kuhu linna kooli tulnud noorkotkad on koondatud nende juhtideks arendamiseks.

Järva malevas on palju jõupingutust nõudnud vastavate juhtide leidmine, ümberpaigutamine ja ra-

Tallinna, Tartu ja Valga malevate kohta puuduvad andmed, millised töstaksid arvusid märgatavalt matkade ja laagrite alal (kaks linna malevat!).

kendamine. Selle kõrval on rühmad tegelnud spordi alal, metsapäevadest osavõtul ja mitmetel pidulikel juhtumel korrapidamise alal.

Lääne malev on jõudnud üle takistustest, mis välispoolt veeretati noorkotklusele, mille tõttu rühmad on tegutsemas ümbruskonna kaunistamisega ja metsapäevadest osavõtuga maal (ühel rühmal on 700 puud istutatud) ja mitmetel seltskonna pidupäevadel abiks olemisega linnas. Kõikide rühmade vahel on käimas võistlus, milline lõpeb järgneva suve laagris. Noorte kotkaste aastapäeval peeti noorte jumalateenistus Haapsalus, samuti oli vabariigi aastapäeval suurem aktus koos kodutütardega. Rühmadele saadeti „Sari noorkotka mängu“.

Narva malevas peitub ilus ja eeskujulik algatus Vaivara noorkotkailt — kohaliku vabadussõjas langenute kalmistu korraldamine ja korrashoid on noorte kotkaste kanda, mida hoolega teostatud. Võistlusi on korraldatud rühmade vahel 24 korral 383 osavõtjaga kergejõustikus, suusatamises ja mitmetes mängudes, kusjuures naaberrühmad omavahel harrastavad kurnimängu võistlusi. Kaitseliiduga koos peeti suusavalmistamise kursused ja Punane Rist korraldas esimese abi loengud noortele kotkastele. Lisaks sellele on teostatud pesakastide ülespanemist lindudele, metsaistutamist ja tegelikku aiatööd.

Petseri malev on rakendanud rühmad tööle igas eesti algkoolis, püüdes töö muuta noortele olude kohaselt huvitavaks. Võistlusi on korraldatud 24 korral suusatamise, ujumise, jalgrattasõidu, kergejõustiku ja mängude aladel.

Pärnu maleval väikese linnamalevana on ühiste ettevõtete korraldamine kergeimini läbiviidav. Selleks on ka ruumid kaitseliidult kasutada kogu malevale kord nädalas, lisaks sellele rühmade oma kodud kooli juures, kus tegutsetakse. Antakse välja oma käsikirjalist ajakirja, peetakse iganädalast n.-n. klubiõhtut, kus koos käies mängitakse, loetakse, refereeritakse. Merirühm tegutseb elementaarse navigatsiooni kursustel.

Pärnumaa malevasse kuuluvad üksused tegutsevad peamiselt oma rühmade ettevõtteis, andes mitmel pool välja rühma ajakirja, töötades kaasa metsapäevadel ja lindude kastide korraldamisel, pidudel ja kohalikel sündmustel korrapidajatena.

Saaremaa maleva staabi poolt on korraldatud rühmade vahelised võistlused muusika alal, milline suvises laagris lõpeb, siis kirjanduslik ja kooliõppetöö omavaheline võistlus. Ka ei ole Saaremaa noored metsaistutamise päevadel võõrad, samuti ka vabariigi aastapäeva aktuste korraldamisest osavõtjatena.

Sakalamaa malev on korraldanud kaks õppe-reisi Tallinna ja võtnud vastu ühe näituse Tallinna noorkotkaste tööd (Põhja malevkond). Selle järele on hoolega süvenetud noorte kotkaste tegevuse uurimisele, mõned noorkotkad magistrite tööde valmistamise

otstarbel. Staap on töötanud välja erilised blanketid eksamite sooritamise protokollimiseks, rühmade tegevuse aruande raamatud ja kirjastanud „Peastaabi Teated nr. 1“ järeltrüki, kuhu osalt on mahutatud ka nr. 2 vajalist materjali. Rühmad töötavad kohalikel ülesandel.

Tallinna malevas on käimas mõte oma maleva kodu loomiseks, milleks püütakse ruume leida. Rühmadel on tulnud esineda mitmetel seltskondlikel üldettevõtetel, ka oma pidusid ja naaberrühmade küllastamisi on toimunud. Mitmeid rühmi on tulnud ümber organiseerida.

Tartu malevas on olnud rohkesti väliseid esimesi, neist mitmed koos kodutütardega. Selleks on loodud vastav komisjon, kes ühissetevõtteid tarviduse järele korraldab. Nii kevadpidu 1932, aastapäev sügisel. Suvel olid noored, kes linnas viibisid, ametis oma aiapeenral, mis malev muretses. Korraldati üldiseid valguspiltide ja kinoõhtuid ühes loengutega. Vabariigi aastapäeval korraldati suurem isamaaline õhtu mitmekesiste ettekannetega, milline hiljem ka raadiotunnina edasi anti. Rühmade vahel on käimas võistlused ja võistlusmängud. Noorkotkaste Sõprade Selts on energiliselt tegevuses.

Tartu a malevas panevad rühmad palju rõhku lindude pesakastide ja söögilaudade korraldamisele, ka oravate eest hoolitsetakse mõnes rühmas. On korraldatud rühmade vahelisi võistlusi, kus võistlevaks üksuseks on salk. Kaitseliidu suusatamisvõistlustel esines hulk rühmi, mõni kaunis heade tagajärgedega. Üksikud rühmad korraldavad ka kinoõhtuid.

Valga malevas on toimunud mitmed vähema ulatusega rühmade vahelised võistlused. Linna malevkondades-rühmades on kontrolliks peetud kiirkoondusi, rühmad korraldavad kursusi endakaitse (džiu-džitsu), sannaar- ja teistel aladel.

Viru malevas on mitmeid uusi rühmi juure tekkinud ja vanu rühmi hoogsamalt oma siseelu korraldamisele asunud. Linna malevkonnale on suuresti töötamise võimalusi loonud Noorkotkaste Sõprade Selts, kavatsedes igal võimalusel ka maarühmi jõudu mööda aidata. Erilist agarust on näidatud erialade katsete sooritamisel, kus lenduri eriala on suuresti esikohal. Vabariigi aastapäeva aktusi on hulk rühmi korraldanud oma käel hea eduga.

Võru malevas on linna ja ümbruse rühmadele korraldatud suusavalmistamise kursus ja suusatarvete näitus. Mitmed rühmad on korraldanud propagandaõhtuid valguspiltide ja kinoga. Ühel maarühmal on soetatud oma aed ja mänguväli. Maleva staabil on hoolt maleva kroonikakausta materjalide hankimisega. Samuti on tänuväärne töö staabis tehtud tegevuskava materjalide ja juhiste koostamisega. Ka noorte kotkaste rivinõuded on välja töötatud. Maleva vanemalt on komponeeritud marsš „Noored Kotkad“.

KAITSELIIDU 1932/33. AASTA EELARVE TÄITMISE

ARUANNE

1. Kaitseliidu riiklikud toetussummad.

Riigikogu poolt 19. märtsil 1929. a. vastuvõetud kaitseliidule toetuse andmise seaduse (R.T. 29 — 1929) järgi antakse kaitseliidule iga aasta rahalist toetust, mille suurus määratakse ette viieks aastaks. Alates 1. aprillist 1929. a. määrati iga-aastaseks toetuseks 650.000 krooni. Selle summa suuruses on kaitseliit saanud riigilt toetust üksnes 1929/30. eelarveaastal, kuna hiljem, riigi eelarve kulude kokkuvõiu tagajärjel, on antud 600.000 krooni (1930./31. eelarveaastal), 606.000 krooni (1931/32. eelarveaastal) ja 1932/33. eelarveaasta jooksul — 444.500 krooni. Seega jäi aruandeaasta lõpuks riigikassasse eeltähendatud seadusega määratud toetusest 299.500 krooni.

Kaitseliidu 1932/33. a. riikliku toetussumma eelarve.

Kaitseliidu 1932/33. a. riikliku toetussumma eelarve on kujunenud:

- 1) põhieelarvest, mis kinnitatud vabariigi valitsuse poolt 22. märtsil 1932. a., ja
- 2) vabariigi valitsuse poolt 31. märtsil 1933. a. ja kaitseministri poolt 17. veebruaril 1933. a. lubatud suurendustest ja vähendustest.

Kulude eelarve kujunes järgmiseks:

1) põhieelarve	Kr. 563.536.—
2) suurendused	„ 5.950.—
	<hr/>
	Kr. 569.486.—
3) vähendused	Kr. 5.950.—
	<hr/>

Seega oli lõplik 1932/33. a. kulude eelarve kogusumma Kr. 563.536.—

Tulude eelarve kujunes: põhieelarvest Kr. 563.536.—

Kaitseliidu 1932/33. a. riikliku toetussumma eelarve täitmine.

Kaitseliidu 1932/33. a. kulude eelarve krediitide kogusummast	Kr. 563.536.—
on aruandeaasta jooksul tarvitatud	
ära	„ 478.845.79

Seega on jäänud tarvitamata Kr. 84.690.21

Kulude eelarve krediitide ülejääk on tekkinud vakantsetest kohtadest, üldisest kokkuvõitust kõigil kuluvaladel, eriti aga varustuse, õppe- ja kehalise kasvatusel ning erisooloomuga kulude alal. On hoitud kokku igasuguste kursuste ja võistluste pidamisel ja toetuste andmisel naiskodukaitsel, noortele, malevate orkestreile ja tarvetelao fondi loomisest sularahas.

Kulusummast on tarvitatud ära 32,1% palkadeks, 20,6% relvade ja laskemoona muretsemiseks, 7,6% õppeala ja kehalise kasvatusel kuludeks, 7,1% varustuse peale ja ülejäänud 32,6% — majapidamise, kantselile, sideabinõude ja tehnilise varustuse ning muude eelarves ettenähtud kulude katteks.

Nagu eelmiselgi aastatel on aruandeaastal muretsetud täpsuspüsse, on seatud korda inglise vintpüssid, on jätkatud jaapani vintpüsside ümberpuurimistõid inglise vintpüssi padrunile, on muretsetud inglise vintpüssi padruneid. On muretsetud padruneid laadimise abinõude võistluspadruneid laadimiseks, on täiendatud suuskade ja sadulate tagavara ja olemasolevat inventaari jne.

Ülevaatliku pädi riikliku toetussumma eelarve täitmisest annavad:

- 1) „Kaitseliidu 1932/33. a. riikliku toetussumma eelarve kulude aruanne“ (tabel nr. 1);
- 2) „Kaitseliidu 1932/33. a. riikliku toetussumma eelarve kulude kokkuvõte ühise nomenklatuuri järgi“ (tabel nr. 2).

Kaitseliidu 1932./33. aasta riikliku toetussumma eelarve kulude aruanne.

T a

1931/32. a. kulud	1932/33. aasta eelarve			E e l a r v e j a o t u s	1932/33. a. kulud	Ülejäak	Seletusi ülejääkide kohta ja mu
	Põhi- eelarve	Suurene- mine ja vähenemine	Kokku				
163.902.84	160.560.—	—	160.560.—	§ 1. p. A. Palk.	153.806.42	6.753.58	Ülejäak tekkis vakantkohtade ja damise tõttu.
17.108.66	20.221.—	—	20.221.—	§ 1. p. B. Teenistusvanuse tasu . .	19.190.65	1.030.35	" "
799.64	1.000.—	—	1.000.—	§ 1. p. C. Ajutine tööjõud	992.35	7.65	Kokku hoitud.
40.663.23	52.670.—	-2.000.—	50.670.—	§ 2. Varustus	34.193.40	16.476.60	Ülejäak tekkis vakantkohtade tõttu
4.207.60	6.680.—	—	6.680.—	§ 3. Toetusrahad	5.590.95	1.089.05	Kokku hoitud.
23.807.86	24.499.—	-3.950.—	20.549.—	§ 4. p. A. Sõidud siseriigis	19.460.57	1.088.48	" "
631.—	600.—	+3.950.—	4.550.—	§ 4. p. B. Õpperelsid välisriiges . .	3.732.38	817.62	" "
381.62	750.—	—	750.—	§ 4. p. C. Ümberpaigutused	227.95	522.05	" "
6.404.89	8.130.—	—	8.130.—	§ 5. p. A. Veokulud	5.089.07	3.040.98	" "
19.744.38	9.490.—	—	9.490.—	§ 5. p. B. Liikumisabinõud	9.137.09	352.91	" "
17.912.68	16.080.—	—	16.080.—	§ 6. Kantseleikulud	16.034.70	45.90	" "
40.625.29	34.834.—	—	34.834.—	§ 7. Majapidamine	29.648.62	5.185.38	" "
10.169.47	4.700.—	—	4.700.—	§ 8. Vallasvara	3.488.42	1.211.58	" "
290.222.36	96.815.—	+2.000.—	98.815.—	§ 9. Relvad ja laskemoon	98.593.74	218.26	" "
11.504.33	10.905.—	—	10.905.—	§ 10. Side-abinõud ja tehn. varustus	8.397.20	2.507.80	" "
42.502.78	49.452.—	—	49.452.—	§ 11. Õppeala ja kehaline kasvatus .	36.437.34	13.014.66	" "
3.340.—	3.340.—	—	3.340.—	§ 12. Esindus	3.334.60	5.40	" "
35.629.78	47.250.—	—	47.250.—	§ 13. Eriiseloodega kulud	19.509.18	27.740.82	" "
541.20	600.—	—	600.—	§ 14. Juriidiline abi ja kohtukulud .	350.—	250.—	" "
1.600.36	1.500.—	—	1.500.—	§ 15. Sanitaarala	505.—	995.—	" "
11.131.38	7.750.—	—	7.750.—	§ 16. Kultuurilised kulud	7.049.51	700.49	" "
83.256.65	3.960.—	—	3.960.—	§ 17. Kinnisvara soetamine	2.528.05	1.431.95	" "
998.82	1.750.—	—	1.750.—	§ 18. Ettenägemata kulud	1.545.60	204.40	" "
776.592.62	563.536.—	—	563.536.—	K o k k u	478.845.79	84.690.21	

Kaitseliidu 1932/1933. aasta riikliku toetussumma eelarve kulude kokkuvõte ühise nomenk

Eelarve jaotus	Peastaap	M A L E V A D															Kokku 1933
		Tal- linna	Harju	Tartu	Tartu- maa	Viru	Pärnu	Pärnu- maa	Narva	Sakala- maa	Võru	Valga	Lääne	Järva	Petseri	Saare- maa	Kr.
§ 1. p. A. Palk	38.077.40	10.333.50	8.468.99	7.431.99	10.484.00	8.047.80	4.468.80	7.801.—	5.962.50	8.022.03	8.811.71	6.671.70	7.660.70	7.800.60	5.962.50	7.800.60	153.806.42
§ 1. p. B. Teenistusva- nuse tasu	4.862.10	1.369.76	1.080.90	985.90	1.152.89	880.40	562.50	726.20	799.90	1.184.10	1.202.10	939.35	1.004.15	756.90	754.10	979.50	19.190.65
§ 1. p. C. Ajutine t88- jõud	092.35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	992.35
§ 2. Varustus	5.419.60	2.296.80	2.003.10	1.851.35	3.170.70	2.323.25	1.055.90	1.682.35	1.530.90	2.455.80	2.143.80	1.307.90	1.924.35	1.879.35	1.482.80	1.665.35	34.193.40
§ 3. Toetusrahad	832.65	404.77	491.43	337.83	730.86	312.04	205.—	70.—	303.66	429.49	445.03	143.59	270.71	182.32	255.68	195.89	5.590.95
§ 4. p. A. Sõidud sise- riigis	2.571.39	41.20	1.813.96	253.00	2.845.90	1.347.55	87.90	1.477.40	688.20	1.600.26	1.420.06	904.50	1.309.63	1.353.77	956.74	1.278.11	19.460.57
§ 4. p. B. Õppereisid vä- lisiikides	3.732.36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.732.36
§ 4. p. C. Ümberpaigut- used	227.95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	227.95
§ 5. p. A. Veokulud	1.354.39	756.89	259.74	184.57	240.73	202.63	67.39	280.71	140.54	247.30	274.85	165.08	164.78	400.—	81.16	288.37	5.089.07
§ 5. p. B. Liikumisabi- nõud	1.423.05	497.44	400.02	179.80	1.229.28	994.85	13.92	400.56	448.23	849.50	402.55	305.88	548.28	648.83	299.36	495.54	9.137.09
§ 6. Kantseleikulud	5.202.60	619.91	1.016.35	474.02	1.251.26	867.33	296.79	721.95	469.56	892.92	967.42	569.86	689.33	870.—	590.79	594.11	16.434.70
§ 7. Majapidamine	9.505.68	2.110.80	418.36	4.506.87	979.15	1.899.99	930.—	1.066.02	999.02	1.163.14	1.148.67	1.150.01	950.75	1.099.67	209.75	1.430.74	29.648.62
§ 8. Vallasvara	2.620.77	78.50	—	96.50	91.85	34.50	33.50	100.—	71.—	16.50	99.80	15.—	56.80	100.—	—	10.90	3.488.42
§ 9. Reivad ja laske- moon	97.422.20	323.44	87.04	76.59	58.05	97.25	17.36	8.—	43.60	133.83	14.98	21.—	10.50	200.—	27.35	55.55	98.596.74
§ 10. Sideabin. ja tehn. varustus	1.420.70	1.358.96	397.04	476.68	729.18	382.67	225.12	486.98	348.39	552.64	486.48	273.40	206.62	499.47	175.84	363.18	8.397.20
§ 11. Õppeala ja keha- line kasvatus	13.964.28	6.432.53	2.043.38	735.03	1.197.74	1.135.26	129.52	1.524.97	1.698.09	1.816.96	533.68	525.61	1.594.16	1.099.66	728.22	678.25	36.437.34
§ 12. Esindus	1.534.60	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	120.—	8.334.60
§ 13. Eriisloomuga ku- lud	19.509.18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19.509.18
§ 14. Juriidiline abi ja kohtukulud	350.—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350.—
§ 15. Sanitaarala	505.—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	505.—
§ 16. Kultuurilised ku- lud	7.049.51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7.049.51
§ 17. Kinnisvara soeta- mine	2.528.05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.528.05
§ 18. Ettenägemata ku- lud	1.545.60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.545.60
Kokku:	222.660.37	26.744.60	18.600.31	17.661.63	23.782.19	18.706.02	8.263.70	16.470.09	13.626.49	19.434.47	18.080.88	13.117.88	16.510.76	17.590.57	11.584.39	15.956.04	478.845.79
% kulude üldsummast	46,50	5,59	3,89	3,69	4,97	3,91	1,73	3,41	2,84	4,07	3,77	2,74	3,44	3,67	2,42	3,33	100

Viimastest nähtub, et aruandeaastal on kulusid olnud vähem 297.746.83 krooni võrra kui eelmisel, s. o. 1931/32. eelarveaastal. On vähenenud teenistustasud, varustusrahad, sõidukulud ja päevarahad, ümberpaigutuskulud, veokulud, liikumisabinõude kulud, kantselei- ja majapidamiskulud, vallasvara, relvade ja laskemootsena, sideabinõude ja tehnilise varustuse muretsemise kulud jne., jne. On vaid suurenenud, võrreldes eelmise eelarveaasta kuludega ajutise tööjõu, toetusraha, õppe- reisi kulud välisriikides ja ettenägematud kulud.

Kaitseliidu 1932/33. a. tulude eelarve:
 kogusummast Kr. 563.536.—
 on aruandeaastal tegelikult
 laekunud „ 459.765.65

Seega on vähem laekunud Kr. 103.770.35, mis tingitud sellest, et jäi laekumata riiklikust toetusest 105.500 krooni ja panga loodetavaist % % — 1.061.28 krooni, kuna müüdüd varustuse eest laekus 2.790.93 krooni rohkem. Eelarves ettenähtud kulusid

võidi teha Kr. 478.845.79 suuruses vaid seetõttu, et kassa tagavarade saldo aasta aluks seda võimaldas.

Üksikasjalised andmed tulude eelarve täitmisest on paigutatud „Kaitseliidu 1932/33. a. riikliku toetussumma eelarve tulude aruandesse“ (tabel nr. 3).

Kaitseliidu kassatagavarade liikumine.
 Kaitseliidu kassatagavarade seis oli:
 1. aprillil 1932. a. Kr. 116.463.46
 31. märtsil 1933. a. „ 28.900.95
 Seega on kaitseliidu raha-
 tagavarad aruandeaastal
 vähenenud Kr. 87.562.51

Kassatagavarade seis kindlakstegemisel on jäetud välja laekumata riiklik toetus ja propagandafondisumma.

Üksikasjalise ülevaate kaitseliidu kassatagavarade seisust annavad:

1) „Kaitseliidu 1932/33. a. eelarveaasta riiklike toetussummade kassa aruanne“ (tabel nr. 4).

Tabel nr. 3.

Kaitseliidu 1932./33. a. riikliku toetussumma eelarve tulude aruanne.

1931/32. a. tulud	1932./33. a. eelarve	Tulude nimetus	1932./33. a. tulud	Võrreldes eelarvega tulusid saadud		Seletusi
				rohkem	vähem	
247.025.60	—	Saldo aasta aluks	116.463.46	116.463.46	—	Eelarve koostamisel ei loodetud üldse ülejääki.
625.000.—	550.000.—	Riiklik toetussumma	444.500.—	—	105.500.—	Jäi majandusministeeriumilt saamata.
4.194.37	1.536.—	% % panga arvetelt	474.72	—	1.061.28	
34.041.37	12.000.—	Müüdüd varustuse eest	14.790.93	2.790.93	—	
910.261.34	563.536.—		576.229.11	12.693.11	—	

Tabel nr. 4.

Kaitseliidu 1932/33. eelarveaasta riiklike toetussummade kassa-aruanne.

Sissetulek.		Väljaminek.	
1. Kassa saldo 1. aprillil 1932. a.:		1. Eelarve täitmise kulud puhtas rahas	478 845.79 478.845.79
Riigikassas	69.000.—		
Eridepositiit-arvel E. P. Tallinna osak.	19.351.04	2. Mitmesugused väljaminekud:	
Jooksva arvel nr. 5366 Tallinna linnapangas	21.654.45	Üleminevad summad	12.687.92
Jooksva arvel nr. 675 E. P. Tallinna osakonnas	1.944.—	Kustutatud Riigikassast saadav oleval summa	69.000.— 81.687.92
Peastaabi kassas	4.513.97		
	116.463.45	3. Kassa saldo 31. märtsil 1933. a.	
2. Eelarve täitmise tulud:		Eridepositiit-arvel E. P. Tallinna osakonnas	20.191.66
Riiklik toetussumma	444.500.—	Jooksva arvel nr. 5366 Tallinna linnapangas	8.051.61
% % panga arvetelt	474.72	Peastaabi kassas	257.68
Müüdüd varustuse eest	14.790.93	Võlgnikkude arvel	400.— 28.900.95
	459.765.65		
3. Mitmesugused sissetulekud:			
Kaitseliidumaksuna sisse tulnud	840.62		
Üleminevad summad	12.364.93		
	13.205.55		
	589.434.66		589.434.66

2) „Ülevaade kaitseliidu maksuna ja kaitseliidu toetusseaduse põhjal sissetulnud summadest kuni 1. aprillini 1933. a.“ (tab. nr. 5).

**Kaitseliidu varanduslik seis riiklike summade alal
31. märtsil 1933. a.**

Kaitseliidu riiklike summade arvete läbikäigust ja varanduslikust seisust aruandeaasta lõpuks annavad pildi:

1) „Kaitseliidu riiklike summade arvete läbikäigud ja seis 31. märtsil 1933. a.“ (tabel nr. 6);

2) „Kaitseliidu varanduse aruanne 1932/33. a.“ (tabel nr. 7).

Riiklike summade bilansist 31. märtsiks 1933. a. on eraldatud seltskondlikud summad ja nende eest soetatud varad ning jäetud välja laekumata riiklik toetus.

Kaitseliidu puhavarandus oli:

31. märtsil 1933. a. Kr. 3.474.742.47
1. aprillil 1932. a. „ 3.262.860.09

Seega puhavarandus aruandeaasta jooksul suurenenud

Kr. 211.882.38

võrra.

Kui aga võtta arvesse asjaolu, et 31. märtsi 1933. a. seisust on eraldatud seltskondlikud summad ja jäetud välja laekumata riiklik toetus, siis on tegelikult kaitseliidu puhavarandus aruandeaasta jooksul suurenenud Kr. 543.279.18 võrra.

Suurenemine on tingitud peamiselt riikliku toetussumma eelarve arvel relvade kordaseadmisest, relvade puhastusabinõude, liikumisabinõude, tehnilise varustuse, kirjanduse ja mitmesuguse majandusliku varanduse (inventaari) muretsemisest. Muuseas on varanduse aruandesse võetud esmakordselt sisse varad, mis kaitseliitlaste tarvete laol ja malevail müügiks, ja ka noorte kotkaste varandus.

Tabel nr. 5.

Ülevaade kaitseliidumaksuna ja kaitseliidu toetusseaduse põhjal sissetulnud summadest kuni 1. IV 33. a.

Sissetulek — väljaminek	Eelmistel aastatel	Aruandeaastal	Kokku	Üldse kokku
Kaitseliidumaksuna sisse tulnud	2.529 351.04	840.62	2.530.191.66	
Kaitseliidu toetusseaduse põhjal saadud	1.856.000.—	444.500.—	2.300.500.—	
Muud sissetulekud	300.949.81	27.976.56	328.926.37	5.159.618.03
Ära tarvitatud	4.617.630.64	491.533.71	5.109.164.35	5.109.164.35
Ülejääk 31. märtsil 1933. a.	—	—	—	50.453.68

Märkus 1. Muud sissetulekud aruandeaastal koosnevad:

Müüdnud varustuse eest Kr. 14.790.93
%⁰/₀ panga arvetelt „ 474.72
Propagandafondi juurekasv „ 345.98
Üleminevad summad „ 12.364.93

Kokku: Kr. 27.976.56

Märkus 2. Aruandeaastal äratarvitatud summas on:

Eelarve täitmise kulud Kr. 478.845.79
Üleminevad summad „ 12.687.92

Kokku Kr. 491.533.71

Märkus 3. Ülejääk 31. märtsil 1933. a. koosneb:

Kassa saldo Kr. 28.900.95
Propagandafond „ 21.552.73

Kokku Kr. 50.453.68

Kaitseliidu peastaabi riiklike summade arvete läbikäigid ja seis 31. III 33. a.

Arvete nimetus	Seis 1. IV 32. a.		1932./33. a. läbikäik		Saldo 31. III 33. a.		Seletus	Kulude ja tulude arve		Seis 31. III 33. a. Aktiva
	Aktiva	Passiva	Deebet	Kreedit	Deebet	Kreedit		Kulud	Tulud	
Kassa arve . . .	4.513.97	—	234.226.86	238.483.15	257.68	—	Sularaha kassas	—	—	257.68
Jooksev arve . .	23.598.45	—	462.587.28	478.134.12	8.051.61	—	„ jooksv. arvel	—	—	8.051.61
Avansside arve .	—	—	260.378.73	260.378.73	—	—	—	—	—	—
Üleminevate summade arve	—	337.99	12.687.92	12.364.93	—	15.—	Üleminevad	—	—	—
Eelarve kulude arve	—	—	466.429.28	7.583.49	478.845.79	—	Eelarve kulud .	478.845.79	—	—
Riikl. toetus-summade arve	—	—	—	444.500.—	—	444.500.—	Riiklik toetus .	—	444.500.—	—
Eelarve tulude arve	—	—	—	15.265.65	—	15.265.65	Eelarve tulud .	—	15.265.65	—
Erideposiit-arve	19.351.04	—	840.82	—	20.191.66	—	Erideposiit-arvel	—	—	20.191.66
Seltsk. summade arve . . .	113.621.17	—	—	113.621.17	—	—	—	—	—	—
Tarvetelao fondi arve . . .	—	—	18.500.—	—	18.500.—	—	Tarvetelao fondi arvel . . .	—	—	18.500.—
Propagandafondi arve . . .	21.206.75	—	845.98	—	21.552.73	—	Propagandafondi arvel . . .	—	—	21.552.73
Asutuste ja isikute arve . . .	69.000.—	3.455.—	2.733.04	69.000.—	—	721.9	Võlgnikud ja võlausaldajad .	—	—	400.—
Varanduste arve	3.015.361.70	—	743.625.05	352.061.—	3.406.925.75	—	Kinn.-ja vall.-vara	—	—	3.406.925.75
Kapitali-arve . .	—	3.262.860.09	535.262.31	747.144.69	—	3.474.742.47	Kapital	—	—	—
1931./32. a. ülejäägi arve . .	—	—	—	19.080.14	—	19.080.14	Kulud eelmise a. ülejäägi arvel	—	19.080.14	—
	3.266.653.08	3.266.653.08	2.757.617.07	2.757.617.07	3.954.325.22	3.954.325.22		478.845.79	478.845.79	3.475.879.47

Kaitseliidu varanduse aruanne 1932./33. a.

Tabel nr. 7.

Varanduse liigid	Seis 1. aprillil 1932. a.	Suurenenud 1932./33. eel- arveaasta jooksul	Vähenenud 1931./32. eel- arveaasta jooksul	Seis 31. märtsil 1933. a.
Kinnisvara:	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Peastaabi maja ja krunt	230.000.—	—	—	230.000.—
Petseri maleva maja	148.157.90	—	—	148.157.90
Tallinna maleva maja	144.959.36	—	—	144.959.36
Sakalamaa maleva maja	41.588.75	—	—	41.588.75
Mustamäe lasketiiru maja	6.700.—	—	—	6.700.—
Muud ehitused	1.787.30	400.—	592.96	1.594.34
Võru maleva maja	15.000.—	—	—	15.000.—
Laduhuone Tallinnas	5.005.15	—	—	5.005.15
Kokku:	598.198.46	400.—	592.96	598.005.50
Vallasvara:				
Relvad	1.492.314.09	606.505.50	42.666.85	2.056.152.74
Laskemoon	259.053.53	60.354.73	72.691.09	246.717.17
Relvade puhastusabinõud	18.151.02	3.500.46	3.160.64	18.400.84
Rakmed	200.268.84	1.717.35	3.349.06	198.637.13
Liikumisabinõud	44.982.57	2.423.05	906.14	46.499.48
Õppeabinõud	69.915.28	4.425.37	19.997.18	54.343.47
Sportiabinõud	56.248.93	1.778.29	5.622.58	52.404.64
Tehniline varustus	66.665.97	3.516.08	2.159.41	68.022.64
Kirjandus	13.137.39	3.713.92	1.868.59	14.982.72
Sõjakeemiline varustus	4.837.80	529.52	604.85	4.762.47
Mitmesugune majand. varandus I (inventaar)	43.456.90	3.843.13	374.20	46.925.83
Mitmesugune majand. varandus II (vähemad kant- seleitarbed)	4.355.29	367.10	528.35	4.194.04
Noorkotkaste varandus	—	10.259.52	—	10.259.52
Malevate müüdiv varandus	—	21.014.80	11.763.47	9.251.33
Kaitseliidu tarvetelao varandus	—	19.276.23	18.500.—	776.23
Kokku:	2.273.387.61	743.225.05	184.192.41	2.832.420.25
Üldse kokku:	2.866.586.07	743.625.05	184.785.37	3.425.425.75
Eraldatakse tarvetelao fondi arvele			Kr.	18.500.—
			Kr.	3.406.925.75

2. Kaitseliidu seltskondlikud summad.

Peale riikliku toetuse on kaitseliit saanud toetust ka seltskonnalt. Vaatamata majanduslikele raskustele pole seltskond ka möödunud eelarveaastal kaitseliitu jätnud unustusse, vaid, vastupidi, on teda ta töös ja tegevuses väga palju toetanud. Rääkimata möödunud eelarveaastal malevate staapides ja malevate allüksustes laekunud tuludest ja nende arvel tehtud kuludest on üldiselt seltskondlike summade puhaskvarandus, võrreldes eelmise eelarveaastaga, suurenenud.

Mis puutub kaitseliidu peastaabi seltskondlikesse summadesse, siis neist ülevaatliku pildi annavad:

1) „Kaitseliidu peastaabi 1932/33. a. seltskondlike summade tulude ja kulude eelarve täitmise aruanne“ (tabel nr. 8);

2) „Kaitseliidu 1932/33. eelarveaasta peastaabi kassaaruanne seltskondlike summade alal“ (tabel nr. 9);

3) „Peastaabi seltskondlike summade arvete läbikäigud ja seis 31. III 33. a.“ (tabel nr. 10).

Kaitseliidu keskkogu poolt vastuvõetud peastaabi seltskondlike summade 1932/33. a. kulude eelarve täitmine lõppis 2.529.72-kroonise ülejäägiga. On hoitud kokku kõigis eelarves ettenähtud kuludes.

Tulude eelarve järgi, mis oli kinnitatud 23.000 kr. suuruses, laekus tegelikult 26.557.39 krooni, mis on tingitud sellest, et kaitseliidu rahaline loterii andis keskjuhatusale suurema tulu kui seda loodeti.

Tulude-kulude eelarve täitmine on lõpnud tegelikult raha ülejäägiga 336.67 krooni suuruses.

„Kaitseliidu üldise varanduse seis 31. III 1933. a.“ (tabel nr. 11) näitab üksikasjaliselt riikliku toetussumma, peastaabi ja malevate seltskondlike summade

**Kaitseliidu peastaabi 1932./33. aasta
seltskondlike summade tulude ja kulude eelarve täitmise aruanne.**

Tulud.

1931./32. aasta tulud	1932./33. aasta eelarve	Tulude nimetus	1932./33. aasta tulud	Võrreldes eelarvega tulusid saadud		1931./32 aasta kulud	1932./33. aasta eelarve	Kulude nimetus
				Rohkem	Vähem			
22.115.95	20.000.—	Saldo aasta aluks	20.750.44	750.44	—	740.—	1.750.—	Eritööde tasu
1.179.85	400.—	Kaitseliidu maja sissetulekud .	499.15	99.15	—	2.919.11	2.500.—	Esinduskulud
375.80	1.000.—	%/o panga arvetelt	869.53	—	130.47	173.85	1.500.—	Toetused — surma, haiguste ja õnnetuste puhul
400.17	1.500.—	Loterii tulud	4.438.27	2.938.27	—	40.—	500.—	Kulud kaitseliidu-jaseltskonna- tegelaste surma puhul
635.92	100.—	Muud juhuslikud sissetulekud .	—	—	100.—	210.—	500.—	Kultuurilised toetused
						474.29	750.—	Muud vähemad kulud
						—	500.—	Ettenägemata kulud
24.707.69	23.000.—	K o k k u	26.557.39	3.557.39	—	3.957.25	8.000.—	K o k k u

Kaitseliidu 1932./33. eelarveaasta peastaabi kassa aruanne seltskondlike summade

1. Kassa saldo 1. aprillil 1932. a.:					1. Eelarve täitmise kulud puhtas rahas	5.
Tähtajalise hoisumma arvel Tallinna Linnapangas	10.000.—					
Jooksva arvel nr. 5328 Tallinna Linna- pangas	1.724.58				2. Mitmesugused väljaminekud: Üleminevad summad	4.
Kassas	9.025.86	20.750.44				
2. Eelarve täitmise tulud:					3. Saldo 31. märtsil 1933. a.	
Kaitseliidu majade üür	499.15				Tähtajalise hoisumma arvel Tallinna Linnapangas	10.
%/o panga arvetelt	869.53				Jooksva arvel nr. 5328 Tallinna Linna- pangas	3.
Loterii tulud	4.438.27	5.806.95			Kassas	
3. Mitmesugused sissetulekud:					Võlgnikkude arvel	6.
Üleminevad summad	4.523.10	4.523.10				
	—	31.080.49				

Peastaabi seltskondlike summade arvete läbikäigud ja seis 31. III 33. a.

Arvete nimetus	Seis 1. IV 32. a.		1932./33. a. läbikäik		Saldo 31. III 33. a.		Kulude ja tulude arve	
	Aktiva	Passiva	Deebet	Kreedit	Deebet	Kreedit	Kulud	Tulud
Kassa arve	9.025.86	—	5.576.16	13.916.83	685.19	—	—	—
Jooksev arve	1.724.58	—	6.826.59	4.717.10	3.834.07	—	—	—
Tähtajalise hoiusumma arve	10.000.—	—	—	—	10.000.—	—	—	—
Eelarve tulude arve	—	—	—	5.806.95	—	5.806.95	—	5.806.95
Eelarve kulude arve	—	—	5.470.28	—	5.470.28	—	5.470.28	—
Üleminevate summade arve	—	—	4.523.10	4.523.10	—	—	—	—
Asutuste ja isikute arve	—	—	6.693.05	125.20	6.567.85	—	—	—
Varanduste arve	—	—	1.539.75	—	1.539.75	—	—	—
Kapitali arve	—	20.750.44	—	1.539.75	—	22.290.19	—	—
1932./33. a. ülejääk	—	—	—	—	—	—	336.67	—
	20.750.44	20.750.44	30.628.93	30.628.93	28.097.14	28.097.14	5.806.95	5.806.95

Aktiva

Kaitseliidu üldine varanduse seis 31. III 33. a.

	Riiklikud summad	Peastaabi seltsk. summad	Malevate seltsk. summad	Kokku		Riiklikud summad	Peastaabi seltsk. summad	Malevate seltsk. summad
Sularaha kassas	257.68	685.19	74.382.47	87.211.02	Kapital	3.474.742.47	22.626.86	292.
„ jooksv. arvetel	8.051.61	3.834.07			Üleminevad summad	15.—	—	1.
„ tähtajal. „	—	10.000.—	—	10.000.—	Võlausaldajad	1.121.93	—	24.
„ erideposiit „	20.191.66	—	—	20.191.66				
Tarvetelao fond	18.500.—	—	—	18.500.—				
Propagandafond	21.552.73	—	—	21.552.73				
Võlgnikud	400.—	6.567.85	17.462.66	24.430.51				
Varandused	3.406.925.75	1.539.75	225.736.14	3.634.201.64				
Üleminevad summad	—	—	360.95	360.95				
	3.475.879.43	22.626.86	317.942.22	3.816.448.51		3.475.879.43	22.626.86	317.

Kaitseliidu propagandafondi arvete läbikäigud ja seis 31. III 33. a.

Arvete nimetus	Seis 1. IV 32. a.		1932./33. a. läbikäigud		Saldod 31. III 33. a.		Kulude ja tulude arve		Seis 31. III 33. a.	
	Aktiva	Passiva	Deebet	Kreedid	Deebet	Kreedid	Kulud	Tulud	Aktiva	Passiva
Kassa arve	—	—	2.900.—	2.900.—	—	—	—	—	—	—
Jooksev arve	5.206.75	—	745.98	4 400.—	1.552.73	—	—	—	1.552.73	—
Tähtajal. hoiusummade arve	10.000.—	—	—	—	10.000.—	—	—	—	10.000.—	—
Kulude arve	—	—	400.—	—	400.—	—	400.—	—	—	—
Tulude arve	—	—	—	745.98	—	745.98	—	745.98	—	—
Võlgnikkude arve	6.000.—	—	4.000.—	—	10.000.—	—	—	—	10.000.—	—
Kapitali arve	—	21.206.75	—	—	—	21.206.75	—	—	—	21.206.75
1932./33. a. ülejääk	—	—	—	—	—	—	845.98	—	—	345.98
	21.206.75	21.206.75	8.045.98	8.045.98	21.952.73	21.952.73	745.98	745.98	21.552.73	21.552.73

seisu aruandeaasta lõpuks. Võrreldes neid eelmise eelarveaasta aruandega näeme, et seltskondlike summade puhasvarandus on suurenenud 52.487.55 krooni võrra.

Lisana käesolevale aruandele on juure pandud „Kaitseliidu propagandafondi arvete läbikäigud ja seis 31. III 33. a.“ (tabel nr. 12).

J. Roska,
kindral-majoor
kaitseliidu ülem.

F. Rose,
majandusosakonna pealik.

J. A person,
vanem raamatupidaja.

OMAKAPITALID 100.000.000 SENTI. OMAKAPITALID 100.000.000 SENTI.

PIIMAÜHISUSED, saatke kogu oma võitoodang väliturule

PÖLLUMAJANDUSLIKU
KESKÜHISUSE „ESTONIA“

kaudu, sest sellega vähendate või vahetalituse kulusid ja kindlustate paremat või sissetöötamise võimalust ja kõrgema hinna saamist väliturul. Kõik piimatalituses tarvisminevad tarbed ja või pakkimismaterjaal ostke **P. K. „ESTONIA’LT**, sest suuremal hulgal kaupa sisse ostes on võimalik kaubamüüjalt saada soodustusi hindades.

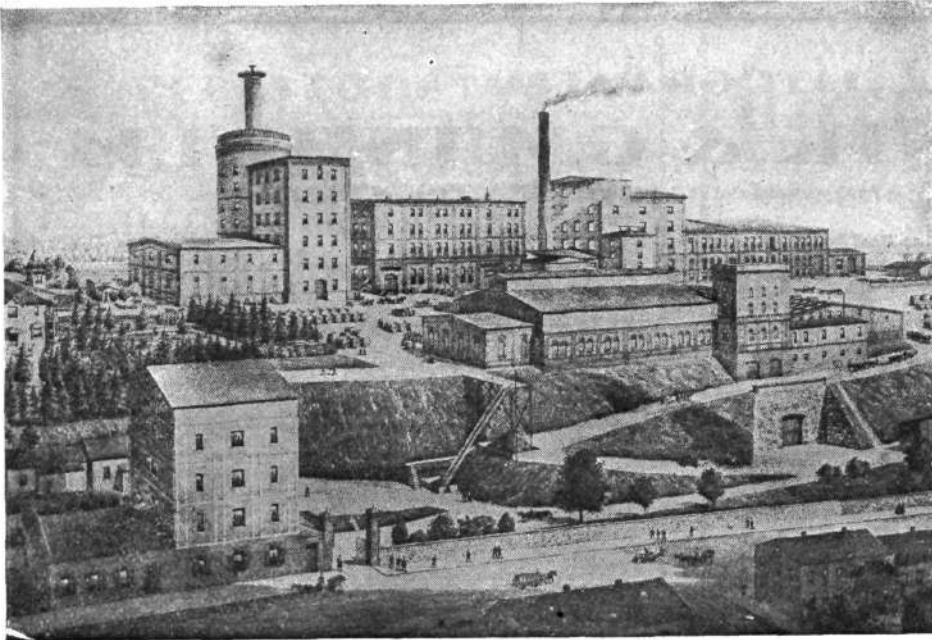
ALATI LADUDES SAADAVAL:

tünnimaterjaal, väävelhape, amüül, piimaveokannud, butüromeetrid, pipetid, pergament, võisool, võivärv, kurnavatt, piimaproovi-aparaadid, määrideolid ja mitmesugused laboratooriumi-tarbed.

P. K. „ESTONIA“

Tallinn, Jaani 6.

Kaubaosakonna kõnetraat 446-06.

A/S. A. LE COQ

Tuntud headuses õlled

P I L S E N

D O M B R Ä U

(Müncheni õlu)

S A L V A A T O R

G L A D I A T O R

P O R T E R

K E E D E T U D M Ö D U

LITOGRAAFIA
J. MÄNNIK & G. LINHOLM
Tallinn, Vana-Kalamaja nr. 32. Tel. 459-93.

Valmistab
värvilisi trükitöid, nagu: etikette, plakaate j. n. e.
paberi ja pleki peale.

ERK

Üld-, majandus- ja kultuuripoliitiline ajakiri.

Peatoimetaja: mag. geogr. *Edg. Kant.*

Vastutav toimetaja: keeleteadlane *Ed. Roos.*

Toimetuse liikmed: dotsent dr. jur. *E. Ein*, õigusteadlane *V. Nõges*, majandus-
teadlane *Ed. Poom*, õigusteadlane *Ed. Saakenberg*, majandusteadlane *Leo Sepp*,
ajakirjanik *H. Tammer.*

Väljaandja: *Eesti Rahvuslaste Klubi.*

«ERK» kaastöötajateks on üle 50 tuntud poliitika-, majandus- ja kultuuritegelase.

«ERK», kui erakondadest olenematu, iseseisev ajakiri, seisab eesti rahvustuse teenistuses, käsitledes poliitilisi, sotsiaalseid, majanduslikke ja kultuurilisi küsimusi rahvuslikult platvormilt.

«ERK» ilmub 10 korda aastas.

Tellimishind aastas - Kr. 2,-; üksiknumbrid - 25 senti.

Toimetuse aadress: Tartu, Maarjamõisa 48-1;

tallinna aadress: Tartu - postkast 140; Tallinnas - Estonia pst. 15-3.

Õliriidest merimeeste ülikonnad.

Õliriidest vihmapiitid. Veekindlad põlled.

Eriosakond: gaasikaitse-ülikonnad.

Address:

Eestimaa õliriidetehas

Tallinn, Tõnismägi 5-3, telef. 454-43.

OSAÜHISUS
TALLINNA KÜLMETUSHOONE

Võtab hoiule kõiksugu kiiresti rikkiminevaid

k ä u p u

suurel ja väikesel arvul

Tallinn, U. Sadama tän. nr. 2

Tallinn, U. Sadama tän. nr. 2

PLEKITOOSTUS
«G. LINHOLM»

TALLINN, V. KALAMAJA 32.
TELEFON 439-93.

SUURIM JA TÄIELISIM OMA
SISSESEADELT EESTIS.

VALMISTAB IGASUGU PLEKKARTIKLEID
JA TEEB KÕIKSUGU VÄLIASANTSIMIS-
TÖID NII TRÜKITUD VÄRVLISEST KUI
KA VALGEST PLEKIST.

EESTI

TALLINN

HOTELL „ROOM“

MANEEŽI TÄN. 1

Tel. oma keskjaama väljakutse nr. 425-51

Soovitame reisijatele mood-
solt sisustatud tube jooksva
sooja ja külma veega.

Vannid, dušid, telefon.

RESTORAAN MAJAS,
hea köök — möödukad hinnad

EKSPRESSBAARIS
alati saadaval soojad söögid
elektripliidil.

ÕHTUTI MUUSIKA.

Auru-värvimine, vanutamine, käärimine, kee-
miline puhastus, kiirpressimine, plisseerimine
ja dekateerimine

HOFF-MAN'S METHOD

Apteegi t. 1 Tel. 430-10 Niguliste t. 6

Osakonnad:

Tartus, Rüütli tän. 11 ja Promenaadi tän. 4
Pärnus, Vilmsi t. 12

Hinnad odavad

Kõige täielikum ja odavam ostukoht on

M. SALM'i & J. HORM'i

tsement- ja saviteoste tööstus

TALLINNAS,

Roopa t. 23, tel. 454-37, ja Paldiski 6, tel. 428-85.

Ehitusmeistritele, ettevõtjatele, majaomanikkudele,
talupidajatele ja omavalitsustele: ahjupotid, tel-
liskivid ja ahjusavi. Tsemendist kaevu-, kanali-,
silla- ja kraavitorud, tsementehituse õõneskivid,
korstnakivid, katusekivid, põrandaplatted, haa-
kastid mitmes suuruses j. n. e.

Aleksander Volke
vorstitööstus

müüb lihasaadusi ja vorste
suurel ja väikesel mõõdul.

Müügikohad: Jakobsoni 18;
Uusturg: t õ l d a d e s.

MAALRITÖÖTUBA A. EINTHAL & J. LAKS, END. ED. KRIVELKOT

Uus tän. 14. Telefon 468-20.

Reklaamsildid: Kullatud ja värvilised (klaasile ja plekile). Sisselõigatud ja emailleeritud sildid. Kõrged tähed (reljeef) seintele, siltidele jne. Äärruumide ja korterite puhastamine. Majade ja katuste värvimine. Mööblite iakeerimine (Schleiflakk). Linooleumi kleepimine jne.

VEENDUGE, ET OSKAR VIKMANN'I kullasepaäris
on kõige kasulikum ostukoht.

Kristall, kellad, kuld- ja hõbeasjad.

Äri ja töökojad: Tallinn, Raekoja plats, Raekoja hoone telefon 429-08.

M. MIRVITZ, TALLINN

Lai tän. 34

Ladu

Te. 442-64

Vana Sadama 11

Kõige suuremas väljavalikus kõiksugu

klaas

kivi

portselaan

email

alumiinum

plekk

ja nikkel

majapi-
damis-
riistu

kui ka petrooleumilampe ja nende osi.

Uudis!

Uudis!

Gaasbetoon-kivid.

Selle asemel, et ehitada maju puust, ehitage nad

GAASBETOONKIVIDEST

— on odavam kui puu — kuiv ja soe. — Ehitusel pole vaja eriteadmisi. — Eriti kohane ühe- ja kahekordsete eluhoonete ehitamiseks.

Teateid annab ja kive müüb

ins. M. Arronet Tallinn, Kinga 1, 5-dal korral, telefon 434-17.

Parimaid

krohvmatte

välis- ja sisekrohvimiseks
ostate kõige soodsamini

TALLINN

Viljandi tänav 9, telefon 455-41

Näitustelt kuld- ja hõbeaurahad.

P. M. PRICK

PLEKI- JA VASESEPA TÖÖKODA

A. AMAN

TALLINN, RÜÜTLI TÄN. 4, TEL. 430-19.

**IGASUGU PLEKI- JA
VASESEPA TÖÖD.**

KATUSTE KATMINE JA PARANDUS.

**METSAMEHED JA
PÖLLUMEHED!**

Kui teie kiiresti ja odavasti tahate oma kännustikke koristada, siis tarvitage kändude purustamiseks laialt tuntud lõhkeainet

amatooli.

Tarvitage kodumaa lõhkeainet, sellega hoiate kokku välisvaluutat.

Amatooli, dünaamiiti, meliiniiti ja teisi lõhkematerjale

soovitab

A.-S. KAPSI & Ko. OSAKOND

«LÕHKEVÕIME»

TALLINNAS, RÜÜTLI T. 15, TEL. 444-47.

Tallinna Majaomanikkude Pank

Harju tänav 29. Telef.: Juhatus 443-67, kodune keskjaam 427-49.

Avatud iga päev kella 9–2.

Pank võtab raha hoiule jooksvale arvele ja tähtaaja peale igasugustes summades ja maksab aja kohast protsenti. Pank diskonteerib vekseid, annab laene, toimetab kõiksugu pangaooperatsioone.

Rahasaatmine kõikidesse Eesti linnadesse ja rahvarikkamaisse kohtadesse.

Linnamaksude vastuvõtmine.

Peale selle toimetatakse pangas majade ja muude varanduste kindlustamist tule, varguse ja muude õnnetuste vastu ja võetakse Majaomanikkude Seltsi liikmeid ja liikmemaksu vastu.

JUHATUS.

T-ü. „MAJA“

Tallinn,
V. Tartu mnt. 8.
Tel. 458-37 ja
461-39.

Ehitustarvete kauplus ja laod.

Igasuguseid ehitustarveid ja materjaale. Värvi-osakond. Tapeediosakond. Inglise l-se s. tsingitud katusepleki «Svastika» ainumüük jne.

Veevärgiosakond ja töökoda.

Emaileeritud vannid. Vanniahjud. Fajanss. Inglise, saksa ja hollandi klosetipotid. Fajanss- ja malmipesukausid. Malm-, tsingitud, tina- ja tsementitorud. Sisseseade- ja remontitööd. Tööde eest vastutus. Eelarved tasuta.

Foto-osakond.

Aparaadid, plaadid, filmid. Amatöörtööde kiire ilmutamine, paljundamine ja suurendamine.

Hollandi tän. 5.
Telef. 305-41.

Metsamaterjalide ladu.

Kuivad prussid, planõud, plastiinad. Hõõvelmaterjaal, põrande-, voodri- ja laelauad. Latid jne. Tsement, lubi, kips, takud.

Liiva-Ristiil.
Telef. 520-94.

Betoonitööstus «Liiva-Betoon».

Katusekivid, tsementblokid, aia- ja väravapostid. Kaevu- ja kanalisatsioonitorud jne.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Kaupade kiire kohaletoomine oma transportosakonna poolt.

M. Jänese

nimi ütleb kõik

!!!

Kohale jõudnud suures ja maitserikkas valikus
välismaal trükitud vaaal- suvekleidi- ja
-pluusiriided

Daamide kirjud ja ühevärvilised siid- ja kunst-
siid-kleidi- ja -pluusiriided, mantli- ja kostüümi-
riided j. n. e.

Kõige suurem valik kõikide kodumaa
vabrikute meesterahva ülikonna-, palitu- ja
püksiriidetest

Voodririided, pesuriided, tüllaknakardinad, voo-
divaibad. Kõige paremat kangalõime ja palju
teisi riidekaupu

kõige odavamate hindadega

!!!

M. Jänese

suuräri

Tartus, Kaubahoov nr. 10—11—12. Tel. nr. 5-91